HONDERŰ.

SZÉPIRODALMI, MÜVÉSZETI ÉS DIVATLAP.

(Divatképek, fametszetek s más műmellékletekkel.)

Szerkeszté s kiadá

Petrichevich Horváth Lázár.

1848.

Hatodik év' első negyede.

BUDÁN,

a magyar egyetemi nyomdában.

304.299

MTA Könyvtára
Hatvany Lajos könyvtára

BUDAPEST 1848.—1. SZÁM. VI. ÉV I. FELE.

HONDERŰ.

SZÉPIRODALMI, MÜVÉSZETI

ÉS

DIVATLAP.

EREDETI ACZÉLMETSZETÜ PÁRISI DIVATKÉPEKKEL

S MÁS MELLÉKLETEKKEL.

SZERKESZTI ÉS KIADJA

PETRICHEVICH HORVÁTH LÁZÁR.

Szerkesztői hivatal : Leopoldutcza 197 *sz.* 1 *emelet a sarokban.*

TARTALOM.

1. Egy proletárius' levelei. Új folyam, I. Mutiustól.
2. Országos ülés, költemény Sujánszky tól.
3. Az innismorei kereszt, beszély Nádaskay Lajostól.
4. Anacreoni dalok, Kulacs és leány, Endrefy Károlytól.
5. Levél a Honderü' szerkesztőjéhez. B. P.-től.
6. Az Őrangyal 1848-ban, Nádaskay Lajostól.
7. Heti szemle.
8. Ökörszem.

LEVELEZÉST ILLETŐ!

A Honderü szerkesztőségét illető leveleket igy kérjük czimezni:

A HONDERÜ' SZERKESZTŐSÉGÉNEK.

(Emich G. könyvboltjában.)

A Szerkesztői hivatal (*ideiglen*) *van: Leopoldutcza* **197.** *sz.* **1.** *em. a sarokb.*

Mümelléklet.

Eredeti párisi aczélmetszetü divatkép.

SZERKESZTŐI TELEGRÁF.

Sz. L. úr' levelét kézbesítettük. Aranyhalmy úr' ajánlatát használnunk nem lehet. — K. D. urnak: igen szivesen veszszük ön' igéretét, határzott választ azonban csak az érintett komolyabb darab vagy historiai czikk' szives beküldése után adhatunk, melyet tehát szivesen elvárunk. Mit a postai rendetlenségekről ír ön, fájdalom nem újság, de rajta csak az ohajtott, rendkivül szükséges postareform segíthetend. Hiányzó számait önnek — ha lesz még honnan — pótlandja kiadóhivatalunk. A verseket, melyekkel eddig megtiszteltettünk, közönség elé érdemesítendőknek nem találtuk. E. J. úr' gyászképét vettük, de terjedelmesb volta miatt elolvasása több időt igényelvén, csak jövő számban irhatjuk meg sorsát.

Igazitások.

Mult 1847. II. f. évi Honderü 25-dik számában kijött Kolozsmonostor czikkemben becsuszott hibákat következendőkép kérem kiigazítni:

489 l. 1-sö jegyzés „das alte und neue Dacien" helyett „nova Dacia Claudiop. 1743" lap 85, 86.

489 l. 2-dik hasáb első jegyzésben „nullo modo" helyett „nullo medio."

489 l. 2-dik hasáb 5-dik jegyzés R. I. R. helyett R. I. A.

491 l. 2-dik hasáb Bethlen Ferencz h. Bethlen Farkas.

492 l. 1-sö hasáb 50 ezer fr. e. p. jövedelem h. olvasd 40 ezer fr. váltóban.

Ugyanott a 2-dik jegyzésben e szó után „n e m" beteendő „az egyetemnek hanem az"

Kolozsvár dec. 27-kén 1847.

SZILÁGYI SÁNDOR.

1. SZÁM. SZOMBAT. TÉLHÓ' 8. 1848.

EGY PROLETÁRIUS' LEVELEI.[1])

MUTIUSTÓL.

(Új folyam.)

I.

Szellemi művelődésünk' gátjai, miként már mult évi leveleimben említém, sajtótörvényeink' nemléte, irodalmunk s nemzetiségünk' fejletlensége és politikai kiskoruságunk. Ezekről egyenkint.

Minden országban, hol a közvélemény csak keletkezésnek indult is, szükséges, hogy nyelve vagyis organuma legyen, mely szabadon kimondhassa az igazat, és védve legyen az önkény ellen. Ezen organum az irodalom, melynek garancziája ismét a sajtótörvény, ezek nélkül egy országban sem mehet előre a művelődés.

Nekünk is van irodalmunk, azt tagadni nem lehet, de hogy igen hátra vagyunk e tekintetben is az europai nemzetek' sorában, azt sem lehet tagadni. Mi volt ennek oka? nemzeti nyelvünk' elnyomása. Hála az égnek ezen tulvagyunk.

Irodalmunk azonban mondhatni még csak bölcsőjében van, s csak a sajtótörvények' erős karjai között járhatand maga lábán, annál sajnosabb tehát, midőn — meg levén irodalmi kiskoruságunkról győződve — oly hibákat kell elnéznünk, melyek ezen kiskoruságot még növelik; ilyen az irodalmunkba becsuszott egyedáruskodás és czimboraság.

Ki figyelemmel kisérte irodalmunkat, egész e pillanatig, fájdalommal vallá meg magának a fönebbi tapasztalásból merített, állítást. Ki a roszalást csak szivébe zárta, s erős hit, remény és bizodalommal szó nélkül várta a jobb jövendőt, az legalább nem érezte azon keserüséget, melyet a visszaélés ellen nyilvánosan fellépőnek nagy adagokban kelle magához venni. Az egyedáruskodás és czimboraság egész mai napig tart, s e chronique scandaleuse-ből a hajdani és mostani lapirodalom' hasábjairól, nemzedékünk' szégyenére, pirulást okozó dolgokat lehet idézni!

Nemzetünk' leendő nagyságának szellemi emeltyüje az irodalom, mely erkölcseinket, polgári életünket, szokásainkat, szabadságunkat képviselje, s minden idegen befolyás nélkül egy szép egészszé alkossa, és miként Isten, ki önmagából és önmagában létezik, önmagából és önmagában létezzék. Ilyen volt az ó görög irodalom, melyben a görög müveltség tettlegesen élt, és midőn hazája Athene más körülmények és szokások' járma alatt eredeti typuszát elveszíté, férfias erejének önérzetével és becsével félisten gyanánt jött által századunkra. De a mi

[1]) Nem lehet az olvasóközönséget újra is eléggé figyelmeztetnünk e nálunk ritka higgadtság, pártlanság és függetlenséggel irt levelekre. Szerk.

irodalmunk nemzeti életünk' képviselője-e? él-e benne nemzetiségünk, müveltségünk, polgári életünk? pirulva vagyunk kénytelenek megvallani, hogy eddig nem mutathatunk egyebet, mint vázlatát egy jövendő irodalomnak, melyet tetterő, nemzetiség és sajtótörvények fejthetnek ki ingatlan állapotra. Hol vagytok ti dicső emlékü, tüzlelkü költőink, Zrínyi, Berzsenyi, Ányos, Kazinczy, Kisfaludyak, Katona, Kölcsey stb! a ti szellemeitek' mélységébe nem hatott be az újabb kor, titeket nem értének, — mint Krisztust nem érték — ez erkölcstelen század' gyermekei. Az általatok képzett időszak, mely irodalmunk' nagyszerü alapkövét letette, a nemzetiségével együtt el van feledve, egy újabb, de idegen köntösbe burkolt, erőlködik hatást szerezni magának! és nem emelkedhetik tul a középszerüségen a fölületesség' gyermeke, s minden ereje irói orzásban mutatkozik! Azonban találkozik azon említett időszak' derék tanitványai közt kivétel, kik szóval és irással ügyekeznek a tévutakon járókat megtéríteni, de annak mi haszna, ha a fiatalabb irók a legarrogansabb módon viselik magukat, s minden ellen, mi igaz, jó és üdvös, irtó háborut kezdenek. Ellenségei az igaz szónak, egymás' jogait nem becsülik, és mégis sajtószabadságot emlegetnek.

Ha ez még sokáig igy fog tartani, nem tudom mily irányt veend irodalmunk, mert a botrányok napról napra szaporodván, utóljára minden más inkább szeretne lenni az ember, mint magyar iró.

Az irodalmat nálunk a Tudós társaság képviseli; ez a hivatalos irodalom, mely törvénykönyvünk' czikkelyei közt is említtetik. A tudós társaságnak legnagyobb hibája az, hogy szegény, s keveset tehet a tudomány iránti szeretet és becsülés' fölébresztésére. Ezenkivül megkisértetett nálunk a társadalmi utoni haladás, mit a Kisfaludytársaság, népkönyvkiadó egyesület, orvosok és természetvizsgálók' egyesülete stb eléggé bizonyítanak; mi ismét arra mutat, hogy nálunk van elég tudós. Mi hát annak oka, hogy irodalmunkban mégis annyira hátra vagyunk? mert kevés a tudomány, és azon kevésnek birtoklása sincs biztosítva. Irodalmunkat jelenleg glacékeztyüs dandyhez lehet hasonlítani, kinek legfőbb gondja csak a külségekre vagyon, s azért hogy divatos lehessen, a külföld' kelméit rakja magára. Ezen divathajhászás rontá meg jellemét is, és innen jő állhatatlansága, idetova hajlongása, elvtelensége. Ezen neveletlen dandy azt akarja, hogy mindenki térdet fejet hajtson elötte, és némely egyenes szivü magyart képes is volt rá birni a bókolásra, sok valódi lángész neki köszönheti elfajulását. Ő, ha komolyság szállja meg lelkét, nem nemzeti fájdalmat érez, hanem világfájdalmat, és émelygős communisticus elvekkel kiczifrázva, csupa affectatióból illeti meg lantja' hurjait. — Hogyan szólhat az ilyen dal magyar szívhez? kihalt belőle minden tiszta érzelem, kihalt belőle a vallás, a kegyelet, s önmagában a legnagyobb ellentételeknek összege, tárháza. Ha hiuságát megsérted, nincs aljasabb szitok és piszok, mit ellened föl ne használjon, és kik hiuságának tömjéneznek, a czimborákat egekig magasztalja. — Ezt nem kell az egész irodalomra érteni. Legújabb időkben egy plagiumpörben tette le e botrányirodalom az unokák' méltó boszuságára leggyönyörübb emlékét, s mivel e lapok' olvasóinak megigérém, hogy e tárgyra visszatérek, bővebben fejtendem ki nézeteimet.

(Folytattatik.)

Országos ülés.

Tanácsteremben nagy, dicső
S magasztos férfiak,
Az ihlet' dicssugárival
Övedzten állanak.

Nemes szivükben fölzajog
Az érzet' tengere,
Az árva nép' keservinek
Benn rejlik gyógyszere.

S ha van, ki fényes köntöse
Alatt hord oly szivet,

Hol nem hazánk, csak kába gög,
Csak ábránd lel helyet.

Száz annyi van, ki üdveért
Megví több észcsatát,
Melyet kiküzdni lángolón
Emelte föl szavát.

Száz annyi van, ki ősjogot
Nem pönget ajkain,
Látván az inség' vérkönyét
Százezrek' arczain.

Száz annyi van, ki sulyt, tehert
Nem ismer, hogyha kell
Hazánk' a jobblét' szárnyain
Magasra vinni fel.

Ki nem szavakban áradoz,
De tettben hös, nemes,
És keble' lángszerelmeért
Kültapsot nem keres.

Kinek szivében egy a vágy:
Hogy nemzet és király
Együtt haladva — tünjön el
Örökre a vitály.

Ki nem halomra rontani,
De hün javítni kész,
Mit korszerünek mond s javal,
Az ábránd-tiszta ész.

Ah! ök azok, kiket sirig
Tisztelve áld a nép,
S kik által hányatott hazánk
Nyugodt révpartra lép.

S leend virágzás, bék, ipar,
Egy törvény, és adó,
És tág határin legnemesb
A mindent áldozó.

SUJÁNSZKY.

AZ INNISMOREI KERESZT.

Beszély.

Szememre köd borult, öszek fürteim,
Függ győzedelmi fegyverem,
Jog volt minden szavam, jog tetteim,
Ha lesz szabad pihennem?

Uhland.

I.

Az aranyban hatalom van, tehát fönnelmü szellemekre is, kiktől a birvágy idegen, birhat némi ingerrel. Ilyeknél nem a puszta mammon' alacson szerelme, még kevesbbé a tündöklő érczeni gyermeköröm, hanem a nagy czélok' eszméje nyujtja azt, melyek nemes téren aranynyal elérhetők. De más, inkább érzékhálózó varázs uralg a drágakövek' sugáriban: itt a becs mellett egyszersmind szépség van és költői olvadat. Kiben nem kelt gyönyört a gyémánt' szinjátéka és fénye, a rubin' tüzragyogása, a saphir' égkékje, e csillámló virágai az ásványországnak, melyekhez smaragd adja a ragyogó zöld leveleket, és topáz az arany gyümölcsöt?

Két nő állt elragadtatva a legdrágább ékszerek' gazdag kincse elött, s nem győzött belefáradni szemléletébe a gyürük és pereczeknek, a sugárzó ékkoronának, a halmaz' főékdarabjának s mindazon ékszertárgyaknak, melyek tokjok' szinvesztett bársonyából nem muló szépségben feléjök ragyogának.

— S a király ezt mind neked adta? — kérdé egyik, csodálkozva s mintegy fényvakítva tekintvén föl a másikhoz, kinek pillanatai büszkeség és örömmel nyugodtanak az elterült kincseken.

— Mind, Jessy! im olvasd!

— Olvassak, néném? Azt ne kivánd tölem! Avvagy sötét növeldében feketeszin betük fölött kellett-e nekem elsohajtnom szép ifjuságomat, mint most fájdalom, sok ifju nobleman teszen, bizony semmi előnyére a lovagságnak? De mi van hát ide irva?

— Tehát halld! — mond a szép, buja növésü nő, és különös tetszéssel kiemelé az adomány' szavait. — „Legyen tudtotokra, mikép Mi mindazon becsenyt, ékmüvet és drágaságot, melyek magunk és boldog emlékü hitvesünk' sajátja voltak, s gondviselésül Euphemiának, Beaufort Walter' hitestársának kezére bizattak, szabad ajándékul a Mi szeretett Perrers Aliceünknek, Salisbury grófnőnek, legdrágább hitvesünk Philippa' egykori komornájának adományozzuk" — s im a sajátkezü aláirás: „Edvárd."

— Kissé reszkető kézzel irva, a mint látszik — jegyzé meg Jessy. — Talán De la Marche urtóli félelemből.

— Te hamiskodol, gyermek! — mondá

*

a delnő mosolygva. Ha a parliamenti elnök ur nincs is inyünkre, de magánlakunkban semmi dolga. Az angol szabadságot, gondolom, csak Angolhon' királya is élvezi?

— Ajándékozz nekem valamit fölöslegedből, — kéré Jessy, újra az ékszertömeg' csodálatába merülve.

— Ej, nincs rosz izlésed, — mosolygott a delnő — tán épen a diadémot szeretnéd?

— O nem, Alice. A diadém neked való, hadd ékítse a te büszke homlokod'; senkinek sem szükségesb az, mint neked! De más csekélységet mégis adhatnál; hadd szabadjon nekem, mint hugodnak ellenmondanom, ha a világ azt mondja, hogy te birvágyó és fösvény vagy, s a királynáli egész játékod csak pénzre van számitva.

— És azt mondják? — kiálta Alice. — Lásd Jessy, én azzal nem is sokat gondolok! — s nevetve fittyentett szép ujjaival a levegőbe. — De mivel oly igézön őszinte vagy, — tevé hozzá — csak kikeresek valamit számodra. — Sokáig válogatott, most e majd ama darabot, mindenesetre a legjelentéktelenebbeket vette kezébe, és ismét letette. Gunyos mosolylyal nézte öt Jessy. Végre egy kiszemelt tárgynál megmaradt.

— Ime, hugom. Ez nevezetes egy darab, bizonyosan nagy régiségi becsü lehet. Te szereted az ily ritkaságokat, köszörülheted rajta elmédet. — E szavakkal egy fénykopott keresztet nyujtott a fiatal lánykának.

— Hiszen ez csak ezüst, egészen fekete a rozsdától! — monda Jessy — Minek ez nekem? Ezt nem hordhatom? Az egyetlen kő rajta egy vérvörös kavicsnak látszik, s egészen izléstelenül egyik szögletére van illesztve, közepe helyett, — csak vedd vissza keresztkédet, köszönöm legalább a jóakaratot.

Vállvonitva, de legkisebb kedv nélkül, a megvetett ajándokot mással pótolni, tevé azt Salisbury grófnő vissza a rakáshoz, midőn lady Beaufort jelentetett.

— Mit akar e vén asszony? — kérdé Alice kedvetlenül. — Többé, gondolom, semmi dolgunk egymással, miután a kincset általadta.

— Tán ellenparancsot hoz a királytól — viszonzá Jessy.

Könnyü villám nyilalt át a grófné' arczán, de azonnal mosolygott hasztalan aggodalmán.

— A királytól — monda Alice megvetéssel. — Nincs-e férje sulyos vád alatt a lord főbiró előtt, s a király fogna e nőre csak nézni is?

— De szép leánya van — viszonzá Jessy.

— Szép? Hah! Annak legroszabb izléssel kell birnia, ki e köbábot csak csinosnak is találja! — kiálta föl Alice.

— Hja, édes jó néném, a férfiaknak különös izlésük van ám, s ők Beaufort Annát a legtökélyesb szépségnek tartják; ezt Mowbray és Clifford és még többektől tudom.

— Mylady? — kérdé a szolga, ki még mind válaszra várt az ajtónál.

— Jöjön, elfogadom, — monda Alice kedvetlenül.

Magas termetü, idős nő lépett be, gyászba öltözve. Tekintete oly méltóságos, minden követeléstől ment, s mégis mindenutt tiszteletet parancsló volt, mikép Salisbury grófnő' ingerült kedélyére sem hibázá az el hatását. Alice eléje ment, s oly hangon, mely e pillanatban nem vala mesterkélt, hogyléte felől kérdezősködött.

— Egésséges vagyok — viszonzá lady Beaufort, de sápadt arcza ellenmondani látszott e szavaknak. — Mi kegyedhez vezet, azon ékszerek, melyeket legközelebb királyi urunk' parancsára kegyednek átadtam —

— Hogyan? — szakitá öt félbe Alice türelmetlenül, észrevevén huga' pillantását. — A király azokat nekem ajándékozá!

— Arról nincs is szó — viszonzá lady Beaufort. — Kegyed a tárgyjegyzéket, melyet átadtam, névaláirásával ellátta, s az által minden ott előszámlált darabok' pontos átvételét hitelesité —

— Ugy van — erősité Alice, kiváncsian megtudni, mi lesz vége e beszédnek. — Min-

dent megkaptam, s igy a dolog be van végezve.

— Bocsásson meg grófnö — szólt lady Beaufort, — azon hangulatban, mely rajtam fájdalom! nagyobb erőt vön, mint kell vala, vétségből egy darabot tettem a többihez, mely nem oda tartozott. Magában véve oly értéktelen, hogy soha nem kérném vissza, ha bizonyos jelentékü nem volna ránk nézve. Kegyed kétségkivül összehasonlitá a jegyzéket a meglevő tárgyakkal, s egy darabot talált a többiek közt, mely fölirva nem volt.

— Mindenesetre — viszonzá a grófnő s daczára szokott hangulatának, mely nem egykönnyen jött valamin zavarba, ezuttal mégis egykis megszégyenitést érzett; mert, különös! rokona Jessy volt azon egyetlen lény e világon, ki elött kissé tartózkodott. — Igen is, átnéztem a tárgyjegyzéket, azonban a temérdek apróság közt, melyek nem mind a legpontosabban megjelölvék, meglehet, hogy nem tünt szemembe oly darab, mely nincs megnevezve.

— Bocsánat grófnő, — monda lady Beaufort mindig ugyanazon hideg udvariasággal — ha a tárgyak pontosan le nem irathattak is, de számozva vannak mégis, hogy tévedés elkerültessék. Ily nagy értékü kincsnél biztositnom kelle magamat.

— Valóban, mylady, — viszonzá Alice, — kegyed a lelkismeretesség' mintája. Legyen oly jó s nevezze meg azon kétségkivül drága ékszert, vagy még jobb, ha maga kikeresi, im itt fekszik mind.

— Mondám, hogy a darab nem értékes, — monda lady Beaufort — már látom.

És Jessy' nagy csodálkozására lady Beaufort a régi fényvesztett ezüstkeresztet vevé kezébe, melynek csak egyik szárnyán volt egy vérvörös kő, — ugyanazon keresztkét, melyet Alice neki akart ajándékozni.

— Szabad kérnem kegyedet, hogy győződjék meg, mikép ez nem áll az ékszerek' tárgyjegyzékén, melyek még boldog emlékü királynöm' életében örizetem alá bizattak?

— Ki kétkedik kegyed' szavaiban? — kiálta Alice. — Perrers Alice bizonyára nem, ki kegyed' jóságának régtől, mióta kegyed' felügyelete alatt a királyné' szolgálatában állt, oly sokat köszön! Szóljon nemes nő, minő szolgálattal bizonyithatom be iránti háladatosságomat! Legyen meggyőződve, mikép legnagyobb részt veszek mindabban, mi kegyed' házát érte, s ha hatalmamban áll valamit tehetni —

— Köszönöm, grófné, — szakitá őt félbe az öreg nő, kinek halvány arczait pillanatra finom pir szinezé, de mely azonnal ismét eltünt. — Igazság lesz Angolhonban, mig tenger hullámozza körül. Többet igazságnál egy angol sem kiván — de azt követeli! — Köszönöm e kereszt' visszaadását, s boldog napokat kivánok. Kegyednek is kisasszony. — Egész formasággal meghajtá magát mindkét nő elött s eltávozott, Alicetől udvariasan kikisértetve, és pedig sokkal tovább, mint megkivántatott.

— Ugy, Alice! — kiálta Jessy, midön ismét egyedül voltak, — te a Beaufort' keresztjét akarád nekem ajándékozni?

— Hát tudtam én? — viszonzá roszkedvüen a grófné, elpirulva. — Hogy jelentéktelen külseje' daczára is becsesnek kell lennie, azt magad láttad!

— Hagyjuk azt annyiba — te Perrers Alice maradsz, habár most Edvárd király' balkézről neje vagy is; belőled más nem lesz! — monda Jessy és nevetett. Aztán komolyabban tevé hozzá: — tehát sir Walter' ügye oly roszul áll?

— Gondolom, — viszonzá Alice, s hajait rendezé, mert közelgett az óra, melyben a királyt várá.

— Igazán akarsz érte tenni valamit? — kérdé Jessy.

— O igen — viszonzá Alice. — Majd meglátom — talán még hasznát vehetem, ha egyet azon nagy urak közől, kik annyiszor botránykövül néznek, hálára kötelezném. Azt hiszem ugyan, hogy mióta főellenségem az időszerintit mennynyel cserélte föl, ismét szi-

lárdul állok; azonban jó minden esetre gondolni —

— Valóban azt hiszed, hogy a fekete herczeg volt főellenséged? — szólalt föl Jessy. Én tudnék neked egy mást nevezni, és az nem hal meg, mint a lovagias Walesi Edvárd, neked tetsző időben, dicsősége' virágában; az tulél t é g e d e t!

— Ki volna az? — kérdé Alice megrezzenve.

— Az angol nép! — viszonzá Jessy.

A grófnő rá nézett egy pillanatig, aztán vidám nevetésbe tört ki. — Igen, az tulél engem! — kiálta. — S talán nem is igen szeret, ámbár én sohasem bántom. Az öreg királyt nincs miért tőlem irigyelnie — a mit nekem ajándékoz, végre is, ha én nem volnék, mások kapnák, de a jámbor nép bizonyára nem! Különben pedig? Ki léphet föl és mondhatja: engem Perrers Alice szerencsétlenné tett, tőlem jó híremet, a király' kegyét elrabolta? Melyik család mutathat ujjal rám és mondhatja: e nő az, ki tőlünk e férjet, atyát elszakítá? Avvagy nem t e h e t n é m azt, s még többet, ha nekem tetszenék? No s, Camden Jessy, erre felelj nekem.

Föl volt indulva, a vér virágzó arczainak még dusabb szint adott, és a szép kebel magasan hullámzott a könnyü ezüstfátyol alatt, mely azt elég átlátszóan fedezé.

— Nem, Alice — szóla Jessy s őszintén kezét nyujtá neki. — Hálát adok Istennek, hogy kérdéseidre nemmel felelhetek. Különben nem is szeretnélek többé.

Ismét nyilott az ajtó, s az inas lépett be, most ezen ünnepélyes jelentéssel: a k i r á l y!

— Ne feledd el sir Waltert — emlékeztető Jessy, s eltünt az átelleni ajtócskán, miközben már a szárnyajtók felnyiltak, hogy a királyt belépni engedjék.

Különös kegye Istennek, ha hosszu becsületpálya' végén az élet' alkonynapjában, melynek szelid ragyogása oly jóltevön hat a boldogra, még töretlen test és gyöngítlen lélekerövel gyönyörködhetünk. III-dik Edvárd királynak, kit sokan a középkor' legnagyobb uralkodójának neveznek, e kegy nem volt többé teljes mértékben megadva. A hőstermetben, bármint meghajtá is azt az aggkor, a tekintetben, melyen, ha nyugodt vala, még mindig fenség világolt, föl lehete ugyan újra ismerni a crecyi és poitiersi győzőt; de a szem! E nézés nem az többé, mely lovagjait lelkesedésre gyujtá, nem az, mely előtt a hetykeség összesorvadott, a bün megreszketett — még kevesbbé pedig ama tiszta, jóságos tekintet, melynek sugárain a hű nép egykor sütközött. A szem a léleknek tüköre, és e tükör itt zavaros vala.

— Jó reggelt, jó reggelt, gyermek! — szólt a király, s megcsókolá a homlokot, melyet Alice nyujta neki. — No s, volt-e örömed? Ej, hiszen még minden itt hever, mint mi újévi ajándék.

— Hogyan fejezzem ki köszönetemet! — szólt Alice, a király' kezét megcsókolván. — Ajándékod oly gazdag, hogy megijedék, midön minde pompát előttem egyszerre kitárám. Ezt nem vártam — én csak egypár lánczocskát és gyürüt kértem, hogy a szegény Alice ne kénytessék mint Salisbury grófnő magát szégyelni, s ne gunyoltassék ki többé.

— Ki merészlé nőmet gunyolni? — viszonzá a király, szemöldeit szigoruan magasba huzván. — Nevezd meg azokat, kik vakmerők voltak káromlásaikat hozzádig emelni, szent Györgyre! haragom sujtandja öket!

— Sujtson az méltóbbat mint e semmiségek — monda Alice könnyeden. — Én is nevettem volna, ha egy nő oly büszke czímmel, söt a legbüszkébbel Angliában — habár csak balkézre — lép vala szemem elé, oly szegényesen ellátva, mint én eddig valék. Ezen segíte már királyom' kegye, eláraszta oly bőséggel, mikép nem is tudom, mint rebegjem hálámat, mint pótoljam azt bár gyöngén vissza uramnak.

— Csak te szeress, Alice, s az elég — viszonzá barátságosan a király.

Mellé ült, szép fürteivel enyelgett, s csevegése által, melyben Alice mesternő vala,

felvidámittatá magát. — Többet elém ne jöjenek! — monda. — Egyszer el hagyám magam' ámítni, e parlament és elnöke jól tudják a dolgot kezelni, s aztán az én szegény Edvárdom is, ő is ellened vala bőszülve — tudod!

— A jelentéktelen leány hogyan bőszíthette volna valaha maga ellen Wales' lovagias herczegét! — viszonzá Alice. — S azóta hogy azon tiszteletre méltatál, s magadhoz emelél, a fekete herczeg nem látott engem soha. Nem nem, uram és férjem, roszul löl értesítve; a Walesi herczeg nem haragvék rám. Mások, ez a De la Marche Péter, ki magát a parlament' királyának nevezheti.

— Mit? k i r á l y n a k, mondod? — kiálta Edvárd.

— Ő korlátlanabbul uralkodik a parlamentben, mint Anglia' királya — monda Alice. — Szeretném tudni, mit n e m vihet ő ki, mióta sikerült neki egyszer, ha csak rövid időre is, azokat eltávolítni urának személyétől, kik legjobb barátai. Magamról nem szólok, ki talán a leghübb vagyok, de vitéz fiadról a lancasteri herczegről! Ő is engedni volt kénytelen!

— No, csak hadd el, hadd el! — viszonzá a király, és megsimogatá lángoló arczait. — Hiszen mindketten ismét nálam vagytok. De azt meg fogom a parlamentkirály uramnak mondani — folytatá fölszikrázó tekintettel — hogy Angliában az én szavam ér, s hogy én szavamat adtam, tőled és fiamtól többé el nem válni. Azok pedig, kik felségárulókul elfordulnak tőlem, és már egy új, ifju napról beszélnek — meg fogják bánni, erre is szavamat adom.

— Nem mindeniük érté azt ugy, mint nekik magyarázzák — monda Alice, eszébe jutva huga' utósó emlékeztetése. — Én legalább tudok egyet, ki igazolva fogna felséged előtt állani, ha csak e g y e t l e n egy barátja volna a törvényszékben, mely elé állittatott.

— Nincs kedved megint velük bíróskodni, kedveském? — viszonzá mosolyogva a király. — Te igen szereted a törvénykezést — minap azt mondá valaki, már nem tudom ki — de mégis Gloster — vagy nem! — Istenem, oly feledékenynyé leszek — kezét szemeire tevé, s legmélyebb gondolkodásba sülyedett.

Miután sokáig meg nem szólalt, kérdé szeliden Alice: — Mit mondtak neked felőlem?

A király fölnézett. — Rólad, gyermek? — viszonzá csodálkozva. — Hogyan?

— Felséged imént mondá — törvénykezéshezi vonzalmam' emlitvén —

— Oho, gyermek! törvénykezések, — pah! — Inkább ékitsd fel magad' szépnél szebben! Nesze, tedd föl e kis koronát! Igen szép, királyném — ugy! most az aranyláncot, — megállj, árulónő! A franczia király' képének akarsz-e fehér kebleden ágyazni? Látod, e lánczot Valois Fülöp' arczképével, ki tőlünk Frankhon' koronáját ellopta, az Alençoni herczegtől vettem el, kit magam tiprék el a csatában! Hejh, sokról el tudnám én e fényes lom közt beszélni, honnan került. Ezt a másik koronácskát a City ajándékozá nőmnek, midőn ünnepélyes bemenetünket tartók Londonba, — s Alicenak türelmesen hallgatnia kelle, mi a régi emlékezésekből urának épen eszébe jutott.

Végre ismét saját tárgyára irányzá őt. — — Előbb kinevettél, — monda — hogy szeretek a főtörvényszék' üléseiben megjelenni. A vádlottak nem fognak gunyosan nevetni, ha Perrers Alice jö, s királya' engedelmével helyet foglal a sötét tekintetü birák között, kiknek keménységét enyhítni vágy. Most van ismét egy eset, melyben újra szeretném uramról a tulkemény szigor' szemrehányását elhárítani — de hallanom kell előbb az egész vádat, hátha talán csakugyan jogos; azért ismét kérlek, engedd át királyi pecsétgyürüdet, mely megnyitja elöttem az ajtót, mely különben nő előtt zárva van.

— S kicsoda az érdekelt, kedves? — kérdé a király.

— Sir Beaufort Walter, ki egykor azon hírben állt, hogy felséged' hű szolgája. Elle-

ne az ugynevezett j ó parlament vádat emelt.

— Sir Walter — igen! Lovag, mint aczél! — monda a király. — Szép leánya van, nemde?

Alice' vonásai elváltoztak. — Nem tudom, — felelt hidegen.

— O igen, gyermek, emlékezzél csak — a misén nyolcz nap előtt a szentpálegyházban! I g e n szép leány, mondom neked!

A király nem vette észre a benyomást, melyet egy idegen szépség' élénk dicsérete Alicere tön, mert ő tökéletes urnője volt önmagának. Ügyesen tudá változtatni a beszédtárgyat, s a királyt elbájolá, oly vidor volt, oly gazdag tréfás ötletekben. A király' szemei ragyogtak a csodálattól, és bizony tovább maradott egy óránál, meddig különben nála mulatni szokott.

Midőn végre elment, a nő' édes mosolya, melylyel őt kikiséré, egyszerre a legkeserübb guny' kifejezésévé vált. Legmélyebb kebelből sohajta föl, miként nagy tehertől szabaduló, aztán csendesen leült, s arczának ama gyülöletes vonása szomoruságba ment át. De csak rövid ideig engedé át magát érzelmeinek, aztán felugrott, pillantása ismét tetszérzettel nyugodott a drága ékszereken, mig az ragyogott, mint ezek, s végre elszakítva tőlük magát, felkiálta: E z legalább az enyém! — Most gyorsan!

Öltöztetést parancsolt kimenethez, előrendelé kiséretét, s e mellett mind a királynak Beaufort Anna iránti feltünő lelkesedéséről gondolkozott. Ugy látszék, hogy az i g e n szép leány' atyja iránti véleménye lényegesen megváltozott.

NÁDASKAY LAJOS.

Németből.

(Folytattatik.)

Anacreoni dalok.

Kulacs és leány.

Csatát vívtam magammal
Azon dolog felett, hogy
Ki áll közelb szivemhez:
Boros kulacs, vagy a szép
Kökényszemü leányka?
Itt nyugszik mind a kettő
Hév, reszkető karom közt..
Hevíti keblemet, s föl-
Lelkesít mind a kettő:
S én még se mondhatom meg
Ki áll közelb szivemhez:
Boros kulacs, vagy a szép
Kökényszemü leányka?
De tán az én kulacskám
Mégis hivebb, a pajkos
Kökényszemü leánynál..
Lám, láthatlan kezekkel
Ágyat vet ő nekem .. rá
Lefeklet.. és elaltat!..
De ekkor álmaimhoz
A szép leányka jő el..
És ott viraszt fölöttem,
Miként a szépen alvó
Gyermek fölött a dajka;
Mig csendes álmaimnál
Lágy éneket danolgat!..
Oh ők szeretnek engem
S egyformán mind a kettő.
S ezért nem mondhatom meg
Ki áll közelb szivemhez:
Boros kulacs, vagy a szép
Kökényszemü leányka?

Égető szemek.

Ott ültem, lábaidnál
Édes Mimim, gyakorta;
Forróan esdekelve:
„Mimim tekints, tekints rám!“
S midőn kivánatomnak
Engedve .. rám tekintél:
Akkor meg igy könyörgék:
„Mimim ne nézz, ne nézz rám!
Szemed' tüzes hevétől
Elolvadok meletted!“

Az én ohajtásom.

Én nem vágyakozom ki,
A nagy világ' zajába;
Nekem nem kell a fösvény'
Aranyja és ezüstje;
A büszkeség s hiúság'
Fényes pompája sem kell.
Ha van pohár kezemben,
Megtelve mádi borral;..
S ha szép Mimim karom közt
Felém mosolyg szerelmet:
Ennél dicsőbb világot
Minek kivánjak élni?

ENDREFY KÁROLY.

Levél a Honderü' szerkesztőjéhez.

(Hogy ez érdekes tartalmu levél megértessék, szükség megmondanunk, miszerint az V á l a s z e lapok' szerkesztőjének levelére, melyben e válasz' irónője felhíva lön ritka tehetségeit nem vonni el tovább is az irodalmi mezőről, hanem sőt inkább a magyar irodalmi élet' gyupontját Pestet választva lakul, föllépni azon téren, melyre tagadhatlan hivatásról lön a fölhivó szerkesztő meggyőződve, és szellemének munkásságával nevelni a magyar irodalom' szellemet müveltséggel párító bajnokainak vajmi kicsinyke számát. Sokkal érdekesbnek találtuk e választ, semhogy azt tiaztelt olvasóinkkal közleni ne sietnénk. S z e r k.)

Üdvezlet a Honderünek! Kissé lyrai hangulatban levén, félivet vettem elő, mert ilyenkori ömledezéseink szokottnál nagyobb tért igényelnek. S e lyrai, e bensőleg felizgatott állapotba, tudja ön mi hozott? ajánlata Pestre menni, hol némi vezetőmmé lenni igérkezik. Lelkem' legforróbb vágyát állitá ön e meghivásával elém. Kifejlési kört mutata föl, melyben tisztába jöhetnék enmagammal, s meggyőződhetném, ha nem teremtő tehetségem, legalább a felől, hogy avval teljességgel nem birok; és bizonyára ez is nagy mértékben megnyugtató lenne rám nézve. Midőn egy még ismeretlen valamit magunkban hordozunk, és a körülmények ha nem akadályozzák, semmiesetre nem segélik annak létrehozását, utóljára kiállhatlanokká válnak e vajudási kinok!! S ha nem egy ép erőteljes utód, ha csak egy életnélküli fejletlen méhüszög volna is az, mi kinainkat okozza, menekülnünk kéne már attól mindenesetre; megszünnének akkor a kinok, és szülni többé nem kivánnánk.

Itt Erdélyben, hol (csak s u b r o s a legyen mondva) oly kevés a valódi müveltség, hol oly könnyen megtörténhetik, hogy az, ki jóllehet maga is nagyon csekély ismeret és tehetségekkel bir, egyénektől legyen körülvéve, kik még nálánál is kisebb mértékben birják az irói kellékeket, nem jöhet az ember kivált ugynevezett uri körökben tiszta tudomásra önmaga fölött. Másképen van ez egy minden részben gyupontot képző fővárosban, hol a nemzet' nagyobbjai, kitünőbbjei megjelennek, és mintehetségeink' kisebb nagyobb fokát, az egész nép' szellemi kifejlése' hévmérüjén ismerhetjük meg. És aztán igaz az is, hogy tehetségeim, legyenek nagyok avvagy kicsinyek, mindenesetre rest természetüek, tespedésbe jövők mint az állóvizek, melyeken a burjánzó hinárt erős evezőcsapással szaggatva szét, láthatjuk csak a csolnakemelő hullámokat. Egy ily csapás mindig üdvös reám nézve; de képzelheti, hogy a falusi ön csöndes életben, vagy itteni városaink' aprólékos pletykaérdekei között ébresztő, belsőt felfödő izgatást ritkán nyerhetek. Nagy szükségem van a bátorításra, ennek hiányában szolgálatot tesz néha tehetségeim' gyanusítgatása is, mert ez megfordított dicséret és— les extrémes se touchent — gyakran egyenhatásu is. Néha, higye ön, félelem ér utól, hogy e szellem, oly soká erősb használat nélkül tespedve, tán el is hal a belsőben, és hogy ama nyugtalanságok mind, melyeket később teremtő szükségnek vélünk lenni magunkban, nem egyebek már, mint utósó szárnyverései a halálosan átszúrt lepkének, — élettelen idegrángás. S valójában amaz örökös kétkedések minmagunkban, ama szünteleni bátorságvesztések, ama folytonos elszólíttatások körülmények által a pályáról, melyen haladni szeretnénk, melyre vágyaink hívnak, nem szellemölők-e? s a mi nem fejlődik nem enyészik-e? s a csira, melyet mindjárt eleinte deresztő lég ér, nem napfényre csaló lágy tavaszi szellő, nem veszti-e tovább fejlődő erejét. Sokszor kérdem magamtól: mi igénynyel birhat az, ki oly igenigen keveset tud mint én, ki a mélyebb tudományok' bütitku csarnokába soha nem vezettetém be, bár mindenesetre (és ez hálával legyen említve szegény jó anyám' emléke iránt) egyét vettem Erdélyben a jobb nőneveléseknek. Kérdem magam, hogy ily fölöttébb i g n o r a n t e létemre lehet-e valami hitem magamban? — és reményt vesztve teszem le a fölvett irótollat.

A dolgok' ilyetén állásában, higye el ön, epedve várom a pillanatot, melyben idegen felfödözés által tudni fogom, mit tartsak magamról. Erre nézve mindenesetre nem ártana, ha most már felküldenék egy épen a Honderü' számára készült nagyon rövid, de belsőmet tolmácsló és tehetségemnek azt hiszem próbájául szolgálható kis beszélyt; egyetlen akadály erre nézve az, hogy irásom, midőn nem nagyon ügyelek, anynyira olvashatlan, miszerint magam is nehezen haladok rajta, és igy nem akarnám vele ön' baját meggyüjteni, s várnom kell, mig egy jó másoló egyénre akadok, mert újbóli és figyelmeli leirás, letisztázás az, mit mindenek fölött unok. Ily formán akarván magam' megismertetni, kitalálhatja ön, hogy szives, nagyon szives, legbelsőmhez szóló fölhivásának nem engedhetek, Pestre nem mehetek, bár nem hiányoznék le courage et l'energie e részben semmiesetre sem, sőt kissé a v e n t u r i è r e-i véralkatot is (honysoit qui mal y pense) nem egyszer tapasztaltam magamban tisztességes házi nő létemre; bármint

sajnálom is tehát, mégis ön kedves, reám nézve minden részben üdvös, és kellemes leendő körének élvezéséről, ezuttal le kell mondanom s itthonn maradnom.

És már most Zerffy' irományát illetőleg: legelőbb is vegye ön hálás köszönetem', hogy elég jó volt ön meg nem felejtkezni rólam, a magyar irodalomtól elmaradottról. Magára az irományra feleletem: miszerint az mindenesetre jó, de itt a tárgy már maga ékesen szól maga mellett, t. i. az igazság' ügyében; vajha mindig vezetője lenne ez kritikusainknak, akkor elhivatásuk a legszebb, legtisztább, legnemesebben emberi volna. Mint mondom, a tárgy ékesen szól maga mellett, itt nem kelle egyébnek lenni mint igazságosnak, hogy a legmegvetőbb érzés keljen belsőnkben minden szellemrabló ellen, kik pénzszámítással, avvagy fattyudicsőségért szentségtelen kézzel felebarátaik' erszényébe és keblébe nyulnak egyszerre, zsebhaszon vezeti muzsájokat, és a lelkesülés lángkiséretével meg nem jelenik szivüres keblükben, gondolatüres koponyájokban soha! Egy kérdéssel zárom levelemet: kérem irja meg ön, ha vajjon nyelvünk most is oly szegény-e a zenekitételekben, mint eddig? vagy gazdagodott tudtomon kivül, mi igen könnyen megtörténhetik? Most is megvannak-e az örökös hanggali öszkötések: Öszhang, zavarhang, felhang, alhang, hangverseny stb. és ezeknél semmi jobb? [1]) B. P.

Az Őrangyal 1848-ban.

Azok közé tartozom, kik a vallást minden társasági élet' alapkövének tartják; ki az emberi társaság' mind politikai mind erkölcsi függetlenségét csak azon tiszta vallástan' alapján hiszi elérhetőnek, melyet Krisztus tanított; ki a nemzetek' minden alkotmányait, czifránál czifrább nevü chartáit, melyeknek fenhangzó és mégis üres szavai százezrek' vérével irattak, és más százezrek' halálával lőnek megpecsételve — földobogó kebellel vetné máglyára Jézus' evangeliumának valóságaért; ki az emberi nemet csak akkor tartja a földi tökélyi' netovábbjára eljutottnak, ha annak egyetlenegy törvénykönyve lesz, melyet fejdelem és pór egyaránt ismer, mely szerint fejdelem és pór egyaránt és kivétlenül cselekszik — Krisztus' törvénykönyve. Szóval a tiszta vallásosságban hiszem megfejtve a földi boldogság' problemáját; vallásosságban mely ép oly távol van a vakhit' ábrándjaitól, mint nem ismeri a képmutatás' álarczát, mely kettőnek legtávolabbi árnyazata nélkül is ellehet a vallásos ember, a nélkül hogy az indifferentismus' révetlen tengersivatagára kellene kényszerülnie, vagy szivét lelkét piaczra vinnie.

Én tehát az emberiség' érdekében üdvezlendőnek tekintek minden oly ügyekezetet, mely a vallásosság' terjesztésére, álhit és hitszinlés' irtására, Jézus' magasztos élettanának megismertetése s törvényeinek hirdetésére irányoztatik, bármily alakban, és bármely körökben. Kétszeresen üdvezlem pedig azt, ha a nőnem' apostolául lép föl egyenesen; mert *a nőnem' szive a méh, melyben egyedül foganhat meg az embernem' polgári és erkölcsi ujjászületésének magva.* — Hanem e kellékeknek megfelelni — *nagy*, sőt sok tekintetben, kivált nálunk, tán lehetlen *föladat.*

Az *Őrangyal*, mely honunk' gyöngéd hölgyeinek van szentelve, egyetlen magyar almanach, nem csak átalában mint almanach, hanem mint olyan is, mely vallásos érzelmek' terjesztésére ügyekszik. Egy biráló (ugy tetszik tavaly) azt rová föl ez almanach' büneül, hogy az érzés benne erőltetett, a vallásosság benne csinált, szóval *képmutatással* vádolta azt, mely árul oly érzelmeket, miket ő maga nem ismer. Oly vád, melyben, ha igaz volna, benfoglaltatnék az almanach' halálitélete. Azonban alig hiszem, hogy legyen valami, mit nehezebb volna indokolva megtámadni, mint például a költő-vallási érzelmek' őszinteségét; én legalább mielőtt azt tenni próbálnám, előbb keresném az okot bárhol másutt, mint a költő' kebelredőiben. Én például azt hiszem, hogy sokszor kedélyállapotunkban rejlik az ok, melyben a vádlott költeményeket olvassuk, mert tudjuk, mily sokat, mondhatnók egészen függ az érzéshangulattól mindazon tárgyaknak reánk hatása, melyek' a szív' ajtaján jutnak be közvetlen énünkhöz. Maga a dicső, nagyszerü természet, virányos pázsitszőnyegével, enyelgve csevegő kristályfolyamával, vagy tiszta aetheraranyával, mely elömlik hegy völgyek fölött, ha kél a nap, vagy bucsufénye gyul meg nyugaton — igen különböző, vagy épen semmi hatással sem leend reánk kedélyünk' különbözése szerint; — és ki volna mégis oly

1) Bizony még eddig semmi jobb. Magunk is érezzük hogy ez örökös hang és ismét hang egyformasága igen gyenge pótléka a concert, harmonie, soprano, alto, tenore, melodie, accord, stb szóváltozatosságnak más nyelvekben; azonban a zenei közérzék és érzés oly kevéssé van még kifejlve nálunk, és lesz tán még soká, hogy egy, az izlés' igényeit kielégitőbb terminologiának szüksége a zenemüvészetben, alkalmasint sokára fog még csak átalánosabban éreztetni.
Szerk.

nevetségesen őrült, képmutatással vádolni azért a természetet; ki mondaná, hogy égkék ibolyáinak szerénysége tettetés, kristály csermelyének enyelgése hazudság és a napnak ragyogó aranya hitvány ál fény. — De mennyi függ továbbá e hatásban saját fogékonyságunktól! A zene, mely olvadó dallamával a halló' lelkét elbájolja, hidegen hagyja a siketet; valamint másfelől valamely költemény elragadólag hat az egyszerűbb kedélyre, míg föllengőbb gondolkodás magasztosb szárnyalást követel, hogy érezzen és élvezzen. A bünül fölrovott hypocritismus' vádja tehát végre is legfölebb a költőgeniusz' föntibb vagy alantibb szárnyalására lenne jogosan visszavihető, azt mondhatván felőle, hogy minden fönsége mellett is nem bir nagy költőszellemek' ama villámhatályával, mely önkénytelen varázszsal elragadja olvasóját.

Én nem vizsgálom a veséket, hanem veszem az adományt, a mint adva van, honunk' gyöngéd hölgyeinek őszinte szívvel nyujtott ajándékbokrétául, melyhez költőink' vallásérzelmének termékeny melegágyából szaggatvák a kedves virágok.

Öt elbeszélést tartalmaz a könyv. Elseje ezeknek a ‚Két anya' Ney urtól. A beszély levelekben van irva, s már e formaválasztás Ney úr' tápintata mellett szól. Leveleiben két nő' életét adja szerző hü s következetes rajzban, kik' egyike Serena jól nevelt s igy maga is jó nevelő, boldog és boldogító; másik Hedvig a balnevelés' minden szerencsétlen következményein keresztül hurczolja boldogtalan életét. Mindkettő a jó s rosz nevelés' ellenkező befolyását az életre állítja elénk a két anya' élettörténetében, melyet szerző terjedelmes de rendkivül tanulságos nevelési reflexiók és fejtegetések között, elénk rajzol; valódi iránybeszély, alapos nevelési nézetek' terjesztésére, melyek vajha minélelőbb átalánosan elismerve lennének nálunk is. A nyelv szabatos, s ha nem mindenütt tulvirágos és költői könnyüségü is, de komolyan mulattató, s ki nem csak érzékcsiklándás' kedvéért olvas, azt mindvégig érdekesnek találandja.

Lakner úr' történeti beszélye, melynek czime ‚Kereszténység és pogányság' az I. Endre király alatti pogánylázadást rajzolja, melynek temérdek vértanui között Gellért püspök is volt, kiről a Gellérthegy nevezve lön. E történeti alapnál fogva érdekes beszély, Lakner úr' egyszerü igénytelen stiljében irva.

A könyv' legjelesb, legbecsesb hozománya a harmadik beszély, Szüz Katalin, Kelmenfytől. Mint e gondolkodó irónak minden munkáját, ugy e beszélyét is mindenekelőtt azon nyugalom, mindvégig egyenlő komoly költőiség jellemzi, mely a fantaziának gondolkodás és tanulmány általi öntudatos kormányoztatását bizonyítja; s azon egyöntet, formaszilárdság, következetesség, párositva helyzetek és kor' költői fantaziát tanusító s mégis történethü leirásával, elvíthatlan tanui azon harmoniának, melyben ez irónál gondolkodás és fantazia összeolvadva van, s mely harmonia nélkül bevégzett költői müvet teremteni nem lehet. Szüz Katalin' szövege a harmadik keresztény század' elejéről van véve, színhelye Alexandria, hol ez időben Maximin Daza caesarkodott. Katalinnak, Alexandria' legszebb, legokosb, legerényesb keresztényhölgyének e zsarnok kéjsovár Maximin' bujavágyával harcza, s a keresztény hit és erényérti vértanutétele alkotja tárgyát a beszélynek, mely a korrajz' érdekessége s jellemek' következetességén kivül a keresztény elvek és tanok' alkalmazásában is igaz, és következetes.

Császár úr' beszélye A kereszt, melyet simaság és öntetcsín jelölnek, kivált az utósó csoportozat' festőien költőisége által nyer érdeket, s azon beszélyek közé tartozik, melyek önként olvastatják magukat. Jézus' tanainak alkalmazásában azonban nem oly szerencsés. Például a 348 lapon Robert' bünátalkodottságát jellemezvén, igy szól költő: „És vannak emberek, kiknek szivük szirt; mert megkeményítette az Ur méltó haragjában az ő lelküket, és elvette erejöket az erény' utjára visszatérhetni." E tettét Istennek én sehogy sem tudom összeegyeztetni Jézus' azon biztositásával, miszerint kedvesebb Isten előtt egy megtérő bünös, mint száz igaz hivő. Ha vallásunk' ez utóbbi tana való, akkor Istenről, mint végtelen kegyelmességü és irgalmu lényről azt föltennünk nem lehet, s állítanunk nem szabad, hogy a bünöst megtérésre képtelenné tegye ő maga, hogy elvegye erejét a bünösnek, mely által magát elötte kedvessé tehesse. Ez a keresztény vallástannal homlokegyenest ellenkezik. E bünátalkodottságot tehát nem ‚Isten' méltó haragjában' hanem ‚az ember' szabad akaratában' kell a költőnek indokolnia.—Stilje költőnek síma, kellemes, mint ezt nála már megszoktuk, azért igen feltünt elöttem az ily keresettség: ‚térdei hajlíthatlanokká váltak', — hát még az a fülbántó vezetnök — kalauz helyett!

Márk' beszélye Saul zárja be a könyvet. Tárgya a szent könyvből van véve, de mint látszik, csak vázlatosan kidolgozva. Igy Saulnak jellemzését kissé futólagos és hiányosnak talál-

tam, s szerettem volna névszerint ott, hol az öszvérkereséskor népe' sorsa fölött panaszra tör, élesebben kitüntetve látni Saulnak mint Jehova' választottjának lélek és szívjelességeit. Költő csak a ‚férfias alakot' emlegeti egypárszor minden érdemül, s ezzel ellenmondásba hozza Sámuelt azzal, mit később (385 l.) mond, t. i.: „tudom, uram, hogy nem a külsőt tekinted, de a szív' érzéseit s hogy tetszésed nem az alak' jutalma." Ily elsietésnek tulajdonítom ezt: „történt pedig, hogy az Ur megemlékezék az Amalekiták' gonoszságairól" stb. Nagyon emberi jellemzése Istennek, könnyen kikerülhető, ha a tételt megfordítja költő, mondván: történt pedig, hogy az Amalekiták' gonoszságai tetőfokra hágnának, és Isten megemlékezék azokról, stb — ez által azt nyeri vala költő, hogy az olvasónak nem jut eszébe Istennél a feledékenység' gondolata, hanem veszi a megemlékezés szót azon értelemben, melylyel az bibliai stilben bir. Fölöslegesnek találom Sámuel' mentődzését Saul' ellenében, midőn igy szól: „nem hivém, hogy palástodra méltatlan leendesz", azért, mert e mentség Istenre hárul viszsza, kinek Sámuel eszköze volt; Isten' tettének halandó elötti mentegetése pedig nem fér össze az Istenség' eszméjével.—Mindezek mellett Márk úr' beszélye, szabatos öntete, kellemes előadása és érdekes szövete által kitünő s kedves olvasmány.

Költeményeket adtak betürendben: Császár, b. Eötvös, Garay, Lakner, Nyulassy Antal, Pájer, Szelestey, Talabér, Tárkányi és a szerkesztő Sujánszky urak, melyekről egyenkint szólani nem czélunk, beérvén azon kijelentéssel, mikép azok mind válogatott, helyes tapintattal kiszemelt, jeles, egynémelye kiváló költői becsü, s átalában az Almanach, érdekességét és becsét emelő dolgozatok.

Mi a könyv' küldiszét illeti, az annak csekély árához képest igen pompásnak mondható. Négy igen szép aczélmetszet' ékesíti azt, nyomás, papir és kötés csínban vetélkednek, s ámbár a könyv 16 ívet meghalad, ára nem több 2, s drága kötésben 3 pengő ftnál. Mindez a kiadó Emich úr' méltánylandó érdeme.

NÁDASKAY LAJOS.

HETI SZEMLE.

— Hatodik évébe lép a Honderü. Minden évben hü maradt kimondott elveihez: a müvelt nemzetiséget, humanitást és jó izlést terjeszteni. Ezt fogja tenni ezentul is lapjainak mindenikén; különösen pedig szemlénk' hasábjain fogja felölelni, mindazt, mit a jövő' méhéből korszükség és közérdekek' kellékei az élet' szinére fölmerítendenek. Ha sokat nem, de annyit mindenesetre tett és teend szemlénk a közérdek és nemzetiség' előmozdítása körül, mennyit szerény körében és sajtóviszonyaink között tenni képes volt, és tenni képes lesz: ugy hogy bátran hivatkozhatik e tekintetben a tisztelt közönség' igazságos itéletére. Mely bizodalomteljes önmegnyugtatásunk után — e beállott újévre minden jókat kivánva kedves olvasóink és szeretetreméltó olvasónőinknek — kezdjünk a szokott szemlélgetések' rovatához.

— Két ügyvéd sokáig vetélytársa volt egymásnak egy delnő' kegyének megnyerésében. Természetes. A delnőnek harminczezer forintnyi tőkéje volt; de a delnő kezdé belátni, miszerint az urak' udvarlásai inkább pénzét, mint személye' bájait illetik; elhatárzá tehát mindkettőt próbára tenni, hogy őket vagy megszégyenítse, vagy — legalább egyiküket boldogítsa. Nem sokára tehát e határzat után csődöt jelentett, s imádói' egyikét ügyvédeül, másikát tömeggondnokul magához rendelé. Leveretve hallá a két jogvéd e hirt, s egyikük Pozsonbai utazásával menté magát, mig a másik ideggyöngeségi rohamot kapott a kemény csapás miatt, mely imádottját éré. — A delnő pedig néhány nap óta boldog neje egy becsületes polgárnak. Inter duos litigantes.

— A főherczegi lovarda és cselédépületnél a munka mult napokban megszüntetett, s a munkások mind elbocsátvák. Ezek közől egy házi úr hókihordásra akart egynéhányat megfogadni, de a jó emberek azt felelék: „ha annyi bért nem kapunk, mint eddig kaptunk, akkor inkább nem dolgozunk. A telet ugyis pihenésre teremtette az Isten." E pihenési és illetőleg heverési rendszer' barátait nem jó volna-e megismertetni a — dologházzal?

— A két legutóbbi reunio igen látogatott vala, kivált a mult szombati. A roppant redouttermekbe alig fért a temérdek nép, mely oly nagy tömeggé gyült, hogy lehetlen volt kényelmesen állani, még kevesbbé szabadon mozogni. Azon vitát, melyik jobb a két nemzeti zenészbanda közől, az ildomos bérlő Privorszky úr avval egyenlíté ki legczélszerübben, hogy mindkettőt megfogadá a farsangra.

— Napokban a nemzeti színházban történt botrányról hallánk suttogni. Egyike a legkitünőbb szinpadi tagoknak t. i. a közönség' egy része által a nemtetszés' legkétségtelenebb jeleivel fogadtatott. Ha e nem tetszés' okául, mint mondatik, privátviszonyok szolgáltak, akkor mindenesetre illetlenség, s a nemzeti intézet méltóságá-

val meg nem férő tett, oly dolgoknak a nyilvánosság' birószéke elé vonszolása, melyek oda teljességgel nem tartoznak.

— A magyar akademia' idei közülése mult hó' 26-kán csakugyan megtartatott, egyszerün, csendben, néptelenül. Tagok mint nemtagok kicsinyke számban jelentek meg. Mondjuk el szárazröviden, mik történtek benne: Megnyitá a gyülést Fáy András úr' alkalomszerü beszéde; ezt követé Győry Sándor r. tag' emlékbeszéde Vásárhelyi Pál fölött; ezt Wenczel Gusztáv' értekezése a magyar tengerészet' viszonyairól, felolvasva Tasner Antal által; ezt egy töredék Garay János' szent László cz. hőskölteményéből, felolvasva szerző által. — Ezután a díjnyertesek olvastattak fel: a törvénytudományi jutalmat 100 aranynyal nyerte Tóth Lőrincz, a járulék 20 ar. jutalmat Benczur János, az 50 ar. szónoklatit Pásztor Dániel szigeti tanár, az 50 ar. bölcsészetit Purgstaller József k. isk. tr., az 50 ar. történetit Lányi Károly, az 50 ar. természettudományit Török József tudor és tanár.

— A megalakult (vajha minél szilárdabban meg is alapuljon) könyvkiadó társulat' tisztviselősége e következő: Igazgató Fényes Elek; másodigazgató Erdélyi János; kiadó Vahot Imre; jegyző Garay János; pénztárnok Stuller Ferencz; ügyvéd Gerenday Ambrus. Ezenkivül a vidéken is mindenfelé számos ügyvivő s ügyképviselő. Eddig, mint lapokból értjük, két munkát vett meg a társaság. Kölcsey Ferencz' naplóját, s Garay' szent Lászlóját. Minden van, csak a nemzetrészvét hiányzik, — ha a társulat ezt ébreszteni képes leend irodalmunk iránt, hazánk' legüdvösbjeül legyen üdvezelve. Egyébiránt egyike ez a legimpracticusabb vállalatoknak, mert csak legnagyobb áldozattal állhatandna meg. Ha az egylet mindent kinyomat, akkor a rosz' tulnyomó sokasága miatt, nem csak nálunk, hanem mindenütt, veszteníe kell. Ha csak azt nyomatja, mit a közönség vesz, akkor nincs rá szükség, mert az oly munkát a könyvárusok is megveszik és szépen sőt olykor fényesen honorálják. Hanem, ha vannak müvelt lelkü s gondolkodásu honfiak s leányok, kik irodalmunk' emeléséhez anyagi áldozattal járulni akarnak, — ám ott a Kisfaludytársaság, mely csekély pénzerejéhez képest, mely rendelkezésére áll, eddig is rendkivülitön, gyámolítsuk ezt segélyünkkel, hogy még több munkákat adhasson ki, mint eddig. Ha pedig egyátalában új egyletnek kell alakulni, egyesüljön az idegennyelvü jó munkák' magyarra fordíttatása végett, minden kilátás nélkül nyereségre; a kevesebbé tehetős magyarnak is alkalmat nyitandó, magát hazanyelvén kimüvelhetni. — Lessing, Goethe, Voltaire, Rousseau, Dante, Tasso stb, még mind fordítók és kiadókra várnak.

— Az „Augsburger Allgemeine" mely utóbbi időben több jeles czikket hozott a magyar viszonyokról ismert publicistánk Pulszky úr' tollából, néhány ép oly loyalis mint fényes szavait közli a főrendi tábla' legkitünőbb tagjai' egyikének főmélt. Lonovics J. püspöknek. A fiatal gróf Zichy O.-nak azon kissé igen is kiidéző fölhivására t. i., melyet a magyar clerushoz intézett: követnék ő szentsége a Pápának példáját a sajtó- és más reformokra nézve, ezt felelé a főnevezett szellemdús egyházfő — kit ugyanazon tudósító „nem csak a magyar egyház' szellemi fejének, hanem átalában az egész katholika egyház' legkitünőbb diszei' egyikének nevez" —: „Az országgyülési tárgyalásokra nézve hadd legyen a kritikának szabad vitatás megengedve, még pedig az attikai sótól a legcsipősb lugig, s a legegyszerübb czáfolattól a legkeserübb iróniáig.—Mert—folytatja — miután a törvényhozó' hatásköre oly nagy s hivatásában sokat megengedhet magának, tehát csupán a sajtó' bonczkésétöli félelem teheti őt ovatosbbá előadásai s indítványaiban." — Ha a lángeszü szónok' egyszerü szava — szellemet, ironiát, attikai sót és csipős lugot egyszerre a sajtó' kezelőiben is idézhetne elő, akkor a nagy férfiu' indítványát kettős örömmel üdvezlenők.

— A pesti polgári casino, melynek alakultáról szólott a Honderü, eddig 300 5 pftos tagot számlál, kik mind polgárok, vagy olyanok, kik ha nem épen pesti polgárok is, de a középosztályhoz tartoznak; 15 részvényes pedig egyenkint 50 pftot adott az egyleti szállás' felbutorozására; lesz pedig e szállás az Ürményiház' első emeletében. — Csak előre a társulás' ösvényén a polgári érdekek' öszpontosításának kitüzött czélja felé. Ideje hogy gazdag, müvelt polgáraink más egyébre is gondoljanak, mint csupán arra, hogyan legyenek még gazdagabbak. Már pedig semmi sem ad biztosb kilátást bizonyos socialis érettségre, mint állandó kicserélése vélemények és nézeteknek, mi legalkalmasban történhetik törvényes gyülekezetekben. csak azok obligat ordítozás, zaj s lárma nélküliek legyenek, minők a casinók, s minő lesz, reméljük, ez újonnan alapuló is.

— Liszt Ferencz, a győzhetlen zongorahős, egyik levelében, melyet e lapok' szerkesztőjéhez írt, következő képét adja az egykori Byzancz' környékének. „Mily felséges tárgy — e metropolisa a világnak! Minő tengere a poesisnak — és mely mocsára a politikának! Mennyi új támadatban — s mennyi sirhalma a nagyságnak!...

Beh sok üdénverő élet — annyi holt mellett!... Ha időm s mindenek fölött tehetségem nem hiányzanék hozzá — e tárgy saját ingerrel birandna rám. — Föliratul az evangelium' azon verseit választanám, midőn sátán üdvezítőnket egy magas hegyre vezeti s onnan neki a világ' királyságait ajánlja. — Lamartine egész hullámzó nagyságában fölfogá a Bosporust, ezt festő rajzai ép oly találók mint öszhangzók."

— Filantropia a büszó, mely a népeket mindinkább egybefüzi, mely a népeket nem csak benső érdekeikben, — hanem külfelé is erősebben összecsatolja. — Emberszeretet oly érzelem, mely csak nemes kebelben gyökerezhetik. Ki érdemli pedig inkább részt vehetni ez érzelemben, mint a moral és szellemben, azaz szívésföben elhanyagoltak. Ki az emberi társaság' e kinövéseihez egész szeretet és föláldozással fordul, hogy testi és szellemi boldogtalanságuk' sötét éjjelébe vigasz és enyhítés' fénysugarát küldjön — az polgárkoronát érdemel. — Appert úr az ismeretes franczia filantrop ily érzelmektől van áthatva. A. úr, egy előttünk fekvő levele szerint, hosszasb ideig szándékozik Pozsonban mulatni, hogy előkerülendő tárgyalásánál a büntető-codexnek, nyilvános felolvasások által, melyeket adni szándékozik, s melyek sokszerü tapasztalásainak teljét tartalmazandják, ő is járuljon egy fövényszemnyivel a nemes munkához. Ugyane levelében irja: „Nem találok elegendő szavakat, rajzolni azon szeretetreméltó, leereszkedő kegyet, melylyel ő cs. k. fensége István nádor terveimet helyeslé, s alapos reményem van: miszerint Magyarhonbani tartózkodásom a börtönügy' reformját illetőleg, nem marad egészen minden eredmény nélkül. Örömmel s megindulva keil elismernem továbbá emberi gondolkodásmódját a bajor s a magas ausztriai kormánynak, mely mindkettő elhatározá a kegyetlen magányrendszert be nem hozni." Ugyanezen leveléből a szegény párisi filantropnak, mint magát Appert úr nagy szerényen nevezi, értjük, hogy ő nem csak több főállásu személyektől a leghizelgőbb tetszésnyilvánításokat nyeré, hanem ő felsége a szász királytól pompás arany zománczolt és ciselirozott szelenczét is kapott emlékül. — Vajha csakugyan gyümölcsöző legyen a nemes filantrop' hazánkban mulatása, — mert igazságszolgáltatásunkra bizony ráfér a reform.

— A nyolczadik füzettel, mely nemrég megjelent, be van fejezve a genialis b. Eötvös' legújabb regénye: „Magyarország 1514-ben." E fantaziadús, tervezete mint kivitelében egyformán kitünő regénynek történeti érdekét emeli azon nemes, humanus irány, melyet szerző benne követett. A nemes báró e munkájában elnyomatott népünk' jogai mellett harczol, és vívja e harczot nem kevesb szellem, mint lángzó lelkesedéssel. — Különösen kiemelendő ezenfölül benne a jellemek' szinezete... Dózsa, Bakács bibornok, Telegdy, aztán a komoly vészteljes czeglédi pap Lőrincz, az Ártándiak stb ép oly élénken mint következetesen tartott alakok, tele élet és szellemmel. — E regény eltér minden eddigi dolgozataitól a szellemdús szerzőnek. Mig a ‚Karthausi' egy sötét rembrandti genremü, a „Falu' jegyzője" nemzeti életünknek a szellem' égő sugárinál készített daguerreotypja, — „Magyarország 1514-ben" egy pompás történeti festmény Horace Vernet' erejével s Rubens' coloritjával kivive. — Már említők, hogy a regény német fordításban is meg fog jelenni.

— Egy új, igen czélszerü, okosan szerkesztett, gazdag tartalmu és olcsó Kalendáriom jelent meg 1848-ra, a „Keresztény naptár", melyet nem lehet eléggé ajánlanunk. Kinek még nincs, siessen venni, mert az 5000 példányból, mennyi nyomatott, már csak igen kevés van.

— Egy párisi levélből értjük, hogy a nagy igazgató, eskamotőr — gyorsfutó és borbély Szabó P. egész kényelmesen a Boulevardokon naplopóskodik. Mondják hogy Amerikában nem kaphatott alkalmazást mint korlátlan igazgatója a nemzeti banknak, mely állomásra pedig nagy tehetséggel látszik birni.

— A budapesti hangászegyesület' idei első hangversenye Mendelssohn-Bartholdy' emlékünnepeül lön rendezve. A gyéren látogatott teremben az elhunyt' szobra vala felállítva, babérkoszoruzottan, gyászfátyollal bevonva. Megnyitá az ünnepet a Fingalbarlang' nyitánya pontosan s helyesen előadva. Nem kevesbbé elégítettek ki a Paulus-ból adott számok; szünni nem akaró tetszészajt idézett pedig elő a most következett Struense-nyitány, melyet ekkor hallánk Pesten először. Mély költőiségü szerzemény ez, hőserő, csodálatos növekedése ez erőnek egész végig, midőn mint tengerhullámzat viharozva zúg el, — jellemzi azt. Az erélyes, egymásbavágó, oly kevés próba után meglepő pontosságu előadás' eredménye az ismétlés' általános kivánása volt, minek azonban természetesen elég nem tétethetett. A hirdetett Beethoven concert helyett, melyet Bräuer k. a. vala előadandó, egy fiatal delnő sziveskedett Weber' F-moll concertjét játszani. A szeretetreméltó működkedvelőnő teljes köszönetet érdemel a hozott áldozatért hogy oly rövid e'őkészületi idő mellett aláveté magát ez óriásföladatnak, s szép tehetségét még rugalmasban kifejtendheti vala, ha

rendkivüli elfogódottság és a terem' szörnyü nagy hidegsége gátlólag nem hatnak játéka' biztosságára. Igen jól sikerült Erkel úr' Báthory-Máriából vett szerzeménye is, melyben Benza és Bognár úr jeleskedtek. Wolf úr csak a programmban maradván, eszünkbe juttatá, mikép már többször emelt szót a Honderü azon rosz szokása ellen a nemzeti színház' premier-jeinek, miszerint a programmra iratják nevüket, s aztán szavuknak ritkán állanak. Az ezt követő Fis-moll concertben Huber urat mint biztos szabad nyirettyüjü, s érzésteli előadásu hegedüst ismertük meg.—Végül jött a ‚Hymnusz IX. Pius pápához' — hogy an került ide, nem akarjuk fürkészni, elég hogy ott volt. A zene nem politika, s a politika nem zene, s ilyes müveknek nincs egyéb becsük, mint mit épen a korhelyzet kölcsönöz nekik; de hogyan fért össze ez örömrivaj — Mendelssohn halotti ünnepével? erre feleljen meg más. Csak most tudjuk már, miért volt a nőkar' öltözete sem fekete, sem — mi még könnyebb lett volna — fehér, hanem tarka. A sötét öltözetek t. i. ezt jelenték; „Mendelssohn nincs többé," a világosak pedig ezt: „Evviva Pio nono". Brand úr egyébiránt ez efemer müvet fényesen hangszerezé, de melyből maga Berlioz Hektor is alighа többet tudott volna csinálni, mint a mi t. i. egy zenei takarodó, mely elnevezésnél legfölebb a ‚zenei' melléknév' indokolása hozna tán zavarba. Bräuer úr ügyesen s erélyesen igazgatá az egészet: dal- és zenekar derekasan viselé magát. A látogatás — ah! nem akarjuk Dresdát, nem Brüsselt nevezni, ezek székvárosok; de nézzük Lipcsét, Boroszlót, sőt csak Lemberget is — mely városok Pesttől népességben csaknem valamennyin alul, a testvérvárosétól pedig épen messze állanak; mit nem tesznek ott a nemes b zenéért! És pirulnunk kellend a külföld előtt, s bevallanunk azon siralmas tényt, hogy: mi egy zeneegyletet föntartani nem birunk vagy nem akarunk. nst. —

— Mondják hogy Flottow' új dalmüve ‚Martha, vagy a Richmondi sokadalom' nemzeti színpadunk' számára meghozatott. Kivánatos volna, hogy igaz legyen, mert az ujdonságokkali meglepés nem tartozik a mostani színházigazgatóság' kormányfinessei közé.

— Mondják azt is: hogy Reina úr, ki fizetését mindjárt csak 5000 pengő forintra kivánta emeltetni, a színháztól — mely e sommát neki megadni nem képes — búcsút veend. Ezt is a magyar közönség' candidszerü túljóságának lehet köszönni, mely, mihelyt valami csak a közepesség' mértékét is megüti, azt már hetedik égig magasztalja és öntulbecsülésre kényszeríti. — Qui va piano, va sano!

— Mondják — nem állunk jót a hír' valóságáért, mert, ha bár hiteles kútfők után, de még is csak hallomásból szólunk — hogy a derék Szentpétery és Fáncsy urakon kivül nemzeti színházunk' minden előkelőbb tagja tetemes évidíj fölemelést követel a jövő husvétutáni színházi évre. Talán moraliter erőltetni akarják a nemzetet ez által is, hogy bőkezübb legyen a színház' segélyzésében. Hogy egy a nemzet' méltóságához illő Thaliacsarnoknak sokkal fényesebben kellene ellátva lenni, az bizonyos; de ebből még nem következik, miszerint a már is elég magasra rugó fizetések' budgetje még magasbra csigáztassék, mert sok egyéb sürgetősb reformra kell még pénz ez árva intézetnek. Vajjon hol fognak az egyesek' önzését képviselő e tulzó követelések megállapodni, melyek egy kissé „la bourse ou la vie" formán hangzanak?

— Mondják azt is, hogy az egész színházi személyzetnek Pozsonba szállítása, s ez által a főváros' bérlőközönségének némileg kraehwinkeles mystificatiója e folyó januar' hónapról teljesen elmarad, s hogy ez a közönség és sajtó által nyilvánított közvélemény' hatalmának legyen tulajdonítandó. Meglehetne; de mi ily illusióknak nem merjük magunkat átengedni, sőt mi ugy vagyunk értesülve, mikép e színészeti búcsujárás csak azért halasztatott továbbra, mivel azon egypár előkelő delnő Pozsonban, kiknek kedveért volt nagyrészint tervezve e lovagias kereszthadjárat, ezuttal történetesen meghiuzódván — mi fölött valódi sajnálatunkat nyilvánítnunk szabadjon — a czélbavett müvészvándorlást fellábadásuk' idejére kelle halasztani. Tehát a mi halad, el nem marad! Hiszen annyiszor esik a közérdek áldozatul egyesek' szeszélyének — miért ne ezuttal is!?

— Arszlánok, arszlánnők, tigrisek, rókák, et hoc genus omne! — örvendjetek, mert megérkeztek állatrokonaitok, Advinent apa' tricolor lobogója alatt. Advinent állatseregletének jó hire évek óta él városunkban, az állatállodalmából akkor hiányzott állatkirály most felséges sörénynyel várja a közönség' hódolatát. A bódét Advinent úr' sereglete' számára az angolkirálynő elötti dunaparton állítja fel Zitterbart úr, s a napokban már díszszemlét lehetend sorai fölött tartani.

— Napokban jelent meg az „Első magyar-zsidó naptár és évkönyv 1848-dik évre." Chorin aradi főrabbi' jól talált arczképével s egy zenemelléklettel; n. 8r. 266 l. ára 1 ft. 12 kr. pp. Lehetlen benső örömmel nem

üdvözölnünk a pesti izraelita magyarító egyletet azon korszerü eszmeért, melynél fogva hitsorsosait honunk' nyelve- s szellemére minden kitelhető erővel buzdítani törekszik. A fenérintett czim alatt megjelent könyv honi irodalmunkban nem csak első e nemben, de egyedül izraelita iróktól irt és csak honunk' izraelitáit érdeklő szépirodalmi s tudományos munkálatokból áll. Tartalmáról bővebben szólandunk legközelebbi alkalommal. — Midőn tehát ez igen korszerü és hasznos eszme' megfogantatásaért köszönetet szavazunk a nemes buzgalmu egyletnek, egyszersmind ohajtva reméljük, hogy ezen honszeretetre buzdító és hitsorsosai közt magyar nemzetiséget terjesztő müködése a legnagyobb részvétre találand.

Ó-Budai szemle.

* Lopás lopást ér! — Az ember nem tudja többé, hogy' óvja magát; a rendőrség nem győzi a dolgot. Az emberiség csakugyan végkép el van romolva. Olvasni s irni szegényt az alsó népiskolákban, melyek — Isen vétkül ne vegye, — sokkal ritkábbak nálunk, mint a faróhősek — nem tanítják. Az egész historián s e romlottságán az embereknek a lopások' gyakori hirdetése(?) által akarnak segíteni, s ez egy nagybölcseségü rendőrbiztost azon ötletre vezérelt: a „fölnemfedett lopások"at is kipublikálni. — A bölcs férfiu épen egy nagyobb munkán töprenkedik, melynek czime leendne: „Tolvajkulcs, vagyis fölfedezése azon titoknak, miképen lehet tizennégy nappal előre megtudni, ha valamely gazember — valóságos gazember-e, s vajjon csakugyan szándéka-e tizennégy nap mulva lopni. — Gyakorlati útmutató Tolvajelillantásraszemethunyó biztosok' számára. Nyomtattatott Ó Budán."

* *Egy németül megjelenő*, magyar érdekeket képviselő(?) napilap azt vetette bünképen szemére egy másodiknak, hogy az *németül megjelenő*, magyar érdeket képviselő napilap. Hja, sok történik a nap alatt, s valóban azt mondhatnók csodának, ha nem akadna mindenha bolond, ki magamagát pofozgatja.

* A Temeswarer Wochenblatt' programmja a színházat „mind a kilencz músát magába foglaló szellemi intézet"nek nevezé. Angepumpt, drága programmiró! — ugy kellene lenni, de nincs ugy. Mind a kilencz musa! Ökörszem nem képes csak egyetlenegyet is nevezni, mely nálunk amugy igazán beszállásolva volna. S mi a szellemi intézetet(?) illeti — legfölebb alacson speculatiók' piszkos szelleme lakik biz abban. — A müvészet megbénult, s a jámbor músák béna mostohalányukat rég elhagyák — mert nem bírják eléggé megemészteni bizonyos irászok' tolakodásait, s ennélfogva idétlen mostohájokat méltatlanok'karjai közt hagyják fetrengni, mig maga megsokallja a sokat

* Bizonyos lapocska, mely saját póriassága fölötti szégyenében sötétpiros borítékban jelent meg, s azon nemes czél ürügye alatt, hogy nemzetiséget előmozdítni, a felvilágosodás mellett sorompokba lépni törekvése — egy birálatot tartalmaz, melyben ez áll: „Minek nekünk izlés, nekünk nem kell izlés!" Mivel ezt kritikus, kinek esze helyén van, leirni nem merné, ez elmeháborodottat bolondok' házába kell küldeni, ott mindaddig kritikai jégborogatások és satirikus zuhanyokkal gyógyíttatandó, mig csak eszére nem tér.

* Ha az ember nem tud valamit, az még nem oly nagy szégyen, mert hiszen mindent csak nem tudhatunk; de ha valódi tudósságot affectálva, praeceptorkodik dolgokban, mik iránt nincs tisztában, ez már nagy hiba. Igy tön azon szeretetreméltó praeceptorocska a nagy D., ki nagy tudós hangon leczkéket ad vala nem rég az angol jargonban szinészeinknek, és a master nem tudja, hogy Sheridan Brinsley egészen más Sheridan volt mint — Sheridan Knowles; hogy a scool of scandal, the rivals stb szerzője nem Sh. Knowles, hanem Brinsley; hogy e Brinsley rég elporhadott, midőn Knowles irni kezdett. E kettőnek egy helyett vételével tehát D. úr rendkivül blamirozta magát. Ahhoz mégis nagy arroganczia kivántatik, ily ignorantia mellett kritikuskodni akarni.

* A kolozsvári nőket igyen jellemezték Hazánkban, t. i. a győri papir Hazánkban: „...nőink kivétel nélkül(???) a távozandó polák ezredet inkább szeretik, mint... az újonnan érkezett magyar ezredet. Nem csodálom (t. i. a jellemző frater beszél.) Hisz ledér teremtményekkel van bajunk, kiknél a hazafiság üres szó. Kaczér, korcs nemzedék ez. A szerelem náluk kis mámor, s a férjhezmenetel kárpit, mely alá ledérségüket rejtik. Ritka nő nálunk az, ki férjhezmente után erényét mocsoktalan megőrzé — —" de nem folytatjuk. A kolozsvári férfivilág mit mond e rajzhoz, s respective a szemtelen rajzolóhoz, és mit mond testvérhazánk Hazánkhoz és respective annak szerkesztőjéhez, ki ama sorokat ily egész átalánosságban kinyomatni elég — bizony nem tudjuk mi — volt.

Budán, a kir. egyetem' nyomdájában.

VIDÉKI FUTÁR.

— KASSA, télelő' 12. E város mindig csak a régi uton halad, sőt pangásnak indulva, különösen a nemzetiség, nyelv iránt semmi rokonszenvvel nem viseltetik. Például az itt lakó aristocratia' egy része, hol a nyelv a nemzetiség' előmozdításáról vagy terjesztéséről van szó, a legkisebb szálkát is legnagyobb gerendának nézi, meg nem gondolván azt: hogy a nyelv százados alkotmányunknak és minden nagy nemzetnek legbecsesebb gyémántja. Azonban nem alapnélküli reményünk, hogy jelen, hiedelmünk szerint eredménydúsan végzendő országgyülés után, ott levő mágnásaink' lelkesbjei, milyenek gr. C. R. gr. B. E. gr. B. I. b. H. I. s többen, visszatértükkor a bajt, mely itt valóságos métely, hazafias irányu tetteikkel gyökeresen orvoslandják; bennük központosul minden reményünk; mert hiába, a nagyok' példája az alsóbb osztályuakat leginkább,fájdalom gyakran még a roszra is, szokta buzdítani, például — de hagyjuk, a példák gyülöletesek, aztán szólj igazat, betörik a fejed. Egyébiránt itt tán a légben is van valami ellenszenvet gerjesztő, nemzetiség, nyelv iránt gyülöletet vagy legalább közönyt, kárhozatos egykedvüséget szülő szer, mivel itt a helybeli társalkodási egylet' választmányának majd valamennyi tagjai tős gyökeres magyarok, nemzetiség' tisztelői, nyelvünk' kedvelői, és mégis ha tettre kerül a dolog, itt mindig a kevés számu németeké a győzelem, és átalában ezen egylet minden más, csak nem magyar szellemü. Városunk' egyedüli mulatsága a Casino és szinház, az elsőről szóltunk, s habár róla még többet is lehetne szólani, azonban mivel mostani állása és működésében kevés dicséretest mondhatnánk, ez alkalommal azon nem ok nélküli reményben, hogy itt is bizonyos urakat nem sokára a lélek meg fog szállani, többet nem szólunk. A német szinházról pedig, mivel abba ritkán megyünk, nem azért ugyan hogy német s azért rokonszenvünket nem igen birja, mert mi a müvészetet a németben is szeretjük és tudjuk méltányolni, de mivel a mostani német színésztársaság' működései bennünket e részben nem tulságos kivánatink' daczára is ki nem elégítvén, abban igen kevés élvezetet találunk, részletesebben nem szólunk, annyit azonban mint az igazság' minden időbeni hü tisztelői kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy mindaz, mit bizonyos Tacbau D. H. a Pannonia, Spiegel és Ungar czimü folyóiratokban a társaságról túlmagasztalólag irt, és ki némely gyanusító, hazug, a valóságnak csak árnyékát sem hordozó, több nemzeti vállalatokat és az itteni magyar lakosokat jellemtelen kigunyoló, méltán közingerültséget okozott firkákért, miután azokat magáénak vallotta és a hátát fenyegető ütlegek' elkerülése tekintetéből ön maga becsukatását kérte, 14 napi fogsággal fenyíttetett, — mondom az említett tudósítás majd betüről betüig költött irkafirka. Ha valaki, ugy mi a nyilvánosság' leghűbb barátjai, pártolói voltunk mindig, vagyunk is; ki napfényre az igazsággal — ez választott jelszavunk; de ha azt az igazság' rovására hasonló Tacbau féle irkászok, kik különben maguk állásában a legügyesebb emberek lehetnek, ily ex professo alacson hazudságokkal és jellemtelen hamis ráfogásokkal bitorolják, igazán elszomorodunk, és mielőbbi életbeléptetését alig várjuk azon törvénynek: mely szerint hazudságokat, semmin nem alapuló, helyén nem levő gúnyokat a nyilvánosság elé hozni elég vakmerők, a legszigorubban megbüntetendők. Különben a nyilvánosság eltörpül és az általa kivívandó üdvös hatás helyett csak a legroszabb, czéltévesztőbb következményeket eredményzi.

Nem helyeselhetjük, hogy legközelebb a városi nemes tanács egy okleveles izraelita orvostól az itteni lakhatást megtagadta; az okleveleseket csakugyan be kell fogadni, és az ilyetén szigoruságot inkább az omnia mecum porto és uzsorásan üzérkedő zsidókra czélszerübb volna kiterjeszteni, és különösen az olyat, ki a magyar nyelvet nem beszéli vagy nem érti, be nem fogadni, mert a mely bevándorló ellenkezőt tart a si Romae fueris, Romano vivito more diák régi közmondással, abból jó honpolgár nem lesz, s az ilyenek' számát szaporítani polgári bün.

Egy idő óta nálunk igen halnak az emberek s leginkább ideglázban, igy legközelebb is e városnak valóban derék, közszeretetet és bizalmat biró három kereskedőjét, Borchárd Ferenczet, ns Schechouts Alajost és ns Institorisz Mátyást a halál körünkből kiragadá; most az idő változván, tán a veszedelmes járvány nyavalya is meg fog szünni.

Közelgő farsangunk igen vígnak igérkezik lenni, a társalkodási egylet 8 redoutot és 5 társaságos tánczvigalmakat rendezend, aztán a magán báloknak alkalmasint vége hossza nem leend, mivel az csakugyan igaz: minél mostohább évek járnak, annál nagyobb farsangkor a vigalom, dinomdánom és fényüzés, mindenki akar látni és láttatni.—Farsang alatt a zenekar Friedl Ferencz ismert derék karnagy' vezérlete alatt lesz. Mult hó' elején megyénk' egyik kedvelt táblabirája ifjabb Vitéz János mint nejét az oltárhoz vezette Zemplén megyéből a kellemdús Sóós Róza kisasszonyt. — Ezenkivül még több házasságok is vannak in petto, ezekről azonban majd csak annak idejében.

VERICOLA UTÓDJA.

ELŐFIZETÉSI FELSZÓLÍTÁS.

A HONDERŰ

czimü

szépirodalmi, müvészeti és divatlap

1848-ban is megjelenvén

tisztelettel felszólítjuk a t. cz. közönséget előfizetésre. **Megjelenik a Honderü** eddigihez hasonló alakban s tartalommal minden kedden,

eredeti párisi aczélmetszetü divatképekkel,

továbbá fametszvények, kőrajzok, himzetminták s egyéb műmellékletekkel.

ELŐFIZETÉSI ÁRA FÉLÉVRE

helyben 5 ft, vidékre (a fölemelt postadíj miatt) 6 ft. 12 kr.

Előfizetni lehet: Pesten csupán Emich Gusztáv' könyvkereskedésében, (uri- és kigyóutczák sarkán a postával átellenben) ezenkivül minden cs. kir. postahivatalnál a két hazában. Bécsben s a külföldre csak a bécsi cs. k. főpostahivatalnál.

HIRLŐJÉBE

felvesz a Honderü mindennemü hirdetéseket, gármond sorát egy hasábnak **3** pkrral számítván.

Mind a beigtatandó hirdetések, mind a lapkiadást s előfizetést illető megkeresések Emich Gusztáv könyvkereskedéséhez intézendők.

Pest, januárban 1847.

A Honderü kiadó-szerkesztősége.

BÁLI FRAKKOK

a legfinomabb szövetekből 18-tól 20, 25, 28 forintig ezüst pénzben párisi divat szerint a legjobb izléssel, ugy szinte mellények és pantallonok a legjutányosb áron kaphatók alulirtnál. — Boltja vagyon a kigyóutczában, a gyógyszertár' balszöglete' irányában.

Szepessy Antal,
P. divatszabó mester.

BUDAPEST 1848.—2. SZÁM. VI. ÉV I. FELE.

HONDERŰ.

SZÉPIRODALMI, MÜVÉSZETI

ÉS

DIVATLAP.

EREDETI ACZÉLMETSZETÜ PÁRISI DIVATKÉPEKKEL

S MÁS MELLÉKLETEKKEL.

SZERKESZTI ÉS KIADJA

PETRICHEVICH HORVÁTH LÁZÁR.

Szerkesztői hivatal : Leopoldutcza 197 sz. 1 emelet a sarokban.

TARTALOM.

1. Egy proletárius' levelei. Új folyam, I. Mutiustól.
2. Világról, költemény Hiador tól.
3. Az innismorei kereszt, beszély, németből Nádaskay Lajostól.
4. Utivázlat levelekben, K—házy Bélától
5. Hugo s a lapok. Z. I. G. és N. L.
6. Heti szemle.
7. Ökörszem.
8. Külhirek.

LEVELEZÉST ILLETŐ!

A Honderü szerkesztőségét illető leveleket igy kérjük czimezni:

A HONDERÜ SZERKESZTŐSÉGÉNEK.

(Emich G. könyvboltjában.)

A Szerkesztői hivatal (*ideiglen*) *van: Leopoldutcza* **197.** *sz.* **1.** *em. a sarokb.*

Műmelléklet.

Eredeti párisi aczélmetszetü divatkép.

Báli öltözékek: Egyik zöldbársony ruha, elül két oszlopban fölülről lefelé nagyobbodó csillagvirágsorokat képző gombkötőmunkával, melyeket köröskörül borostyánlevelek folynak körül. Hasonló csillagszegély a vállon és karokon. A másik fehér selymet fedő moll kettős ruha, melybe aranyláncok s szegélyek vannak himezve. A keblen fehér rozsabokréta illatoz; fejdiszül myrtuszlevél s virágkoszoru szolgál.

2. SZÁM. SZOMBAT. TÉLHÓ' 15. 1848.

EGY PROLETÁRIUS' LEVELEI.

MUTIUSTÓL.

I.

(Folytatás.)

Tudva levő dolog mindenki előtt a Hiador és Szigligetiféle eset, melyet az 1847-dik évi irodalmi történetben följegyezni kényteleníttetünk. És innen tünt ki a legszebben, mit ugyan mindenki tagad, hogy irodalmunkban czimboráskodó párt létezik, mely nem csak irodalmi, de politikai szint is visel. Irodalomban politikai pártosság, ez épen ugy hangzik, mint a politikában a poetáskodás. És ezt egyébiránt az időszaki sajtó ki is mondá, classificálván a divatlapokat, miként következik; u. m. az Életképek és Pesti Divatlap ellenzéki érdekek' képviselői, s a Honderü conservativ; tehát az Életképek és Pesti Divatlap csupa ellenzéki verseket, novellákat, szinbirálatokat, erkölcsi nézeteket stb adott, a Honderü pedig csupa conservativ nézeteket közlött, s igy ki az Életképek és Pesti Divatlapban irt, az ellenzéki, a Honderü' irói pedig conservativ irók voltak. És azért, mi csak a Honderü' hasábjain megjelent, a legdurvább betyárságig aljasult nyelven gyanusíttatott és piszkoltatott, perse ellenzéki taktika szerint, mert némely hetvenkedő firkász azt gondolja, hogy az ellenzék' főkelléke a gorombaság és betyárság, s az ezekkel járó tudatlanság, s az ellenzéki embernek mindent, mi nem illik az ő rámájába, legyen bár a legszentebb dolog, meg kell támadni, rágalmazni, s már kellőleg ki van művelve, hogy az ellenzéki kör' tagja lehessen. Távol legyen tőlem, hogy az ellenzéki kört, mint kölcsönös művelődés és nemes társalgásra egyesült Társulatot gyanusítani akarnám, mert honunkban csak társadalmak által lehet közszellemet teremteni; de ismerek több ellenzéki körtagokat, kik engemet eddigelő más véleményre nem birhattak, sőt azt mondák, hogy az ellenzéki kör' tagja csak bizonyos minta után faragott ellenzéki ember lehet; mert ott nincs szükség hazaárulóra. Engedelemmel, tehát kik nem tagjai az ellenzéki körnek, mind hazaárulók? — — — Erről azonban ne vitatkozzunk, mert a katonásdi még nem katonáskodás, s az ellenzékeskedés vagy ellenkedés még nem ellenzék. Térjünk fölvett tárgyunkhoz. Midőn irodalmi czimboraságról szólok, nem értem az ellenzéket, hanem értek egy minden szentet és szépet lábbal tapodó kalózserget, mely más' babéraira ásitozva, másnak verejtékes munkája után érdemlett kenyerét irigyelve, üres fejjel kalandozza be az irodalom' birodalmát, és ront bont fékezetlenül; ezen kalózsereg vette védelme alá Szigligetit, és védelmezte őrült szenvedélylyel, csupa ellenkezésből, mignem Szigligeti „Végirat Mátyás' fia' ügyében" czímü röpiratával maga napnál világosabban bebizonyítá, hogy Hiador' darabjait csakugyan meglopta.

Most már az a kérdés : ezen dolog mily fényt vetend irodalmunkra, ha a hidegen biráló utókor fölkeresendi adatait, és nem a szenvedély' hangulatán, hanem tudományhoz illő komolysággal mondandja ránk a szigoru itéletet?!

Azért le a czimboraséggal, le az irodalombeli pártoskodással. A kornak politikai iránya ne mételyezze be az irodalomnak szánt csarnokokat, legyen ott a levegő tiszta, s a szenvedélyek' fékezetlen furiái ne gyujtsák föl a pártosság' máglyáit.

A fönebb említett dolog körül miként járt el a sajtó, mindenki átláthatta, ki a lapokat szorgalmasan olvasta. De a dolgot más oldalról tekintve, el kell pirulnunk azon gyermekes csak azért sem modoron, melyet követni némely urak jónak láttak. Nemzetnél, mely átalakulni készül, nehezen fejlődik ki az irodalom, kivált ha a nemzeti nyelv annyi századokon át fogva tartatott. Mi tehát nem is hasonlíthatjuk összse irodalmunkat más müvelt nemzetekével, sok idő kell még arra, hogy a mi irodalmunk tökélyes legyen. És azért ne hetvenkedjünk tudományunkkal, mert kinevettetünk.

Az Athenaeum' idejében sokkal több tudomány mutatkozott az időszaki sajtó körül, de azóta annyira elkényesztették a nyilvánosság' gyermekét, az időszaki sajtót, hogy most már rá sem lehet ismerni, s a szerény tudomány elköltözött boldogabb hazába. Igaz hogy a gorombaság' lexiconát bővebben a mai kor sem szaporította, mint amaz, kivált ha polemiába keveredett, de azon férfiak legalább tudtak felelni magukért, és állításaikat néha be is bizonyították. Tehát a helyett, hogy előbbre mentünk volna, inkább hátraindultunk; mert lapozzuk át csak az Athenaeum és Figyelmezőt, sok kincset fogunk benne találni, melyet mai irodalmunkban föl nem mutathatunk. Igaz hogy az akkori encyclopaedicus irodalom nem volt egészen eredeti, de senki sem tagadhatja, hogy benne a tudomány élt és uralkodott. Nézzük meg mostani szépirodalmi lapjaink' irányczikkeit, mily saját modoruak és eltávozók a müvelt Europa' társadalmi eszméitől, és mégsem lehet bennük nemzetiséget föltalálni. Ezen különös tüneményen nem kell csodálkoznunk, ha szellemi müvelődésünk' gátjaira tekintünk.

Szomoru dolog, hogy a mostani irodalom oly kevés dicsérnivalóval bir; de hol kell annak okát keresni, a fönebb elöszámláltakon kivül? — a társadalmi élet' ferde irányában. Nézzünk szét hazánkban; a politikai eszmék foglalák el a fejeket mindenütt; s nincs kör, nincs család, melyben kisebb nagyobb mértékben meg ne találhassuk ezen százfejü hydráját az újabb kornak. Mindenütt vele találkozunk, mindenütt átkával sujtja e nemzedéket. Több évi tapasztalásból mondhatom, hogy bármi néven nevezendő társulatnak tagja voltam is, ott a meghasonlást mindig a politika szülte.

Vegyük össze a legközelebb lefolyt időszakot, csak 1840-től mostanig, vajjon tünt-e föl az ismert jeles irókon kivül csak egy is, kiről azt mondhatjuk, hogy megüti a mértéket, kit nem émelygős communisticus elvek vezérelnek, ki egyenesen a muzsák' fölkentjéül tekinthető. Újabb regényiróink, ide számítva a szépirodalmi lapokban vagy más uton megjelent elbeszéléseket és novellákat is, nem a hatásra számított újabb franczia iskola' mintája után dolgoztak-e? Drámáink, népszinmüveink nem ugyanily borzadalmakkal telvék-e? kivevén ezek közől Hugo Károlyt és Ábrányi Emil urakat — költőink nem Heine és Herweg' világfájdalmát utánozzák-e? Ne magyarázza szavaimat senki balra, de ujjainkon számlálhatjuk meg jelesb iróinkat még most is épen ugy mint 1840-ben, pedig azóta hét tavasz virult el fölöttünk, ezalatt mily elömenetelt teheténk vala!

Igaz az idők olyanok, hogy egész Európának figyelmét magukra vonták, mert az égalité és liberté' eszméje fölzaklatá a szenvedélyeket. Honunkat épen átalakulási időszakában lepte meg, s mivel sem a szellemi,

sem az anyagi erő nem volt kifejlődve, s mindkettő igen hamar akarván kifejlődni, mint az üvegházi növény, nem az érlelő ősznek tartós gyümölcse, azért hatása csak pillanatnyi, nem maradandó, s mit építénk is ezalatt, mindig toldozni foltozni kell.

A német irodalomban megismerhetjük a hajdan és most' classicitását; a gondolkozó és tanulni szerető fej, ha németül tud, magáévá teheti azon minden földi kincseknél nagyobb kincset, a tudományt, mig mi egész mostanig csak egy régi classicus' tökéletes fordítását sem birjuk anyanyelvünkön! hogy ne volnánk tehát elmaradva a müvelt nemzetektől, még pedig nagyon. Az igaz, némely uri ember ezeket haszontalanságnak tartja, s csak ugy önfeje után készíti a világhistóriát, s az ember csak álmélkodni kénytelen a világnak ezen mindjárt a rhodusi kolosz után jövő és nagyságra némely tekintetben ahhoz hasonló csodája fölött.

Nem czélom itt kritikát irni a magyar irodalom felől, mert az erős dolog volna mostani viszonyaink közt; ezen leveleket is nem azért kezdém, mintha általuk valamit eszközölni képzelnék, mert aristocratább népet a magyarnál nem ismerek; hogy hallgatna az egy proletáriusra. Egyébiránt meg lehet felőle győződve bárki is, hogy szándékom jó, és ugy hiszem, ha az igazságot mondom el, azért nem neheztelhet senki sem.

Végül — miután több oldalról felszólíttattam, hogy nevezzem meg magamat, s ne bujjak az anonymitas' köpenye alá — fölkérem e lapok' igen tisztelt szerkesztőjét, tessék nevemet leveleim alá nyomatni, s ezzel jövő levelemig Isten önökkel tisztelt olvasóim.

(Folytattatik.)

Világról.

Talán igazság a föld' Istene,
S a vak szerencse beltanácsosa?
Az meglehet, mert kötve van szeme,
S nem látja a világ' sorsát soha.

Vagy vak szerencse a föld' Istene,
S igazság lesz talán tanácsosa?
Az is lehet, mert nem gondol vele,
Hogy a tanácsos mit csinál,
soha.

HIADOR.

AZ INNISMOREI KERESZT.

(Folytatás.)

II.

Januárban volt. A hó vastag pelyhekben üzé, viharzó széltől forgatva, nesztelen játékát, az utczákat csak sietö s beburkolt emberek élénkíték; ki kénytelen nem volt, bizonyosan honn maradt a tüz' oldalánál, mint az angol a kedélyes otthonosságot nevezi.

Egy keskeny, ószerü ház elött zsélye állt meg, a zsélyészek segíték kilépni a nőt, ki abban egyedül ült. Édes szavakban köszöné meg azt nekik.

— Szegény lady! — mondá egyik, midőn a házba lépett és szavait többé nem hallhatá.

— No s, Tom, életéhez csak nem fognak nyulni — adá a másik feleletül, mire amaz vállat vonita. Mindketten a házba követék a delnőt, s az ajtót ismét gondosan bezárák.

Mily otthonos és bizalmas volt a szoba, melybe a hazatérő az utcza' durva hózivarából lépett! Boldog családélethez hasonlíta az, ellentétben nyugtalan léttel a külvilág' örömtelen, gyülölt kényszere alatt. Szük volt az és csak egyszerü sötét táblázattal ellátott, de jól biztosítva léghuzam ellen szilárd ablakokkal, s melegítve egy kandalló' jótékony tüzétől, melynek világa ellentétesen küzdött a napvilággal, mely még erősen hatott be a kis ablakkarikákon.

A delnö' beléptekor egy fiatal leány, ki egy egyszerü fekete öltönyü férfival a kandallónál ült, fölkelt s az érkező elé sietett.

— Anyám, jó hírt hozasz? — kérdé reményrettegő hangon.

— A mit kerestem, megtaláltam — több-

*

bet nem akartam, Anna! — viszonzá a delnő, s miután gyermekét gyöngéden megcsókolá, a férfihoz fordult, kinek társaságában őt találá.

Ez már tulvolt azon éveken, melyek a szívnek adnak uralmat; termete sem kiváló, sem sugár, inkább középnövésü, széles vállakkal, melyekhez himlőjelezte arcza jól illett erős vonásival. Ritka haj csüggött, lomhán ápolva, halántékain, világoskék magas szemeinek tekintete kissé merev volt.

— Tehát csakugyan voltál annál a fehérszemélynél? — kérdé ez, s hangja nem tagadhatá meg egészen a roszalást, melyet már a leány' ellenében nyilvánított.

— Nem azon czélból, melyet te gyanusítni látszol, nemes barátom — viszonzá a nő. — Isten mentsen, hogy Beaufort Walter' neje egy Perrersnél kolduljon kegyet, hol igazságra számolhat! Csak gondolom, hogy egy angol törvényszék nem fogja az igazságot lábbal tapodni.

— Bizonyosan nem, — monda a férfi gondolkodva — csak meg kell győződnie — azaz, valóban nem is lehet semmi — de hagyjuk ezt most — szakítá félbe, a nő' aggó tekintetével találkozván, mely rá volt irányozva. — Mondd meg inkább, ha nem titok, mi vitt e fehérszemélyhez — engedj meg, hogy mindig e nevezetre ragadtatom, de egész London ezt használja; mintha a négy tengeren belül más fehérszemély nem volna, mint Perrers Alice.

— S valóban igaztalanok iránta, — viszonzá lady Beaufort. — Én egészen másnak találám, mint azok után, miket beszélnek, vártam — még előbbi lénye után is, midőn még azon fiatal leánykák közt volt, kikre a felügyelet rám, a király' udvarmesternőjére vala bízva.

— A főszemrehányás ellene — monda Beaufort Anna, ki figyelmesen hallgatá a beszédet — az lesz, hogy a király őt szemelé ki nejéül, habár csak balkezére. Irigyei ezt nem tudják neki megbocsátani.

— Nem ezek, hanem férfiak törtek ő fölötte pálczát — viszonzá a ház' barátja.

— Bocsáss meg, De la Marche ur, feledém, hogy te is biró valál, midőn ő számüzetett, — monda Anna, nyilt fekete szemeit irányozván reá. — Az egész parlament egy nő ellen! Menjetek angol szabadságtokkal, az csak a férfiak' számára találtatott fel!

— Ime korunk' Semiramisa! — viszonzá la Marche mosolygva. — Nem hittem volna, hogy Beaufort Annában egy Perrers ügyvédét találjak. De annyit mondhatok lady Anna, mikép de la Marche Péter eddig a női önállóságot semmikép nem korlátozá, — még, mint tudod, nőtelen levén. —

E közben az anya kivevé zsebéből, mely övén függött, a ruhácskába göngyölt rozsdabarna keresztet, melynek elveszte vivé őt Salisbury grófnőhöz. — Nézd, — monda de la Marchehoz — ezen ószerü ezüstdarab, nem tudom mikép, a király' ékszerei közé elegyedett, melyek gondviselésem alatt valának. Csak ma vettem észre hiányzását, s mivel tudom, hogy sir Walter különös becsben tartja, igen nyugtalan valék, mig eszembe jutott, mikép e komor idők' nyugtalanságában — és mélyen sohajta — a többi ékmüvekkel könnyen Perrershez juthatott. Meg is találtam ott, s ellenszó nélkül visszakaptam.

De la Marche Péter darabig szemlélé a különös ékszert; igen régi korból kelle származnia, mert most, ha egyenesen az ezüstmüves' kezéből jöne is, még csak egy londoni polgárnő is szégyenlé vala viselni. Hogy egykor viselték, mutatá a fülecske, de mely ki volt szakítva. — Kétségkivül öröklött jószág? — kérdé la Marche. — Talán még Normandiából szakadt át, vagy még régebben Scandinaviából?

— Nem tudom — felelt a delnő. — Férjem csak annyit mondott, midőn először látám és nekem felötlött: ez drága zálog — látod a vércsepet? s akkor ezen veres kőre mutatott. Kértem további felvilágositást, de talán sir Walter maga sem tudott róla többet, mint egy régi mondát, melyet velem közleni nem akart, — legyen bármint, sir Wal-

ter oly férfi, ki nem embere üres fecsegésnek.

— Azt tudja egész Northumberland, mely oly sok éve neki köszöni nyugalmát — monda la Marche.

— És ez érdem nem jutandna mérlegbe, ha a keserün rágalmazott férfiu fölött itélni fognak? — kiálta Anna. — Csak rágalomnak nevezhetem — mert mi bünt lehetne rábizonyítni? O hogy nem vagyok férfi, hogy nem lehetek jelen, ha atyám' ősz feje biráival szemben áll, büszkén és szabadon — mig azok szégyenülten tekintenek rá, kit egy udvaroncz' gonosz nyelve után megidéztenek, öt Anglia' legnemesb lovagját!

— Sir Walter igazlandja magát, semmi kétség — viszonzá la Marche. — Már mondám, egész bizonyossággal hiszem azt. Azért jövék ide. Akadhattak volna szolgálatkész emberek, titeket mindenféle buta hírekkel nyugtalanítók.

— Te valódi barát vagy, kit a szükség tüntet ki, — monda az anya szomorun. — Egyébként már rég senki nem törödött velünk. A szerencsétlenség roszabb mint a pokolvars, melyhez közelítni mindenki fél. Valóban, a szerencsétlenség is ragályos — legalább a tanúkat szivbetegekké teszi.

Anna távozott a szobából, s la Marche igy szóla anyjához: — Honnan e fölszikrázó hév, e különben oly fenséges kedélyben? Sir Walter nyugodtelmü, higgadt férfiu, nem hirtelen haragu, te magad, tisztelt barátnőm, valódi mintája vagy a szelidség és szendeségnek —

— O ne dicsérj érdemen fölül — szakitá öt félbe a delnő keserün mosolygva. — Nekem is vannak pillanataim, midőn türelem és megnyugvás elhagynak. Ne ródd fel a szegény gyermeknek a hibát — tán magam is elkövetém azt oly időben, midőn befolyások hatalmasan és tömegben rohanának meg — könnyü pirulat magyarázá a beszédet, melyet félbeszakitott. — Bizonynyal, — folytatá — az én Annám oly kedélybenséggel bir, mi engem igen boldogit, s ha gyors érzelme néha felforr, e fölindulás csak mint fölszökelt viz, mely azonnal porrá omlik szét.

— De hevesség és — ki kell mondanom, mert szeretem a gyermeket — azon büszkeség, mely gyakori nála, boldogságra nem vezetnek — szólt la Marche. — Engedni, hol hiszi, hogy igaza van, nem tud, s én azt férfinál helyén látom ugyan, magam is ugy gondolkozom s annál maradandok, de nőhöz ez nem illik, s el kellene követned, drága lady, mindent, hogy gyermeked' ez elméjét megváltoztasd, mig nem késő!

Ha Anna jelen lett volna, nemének ez új megszorítása hévbe hozza vala; az anya jószándoku barátja' szavaira nem sokat tudott mondani.

Közeledett a nap, melyen sir Walter a főbirószék' korlátai elött megjelenendett; egész London, sőt a grófságok mind, hol ismerteték, kivált az északiak, melyek' határait oly sokáig hün őrzé a skótok' becsapásai ellen, feszült várakozással néztek a per' kimenetelének eléje. Ő fogságban volt, és senki, még saját családja sem, közeledheték hozzá. De la Marche Péter, az alsóház' elnöke, bármily barátilag érzett is a vádlott iránt, legkisebb lépést sem tön, e tilalom' szigorának enyhítésére, — ki ismeré cselekvésmódját e férfinak, ki elött jog és meggyőződés mindenek fölött állt, már ebből nehéz vádra következtethete. Annak természete felől sok homályos hir terjenge szét, melyek, mivel hitelesbet senki nem tudott, egész kalandszerüségig mentenek. Mindenesetre szomoru dolog maradt, hogy oly napokban, midőn Anglia' ragyogó dicsősége halványodni látszék, erőlködésének gyümölcsei Frankhonban mindinkább veszni indultak, s benn az országban pártosság uralgott, mely azon esetre, ha a király meghal, unokájának, ki öt a trónon követné, gyöngéd fiatalsága mellett, a legroszabb iránt költött aggályt — hogy ily napokban oly férfiu, mint sir Beaufort Walter, nem maradhatott ment gonosz vádaktól.

A birák egybegyültek; ünnepélyes arczukon kifejezve volt az eset' sulyossága,

mely őket foglalkodtatá ; csak az egymás mellett ülők váltottak szót lassu hangon. A vádlottat várák, ki elő vala vezettetendő. Ekkor belépett az ajtóőr, s a főbirónak titkos jelentést tön ; ez hatalmas redőkbe ránczolá homlokát, és monda : — Mylordok ! — mert nemes peerekből állt a törvényszék, mely sir Walter fölött itélni fogott — ismét azon — delnő fog bennünket meglátogatni, kinek a király' pecsétgyürüje ajtót nyit.

Kedvetlenség' zugása futott át a férfiak' félkörén, mely a feketére vont asztal körül alakult ; de már belépett a delnő, ki nem vélé jónak, az ajtóőr' válaszát bevárni.

Oly biztossággal, mintha jóalapu joglábon állna, lépett e büszke szépség a terembe, köszönté a férfiakat, s nem hagyá magát megzavartatni az óvástétel által, mely nem egy arczon ült, de melyről elhatárzá tudomást nem venni. Perrers Alice mások' véleményével, mint ő maga mondá, fittyet sem gondolt ; rövid számüzetés után, melybe a király beegyezni kénytelen vala, visszatért s szilárdabban állt mint valaha. De azért el is volt tökélve, e szilárd alapon megállani, s ekkép nem csak a király' kabinetében irányzá a fonalakat, hanem merészen belépett a nyilvános tárgyalásokhoz is, s ritka ügyességgel tudott közbehatni, hol azt szükségesnek vélé. Egy korabeli történetiró őt e tekintetben foemina procacissimának nevezi. Igaz ugyan, hogy mindenütt ellenszegülésre talált volna, mint de la Marche Péternél s az alsó házban, s ritkán sikerülendett azt megtörnie : ha nem tudott volna szavazatokat megnyerni maga' részére, s ilyek sir Walter' birái közt is voltanak. A király' kegye mégis csak oly napfény, melyet nem minden nobleman nélkülöz egykedvün. — Windsor kastélyban a kerek asztal, melyet Edvárd király dicsőségének napjaiban alapított, hogy ó brit lovagiságot, mint egykoron Artus király, gyüjtsön maga körül ; aztán a térdszalagrend, elsőszülötte minden világi lovagrendeknek, akkor az egyetlen s alig huszonhét éves — lehetett-e rosz neven venni a nemeseknek, hogy e kitüntetésre törekvének, holott korunkban a számtalan decoratiók' legjelentéktelenebbike után sovárgva epednek ?

Alice a lord főbiróval egypár udvarias szót váltott s helyet foglalt, fátyolát kellemmel vállai körül hátravetve. Még azok is, kik ellenséges szemekkel láták őt e helyütt, kényszerültek megvallani, hogy szép nő : az ifjuság' első üdével nem birt ugyan már, de a helyett azon szépségnek volt buján pompázó virága, melyen érettebb gentlemanek' avatott tekintete, minők a birószék' lordjai kétségtelenül valának, különös tetszéssel mulatott.

Most másodszor nyilt meg az ajtó. Fegyveresek voltak künn láthatók, kik hellebardjaikat ereszték le a padozatra ; közöttük nyugodtan lépdelt sir Beaufort Walter' magas termete. Egy szemnek sem volt többé más czélja, mint ő, s nem egy bátor kebel' szive remegett a gondolatra, hogy igy állott régi harcztársának ügye. A vádlott átlépte a küszöböt, az ajtó csikorgva zárult be mögötte — minő itélet nyitandá azt neki újra fel ?

Nemfélve állt sir Walter szemben biráival, hatalmas melle még dagadni látszék, nem csüggeszté le fejét, mely korán őszült meg sisak és hadviszontagságok' súlya alatt, még kevesbbé szemeit, melyek' tüzét erős, fekete szemöld árnyékolá, — pillantása bámulattá lön, midőn birái közt nőt vön észre, s a szakáll megvetőleg mozdult meg a lovag' ajka fölött, — de hamar ismét eltüntek e jelek, és hideg nyugalom ült a vonásokon, mint azelőtt.

A főbirónak nehezen esett az első szokásos kérdések' tétele, melyekre sir Walter kimért hangon felelt. A törvényes tárgyalás' méltóságát ő maga sokkal inkább elismeré, semhogy szenvedély által megfertőztessék.

Aztán felolvastatott a védirat. Sir Beaufort Walter, Heselartyni báró, hajdan lord Warden (őrlord) a Tweed melletti határnál északon, felségárulás, országkárosítás és Anglia' elleneiveli egyetértés' bünével vádoltatott. Töle Frankhonba irt levelek voltak kéznél, melyekben a király' kormányzását roszalá, közel eseményekről szólt, melyek for-

dulatot idézendnek elő, lehunytáról a fáradt napnak, és egy sokat igérő regkoránról. Északon ugyan hivatalának szeplőtlenül megfelelt, de utóbbi időben, midőn a hadszerencse egy tekintélyes skót főnököt játszott kezeibe, ki nyugtalan fajtársai' hűségeért kezesül szolgálhatott volna, azt minden váltságpénz, minden föltétel nélkül szabadon bocsátá, minek következése lön, hogy rablás és pusztítás újra és pedig régóta nem hallott módon látogatá meg az angol határt.

Mialatt a hosszu vádirat, mely ellene föltéve volt, elolvastaték, sir Walter lesütött szemmel állt, hogy figyelmesben hallgathasson, — semmi nesz nem volt hallható, mint a felolvasó' egyhangu szava és véletlen csörrenése a bilincsnek, mely a fogoly' karjait békózá, s akkor egy fogolynak sem lön elengedve. Mindenek' szemei rajta nyugodtak — Alice nem óhatá magát a legélénkebb részvéttől. Fénye' napjaiban ismerte őt; neje mindig jószívü elöljárója volt neki, midőn mint szegény félénk gyermek az udvar' hölgyei közé lépett — s most ne tenne érte semmit, holott módja tenni nem hiányzék?

A mint a vádiratnak vége volt, sir Walter fölemelé szemeit, s a lord főbiróra irányzá, tőle várván a dolog' továbbvitelét.

— Hallottad, mit hozott föl ellened a közvádló — monda a főbiró mély komolysággal — kész vagy rá felelni?

— Kész vagyok — viszonzá sir Walter.

— A vád' két pontjából két főkérdés merül elő — szóla a főbiró. — Először: mely felségárulási tervek azok, melyekbe a király ellen bocsátkozál? és másodszor micsoda megfoghatlan okból bocsátád szabadon a fogoly skót főnököt, annélkül hogy őt eskü vagy szerződéssel lekötnéd? — E két kérdésre felelj mindenek előtt.

Beaufort egy lépést tön közelebb a korláthoz, mely öt biráitól elválasztá s monda, békózott karját fölemelve: — ama nő is birótárs-e egy ország' bárója fölött? — vagy mit jelentsen jelenléte? Asszonyok előtt nem felelek.

Mielőtt a főbiró felelhetett volna, viszonzá Alice gyorsan: — Türd el ittlétem', sir Walter. A király' parancsa megengedé, jelenlennem e tárgyalásnál; — te barátsággal valál hozzám, Perrers Alice azt nem feledé! A király leggyorsabb hírt kiván venni felöled.

— Mi a király' akaratának engedelmeskedni tartozánk — mondá a főbiró. — Ha ügyed tiszta, sir Walter, ugy a Salisbury grófnő' jelenléte nem gátolhat, hogy felelj magadért. Sőtinkább királyod' részvéte ösztön lehetne, hogy magad' oly gyorsan mint lehet, minden gyánutól megtisztítsd.

Egy büszke tekintet volt Beaufort' felelete.

— Akarsz-e tehát, minthogy e delnő a király' parancsára van itt, — folytatá a főbiró — az első kérdésre fölvilágositást adni?

— Az rövid és kimért — monda Beaufort. — Én e vádat a legalávalóbb hazudságnak nyilvánitom.

A birák között mozgás vala észrevehető, az elnök igy szólott: — Bizonyára mindenikünk örülni fog, ha a bizonyitványokat, melyek előttünk feküsznek, erejöktől megfoszthatandod.

— Hol vannak e bizonyitványok? — kiálta Beaufort — kihez intézvék e levelek, melyeket vétkemül rónak föl? Hol hagyák a czimiratokat, mely szavakat égettek ki, tönek olvashatlanokká? Nem ismerem az ellent, ki mint orgyilkos setétben lopódzik Beaufort Walter' becsületéhez, de bárki fogta el e leveleket, az tudja, hogy azok fiamhoz intézvék, igaz Frankhonban, de azon részében, mely Anglia' királyát nevezi urának, eddig a dicsőséges Wales herczeg' helytartósága alatt, kinek Isten mennyei koronát adott e földi helyett. Nem szabad-e többé egy atyának fiához irnia, mi szivét nyomja? Azt kivánja-e Anglia' törvénye szabad fiaitól, hogy ne vegyenek többé részt egész lélekkel abban, mi az ország és népért történik? És vétek-e Angliában véleménynyel birni és azt kimondani? A közel eseményeket, melyekre czéloztam, emlitek ki! És azt hiszitek, e kiégetett hely oly felségárulási

terveket tartalmazott — adná Isten, állna itt még, olvashatnátok, hogy avval a frankhoni háboru volt értve, mely Anglia' pangó vérét, mely itthonn betegséget szül, ismét a becsület' forgásába hozná! Az utósó hely fölött sokat beszélni méltóságom alattinak tartom. A napnak, uraim, a leghosszabb, legdicsőbb pálya után is egyszer le kell hunynia, s jaj annak, ki reménynyel nem néz a jövőnek hajnala felé!

A birák sokáig gondolkoztanak, s gyorsan váltogattak egymással titkos szavakat; aztán szólt az elnök. — Mivel azt állitod, hogy e levelek fiadhoz intéztettek, ki csakugyan Bordeauban a Walesi herczeg' udvaránál tartózkodott, — addig mig további tudomásvétel történik, e pontot egyelőre mellőzzük, s felvilágositásid' veszszük ugy, mint őket adod. Felelj tehát a második kérdésre.

— S ha erre felelni nem akarok? — válaszolt Beaufort.

— Akkor téged nevezünk bünokául azon vérengzés és pusztitásnak, melybe a skótok' legutóbbi ismételt beütései kerültek! Hatalmadban volt azokat meggátolni — te az ellent szabadon bocsátád, sőt még a határon át kiséred! Kevesen fognák azt Angliában tehetni, a nélkül hogy árulókul ne bélyegeztessenek.

Beaufort' szemei e szavaknál fölszikráztanak a haragtól. — Tehát egy egész élet nem ad kezességet az árulás' lehetlenségéért? — kiálta. — A sebek, melyeket hazám' szolgálatában szereztem, a veszteség, mely enmagamat ért épen az utósó beütéseknél, mindez nem szól mellettem? Ugy, urak, lelketek rajta, itéljétek el Beaufort Waltert mint árulót!

— De mi tartóztathat, hogy feltárd cselekvésed' indokát, mely bizonyosan nem rosz — legfölebb megfontolatlan volt? — kérdé melegen a főbiró. — A mi véleményünket felőled Anglia' törvénye megtörni nem fogja; nem elöttünk, hanem a törvények előtt szükség magadat igazolnod.

— Kérlek, urak, nem létezhetnek-e viszonyok, melyek föltétlen hallgatást, még ha életveszélylyel jár is, teszncs kötelességünkké? — válaszola Beaufort. — Tegyétek föl, hogy itt oly viszonyok' hatalma van — s aztán tegyétek azt, miért a törvény előtt jót állhattok. Itt állok, bilincsben, mint gonosztevő, egy asszony' látvágyó pillantásinak kitétetve, ne kivánjátok, hogy többet szóljak, mint tettem: én készen vagyok.

A főbiró inte, hogy lépjen ki — alig hagyá el a teremet, és Salisbury grófnő kezde élénken szólani. — Talán szokatlannak találjátok, hogy egy nő elegyedik abba, miről csak férfiak szoktak tanácskozni — de hátha a király, hogy nyilvános lépést ne tegyen, épen engem bizott volna meg, veletek e szerencsétlen bonyolatban nézetét közleni?

Bármily sajátságos vala ez állitás, mégis egy sem találkozott, ki egyenesen ellene szólott volna. Alice' vakmerősége által mindnyájan sértve érzék magukat, de nem elöször mutatá itt magát, s mint mindig, vashomlokáé lön a győzelem.

— Ha most, mint máskép várni nem lehet, a bünös-t rá kimondjátok, — folytatá — minő büntetést szándéktok rá szabni?

— Még nem fontoltuk meg vétkét, — felelt a főbiró. — Engedj rá időt nemes nő.

— Az első bünnek, melylyel vádoltatik, bizonyitványa kétes, — szólt tovább a grófnő — a másik vád titokkal látszik egybeszöttnek, melybe ti behatni nem foghattok. A mennyire én a király' véleményét tudom, előre megmondhatni vélem, minő itélet nyerendné meg helybenhagyását, mivel az e rejtélyes eset' viszonyaihoz legillőbbnek látszik.

— Nem mondanád azt meg, mylady? — kérdé egyike az ifjabb tanácsosoknak.

— Számüzés! — felelt a grófnő. — Különös kegyül meg fogna még neki engedtetni, hogy családját — gondolom, gyermekei is vannak — magával vihesse. Azonban — tevé gyorsan hozzá, fölkelvén — nem akarom tanácskozástokat megelőzni, távol legyen. Köszönet, nemes urak, hogy megengedétek, ezuttal is tanuja lehetni jogszerü és törvényes eljárástoknak; csak azt mondhatom el a királynak, mennyire elragadott az engemet. Most engedjétek, hogy távozzam.

(Folytattatik.)

UTI VÁZLAT LEVELEKBEN.

Fekete Károlyhoz.

Utunk Suligulitól vissza a Vaser és Vissó folyókon.

Mentől távolabb hagytuk magunk mögött Fajnát, a folyam mindig ragadóbbá lön, s ügyes, németajku szálászainknak elég dolguk volt a víz' fonalára vigyázni, kik kötelességük' leghűbb teljesítése mellett is elmulaszthatlanul emeltek kalapot minden kereszt előtt. — Volt hely, hol a roppant hegyek — járhatlan sziklákkal homlokukon — mintegy körbe olvadni látszattak, s láthatárunk igen szükre szorítkozott, de annál nagyobb hatással álltak előttünk örök sötétzöld fenyveseikkel, melyek' árnya alól ezüst szalagkint kigyóztak a havasi csermelyek. Néhol ugy tetszett, mintha a víznek folyása is megszünt volna, egy keskeny hegynyilásnál megjött azonban ismét, a tájak' változó, de mindig vad képeit hozva elénk. — Valamenynyi híd alatt elsuhantunk, vigyáznunk kelle, nehogy fejünk a híd' gerendázatával összebarátkozzék, mi a folyam' gyorsasága miatt bizonyos halálunkat okozandá.

Ha van a Rajnának oly átkozott helye, az ugynevezett Lurley szoros, hol a vészben forgó hajós, viharos idő' ijedelmei közt, oly nagy viaszgyertyát igér a parti kápolna' védszentének, mint hajóárbocza, — a Vaséren, nem messze a vaskaputól létezik oly veszélyes hely, hol már nem egy talp törött szét, hol a meglehetős lejtőről rohanó víz embereket sodrott hideg sziklás sirjába, hol a szálászok számosan hányják magukra a kereszteket; ez az igen helyesen elnevezett „Sár", melyen — mint orvos utitársunk megjegyzé — alkalmasint többen maradtak a sárban, mi elnevezését vonó maga után. A mi szálunk is néhány sziklához sujtatott a vízerő által, melynek habjai magasra csapódva, megfecskendeztek bennünket.— Baj nélkül hagytuk mégis hátra e helyet, s távolabb szemünk elé tünt a szép alaku „Hrepin" havas, egy részről meredek, másról lejtős oldalával, Bajicza már előbb mutatva fehér bubját. S most Vasér' vidéke' legszebb része nyilt meg előttünk, hol meredek kőszirtek szédítő magasságról néztek le ránk. Ezek' egyike alatt ép el kelle haladnunk, mely nagy részben kikönyökölve — félig szabadon álla fölöttünk, alját moh lepi, s fölötte szellős fenyük tenyésznek. Majd egy sziklafalat pillantánk meg a magasban, egyenes lapján azon nyulánk fenyük tengtek, melyeket még magvában kapott föl s vitt oda a zivatar valamely moha, vagy nyilás közé, hol gyökereket verve zöldelnek — de föld s nedü' nagy részbeni hiánya miatt erőre nem kaphatva, csak soványan tenyésznek. — Sok ily gyöngén álló fát láttunk, kiforgatva gyökereiből, ledölve, szomoruan lefüggesztett fővel száradni oda fönn. Ez éltüktől korán fosztott fák egymásra esve, összevissza hevernek, s egész hálót képeznek, mely a meredek falon igen regényesen tünik föl. Alattuk s mellettük a hegyekből örök morgásu patakok esnek fokonkint, sokszinüen ragyogó gyöngyökbe enyészve, s az alant zugó Vasérben találva sirjokat. — A szép s számtalan szögletü novicsori sziklatömeg közt haladva, bekukkantánk sötét barlangjába, s fölötte kiváncsisággal néztük ama kődarabot, mely álló barátot képez, ég felé fordult szakállas arczczal, kurta köpenyben, mig fejéből egy kis fenyüszál emelkedik ki, vidorságot kölcsönözve a sziklák' vadságának. Balra tőlünk egy völgyben két bástyaalaku szikla látszik, oly természetes idomban, mint romladozott várainknál találhatók. — S mig én e természet' csodáit mint először látó bámultam, mig utitársaim e völgyekben egykor élt haramiákról szóltak, kik a hegyek' oldalaiban ütve föl tanyáikat, észrevétlenül osztottak halált az arra vándorlóknak, mig téli tájképeket festének elénk — közbeszőve szerencsétlen vadászkalandokat, s hólavinákba fult vidékekről emlékezének, melyek itt több embereket temettek el, — a folyó' legérdekesb helyeit értük el. Vasér több különféle magasságu vízeséseket számlál, melyek a száloni ut' legkellemesb pontjai. — Ily esések' kettején kelle egy elhirtelenkedett fürészmalomnál áthaladnunk. — Felséges látvány volt, mint csuszott le ezeken az előttünk uszó szál, melyet mi követénk viszontszemléltetve az első talpon levőktől. — A víz itt gyorsaságából vesztvén, nem nagy erővel ragadott a félfél ölnyi zuhatagokon, Alsó Húhnál pedig az egész uti karaván fölakadott, mit a még itt tegnap felült talpak okoztak. — A véletlenül megszaporodott szálak számra mintegy tizen lehettek, melyekhez kivülünk még többen érkeztek — s még tán számosban is érkezendve, egész halmaza gyült volna itt egybe a felülteknek, ha fáradságos munka a talpak' egymásutáni elsegélését nem eszközli. Mi is megmenekülve a másod sárból — tova usztunk. Ismét két vízesés volt meghaladandó — magasságban az előbbeniekhez hasonló. — Leereszkedésünk kellemes, s bár talpunk egészen víz alá ment, mi rajta ülők idő előtti felszedkezésünk által a padokra, szárazan maradtunk. — Végre Vissó állt előttünk. Társaságunk' első része Vissó előtt hagyá el szálát — csak látni, de élvezni

nem akarva a minden eddigi vízesések' legnagyszerübbikét. Mi helyünkön maradánk, s mialatt a kiszállottak ama hídra jöttek, mely alatt esésünk történendett, mind inkább közelebb érve— köpenyünkbe takarództunk, s ismét a padokra kapaszkodva vártuk a pillanatot, mely a másfél ölnyi vízesésbe taszítandott. A hidon állók' arczain kiváncsiság ült. Talpunk' eleje ez alatt már a víz szine fölött szabadon állt, majd vesztve egyensulyát, lebukott, s a czélszerü fokozatokkal ellátott gereblyét csakhamar végig futva, a vízbe zuhant. — Szálunk víz alatt, s mi összeázva bár, szivesen türtük a kis alkalmatlanságot, s azonnal a nézőknek intett üdv után kiszálltunk. Szerencsés esésünk által a Vissó elött kiszálltak bátorítva visszaléptek szálukra, s kevés percz mulva ők is a bukottak' sorában álltak.

(Folytattatik.)

HETI SZEMLE.

— Mult vasárnap, honnan szemlészkedésünk kezdődik, a Duna' egész felületét torladó jégtömeg borítá, ugy hogy az átkelés csaknem életveszélyes vala. Történetesen épen a parton járánk, s a fekete tenger felé uszó jégtáblákat kisérők szemeinkkel, midőn közepette a mozgó jégtömegnek egy kis lélekvesztőt pillantánk meg. Szorongva s részvevőleg tekinténk a kis csolnakra, s nézők fáradságos erőlködését parthoz juthatni. Egy igéző fiatal nő vetette rá fejét ez északsarki expeditiót en miniature megtenni. Nincs szebb, mint egy bátorszivü hölgy, csakhogy a merénylet' indoka nemes, fontos legyen. De ha az csak tulzó szeszély' következtében történik, ha makacsságból saját s több más ember' életét koczkára teszi, történjék bár az a lehető legnagyobb grácziával, ily eljárást, ugy hiszszük, menteni egyátalában nem, de sőt csak roszalni lehet.

— Újdonság! Már ismét újdonság, még pedig a nemzeti színházban! Ezen intézet' rendkivül tevékeny és eré'yes igazgatósága, intézeté, mely az ors ág' zsebéből 16000 ezüst forint segélypénzt kap, bámulatos népszerüség nek örvend, s igen jól fizetett, csaknem teljes operaszemélyzettel, s egyikével a legjobb zenekaroknak van ellátva — bérlőit — kik nov.' 1-jétől fogva mai napig (tehát három hónapja) egyetlenegy új operát sem láttak (a Fra diavolót csak nem nevezzük újnak?!) végrevalahára még e semester' folytában új fülgyönyörrel fogja meglepni, adatván Mercadante „Horatiusok és Curiatiusok" cz. operáját. De mikor?.... Valóban nincs kényelmesb sinecuráskodás, mint a nemzeti színház' tagjának, vagy mint egy szinész mondja nemzeti színháztisztviselőnek lenni! Egy kis két—három, sőt hat ezerig rugó fizetéske; havonkint kétszer háromszor a gégécskének megerőltetése, négy nyolcz hétig szabadságocska... Zegyeb semmi! — Nem concurrálhatnánk mi is e nemzeti tisztviselőségi nehéz hivatalra ??!

— F. hó' 2-kán egy vadász' ebe, a Polgárhegyen Buda mellett egy iszonyító vadat fedezett föl; — egy kevéssel azelött a javítóházból elbocsátott fogoly' holttestét. Egész teste borzasztón össze volt konczolva. Alkalmasint saját társai végzék ki a szerencsétlent.

— Ernst ist das Leben, heiter ist die Kunst. Szeretetreméltó müvésznőnk Kaergling Henriette kisasszony nem hagyja magát a sápadt jelen által elijesztetni, hanem ernyedetlen szorgalommal s művészi ecsettel fest vidám képeket. Igy jelenleg igen érdekes festményeken dolgozik, melyek alkalmasint a jövő műkiállítást érdekesítendik.

— Hasonlókép a műkiállítás' számára van valószinüleg szánva azon Venuszkép, melyen jelenleg a nagytehetségü mükedvelő Haehnlein kapitány úr dolgozik, ki nem egy hires szakfestésznek veszedelmes vetélytársa leendne.

— A nőegyleti bálban néhány budai arszlán is vala látható, kik egy bál' kedveért a jégfödött Dunán átkelni merészkedtek. Vajjon egy érdekes fölolvasás' kedveért a makrobiotikából, megtették volna-e ezen urak a veszélyes utat? Aligha!

— Mult héten egy sütő, ki valamivel nagyobb zsemléket kezdett sütni mint czéhtársai, de melyek legfölebb is törvényes nagyságuak lehettek, annak rendi szerint megintetett, hogy ha még tovább is oly törvényes nagyságu zsemléket bátorkodik sütni, tehát megbüntettetik. — Nem mese. Akár megnevezhetjük a megintettet.

— Mint a szállongó hír mondja, szeretetreméltó primadonnánk Hollósy k. a. is elhagyni készül a nemzeti színházat. Közönségünk' e kedvencze, mint Fama kürtöli, csak egy levelet vár Nápolyból, s aztán oda, oda költözendő, hol az aranynarancs virágzik.—Mások azt állítják, hogy Kornelia k. a. a körültekintő igazgató Pokorny urral kötött szerződést; ismét mások meg épen azt suttogják, mintha Hymen istennő fogná nem sokára az isteni musák' köréből elszakasztani kegyenczüket.

— A nemzeti színházi igazgatóság többnemü reformintézkedéseket tervez. Több elsőrendü tagja a színháznak, köztük Reina ur, aztán Hesz kisasszony, elhagyandják az intézetet. A ballet egészen feloszlatik! — Auch gut! — Csupán Sáry és Kurz kisasszonyok maradnak. Minek is az a balletkar? Hogy egypár opera fényesebben ki-

állíttathassék — vagy a közönség' gyönyörüségére?! minek nekünk fény és gyönyör, minek találnánk épen mi izlést, mulatságot helyes és fényes színpadosításban?! Világos!

— Budán ismét több ember lön dühös ebtől megmarva. E szerencsétlenek' száma — irja a P. Z. — oly nagy, hogy saját kórházat kelle számukra fölszerelni.

— Sokáig perlekedtek együtt a hentesek és fűszerárusok a zsírárulás' joga fölött. Az utóbbiak t. i. felényi áron adták a sokkal tisztább zsírt, mint amazok. Legújabban a per a hentesek' javára döntetett el. És igen bölcsen, miután sokkal jobb, hogy egy tuczet ember hizzék föl népzsiron, mint hogy a nép rontsa meg gyomrát olcsó zsirral.

— A jég a hidon alul megállván, a közlekedés egészen megkönnyült a két város közt.

— A pesti jótékony nőegylet' tánczvigalma mult vasárnap igen fényesen ütött ki. A termek ugy tele voltak, hogy alig lehetett mozogni. És ez a legjobb, mert az egyiet' jó czélja igy lön elérve. Álzottak és nemálzottak nyüzsgöttek föl s alá, — csak az élcze, meg elcze gyászoltanak — ég tudja hol, mert a teremben egy lélek sem találkozott velük.

— Hogy a budai kir. vár melletti új épitéseknél a munka megszüntetett e télre, már említettük. De még azt nem mondtuk el, hogy ez épület több szükséges lakokon kivül egy 150 lóra való, belül márványkővel borított s lehető legpompásabban fölszerelt istállót, egy igen elegans fedett lovagoldát foglaland magában. — Az épitést hires bécsi épitész Rupp úr vezeti, távollétében pedig az egész' vezetésével helybeli derék épitész Zitterbarth úr van megbizva.

— A leopoldvárosi új templom' épitése alkalmasint meg fog kezdetni va'ahára, mert annak valamennyi alapitványtőkéi felmondattak.

— Egy városházi hivatalszolgának tetemes öszveg igértetett, ha egy okiratot a levéltárból titkon kiszerezne. Nem csak igértetett pedig, hanem 100 pengő előre át is lön neki adva. A becsületes szolga azonban büntett helyett följelenté az egészet az illető helyen. Tanács elé kerülvén a dolog, ez a 100 pengőt becsületessége' jutalmául a szolgának odaitélte.

— F. hó' 29-kén az izr. magyar szellemü kisdedovóda' javára fényes tánczalom fog rendeztetni a redouttermekben Gottesman asszonyság' elnöklete alatt. — Kellemest hasznossal párítni — jelszava korunknak. Bál- és tánczkedvelő urak és delnők! használják kegyetek a nyiló szép alkalmat, a század' méltó fiai s leányainak neveztethetni!

— A budai kir. várban már több kisebb és nagyobb terem a legizlésesb és pompásabbá van átalakítva. A magas lakónak finom, fölöttébb választékos izlése maga szab meg minden újitást és szépitést, s az épitészek és szakdolgozónak nincs egyéb teendőjök, mint ő fensége' legmagasb akaratát müvészet és ügyességükkel valósitani. A nagy étterem egész pompája s architecturai szépségében készen áll. — Bár falai közt tudnók már e királyi termeknek mindent elevenitő, mindent boldogitó lelkét, a nemzet' szeretetének féltett tárgyát István főherczeget!

— Egy fiatal, igéző leányka vitetett sirjába. Még nem rég mult, hogy virágzón, szépség és ártatlanságban járdalt közöttünk. Pedig nem kellett volna meghalnia, mert a természet' törvényei szerint, még számos évekig élhet vala. Erőszakkal tépték le a virágot. Vétekbe sodrák, és megszeplőzék sugártiszta életét, mielőtt eltemettetett. És koporsója után nem lépdelének barátai, o nem! a hizlalt bün sántikált utána széles kedvteltséggel, gyászolónak szinét öltve fel.

— Két kis szülőtlen, 3—5 éves gyermek mult héten egy őrház alatt félfagyottan találtaték. Akadt-e, ki megkönyörült a szegény árvákon?

— Tahyné asszony, egyike a legszeretetreméltóbb magyar delnőknek, jelenleg Newyorkban mulat.

— Pest' polgárai napról napra inkább bebizonyitják, miszerint mindenben a haladás' zászlóját követni szeretik, s semmit el nem mulasztanak, hogy ha nem vágtatva is, de mégis biztos léptekkel haladjanak a loyalitas, nemzetiség és humanitas' ösvényén. Ez utósó — a humanitas' érdekében tételvék a legújabb reformok a városi börtönügyben, melyek a szerencsétlen foglyok' egésségi s élelmi állapotának javitását eszközlendők, elhatároztatván, hogy ezentul, a böjtnapokon kivül, mindennap meleg étellel láttassanak el a rabok.

— Ritkán esik szerencsétlenség, melyhez az engesztelő gondviselés egy kis szerencsét ne ragasztana vigaszul. Egy vágtató pórkocsi elgázolt minap egy gyermeket, de ez szerencsére a rendkivüli ijedség és csekély sérelmen kivül baj nélkül menekült a halál' torkából. — A kocsis befogatott.

— Ő excja Haulik György zágrábi püspök és bánhelytartó újabb példáját adá sokszorosan bebizonyitott jótékonyságának, legújabban a varasdi polgári kórháznak 100, az ottani szegények' intézetének 100 s a jótékonyegyesületnek is 100 pftot ajándékozván.

— Lalich ur, Verbowskoról nádor ő fensége' legfensőbb parancsára Haulik György ő

excja által Budára rendeltetett, hogy ott a veszettkutyától megmart egyéneken segítsen.

— Azt suttogják, hogy a nemzeti színház' első tenorja Wolf úr csak oly föltét alatt akar maradni, ha mostani tetemes fizetésével öt évre szerződnek vele. Tehát ismét egy „la bourse ou la vie!" Bizony pedig ily rinaldiniféle feltételek legtöbbet csak a müvésznek ártanak, ki kénytetve érzi magát valamely müintézetet csak gyámintézetül tekinteni talán már mutatkozó gyöngeségek' esetére. A németnek igen jó példaszava van erre, mely igy hangzik: Trau, schau wem!

— Lichtenstein úr az ügyes fiatal mnemonikus jelenleg Budapesten mulat, s mint mondják, felolvasásokat szándéka tartani az emléktanból, melyek csak érdekesek lehetnek. Ajánljuk e felolvasások' látogatását kivált azoknak, kik tartozásaik' lefizetését könnyen felejtik, valamint arszlánok és arszlánnőknek, kik ezerszer ismételt szerelmi esküiket véletlenül végkép elfelejtik.

— Wagner József müárusnál megjelent ő fgének a fiatal Ferencz József főherczegnek, ki városunkat rövid ittléte alatt oly magasztos örömre lelkesíté, Eybl müvészkezéből került aczélba metszett arczképe.

— A polgári casino' tárgyában f. hó 6-kán tartott közgyülésben ideiglenes elnökül felkiáltással Borsody úr lön megválasztva.

—Benyovszky kedvelt dalmünek reményteljes fiatal szerzője Doppler úr ez első nagyobb munkáját kiadni szándékozik, s azt Magyarhon — vagy inkább a világ' legnagyobb zongorahősének Liszt Ferencznek ajánlani. Ohajtjuk hogy a jobbra izléssel törekvő szerény hangszerző mindenhol lelkesítő bátorítással találkozzék.

— Említők Lisztet. Sokat beszélnek e nagy hazánkfiáról, igazat nem igazat. — De mik e nagy müvészt legjobban kitüntetik, azok nemes szivének magasztosb vonásai, melyek őt mint embert jellemzik. Egy e lapok' szerkesztőjéhez irt levélben legszorgosabban tudakozódik Liszt F. egy fiatal szobrász Dozsnay felől (a Honderü' olvasói már találkoztak e névvel) kinek természeti tehetségeit Liszt F. 600 pft évi díjért képezteti ki a hires Schwanthaler által Münchenben. — Éljen a nemes sáfár, ki ekkép kamatoztatja geniuszának égi adományát!

— A jogászok, mint hallani, idén sem szándékoznak tánczvigalmat rendezni. — Ha netán mégis rendeznének pénzgyüjtést, és a bejövendő öszveget mi jótékony czélra szentelendők, akkor e nemes és valódi áldozatot dicsérő örömmel üdvezeljük. Nem tudjuk azonban, Budapest' gyöngéd szépneme oly föltétlenül osztozik-e üdvezlő örömünkben?

— A valódi magyar zenészet' veteránja az öreg Rózsavölgyi Márk a legkeservesebb nyomorúságban halálos betegen fekszik. És nem volnának többé emberbarátok, mecaenások, müvészet- és érdemtisztelők a két városban, kik az elhagyottról megemlékezzenek? — Aztán: a nemzeti színház' derék személyzete éveken át nyugdíjazá mig élt, — öreg gyámoltalanát a magyar Thaliának, Lángot: a pesti nemzeti zenészbandák' igazgatói nem tehetnének Rózsavölgyiért semmit? Rózsavölgyiért, kinek hangversenyeiből kapják nyereségük' szép részét, kinek szellemi tőkéjével kereskednek, — nem tehetnének semmit? — Legalább annyit, hogy a közönségnek alkalmat nyujtsanak adakozhatni — mindenesetre.

— Szivből örvendünk, valahányszor édes alkalmunk nyilik tapasztalni, miszerint a hazai német journalistika' vezetői fölfogják és müködésük' kalauzául tüzik azon irányt, mely nélkül a német irodalom Magyarországon nem egyéb mint — légben gyökedző tölgy. Ez örvendetes irányba tért át ez új évvel a Temeswarer Wochenblatt, melynek Stockinger Móricz úr által szerkesztett 1-sö számában azon határzott nemzeti szellemmel találkozánk, melyet a programm igért. Ez első szám Jósika' Vész és üdv cz. beszélyét kezdi meg fordításban. Ha a Temeswarer Wochenblatt megértett hivatását kitartva teljesíti, ott a bánátvidéken sok jót eszközölhet. Kivánunk hozzá erőt, egésséget és előfizetőt.

— Az 1847-dik év, mely imént le olyt, többi közt az által is emlékezetessé tette magát, hogy igen sok nevezetes embereket vitt sírba. E mult év' folytában haltak el ugyanis: József főherczeg felejthetlen nádorunk, Károly ausztriai főherczeg; továbbá Pyrker László a nagy költő, s egri patriarcha érsek, Kopácsy József Magyarország' primása; zenemüvészek közől a halhatatlan Mendelsohn-Bartholdy; orvosok közől a világhirü Dieffenbach, korának legnagyobb sebésze, Raimann nagy orvos, Fabini Tófor europai hirü magyar szemész; Paalzownő Weiszenthurnő hires irónők; a nagy színmüvésznő Mars; a világhirü rajzmüvész Grandville; továbbá: Polignac hg, Soulié, Brogniard a francziák közt; O'Connel, Liston, Turner az angolok közt; Ribbeck s Jakobs filologok a németeknél stb.

Necrolog.

Kovásznai Kovács Zsigmond bánatos szivvel jelenti kedves fiának KOVÁCS IMRÉNEK hosszas betegeskedése utáni f. 1848-dik évi január hó' 10-kén életének 36-dik évében történt gyászos kimultát. Elhunytát kesergik hátrahagyott

özvegye született Jalsoviczky Karolina négy kis koru árváival, testvérei, számos rokonai és baráti. Hideg tetemei Pesten a reform. hitvallás' szertartása szerint, ez évi január' 12én délutáni 3 órakor a ferenczvárosi sírkertben tétettek örök nyugalom' helyére.

Hugo s a lapok.

Gondolkodás—következetesség—becsületesség! szép három erény. Sehol sem kellene ezeknek inkább otthonn lenniök, mint az irodalomban. Micsoda iró az, ki köpenyét szél után fordítja, s ma barátjai' egyikét, a kilopott, védelmezi, s ugyanazon tolvajságért ellenségei' egyikére feszitsd meg etkiált?

Lakik-e ott becsületesség, hol ugyanazon okfők szerint valakit fölmenteni s elitélni lehet?.... Hugo Károly, mondatik, egy franciától egy beszélyt lopott — dráma alakban! Már e vád valami bárgyuan nevetséges.

De azt állítják, hogy a dialog' egész helyeit leirta. Jó, nyilvánosság elé hozták e helyeket? Hozott-e egyetlenegy lap,—pedig már az egész újdondászhad kimondá magas véleményét és tönkresilányító damnaturát e tárgyban — csak egy sort is, mely kimutassa: hogy Basancour' beszélye a Hugo' három felvonásos drámája, mely játszik vala esti 7 órától fél tizig.

Ugyan ne fricskázzátok örökké a józanészt.

A nagy Lessing Boccaccio' Decameronából egy egész beszélykét használt leggenialisabb mestermüvében — Nathanban, — és senkinek sem jutott eszébe Lessinget tolvajnak gyalázni — őt sárral dobni!

Goethe Faustját egy régi bábjáték után dolgozá; plagiált-e azért? ki fogja tagadni, hogy Goethe egy fél semmiből egy egész valamit teremtett?

Sőt maga Isten is agyagból alkotá az embert, s teremtménye mégis eredeti lön.

Mi hát az, ti kárhoztató kicsinyességszatócsok, kik oly erős testet képeztek a szent jog ellen, mikor egyik közöletek egy hazai költő' két drámáját elnyomja, s belőlük egy harmadikat foltoz össze — mi az mi benneteket annyira Hugo ellen bőszít — mivel ő drámája' alapeszméjét egy franczia beszélyből vevé!?!?... Egy szócskát sugok füleitekbe:

„Az irigység!"

Láttátok hogy Hugo Károly tulszárnyal benneteket, s ez fáj nektek. Ha csakugyan oly jellemtelenek voltatok, mint magatok megvalljátok, és Hugo' darabjait csak azért dicsértétek, mert az éhes poeta dicséretért koldult nálatok, s nem a szentigazság' érdekében, ugy türjétek békén, ha azon ember, ki együgyüségteket kijátszá, Flibustiereknek nevez benneteket, mert ekkép csak valódi neveteket mondja meg. — De hogy lap, mint az É—k, mely Hugo Károlyt „a magyar dráma' megváltójá"nak nevezé, ugyanazon Hugót pár héttel később egy beszélykének 3 felvonásos drámává fölhasználásaért tolvajnak kiáltja, az szeliden szólva... aljasság! — s aljasság honoljon bár akárhol — csak az irodalomban ne.

Z. I. G.

Már jóideje tart ez újabb plagiumharcz az Életképekben, és ennek devotus satellese az Ungarban. Én nem olvastam Basancour' szóban levő novelláját, remélem azt nem sokára olvashatni. Ámbár erre nincs is szükség, hogy a dologhoz szólhasson az ember, mert maga a vád méhében hordja alaptalanságát. A kérdés ugyanis a körül forog: lehet-e általában valamely drámát a novella' plagiumának nevezni, melyből annak tárgya vétetett? És erre határzottan nemmel kell felelnünk. Mert áll az 1-ször hogy a szorosan vett mesealap magában oly értéktelen valami, melynek valódi becset, formát, lelket a költői alakítás és kidolgozás ad. Áll továbbá 2-szor az: hogy a mesealap' költői alakítása s kidolgozása **egészen más** drámában, mint novellában. Ugy hogy ha Hugo' Báró és bankárbeli jellemei alapban tán hasonlítnának is a B.' novellájabeliekhez, azoknak drámaszerükké átöntése már magában oly nagy és saját költői munka, mely elég hogy azokra szükségképen eredetiség jellemét nyomjon. Áll 3-szor az, mikép egy oly talpraesett drámának, minő a Báró és bankár költésével egy egyszerü novella' irása a költői feladat' nagyságára nézve nem is mérkezhető; ugy hogy midőn a költő a kisszerüből — novellából sokkal nagyszerübbet — drámát alkotott, — már ez alkotás' természetében benfoglaltatik az eredetiség' eszméje. Hogy tehát Hugo' büntelenségét belássuk, nem kell hozzá egyéb — mint tiszta fogalommal birni a dráma és novella' miségéről, és szenvedély nélkül itélni. Kárhoztatóiban e két kellék látszik hiányzani. — Németországon hasonló példa fordult elő épen most. Auerbach bevádlá Birchpfeiffer asszonyt, hogy egyik drámája' tárgyát az ő novellájából vette, s hogy egész dialogokat lopott tőle. A törvényszék Birchpfeiffert fölmenté kereset alól. Természetesen és

helyesen. — Kik tehát Hugora most minden áron kigyót békát kiáltanak, felejtve minden illedéket minden tiszteletet, melylyel közönségnek, es irónak tartoznak, azok saját szenvedélyüktől elvakíttatva nem látják szegények, mennyire blamirozzák magukat. Fájdalom! hogy újra szenvedély ült birószéket irodalmunkban, szenvedély, mely annyira a gyermekességig nevetségesült, hogy valódi abcistás tempóban boszut állandó Hugo Károlyon, e költő' magyar nyelvpróbául irhatott egy versét kinyomtattatá. Mit nyertek evvel? Roszabb lesz-e azért Hugo' akármelyik drámája csak egy hajszállal is, mert azon verse világ elé jött? vagy be van e vers' kiadásával bizonyitva, hogy Hugo csakugyan plagiator? — vagy tönkre van vele téve Hugo' minden költői érdeme? — O nem, — a kiadó tette magát nevetségessé, azon vers' kiadása nem levén egyéb, mint a szenvedély' pulykamérgének corpus delictije. — Ily uton urak! nem fogunk irodalmat alkotni. Nádaskay Lajos.

ÖRÖRSZEM.

* A győri ‚Hazánk'ban egy pesti levelező Wieselman úr' fölléptéről szólván ezt mondja: „a nemzeti színházat megtölté névszerint az óbudai zsidóság (??? o humanitas humanitatum !!!) vörös és fokhagymabüzével (?? o háromszor humanitas humanitatum !)...

* Egy amerikai újságban nem rég e következő hirdetés állott: „Hálaköszönet biztosító-intézet. Orvosok, kiknek sok fáradságukba kerülne maguknak megirni a köszönetnyilvánításokat az általuk állítólag meggyógyított betegségekért, nálunk igen jutányosan akkép előfizethetnek, hogy minden részükről fáradság nélkül havonkint egy vagy több hálanyilvánítás bármi tetszésük szerinti betegség' meggyógyításaért jelenjék meg hirlapunkban. Hálamondókul mindig már meghalt egyéneket szoktunk választani, s igy a dolog' igazságának ellenmondástól az orvos uraknak nincs mit tartaniok." — Innettova nálunk sem jutna egy ily intézet csőd alá.

* „Uram őrizz meg a nagy szerencsétől — igen jeles közmondás. Ha például a gőzmozdony kiugrik sodrából s mi csak karunkat törjük ki a katastrofban, bizvást felkiálthatunk, mikép nagy szerencse hogy nyakunk nem tört, miután biz az is megtörténhetett volna. Az il. nagy szerencsétől tehát méltán ovakodik a jámbor hit. Ily nagy szerencséről szólhatott egy Wulf Antal nevü ember bizonyos városban, hol a mint nem rég egy több mint 2000 fontos harangot a toronyba huztak volna, a kötél féluton elszakadt, s a roppant nagy harang a szerencsétlen Wulfra zuhant. Rémülve futottak össze a körülállók a nehéz ércznyelv' fölemelésére, alóla a mindenesetre összezuzottnak vélt szerencsétlen' holttestét kimentendők. Nagy nehezen sikerült a fölemelés; ki irhatja le a bámulatot, midőn Wulfot a harang alatt nem csak élve, hanem minden tetemes sérüléstől menten találták. Wulf uram bizony beszélhetett nagy szerencséről.

* Sévigné assz. nem szenvedheté órákon a perczmutatókat, „mert — ugymond — igen apróra metélik az életet."

* Mi az orvos? — kérdé egy társaságban valaki: „Az orvos oly ember" — felelt rá más valaki — „kit fizetünk, hogy városhíreket meséljen a beteg' szobájában, mig azt a természet meggyógyítja, vagy a gyógyszerek megölik."

* Staël sszonyságnak azon szerencsétlensége volt, miszerint azon szerencsét: Talleyrand által szerettetni — egy másik nővel kelle megosztania. Egyszer igen megszállotta mme Staëlt azon egyátalában menthető kiváncsiság: megtudni, vajjon melyikük áll közelebb az abbé' szivéhez. Sokáig ostromolta vallomását, de mind hijába. „Csak vallja meg ön" — szóla végre — „hogy ha mindketten egyszerre a vízbe esnénk, nem én volnék első, kinek megmentésére gondolna." — ‚Nem épen lehetlen, delnőm, — kegyed jobb uszónak látszik lenni', — felelt Talleyrand. Staël asszony pedig nem kérdezett többé.

* Én nem tudom, — boszankodék hévvel minap egyik fiatal tudós, ki csak most kezdett drága pénzen becses könyvtáracskát összegalyabítani — miért nem képes az ember egyszer kölcsönadott könyveit visszaszerezni? — „Csak azért édes barátom — vigasztaltaték — mert sokkal könnyebb megtartani a könyveket, mint azt mi bennük van."

* Ámbár az ördög mindent tud, három dolog mégis talány marad elötte: Hogyan képes egy ember egy egész — s gyakran igen nagy közönséget orránál fogva hurczolni. Hogyan képes egy nagy közönség éveken át legkitünőbb érdemeit és erényeit egyes embernek félreismerni sőt becsmérleni, — s harmadszor hogyan képes egy férjhezvágyó csinos gazdag özvegy férjhezadható szép leányát tánczalomba kisérni.

* Mai nap semmi sem bilincseli szilárdabban le a lányszivet, mint egy—arany nyaklánczés gyémántos karperecz.

* Soktudás főfájást okoz, semmitsemtudás szívfájást—féltudás gyomorfájást, mert rendszerint felfú.

* A szerelem, mond Georges Sand, a

nő' erénye. — E szerint tehát nincs rosz asszony a földkerekén! Q. E. D.

* Vágd ki a nő' életkönyvéből e két czikket: szerelem és divat, — és nem marad egyéb mint — makulatura.

* A gorombaság' nyelve a pofleves. Gormaz megpofozza Cid' atyját; Erzsébet királynő arczulcsapja delnőies kacsóival a szeretett Essexet; az algiri Dey pofonüti a franczia követet. Valóban a pofleveshez egy darab világhistoria csatlódik. A pofleves a gorombaságnak sajátképi nyilvánulata, vagyis az absolut gorombaságnak törekvése tárgyával legszorosb érintkezésbe jőni. Pofleves mai napig is a legérthetőbb nyelv. Vannak emberek kik más nyelven nem is beszélnek, s ismét mások, kik fájdalom, más nyelvet nem értenek. A pofleves a gorombaságban az, mi a csók a szerelemben; csakhogy a szerelem gyöngéd csókkal kezdődik, a gorombaság nemgyöngéd poffal végződik. Mennyivel hatalmasb pedig korunkban a gorombaság mint a szerelem: annyival nagyobb értéke van egy pofnak, mint egy csóknak, mely előtt amaz még az őszinteség' előnyével is bir, mert júdáscsók van — de júdáspof nincs.

* Egy német városi postahivatalnál következő czimzetü levelet találtak mult karácson tájt feladva: „An das liebe Christkindlein im Himmel."

* Pest most ugyancsak bővében van a nagy fejeknek, t. i. értünk káposztafejeket, melyek csakugyan igen hasonlítanak a valódi nagy főkhöz, a mennyiben ők is lábbal taposstatnak, és létük végre is rendszerint igen savanyú.

* Egy fiatal ember minap légyottra kérte kedvesét. Ez szigoru őrszem alatt állván, nem talált alkalmas helyet, hol észrevétlenül lehettek volna. Tudod mit, kiálta végre a seladon, jer ki estve az utczalámpa alá, ott bizonyosan senki meg nem lát.

* A pesti Divatlap nemzeti tánczvigalmak mellett agitál egy czikkben, mely csupa ellenmondások' aggregatuma. Eleje annak előnyül említi hogy „azon osztály mely a társaséletben chinai választó falakkal különzi el magát a páriáktól, (?) nagyobbára elvonulván köreinkből, az idei fővárosi farsang' rózsakoszoruzott bástyáin (?) sokkal vigabban (már miért?) és tisztább színben fog lobogni a különböző osztályokat egybeforrasztó polgári egyenlőség és nemzetiségünk' lobogója? Már kérem: ha amaz elköltözött osztály chinailag el volt zárva a többitől, miképen lehet annak távozása befolyással a fővárosi farsang' vigabb és nemzetibb voltára? Hiszen ily chinailag elzárt osztály egymásra hatással nem lehet! — Aztán ha az a chinai osztály elment, hogyan loboghat akkor a farsang' bástyáin a ‚különböző osztályokat egybeforrasztó' lobogó? — hiszen a chineserek' osztálya elment, s itt csak a páriáké maradt? minő osztályok forrjanak hát össze a tánczvigalmakban? — Miután ekkép czikke' első felében az osztályközeledés mellett látszik iró szónokolni, egyszerre csak felkiált annak másik felében: „Hiszszük, reméljük és megvárjuk, hogy valamint a fővárosban bizonyos irányadó lelkes társulat, ugy Pozsonban is, ha nem más, tehát az országgyülési ifjuság oly nemzeti tánczvigalmat adand, melynek minden legkisebb része, főkép társalgási nyelve s öltözete tisztán magyar leend." Azaz ki fogják zárni a pozsoni német polgárságot, ha atillát venni egy bálért nincs kedve, s magyarul beszélni nem tud; kivánczsiak vagyunk tudni, hogy kiknek adjanak irányt az ily nemzeti tánczvigalmak, ha az irányszükséglők kizáratnak belőle? Valamint azt is, hogy minő irány lesz az majd, melyet a fönebb kárhoztatott ezen elchinaifalazó elvek mellett vesznek a kirekesztettek? — alkalmasint nem magyar irány, miután az emberi indulat és érzések' természetével ellenkezik, hogy ki nekünk nagy gőgösen hátat fordít, azzal mi barátságosan összeölelkezni siessünk. Nem, hanem mi is hátat fordítunk neki. — Az összeolvadás, közeledés nélkül lehetlen mind a fizikai mind a szellemi világban, ha pedig épen hátfordítva távolabb mozdulunk — akkor egybeolvadásról álmodni nevetség, azt pedig épen ezen uton követelni idétlenség. Mi tehát megfordítjuk a Divatlap' tételét, mondván: Hiszszük, reméljük és megvárjuk, hogy Pozsonban ha más nem, az országgyülési ifjuság oly nemzeti tánczvigalmakat adand, melyekben a külön osztályok' egymáshoz közelítése, német polgártársainknak a magyar elemhez simítása, a magyar ifjuságot maig sujtó előitéletek' tettleges eloszlatása lesznek a vezérelvek, ekkép ügyekezvén az ifjuság is a maga hatáskörében járulni a társasági összeolvadás' nagy czéljának előmozdításához. Ehhez aztán inkább csatolhatók a divatlapi czikk' végszavai, hogy: „ha annyi lélek sincs az országgyülési ifjuságban, hogy ezt megtegye, akkor inkább szökjék meg Pozsonból s bujjék föld alá."

KÜLHIREK.

** Bécs még mindig egy szörnyü nagy, emberrel tultele székváros' nagyszerü színjátékát tünteti elénk, melyben nyereség és élvezet versenygnek elsőségért; várost gazdagot fényüzés és jótékonyságban, tele kedélyes és vidor lakosokkal. De e benyomást csak a futólagos nézőre teszi, a mélyebb szemlélő azonnal átlátja, mikép neme a vihart előző tikkanatnak nehezül ez emberek fölé, melytől hiában ügyekeznek menekülni lázas nyüzsgelem által. Ennek legfőbb oka bizonyára az uralkodó pénzkrisis, de sok része van benne a folyton szaporuló bonyolulatok, társalmi viszonyoknak is, melyek' visszahatása Ausztriára el nem maradhat. Becsületes kézmüvesek, kiknek kisebb gondjok is nagyobb a politizálásnál, aggódó szavakban nyilatkoztak a jelen s jövő felől, névszerint a nagy pénzhiány s annak okai és következéseiről.

Az irodalomban nem sok üdítő található. Annak idősb képviselői, mint Grillparzer, Lenau, Grün, Straube stb. kifáradtak vagy kiapadtak; a fiatal sarjadék pedig eléggé ürög forog ugyan, de a nélkül hogy jelentékest teremtene. Vannak ugyan egyes tehetségek, mint Hebbel, Engländer, Maerzroth stb. de azt véljük ez mégis igen kevés arra, hogy az ausztriai poetika' arany korával (1820—1836) mérkőzhessék. Mi legyen ennek oka, azt perse megmondani nehéz, ha csak nem az, hogy átalában az anyagiság és élvvágy mind élesebben kiválnak, s a szellemi üzleteket háttérbe szoritják; kivált a szépirodalom itt igen kevéssé van védve, s bajnokai legfölebb egy csésze theára méltatnak, ellenben nekik folyton s örökké ezer más akadályokkal kell küzdeniök. Perse ha a journalistikát nézzük, azt kellene gondolnunk, ez emberek különösb figyelemre nem is méltók, annyira az aljasság és ízetlenség' martaléki. Mit mondjunk például oly lapról, mely fametszeteinek satirikusabb becset adni nem tud, mint egy ismeretes humorista' torzképét, a mint egy díszebédnél iszonyu harapásokat töm szájába? satira ez? Nem, ez pasquill! Hogyan követeltek aztán tiszteletet a journalistikának, tiszteletet tinmagatok' számára, ha ti magatokat nem becsülitek? Elmondhatnók Humeval: menj haza, sorsod' megérdemelted!

** Legközelebb Shakspeare' „Hamlet"je jö franczia fordításban a Theâtre historiqueban színpadra. A fordítók, Dumas A. és Meurice P. az eredetit egészen változatlanul hagyák, a nagy britt iránti kegyeletből. A tisztelet, melylyel egy nemzet idegen nemzetek' nagy szellemeinek adózik, az elsőbbiknek soha nem válik szégyenére, hanem csak dicséretére. —

** Az új évben már egypár nevezetes adót vön a kérlelhetlen halál, mely mult 1847-ben annyi nagy embert ragadott ki az élők közől. Ez évben áldozatául esett már a bécsi fiatal hangszerző Füchs Alajos, „Guttenberg" czimü operának szerzője, mely egész Németországon a legnagyobb tetszésben részesült, s mely első müve a legfényesb jövővel biztatá őt, ha a hír' ösvényének első lépcsőjén gáncsot nem vet a föltörekvőnek az irigy enyészet! Hátrahagyott operájától, melynek czime „A salamancai tanulók" igen sokat igérnek a lapok.

** Párisban mult hó' utósó napján halt meg a franczia király' testvére Adelaide herczegnő, melynek következtében az udvar két hónapi gyászt öltött. A lapok majd mind osztoznak a király' fájdalmában, ki az elhunytban mély belátásu s hü nővért vesztett. Józan ép értelme, erősítve bátor lelke által, gyakran fölismerteté vele a valót a csalódások és tévedések közt, melyek alkotmányos fejdelmet is környeznek — mond a Constitutionnel.

** Ugyancsak Párisban a hatvanéves Aubertől egy új opera adatott: „Haydée, vagy a titok", s rendkivüli tetszésben részesült. A zenén nem ismerszenek meg a maestro' évei, — a geniusz örökifju s nem vénheszik meg soha! friseség, eleganczia, kellem, életerő s kedvtelj' jellemzik azt, minőt fiatal partiturákban alig találnánk. A librettot Scribe irta, s egyike az ez iró' legjobb szövegeinek. Adatik tudtára a nemzeti színház' igazgatóságának.

Humboldt Sándor **Cosmos cz. munkája, melyből már két kötet jelent, egyike a legnagyszerübb szellemi termékeknek. A tudomány' egy müvében sem megy oly kezet fogva a világtörvények' fürkészése a természetélvvel; egy sem egyesit annyi előadási világosságot oly nagy tudásgazdagsággal. Miként nagy, egymásba ható erők' színjátékát élvezzük e müben a teremtést, s egyszersmind nyomára hiszünk jutni a világélet' látszatos önkényének, ellesni véljük titkos törvényeit. Mely természetfilozofiára, az emberiség' szelleméletét illető micsoda eredményre vezetendnek e költőien fényes zarándoklatok a világépületen keresztül, az csak a nagy munka' befejeztetése után lesz fölmérhető. — Elragadólag szép a második kötetben a népek' természeti érzésének történeti kifejlődés szerinti fejtegetése. Nem kevesbbé szép fölfogása az irodalomnak s jellemzete mindazon költők s gondolkodóknak, kik munkáikban a világ és természetről sejtelmeik s fogalmaikat lerakták.

VIDÉKI FUTÁR.

— B. GYARMAT, január 1. Új év van! — az ó év perczei a multakhoz visszaperegtek, és B. Gyarmaton óriási vajudások inognak habarczkarjaikkal magokhoz ragadva a különben mellőzni szokott nép alsó rétegeiből harsány torkokat, mert ime bíróválasztás lesz a városban; és ilyenkor a kábító-nedvdús kancsókra nemesen föllelkesült gégék közől mindaz vajmi nagy becsben áll, melynek isten és ember az alkotmányos gyakorlat' amaz egyetlen tényezőjét a szabad voksot megadta. Tehát a vendégeskedés, tivornyák, és dáridóknak esttől kivilágos kiviradtig bőviben vagyunk. A jelöltek' egyike oly kézmives, ki mindent lakatra és bilincsre verhet; a másik halandó embertársainak készíti az utósó szük faházat. Csak aztán az igazságon ne gyakorolják e szép mesterséget. — Casinonk megvan, de végvonaglót hörög! — hja mi magyarok szeretünk aláirni, de a fizetést — eb a ki megadja. A hirlapokat illetőleg járni fognak mindazok, a melyek tavaly, kivévén, hogy az Illustrirte Zeitungot a honi új ábrázolt folyóirat kitolta. — Haladunk! — A farsang' küszöbén állunk. A tánczalmakra, vigalmakra a készület igen nagy, tehát lesz farsangja, de csak a gazdagoknak, mert a szegényeknek örökös böjtjök van. A kisdedóvó' részére a bálhirdetmény már meg van. Az első bál f. hó' 9-kén a második 10-kén leend. Ennek sok — jótékonyságból vigadó — részvevőt kivánunk. Lesznek még több más bálok is, melyeknek határnapjai azonban még eddig a vállalkozás' méhében rejlenek. Színészeink most nincsenek; — jobb is, mert agyon ölelnénk őket karjainkkal, értjük a részvétlenség' karjaival. — Mükedvelő társulatunk ugyan van, de ennek élete csak örök készülgetés, és maholnap tán majd az örökkévalóságba készülgetés. Ilyen városunk' jelenlegi tüköre!

KOMORY DÁVID.

ELŐFIZETÉSI FELSZÓLÍTÁS.

A HONDERŰ

czimü

szépirodalmi, müvészeti és divatlap

1848-ban is megjelenvén

tisztelettel felszólítjuk a t. cz. közönséget előfizetésre. **Megjelenik a Honderü** eddigihez hasonló alakban s tartalommal minden kedden,

eredeti párisi aczélmetszetü divatképekkel,

továbbá fametszvények, kőrajzok, himzetminták s egyéb műmellékletekkel.

ELŐFIZETÉSI ÁRA FÉLÉVRE

helyben 5 ft, vidékre (a fölemelt postadíj miatt) 6 ft. 12 kr.

Előfizetni lehet: Pesten csupán Emich Gusztáv' könyvkereskedésében, (uri- és kigyóutczák sarkán a postával átellenben) ezenkivül minden cs. kir. postahivatalnál a két hazában. Bécsben s a külföldre csak a bécsi cs. k. főpostahivatalnál.

HIRLŐJÉBE

felvesz a Honderü mindennemü hirdetéseket, gármond sorát egy hasábnak **3** pkrral számítván.

Mind a beigtatandó hirdetések, mind a lapkiadást s előfizetést illető megkeresések Emich Gusztáv könyvkereskedéséhez intézendők.

Pest, januárban 1847.

A Honderü kiadó-szerkesztősége.

3. SZÁM. SZOMBAT. TÉLHÓ' 22. 1848.

EGY PROLETÁRIUS' LEVELEI.

MEDVE IMRÉTŐL.

II.

zellemi müvelődésünk' gátjai között áll még politikai kiskoruságunk. Ezt ugyan merész állításnak fogják venni némelyek, de azért véleményemet elmondhatom róla, hisz a proletáriusnak szabad lenni kontár politikusnak is.

A szellemi müvelődés is csak ugy fejlődhetik ki, ha szabadabb térben mozoghat, ha a nyilvános polgári életre kihathat, és ott tápláló anyagra talál, mig a szellemi müvelődés csak bizonyos körben vagy vonalak közt halad előre, addig a nemzetnek kiskoruságát tagadni nem lehet. Hiába beszélünk fontos képpel, mintha a világ' minden politikai tudományát reggelire megettük volna, a politikai kifejlődés' alphájánál tovább nem mehettünk. Mutatják ezt megyei és országgyüléseink, söt mi több minden socialis intézkedéseink is. Magyarországban az intelligentia csak a privilegiált osztályok' tulajdona, mert ezeken kivül senki részt nem vehet az alkotmányos élet' jótéteményeiben, és némely lágyfejü bölcs ezen állapotot a municipálitás' sérthetetlenségével fön akarja tartani, s hiuságból ellensége a centralisatiónak valamint az ész' országában, ugy a politikában. Nem akarom névről névre megnevezni azon fractiót, mely félszeg theoriáival el akarja árasztani e hont, mely ott keresi a hibát, hol nem létezik, és mindent összevissza hadarva, mindent csak a szóvirágokkal, melyeket ittott összecsempészett, akar kivinni, hogy a tudatlan tömeget félrevezetve, a zavarosban maga halászhasson. E nemzet' méltósága igényli, hogy a haladás ne csak a korifeusok' utmutatása szerint történjék, hanem az egész nemzet' közvéleményén alapuljon. Mi csupa nepotismusból oly elveket is pártolunk, melyek egyenesen romlásunkra szolgálnak, és demoralisálnak bennünket. Nézzük meg nyilvános életünket, hogy elveinknek tulnyomóságot szerezzünk, koránsem az észnek és meggyőződésnek hagyunk tért, hanem a rábeszélésnek, a korteskedésnek, a pénznek, a megvásárlásnak. Valljuk meg őszintén, méltányoltatik-e nálunk a tudomány, müveltség, képzettség akkor, ha valamely hivatalt elnyerni ohajtunk; nálunk két ut van a hivatal' elnyerésére, az egyik vagy másik párt' elveit követni, s mindenütt meggyőződést és becsületet eladni. Van-e ott kifejlett politikai élet, hol ily conjuncturákkal lehet kenyeret szerezni, van-e ott csak nyoma az önállóságnak? — —

Engedjenek meg tisztelt olvasóim, ha e tárgygyal talán figyelmüket oly térre vezettem, melyen nem lehet nem politisálni, jól tudom, hogy e lapok' körén kivül esik a politika, de miután ez időben még csak aesthetikai fölolvasást sem tarthatunk politika nélkül,

meg fognak engedni, ha kissé mellette maradunk, hiszen czélom szent, e sorokat lelkemből irám ki, ha irányt nem tévesztve az igazságot megközelítem, beszélhetnek ellenségeim bármit is, én kötelességemnek ismerem azt elmondani, mit e dologról tudok, a méltánylat és elismerés ugy sem e század' gyermeke.

Mily reményekkel nyittatott meg ez országgyülés is, miután a nemzet' kivánatai el voltak találva, nem szükség megemlíteni, azt tudja mindenki; az ez országgyülést megelőző esemény, mely aranybetükkel van történeteinkbe fölirva, mostani nádorunk' körutja, ezen reményeket csak szebbíté, mert meggyőződésünkké vált ugyszólván, hogy e nemzet megértve az idő' intését, bizodalommal lépend legszebb tisztének gyakorlatába, a törvényhozás' terére, és elenyészteti a fekete viszályt, mely annyi ideig fogva tartá kifejlődésünket. Ime, két hava mult, hogy a hon' atyái Pozsonban vannak, s ezen remények már hervadoznak. Vajha általlátnák némely emberek, hogy a törvényhozás nem az agitatio' tere, hogy ott a szenvedélyeknek és bizonyos sympathiáknak békét kell hagyni, hogy ott nem egypár ember' kedvencz eszméiről lehet szó, hogy ott a haza' boldogulásáról kell intézkedni, nem ugy viselni magukat, mintha szabadon rendelkezhetnének egy nemzet' szent jogaival, és nem tartoznának számot adni az általuk annyira emlegetett milliók' anyagi és szellemi veszteségeiről. Ez vagy némely emberek' rosz akaratára vagy tudatlanságára mutat. Rosz akarat, ha általlátják, és mégis ellene cselekesznek; tudatlanság, ha általlátni nem birják, pedig lehetett volna rá elég idő. Szomoru dolog, hogy egy nemzet' életében ily momentumoknak is kell létezni akkor, midőn önállóságot és müveltséget pengetünk jókor reggeltől késő estig, és kisül, hogy bizony a puskaport már régen föltalálták; midőn csodálkozunk, hogy egy évtized alatt mennyit haladtunk, és kisül, hogy bizony nem igen haladtunk a tervkoholásnál továbbra, s a legüdvösebb intézkedések, az önzés és önámulás' veszedelmes szikláin hajótörést szenvedtek.

Egy fractiónak több évi vajudás közt megszületett leghatósabbnak gondolt doctrinái a magyar szózatokban foglalvák; olvassa meg ezen könyvet a higgadtan gondolkozó hazafi, és ha még sem győződött meg politikai kiskoruságunkról, meg fog győződni. Ezen állításunkat, mihelyt időnk engedi, be is fogjuk bizonyítani.

Ezen erőlködéseket, melyek egy részről igen furcsa alakban tünnek elő, közönyösen nézi a nagyobb rész, a polgári és a közrend, vagyis misera plebs. Ide is fordíták figyelmüket az újítók, s azt hitték, hogy holmi népkönyv, mely a legborzasztóbb ellenmondások' tárháza, segíteni fog a bajon. Mi hatása volt? — semmi — az okosabbak kinevették, s a butábbak nem értették még akkor sem, midőn commis-voyageurök megmagyarázták.

Az mondatik, hogy alkotmányos országban agitatio nélkül nem lehet haladni, az agitatio az alkotmányos' szabadság éltető levegője; lehet, hogy ez állítás Angol és Franczia országban nem veszedelmes, de nálunk, kik közelebb állunk a feudalismushoz még most is mint amazok, és bonyolodott viszonyainkból csak csendesen bontakozunk — nálunk mondom, vért fagylaló jeleneteket idézhet elő.

Legjobban tanusítja politikai kiskoruságunkat azon szaggatottság, mely politikai pártjainkat jellemzi. Az ellenzék' soraiban szakadás van, mert egy rész a municipalis jogok' csonkitásával centralisálni, más rész a megyék' autonomiáját megtartani akarja, melyik van tehát tisztában önmagával? A mostani Pesti Hirlap centralisálni akar. A hajdani Pesti Hirlap ezen újabb eszmék által háttérbe tolatott, mert nem figyelt barátinak intő szavára, s politikai életének ama legszebb időszaka, melylyel használhatott volna nemzetének, ugy vonult el a haza' borús egén,

mint fergeteg a földmives' keblét szép reményekkel tápláló vetések fölött.

De térjünk el ezen képektől, s folytassuk tovább szemlénket, ha olvasóim megengedendik, áttérek a népre, annak életére és szokásaira, hogy megismerhessük azon anyagot, melyből politikusaink az újabb eszméktől meghatva, az ős intézmények' romain rögtön egy új hazát építeni akarnak, erről azonban jövő levelemben.

(Folytattatik.)

Sorsunk.

Mit mondjak a hazáról?
Rólad, mit, életem?
Egy sorsom a honéval,
Kinos, reménytelen.
Különbség az, hogy é l t e m'
Ö n v é r e szija ki —
A mig szegény h a z á m a t
A k ü l f ö l d fosztja ki!

ZERÉNYI.

AZ INNISMOREI KERESZT.

(Folytatás.)

III.

Az országuton, mely az ország' fővárosából észak felé vezetett, a legroszabb időben egy utazócsapat haladott. A tél megváltoztatá szeszélyét; a kemény fagy helyett, mely hetekig feküdt a csillogó hófödelen, olvadás állt be s az a nélkül is rosz utat ugy elrongálta, hogy alig lehete rajta haladni. A lovak majd mélyre süppedtek, majd sikamlós helyre jutottak, a kocsi' kerekei, mely a kis csapat közepett volt látható, még félig fagyott földrétegben küszködtek tovább; e mellett omlott az eső, s egyes erős szélrohamok kapkodák a lovaglók' köpenyeit, hogy ezek csak ferde ülésben birhattak meg a viharral. Sir Beaufort Walter volt ez övéivel, ki Londont elhagyá. Az itélet kimondatott, mint az (legalább Salisbury grófnő' véleménye szerint) a viszonyokhoz legmértebb volt: „számüzés nőstül gyermekestül.“ A delnő ezalatt kétségkivül száraz földrei számüzést értett, „mely — mint mondá — az elitéltnek tán még kedvesebb, minthogy fia még mind Guyenneben, mely akkor angol birtok vala, tartózkodott;“ azonban a törvényszék csak északrai számüzetést fogadott el, hol sir Walternek jószágai feküdtek — s a királyt az itélet' megerősítésétől eltartóztatni lehetlen volt. „Ily évszakban a tengerre!“ — mondá. „Nőkkel! Mit vétett lady Euphemia, nőm' hü udvarmesternője, és gyöngéd, szép gyermeke? Nem, Alice. O Angliában fognak maradni. Különben sem hiszem, hogy Beaufort Walter álnok lehessen.“

Kiköltözött tehát a számüzött, neje, gyermeke s összes cselédségével, s a rosz idő, mely épen fogságbóli szabadulása' napján állt be, helyzetét még gunyolni, fejére még több gyalázást árasztani látszék. De neje és leánya, kik a nehézkes szekérben ültek, melynek abroncsra feszített vászonernyeje alig tartá fel az esöt, lélekben mégis oly vidámak és boldogok voltak, mintha kristálytiszta égkék ívülne fölöttük, és utjok virányos ligeteken futna vágyott czél felé. Hiszen ismét vissza lön nekik adva ő, a drága; életét nem tudák többé veszélyben; vele mentenek a régi, ismerős várlakba, melyet hiszen majd elrendeznek, hogy szivesen mulasson náluk. E tervek — apró női gondok — képezék tartalmát nyugodt beszélgetésuknek, melyet csak néha szakított félbe egyegy fölkiáltás az idő' durvasága ellen, vagy sajnálása a szegény lovaknak.

Sir Walter a csapat' élén messze elül lovagolt, mellette egy lovas, derék norman lovon. Mindketten komoly beszélgetésbe voltak merülve — ez most természetes véget ért. Beaufort megállítá lovát.

— Most mindent tudsz — monda. — Neked, derék barátomnak, tartoztam e magyarázattal; kebledbe teszem azt le, mint jól örzött szekrénybe. Helyben fogod hagyni, la

*

Marche, hogy nem cselekhetém másképen.

— Szomoru egy történet! — felelt la Marche, a nélkül hogy tovább nyilatkoznék.

— De most indulj vissza — kéré Beaufort. — London' ködét csak alig látni még — nem hagyád magad visszatartani e pokolidő által, melyben ebet sem üznek ki, csak nyomoru számkivetetteket, kik jobbra nem érdemesek. Eddig nem szabadkozám kiséreted ellen, de most akarom, hogy bucsuzzunk.

— Mikor gondolsz Heron-castlebe érni? — kérdé la Marche, s miután választ nyert, monda tovább: — Csak kivánom, hogy a kék süvegek meg ne látogassanak ismét?

— Nem fognak igen udvarias gazdára találni! — kiálta Beaufort. — Most egyformán állunk, még ha ö j ö n e is, újra! S most, Péter, kivánom neked, hogy jöj már egyszer végletre avval a fehérszemélylyel.

La Marche fejét rázá. — Bajos, hogy a király' saját fia védi öt! — monda. Nehéz lesz a csata, de: én vagy ö! A szekér, fegyveres szolgák' kiséretében, most közel ért; la Marche szivesen megrázá barátja' kezét, még egypár szives szót, melyek' felét elkapta a szél, kiáltott be a kocsiba, s azzal oly gyorsan mint lehetett, visszalovaglott a város felé.

— Kedves atyám! — hallatszék Anna' csengö hangja a szekérböl.

— Mit akar az én édes gyermekem? — kérdé gyöngéden Beaufort. — Fázol? Ugy-e védve vagy az eső ellen? — És te Euphemia? — egész szerelme látszott világolni a pillantásban, melyet mélyen lova' nedves sörényére hajolva, a szekér' belsejébe tön.

— Itt még sok hely van, atyám, — monda Anna kéröleg.

Ö fölnevetett. — Azt akarod, hogy a férfi, mig lovat vehet lábai közé, portékául kezeltesse magát? — kiálta. — Nem, gyermekem. Ismertem én gonoszabb időt is, s nem cserélek ama száraz helylyel a towerban, melyet imént hagyék el. — Számodra újságom van, Femy! — A legbizalmasb beszélgetésben, de csak is akkor, használta még e nevet, mely mindig mint féligfeledt hang ifju időkből hatott neje' szivéhez, mely most is ugy érze mint hajdan.

— Számomra, Walter? — kérdé a nö. — La Marche beszélt valamit?

— Igen, Femy, Richard visszatér Angliába.

— Fiam! — kiálta, és egy forró pillantása a hálának keresé az eget, mely fölött e perczben zablavesztett szélara zugott, az esöomlást növelve. Oly boldog volt az anya a gondolatban, hogy nem sokára mind maga köré gyülve látja kedveseit — az anyai szív soha nem bocsátná el öket magától!

Mire de la Marche Péter visszatértében a föváros' legvégső utczáit elérte, a zivatar szünni kezdett, csak a szélvihar üvöltött még nem szünö hevességgel. Lassan haladt utján az alsóház' elnöke, s derült arczczal nézett a vele találkozókra, kik közöl több mint egy barátságosan köszönté öt; mert la Marchet sokan ismerék és szereték. Honn türelmetlenül várták öt; nem ugyan aggódó házinö, mert hiszen maga megvallá, hogy agglegény, hanem egy öreg szolga, ki hozzá majdnem ép oly hü volt, s gondos ápolásban nem mulasztott el semmit.

— Há!' Istennek, hogy jösz, sir! — kiálta eléje, a mint a jól ismert lódobogásra figyelve, a házajtóba lépett. — Már háromszor küldtek utánad.

— Kicsoda, Bill? — kérdé la Marche, miközben vigyázva szállt le lováról.

— Nem csekélyebb, mint maga a király; ez az egész, sir; de megmondám a kamarásnak — sir Tamás, mondám neki —

— Vidd e lovat istállóba, aztán lass hozzá, hogy mehessek — szakitá öt félbe la Marche. A királyt nem szabad várakoztatni.

Régi időben nem volt ritkaság, hogy a király megkérdé tanácsát a férfiunak, ki a parlament' tanácskozmányaira legnagyobb befolyással birt. A legutóbbi években ez nem történt többé. A parlament, la Marche' vezérlete alatt, határzott ellenállást tanusita azon párt ellen, mely az öreg, gyenge király' udvaránál uralkodott, söt sikerült neki, a feke-

te herczeg' segélye által e pártot eltávolítnia, s ezért a néptől a j ó parlament nevét nyeré. Igaz, hogy aztán igenis messze ment, s a királynak, miután ministereit s pénzügyi tisztviselőit törvényes üldözés alá fogta, egy tizenkét személyből álló tanácsot, nem sokkal jobbat a gyámságnál, adott oldala mellé. Most a herczeg, egyike a legnemesb, legmagasztosb jellemeknek, kiket a középkor ismere, meghalt; fivére, ama pártnak feje, az udvarhoz visszatért, Perrers Alice, a király' kedvese, ki neki e l l e n e s k ü t volt tenni kénytelen, a kényszerített eskü alól feloldoztatott, most a király' neje, s a tizenkettők' tanácsa akaratlanul feloszlott. Ki állt még az uralkodásvágyók' utjában, mint a bátor férfi, ki az angol jog' földében vetve meg lábát, egyenlőn hozzáférhetlenül megvesztegés, mint félelemnek, a parlamentben a legfontosb hivatalt viselé? Mit várhata, a windsorpalotába hivatva, ott egyebet, mint kemény harczot? Megerősíté öt e véleményben az, hogy a király' szobájában, midőn eléje bocsáttatott, a lancasteri herczeget találá, Edvárd király' fiát, kit ellenségeül ismert. Jean Gaunt erőszaktól irtózott, hol czéljai' elérése forgott fön: mi lehetett tehát kimenete e párbeszédnek a becsületes la Marcheal? A király ugyan vidám arczczal fogadá, beszéde derült vala, sőt szives, — az elnök ismét régi, fönnelmü, népe' java s dicsőségeért lelkesült urának szavát vélé hallani; de bizalmatlan maradt, s nem engedé oda magát az örömnek, mely a régi jó bizalom' e visszatértekor keblében föléledett.

Nem sokáig volt a királyi teremben, midőn egy kis karcsu nőalak ment át az előszobán, látszólag dolga után. A kamarás némi figyelemmel üdvözlé, mert a hölgy Salisbury grófné' rokona s meghittje volt; az apródok ifjui kedvteléssel szemlélék Camden Jessy' pikant szépségét: csinos, csak egykissé igen élelt (profiliert) arczával, és a legvidorabb, noha egykissé hamiska szemeivel.

— Van valaki a királynál, lord Rivers? — kérdé aggálytalanul.

— Az alsóház' elnöke — felelt a kérdezett.

— Ej! — monda könnyeden. — Ezen órában elfogadva?

— Ide p a r a n c s o l v a ! — viszonzá a kamarás.

Egykedvüleg hajtá el fejét Jessy, s tovább akart menni, a mint a külső ajtón egy fiatal férfi lépett be, kinek megjelenése öt meglepé. Nem ismeré azt, és nem látta soha, de nemes vonásai, lélekteljes, világló fekete szeme s termetének egész tartása Jessy' emlékébe oly félreismerhetlen hasonlóságot idéztek, hogy láthatólag zavarba jött a köszöntésnél, melyet a belépő lovagi udvariassággal először a delnőhöz intéze. Lord Rivers' megszólítása pillanatig sem hagyá kétségben.

— Beaufort Richard! — kiálta az, és eléje sietett; de egyszerre mintegy rémület futotta át a gondolat, hogy miss Camden' jelenlétében, ki által az Perrershez, következéskép a királyhoz jutandott, egy számüzött' fiának akará kezét nyujtani.

— Akarsz bejelenteni a királynál? — kérdé a fiatal ember, sajátos büszke hangnyomattal.

— Az lehetetlen, a király épen fontos tanácsot tart az alsóház' elnökével — a lancasteri herczeg is jelen van. Frankhonból jösz?

— Igen, mylord. S atyám már elhagyta Londont? — Jessy nem hallhatott többet, mert nem volt ürügye, tovább mulatni. A mint az uraktól még tiszteletteljesen köszöntve, végpillanatot vetett mindkettőjökre, miként homályos ösztön, nagy sietség' ingere szállta meg; maga sem tudá miért: ugy tetszék, mintha a megfontolást bevárni nem akarná. Sebesen haladt át a szobák' során, mig nénjénél belépett, ki öt már rég nyugtalanul várá.

— No s? — kiálta Alice, villámló szemeit rá szegezvén.

— La Marche, — monda Jessy.

— Hogyan!? — kiálta Alice, s darabig elnémult. — Bizonyosan tudod?

— Magától Rivers lordtól, — felelt a meghitt.

— Mit akar e kőember? — monda Alice nyugtalanul. — Hogyan merészkedhetik, magát a királynak feltolni, ki sem rá, sem bölcs beszédeire nem szorult? Hát örök-életü ez a parlament?

— A király hivatá öt, — viszonzá Jessy.

— Hazudsz! — kiálta hévvel Alice.

— Csak részedre néha, — viszonzá Jessy könnyeden. — Neked mindig a valót mondom. La Marchet a király hivatta.

— Mit jelentsen ez! — monda Alice, s élénk nyugtalansággal tön egypár lépést. — Titkai vannak elöttem — ő bátorkodik! — — Láttál még más valakit?

— Igen, egy lovagot, szépet mint hadisten — csodaszépet, mondom neked! Mintha nővérének szemeiből metszették volna. Beaufort Anna' fivérét.

— Hogyan?! — kiálta Alice még egyszer, és keble zajosban hullámzott. — Ez is a királynál van?

— Bebocsáttatást kért. Én soha sem láttam, de első tekintetre megismerém.

— És csodaszép, mondod? — szóla Alice, megvetően nevetvén. — Bebocsáttatott?

— Lord Rivers kifogást lön, minthogy la Marche és a lancasteri herczeg —

— Lancaster! — Álnok kigyó, csepenként öntöd belém a mérget? Lancaster és la Marche — Beaufortal! Ez összeállítás oly eszeveszett, hogy alig gondolhatni lehetőségét! És mégis! O én e Gauntnak is utjában vagyok, azt tudom; szeretne egyedül uralkodni s parancsolni. — Hah! szeretném, hogy Anglia érezné egyszer keze' sulyát, hadd látná, mi vagyok én ellenében, de nekem mindegy, egészen mindegy. Mégis szégyenben hagyom öket, szégyenben mind! — És gyors határzattal fölegyenesült a haragjában csodaszép nő, és elhagyá a szobát.

Jessy utána nézett, aztán nyugton leült s fejét kis kezére támasztá, ezer gondolatokon csüggve, melyek munkás agyát keresztülkasulczikázák.

Vagy egy óráig ülhetett igy, midön barátnéjának suhogó ruháját hallá ismét. Az ajtó felpattant, dicsőségben sugárzott Alice' tekintete, lépte győzőnek lépte volt.

— Velem kezdjenek harczot! — monda nevetve, megölelé Jessyt és megcsókolá. — Csak láttad volna, minő szellemdus arczokkal meredtek felém mind a hárman, a mint egyszerre közéjök léptem. O oly megindító vala meglesni egyességüket — Ned királynak gondolom egy köny volt szemében, a mint a makacs öregnek kezét nyujtá és monda: — Fejdelem és nép egy, én csak nemes népem' javát akarom, s ha félreértések forogtak fön, világosítsuk fel azokat kölcsönös bizodalommal, hogy minden ugy legyen köztünk, mint azelött; — monda híven utánozva a király' kifejezésteli hangját, s most ismét saját hangjára tért át: — S most ott állt a harmadik, Lancaster János, s örvende müvének. Mi czélja volt vele, nem tudom — de az csak cselszövény lehet. Az együgyü, merev ficzkóval, la Marcheal, gondolja Lancaster, könnyen boldoguland, ha általa a népet megnyeri, mely öt eddig gyülölé. — Ezelött megveté a népet, s az által buktatá meg önmagát; most a nép' kegyeért eseng, s la Marchenak kell öt arra segiteni. Én vagyok az áldozat, nemde? De korán, mylord Lancaster, korán volt örömed! Mint bámultak rám, midön beléptem! A herczeg mosolyogni akart, de nem ment; a másik homlokát szedte redőkbe; a király zavarba jött. — Mit akarsz, drága Alicem? szorgos dolgunk van. — Tudom uram és királyom; de te gyakran megengedéd nekem, elfogulatlan itéletemmel melletted állhatni! — Ez nem azon hang, melyen urad elött szólnod illik, monda Gaunt, elveendő bátorságomat. Nem hallgattam rá, hanem czerimonia nélkül leültem. Adja meg felséged azon bizonyságot, melyet várni jogositva vagyunk, monda la Marche a királyhoz. — Neked csak megvallhatom Jessy, szivem dobogott szavai' kemény hangjánál, de a mint e szót jogosítva kimondá — akkor nyertem, akkor ő ma-

ga adá kezembe a játékot. — Fölugrott s kinyujtá szép karját. — Mit beszéljem neked el hosszasan! Lárma nem történt. Minden szép csendesen megesett, de la Marche Péter ur távozott, mint kakas, mely kukorikol, mert azt hiszi, győzött. Lancaster szégyenli nagy hibáját, melyet politikájában elkövetett, s többé, hiszem, nem lép utamba. — Különben! — tevé hozzá vad pillantással, mely tekintetétől idegen vala, — különben könnyen tanulhattam valamit a magas iskolában! Ne ingereljenek a végsőre!

— S közted és a király közt legbensőbb kibéküléssel végződék a dolog? — kérdé Jessy.

— Ah, ő igen nyájas volt — monda Alice sohajjal. — Igen nyájas, az öreg ur! — De kárpótlásul — tevé hozzá — ismét egy csinos házat ajándékozott, sok földdel és igen jó jövedelemmel, — igaz hogy éjszakon, hova soha sem megyek, de hiszen eladhatom.

— Láttad — kérdé Jessy, ki e hurt rokona' lényében nem örömest hallá pengeni — láttad az ifju Beaufort-t?

— Annak távozni kell! — kiálta Alice. — A király nővéréveli hasonlóságáról szólt — biz ugy látszik, mintha e northumbri vadlibával akarnának kiszorítani! Nevetséges! — Valóban nevetett, de az kissé eröltetve hangzék. — Ezek a Beaufortok őrizkedjenek. Sir Francis Howard, ki most a határ' lord Wardene, hadd tartsa szemmel őket; hátha a skótokkali felségáruló egyetértésben csakugyan volna valami?!

IV.

A tavasz elérkezett tiszta világu napjaival, bimbói és virágaival. A vetések zöldeltek és nőttek, fölöttük a pacsirta ringatta magát a kék levegőben dallva vidám dalát, az erdők fiatal lombtól illatoztak, és a vad, melynek most bék engedtetett, élvezé lételét. Mindenütt új, kéjteli élet ébredett; el volt dobva a merev födél, mely alá azt a tél bilincselé.

De a gonosz is új tevékenységre ébrede. Tiszta reg derült a Tweed folyam' vidéke fölé. A halmok csillogának a nap' fényétől, mely a völgy felől tűzpillantást vetett át a folyamon, melynek tiszta árja gyors futással sietett a hajlatokba, melyekre őt a benyuló hegyfokok kényszeríték. A kerek kúpon, melyhez erdőrejtette völgymélylet vezetett föl, igéző kilátás kinálkozék, — most csak egy szarvas élvezé azt, mely ott fönn pillanatlag megjelent, éles érzékkel kémelt a légbe, s aztán hátára vetve királyi szarvait, sugár ugrást tön a sürübe, mely további futását elleplezé.

Mindjárt ezután egy férfi lépdelt lassan föl a benőtt mély uton, mignem a csucsra ért és nézésbe mélyedve megállott. Idegenszerü volt a jelenet, a magányos vadon színhelyhez igen illő. A vörös, fehér és fekete koczkáju plaid, melyet egyszerü ezüst kapocs tartott bal vállán, első pillanatra elárulá a skótot. Egy felföldi volt ez, a gael törzs' festői viseletében; a gazdag öv, mely öltönyét körité és szép redőkbe foglalá a férfiu' széles mellén; müvészmunkáju kosármarkolata claymore-jának, mint a felföldi skót rettegett széles kardját nevezi; s mindenek elött a sastoll fövegén, mely hosszu fürthaját fedé, főnökre ismertetének.

Igen fiatal volt, szája s álla lágy vonalakat viselt még, de ajkait sürü rövid bajuszka árnyazá, s egész arczának kifejezése, a magas homlok, a szabad, büszke tekintet mi leirhatlan bátorságot tükrözött. A mint igy állott a fiatal főnök, képe gyanánt a rettenhetlenségnek, szemeit jártatva a hegyvidék fölött egész a deli kastélyig, melynek góth tornyai s párkányzatai, regnaptól megvilágítva egy távol hegyháton emelkedének, sashoz hasonlíta, mely prédára kémel.

A völgy, mely lábainál feküdt, körösleg halmoktól zárva, megelevenült. Fegyverzett férfiak, apró lovakon jövének a mélyletekből, melyek külön oldalról a völgybe nyiltanak; vad, vakmerő nép volt ez, egyszerü viseletben, inkább megtámadás mint védelemre fegyverezve; csak ittott látszék egyegy vértdarab vagy sisak köztük megcsillanni; a leg-

többön erős bőrümög és ökölkeztyü volt, de fegyverük lándzsa s rövid kard vala, meg a skót harczfejsze, mely Lochabertől birja nevét. Sok sivár szópatvar támadt közöttük, apró lovaik mint hangyák nyüzsgének keresztülkasul — a főnök' pillanata csak perczig nyugvék e rajon, aztán hidegen fordult el tőlük : nem azok voltak, kiket keresett. Most két lovagnak engedtek tért, nyilván magasb ranguaknak, kik közöttük megjelenve, meglehetős csend állt be.

— Hol vannak a vörösikrák? — kérdé egyik, ki lovagi fegyverzetet viselt, a legközelebbi fegyvereseket.

— Még nincsenek közel — adák ezek feleletül. — Mi lovainkon megelőztük őket.

— Nem a te hatalmas parancsnokod áll amott fönn? — kérdé a másik előkelő lovag.

— A keresztre! Ott áll, s ugy tünik föl tarka mezével a napban miként tűzjel! — kiálta az első kedvetlenül. — Nem jól tevők, William, hogy e felföldi éhes hollókkal szegődtünk! Ellehettünk volna nélkülök.

— O, hasznukat veszszük még, Robin! — válaszolt a másik. — Vadságuk rettegést önt az egész vidékbe, és megbénít minden ellenvédelmet. A mi határőreink vad ficzkók, de e hegyi félmeztelen vadak valódi ördögök. Csak hadd harapjanak bele, hol kemény dió akad — például ott lenn a várnál. Ha osztályra kerül a dolog, nem fogunk velük sokat czerimoniázni.

— De a főnök? — ellenveté az első.

— Neki saját czéljai vannak! — viszonzá a második. — Valami régi vérvita, mi halálgyülölet kergeti őt. Vajjon hol maradt?

A főnök eltünt a hegykúpról, s a mellékvölgyben, melynek bokrai minden kilátást elzártak, halk kereplőhangok valának, egészen sajátszerü vad modulatióban hallhatók.

— Im ott a nagy ur' egész drága rokonsága, — monda nevetve a portyászcsapat' vezére. — A sípoló dudaszóval üdvözli őt.

— Ne gunyolódj, William! — viszonzá társa. — A törzs' harczdala az, mely olykor már magunknak is ugyancsak komolyan hangzott vala. — Most törjünk ki. Hadd kisértse meg a felföldi a legnehezebb munkát : ugyis maga ohajtá azt. Átmegyünk a folyamon, s aztán jó szerencsét William.

Gyorsan láttak induláshoz. A fegyverzett határlakók, kik a folyón tuli angol földre betütés s rablás végett összegyültek, már fölöttébb türelmetlenek valának; két csoportra voltak osztva, s nem sokára lefelé zudultak a nyilatokon, melyek a parthoz vezettek. Tul minden oly csendes, oly békes vala, egy határőr sem vala látható; álzaj más pontra csalá erejöket; aztán fényes nappal ki várta volna az ellenséget, mely különben mindig regszürkületkor jött, midőn még minden álomban fekvék.

Teljes biztosságban legelt már a barom, mely éjen át gonddal őrizteték, könnyü füstoszlopok gomolygtak föl a távol kunyhókból a tiszta ég felé; nem sokára sürübbek leendnek azok, de nem a sürge házinő, hanem a rabló' gyujtogatókeze által. A mének' szügyét már csapkodja a tiszta folyam, melyen átusznak — nincs-e jel, mely óvaintse a szerencsétlen földet?!

Nyilvános erőszaktét, minő itt fenyegete, iszonyu, még iszonyubb pedig, ha alattomos csellel szövetkezik. Amaz oldalvölgy kanyarulataival, sürün benőve cserjézetével egy pompás erdőnek, mely messze elnyult egész azon vármü' aljáig, melynek ormozatit a főnök a hegycsucsról látá, rejté el az iszonyatot, mely nem sokára a várnép' birtoka fölött eláradni készült. Ki láthatá a harczosokat, kik itt mély hallgatásban, még a fegyver' csörrenését is gondosan kerülve az erdőn át lopódzkodtak, az borzadva fogta megvallani, mikép a lovasvezérnek igaza volt, midőn őket félmeztelen vadaknak nevezé. Középtermetü, izmos alakok voltak ezek, durva, koczkás, mindnyája egyforma gyapjuszövetbe öltözve, főnökük' viselete volt az övék is, sőt itt-ott elég festői redőzetben mutatkozék az; de a kötény alól kilátszának a meztelen napbarnította térdek, mi a felföldieknek a vörösikra gunynevet szerzé. (Folytatt.)

UTI VÁZLAT LEVELEKBEN.

Fekete Károlyhoz.

Utunk Suligulitól vissza a Vasér és Vissó folyókon.

(Folytatás.)

Mielött szállásunk felé indultunk, többször említett utitársam figyelmeztetett amaz elöhavasra, mely a Vasér mellett Vissóhoz közel látható, s 300 ölnyi magas csucsa Suligulival, s Fajnával egyenlő magasságban áll.—„S mi e szerint ma Fajnáról jövet — 300 ölet estünk volna?“ — kérdém őt csodálkozással. — A válasz igenlő volt. Ha visszaemlékezünk, hogy mintegy hosszas szüntelen lejtő mederben, rohanó vizen, ide értve a körülbelül négy ölnyi vízeséseket is, mily sebességgel haladtuk meg e távolságot, közeledni fogunk ez állításhoz — s bár 300 öl feltünőleg soknak tetszett első pillanatra — higgadt gondolkozás ez öszveggel lassankint tán mégis megbarátkoztatand.

A nap' többi részét társalgással töltve, nyárhó' 1-jén kellemes reggeli órákban fölmentünk a padosi hegyre, honnan Vissó' szép rónáját áttekintettük. Innen visszatérve, hatalmas reggeli után ismét szálra ültünk, s most már egy társaságban utazandók bucsuztunk Vissótól, s ama barna pár szemsugározta csinos arcztól, melyet a sziklások közt kis időre elvesztettünk ugyan, de még az nap alkonyatkor Suliguli' forrásánál visszanyertünk, s melyet most újra el voltunk vesztendők. A sors távozást parancsolt, s csak egy későbbi időre sugározandó emlék maradt birtokomban.

Vissón alul a Vasér és Borsa folyók' egybeolvadásával e két folyó Vissó nevet vesz föl, s azt mindaddig megtartja, mig a Tiszába ömlik. Csakhamar két vízesés közeledett, melyek' elsejénél a társaság' egy része, a nők, minthogy egy szál tegnap itt ketté tört, hasonló következéstől félve, szárazra szállt. Mi a szálat el nem hagytuk, s nagy mulatságunkra volt a veszélyes esés közben történt két puskalövés, melyet utitársaink' egyike tön. — A másik, kevesbbé veszélyes vízesésnél elvesztők vissói kiséretünket, s ha voltak, kik köszönetet szavazva a szives fogadtatásért, rövid idő mulva viszonlátásnak örültek — mi az elsőnek ismétlésével emlékezést kértünk — mert mi messze távozandók voltunk, melegebb éghajlata alá e hazának, hol havasok nincsenek. Emlékezetet kértünk, mert itt hideg szelek elfonnyaszthatják az emlékvirágokat — hacsak hő keblek azokat ápolva nem éltetik — mig völgyeinken nyájasan virágoznak, s bájuk a távollevőket hívja emlékünkbe. — Láthatjuk-e még Mármarost, s általa e most megismert feledhetlen részét éltünkben? — a jövő titka marad.

Távoztunk. Utunkban hiába kerestük Pietrozát, föllegekbe rejtezett, s csak a kisebb Tomacsek tünt elő jobbra tőlünk, hol Vissó Rusz vizével növekedik. Petrovától nem messze Zászó szép hegye emelkedik zászló gyanánt, hogy ki a Tiszába jutni akar, alája térjen. A következett hegyek elzárák kilátásunkat, s ha a felső részekben fenyves egyformaság terült szemeink elött, itt vidorabb tölgyerdő zöldelt. Végre megváltunk Vissó vizétől is, s a fekete Tisza fogada habjai közé. Bocskóhoz közel nagy érdekkel szemléltük egy hegyoldalban ama szirtdarabot, melyet a természet zsidó alakba varázslott ülő helyzetben — nagy szakállal, s három szögletü kalappal fején. Egykét pillanatig tartott csodálkozásunk csupán, s a többi sziklák elfödék a kővévált emancipandust.

Bocskónál elhagytuk a szálat, s mig a többiek a közel tiszti lakba vonultak, érkeztünkre örömpoharakat emelendők, mi a talpakat tekintettük meg, melyek 30 lépés hosszuak, s egyiknek átmérője közel két láb.

„Ha a bocskói családapa sok szerencsekivánat s áldás közt indul a vissói rengetegekbe, hogy e hosszu fenyüszálak' egyesült vállain hozza vissza veszélyeztetett éltét neje s gyermekeinek; ha szerencsésen kiállva az önök által is bizonyosan tapasztalt vészes helyeket, s több átszenvedett bukások után végre a Tiszába vezethetve szálát, hálás érzéssel Istenéhez keblében látja meg a helyet, hol született, lakik, s majdan temetkezni fog: a parton örömtől dagadó szivek várják őt, áldva az eget, hogy szerencsésen karjaikba vezérlé a várt családfőt. Megkondul rendesen ilyenkor örömharangunk' ércnyelve, hangjára imára gyülnek a lakók, a megérkezett' barátai, kiknek körében piheni ki fáradalmait, s éli egyszerü, de igaz gyönyöreit a megért viszonlátásnak.“

E rövid, de szivreható beszéde után egy köztünk álló tisztviselőnek, pár pohár suligulit üritettünk szerencsés érkeztünkre, s nem sokára kocsikra ülve, este felé Szigetet üdvözöltük.

Még egyszer veended innen soraimat.—Merre jutandok haza, nem tudom; addig is, mig erről később tudósítlak — Isten veled.

K—HÁZY BÉLA.

ADELAIDE HERCZEGNŐ.

(Meghalt dec.' 31. 1847)

Életvázlat.

Adelaide herczegnő, a francziák' királyának nővére született Párisban aug' 23-kán 1777, szülői voltak: Orleans Lajos Fülöp József herczeg, és Luiza Maria Adelaide, Bourbon Panthiévre herczegnő.

E szilárd jellem és átható értelemmel megáldott herczegnő a politikai események' egyikébe sem volt hivatalosan bonyolodva, és mégis a szerep, melyet bennük játszott, nem vala fontosságnélküli. A király nem csak hű, szerető nővért vesztett benne, hanem derék tanácsadót is és hasznos közbenjárót.

Adelaide herczegnőnek és kora ifjuságában elhalt ikernővérének nevelését mme Genlis vezeté. E foglalkodásával összekötve később gouvernanteja volt mme Genlis Valois herczeg, most Lajos Fülöpnek, Montpensier herczegnek és Beaujolais grófnak, kik a forradalom' következtében számüzetvén, többé nem láták Franczia országot.

A fiatal herczegnőt mme Genlis gyöngéd gonddal nevelé, rousseaui elvek szerint, ez tartatván akkor a legjobb módszernek. Hogy két herczegi növendékei iránti gondosságában semmi se háborítsa, Belle Chasse kolostorba vonult el. Számukra a zárda' kertében csinos pavillon' építteték, mely a zárdaépülettel összeköttetésben állt. A pavillon' belsejében minden ugy lön elrendezve, mint egy tudomány és tanulásnak szentelt élethez megkivánták. Mme Genlis' hálóterme növendékeié mellett volt, és egy alkovenében létezett üvegajtón át ágyából folytonos őrszem alatt tarthatta őket.

A herczegnők' szobájának falain az egész történettan látható volt képekben. Látni lehete ott időrendben a romai királyok, valamennyi császárok s császárnék' arczképeit, egész Constantinig. Két nagy spanyol alon Frankhon' historiája állott. Minden butordarab tanulságos hasznu volt, s valami tudásraméltót képviselt. Még a szerény kályhaernyők is oktató szerepet játszának, egyikük a mythologiából regélt, másikuk a földiratban oktatott. Ha e csekély jelentékübb dolgoknál hosszasban időzünk, csak azért teszszük, hogy figyelmeztessük olvasót, mily végtelen figyelemmel lön vezetve a herczegnő' nevelése, kinek életét vázlandók vagyunk.

Azonban a komoly tanulmányok mellett nem mulasztatott el a kellemes tehetségek' kiképzése sem, s 14 éves korában a herczegnő már kitünően játszá a hárfát.

E közben mme Genlis oly nagy befolyást nyert a herczegnőre s testvéreire, hogy az által Orleans herczegnő' anyai féltékenységét a legnagyobb mértékben fölébresztené. Heves összekoczczanások' következtében kieszközlé az anya a gouvernante' eltávolítását. A fiatal herczegnő e fölött oly mély fájdalmat érzett, hogy egésége szenvedett miatta, s mme Genlisnak vissza kelle hivatni. Ez utóbbi az anyaherczegnőveli naponkinti vitákat kikerülendő, elég ügyes vala a herczegtől engedélyt eszközölni, miszerint a fiatal herczegnővel Angliába utazhassék. S ekkor vált el Adelaide herczegnő anyjától először.

A forradalmi események nem késtek kegyetlenül megzavarni nyugalmát azoknak, kiknek éltük minden viszontagság' a sors' minden változása ellen biztosnak látszék lenni.

Adelaide hgnő a kiköltözöttek' lajstromába lön bejegyezve. Sikerült atyjának, ámbár maga fenyegetve volt, e rendszabályt megsemmisíteni. De alig jelent meg Adelaide hgnő a fővárosban, gouvernantejával, a párisi commune kényszeríté őt 24 óra alatt a várost s 3 nap alatt Frankhont elhagyni. Alig tudósíttaték Chartres herczeg a veszélyről, melyben nővére forgott, azonnal elhagyá a hadserget, és Adelaidot Tournayba kiséré.

Nem sok időre ezután a fiatal számüzöttet nevelőnőjével Schaffhausenben találjuk, hol Chartrés herczeg, szintén számüzetve, hozzá csatlakozék. De a Schaffhausenben tartózkodás nem nyujta elég biztosságot; Zürichbe futottak, de e várost is csakhamar kényszerültek elhagyni, s Zugba mentek, hol egy ir család' nevét véve föl, egy hónapot töltöttek.

Oly egyszerün, oly elvonultan éltek, mikép a nyilvános figyelmet elkerülni hivék. Azonban emigransok rájok ismertenek, s igy kénytetve lőnek ismét más menhelyet keresni.

Még ez mind nem volt elég — el kelle válniok. Chartrés herczeg jelenléte által a kormány és rendőrség' egész szigorát nővére' fejére vonná. El kelle magát határoznia Adelaidot elhagyni. Legnagyobb szorongatásukban egy szerencsés körülmény megmenté őket. Montesquiou ezredes, e tájt Schweizban lakván, a genfi kormánynak lényeges szolgálatokat tön, s ezáltal nagy befolyásra tett szert a kantonban. Az ő közbenjárására sikerült Adelaide hgnőnek nevelőnőjével együtt a sz. Klára kolostorbai felvétetése. A hgnő e zárdát nem előbb mint 1794. május' 10-kén hagyá el, s Magyarhonba jött, nagynénjéhez Conti herczegnőhöz. Innen Cataloniába ment Orleans herczegnőhöz, hol 1808-ig

maradt; onnan a Spanyolországban dühöngő háboru ismét futni kényteté, s ekkor kelt Ulyssesutjára, testvérét levén föllelendő.

Végre kinos viszontagságok után föltalálá őt Portsmouthban épen azon perczben, midőn hajóra akart a herczeg ülni.

„Áldassék Isten! kiálta a herczeg — újra viszszaadja jó angyalomat!“ — Könnyen gondolhatni a két testvér' örömét, kik oly fájdalmas események után egymást újra feltalálták. Ekkor megesküdtek, hogy egymást soha többé el nem hagyják, és esküjöket megtarták.

1809-ben együtt Maltába utaztak.

Ezután nem sokára Adelaide hgnő azon örömben részesült, miszerint testvérének Mária Amália hgnőveli egybekelésén Palermoban jelenlehetett, ki kezét egy számüzöttnek nyujtva nem gondolá, hogy a jövendő franczia királynak jegyeztetik el. A restauratio nyugodtabb napokat hozott Adelaidera. A kormány' hibái fontos szerepet adának Orleans herczegnek, s oly hatalmas befolyást, melyet a juliusi forradalom koronával jutalmazott. Adelaide hgnő nem keveset tön arra, hogy a 15 éves küzdelmek alatt, testvére körül minden, bármily különböző politikai befolyások összegyüljenek, melyeket a restauratio önmaguk ellen fordítni törekvék.

Később 1830-ban, midőn az események által szoríttatva a herczegnek választania kelle, a koronát vagy elfogadni vagy megköszönni, Adelaide lépett föl hősbátorsággal kezdeményzőül, és szónoklott testvére mellett.

Sőt arra is ajánlkozott, hogy előbb Párisba jőjenek, a párisiakkal osztozandók a veszélyben.

S ekkép soha meg nem szünt bátyjának sorsában osztakozni, s érdekeit előmozdítani.

Egy idő óta szívbetegséggel összekötött mellgörcsök támadák meg. Dec.' 30-kán estve nagy elfogadás volt a palotában, s mi sem jelenté a herczegnő' közel végét. De egy óra felé aggasztó kórjelek álltak be. Pigache és Touquier orvosok, kik gyorsan előhivattak, minden erejöket megfeszíték — de hiában! Rövid szenvedés után egy elfuladás végett vetett életének.

A vallás' vigaszaival ellátva, a zokogó királyi családtól környezve mult ki.

Mondják, hogy utósó életperczében a király megfogá elhaló testvérének kezét — s légyottot igért neki ama jobb világban!

HETI SZEMLE.

— A derék vasárnapiban e talpraesetten népies jellemzését találtuk nagy Széchenyinknek. „Ő élete' egyharmadát gyülésekben tölti; tíz helyett elnökösködik; száz helyett beszél; ezer helyett gondolkodik és millió helyett tesz. Nála még a megpihenés is több munkával jár, mint más embernél az elfáradás. Holott az igazi magyar természetnek jelszava ez volt: kitől kitelik és nem alszik: rest ember.“

— A pesti müegyesület mult évi decembr' 25 és 26-kán tartott közgyülésének fontosabb tárgyai közé tartozott az egyleti számadások' megvizsgálására kiküldött bizottság' jelentése, melyből következő pénztárálladalom tünt ki. A bevétel 1847-ben tett összesen 6820 ft. 27 krt; a kiadás pedig 4809 ft. 30 krt pengőben. Melyhez adván a tartalékban levő 400 pftot, meg az 1610 ft. 57 krnyi pénztármaradványt (melyből azonban még az 1847-d. évi műlapért fizetendő 1200 pft) kijő a bevétel' összege, t. i. 6820 ft 27 kr. pp.

— Holnap, 23-kán fog a pestbudai kereskedői nyugdíjintézet és ápolda' javára jövedelmezendő tánczalom megtartatni a pesti városi redouttermekben. Ez (álzott) bál' egész jövedelme a már egészen kész egyleti kórodaépület' belső fölszerelésére fog fordíttatni. — Meg vagyon irva: a mily mértékkel ti mértek e földön, oly mértékkel fognak mérni nektek — a mennyekben. Menjetek hát, adjátok meg a jótékonyság és keresztényi szeretet' adóját, hogy bejegyeztessetek oda fönn az örök élet' főkönyvébe, melyre oly könnyü, kellemes és víg alkalom alig nyilt valaha mint jelenkorunkban, midőn a mennyet tánczolva és dúdolva kiérdemelhetni. — Tehát menjetek vigadni — hogy jót tegyetek. A tánczvigalmat 500 becses nyereményü sorsjáték érdekesíti.

— Az elhunyottak' áldásdús működéséről megemlékezés nem kevesbbé szolgál tiszteletül a holtaknak, mint azoknak, kiknek megengedtetik a kegyelet és mélyen érzett tiszteletnek küpreszkoszoruit — tul a síron — a multnak oltárára tehetni. Privorszky úr a redouttermek' tevékeny és magyarérzelmü bérlője mult vasárnap, mint boldogult József nádor' sírbatételének évnapján nem rendezett tánczalmat. Tekintve azon tetemes áldozatot, melylyel ily nyilatkozata a kétségbe nem vonható loyalitasnak egybekötve van, mely saját hasznát mellőzi, hogy egy elhunytnak magasztos emlékét sértetlen szentségben föntartsa, édes kötelességünknek tartjuk, a nemes érzelmü bérlőnek nyiltan köszönetet mondani, és a loyalis polgár' e szép vonását a közméltánylat' számára följegyezni.

*

— Derék fiatal zongorakészítőnk Beregszászy úr, a fáradhatlan javító és tökéletesítő egy pompás szárnyzongorán dolgozik épen most, mely egészen új sajátságos találmányainak alkalmazásával készített angol gépezet szerint lesz alkotva. Ajánljuk e fiatal hazánkfiát a közönség' figyelmébe. Műterme van a halpiaczon.

— Egy paraszt, ki a 31-et a szerencseszámok' legeslegelsőjének tartotta, azt tehát folytonosan rakta a kis lutriba, s a betételt mindig kétszerezé, végre kénytelen volt szőlejét eladni, hogy játékát folytathassa. Végre midőn legutószor kisérte szerencsét, csakugyan mosolygott az reá, s betételét a budai lutrihivatalnál tizennégyszerezve kapta vissza.

— A jégverés ellen kölcsönösen biztosító magyar egylet mult évi dec.' 22. tartott közgyülésében bemutattatván az 1844-dik évi zárszámadás, annak lényege következő: Biztosítottak' száma tön ez évben 1531-et, s az első 4 osztály' szaka (a szőlőn kivül) nem csak teljes 100 procenttel lön kármentesítve, hanem még 9212 pft 49 kr. meg is takaríttatott tartaléktőkéül. A szőlőkárok, a kisebb részvét miatt, csak 27 procenttel kármentesíttethettek. E károk száma maga 224-re rugott. Mult évben mindössze 280, öt évi fönállása óta pedig 611 jégkára volt az egyesületnek, s tarta'éktőkéje tett a mult év' végével 13,404 ft 5 kr. pp.

— Hugo Károly Páris felé elutazván, mult hó' végén Berlinbe érkezett, honnan e lapok' szerkesztőjét tudósító levelében, többi közt ezeket irja: „Láttam egy balletet, Thea a virágtündér', mely gépezetre s a rendkivül erős balletkar' ügyességére nézve mindent fölülmul, mit valaha, még Párisban is, láttam. Képzelje ön: a virágtündér a földből virágokat, bokrokat, fákat varázsol föl, minden a legbújább természet' színében, kifejlik, megnyilik, s lassankint egy virágok és pompás növényekkel tele kertté lesz a szín, minőt csak a fantazia képzelhet; aztán a virágok megelevenednek, s mindenféle virágok csinos humoristicus tánczra kelnek, mely az egész nagy színpadot eltölti, s mégis oly szabatos, hogy szemeim először nyugodtak tetszéssel ez ugrándozásokon." Aztán a bécsi színházakról tevén egypár szót, átmegy kiemelésére azon kegyteljes fogadtatásnak, melyben Apponyi kanczellár ő kgységénél részesült. Mint bánt velem e humanus magnása hazánknak, ki oly fiatal s mégis oly erélyes, oly mély belátásu, midőn „Alkotmányos szellem"em' pártfogásába vételét megköszönni hozzámenék, s bucsuzni egyszersmind, mielőtt Párisba indulnék! Ő kért, hogy vinnék el egy levelet nagybátyjához a követhez Párisban, sőt még ajánló levelet is szerze számomra Rothschild bárótól annak leányához, ki Páris legszellemdúsabb hölgyei' egyikének mondatik lenni. De mi leginkább jellemzi e férfiut, kit pártszaggatott hazánkban legtöbben félreismernek, az saját magyar levele, melyet a másik két levéilel együtt kaptam, és mely legtöbb örömet okozott nekem; mert látom belőle, hogy hazámban nem hiába küzdöttem és szenvedtem." — A levél igy hangzik: „Tekintetes úr! Legyen meggyőződve a legélénkebb részvétről, melyet egy oly kitünő hazai költő' sorsa és egy független jellem' szilárdsága iránt érezek. Azon ajánlás mellett, melyet nagybátyámhoz intézek, kisérje önt legjobb kivánságom, külföldi, remélem nem hosszu tartózkodásában! Hogy némi bizonyságát adjam, mint akarnám önt további gondoktól szabadnak tudni, szabadságot veszek magamnak egy kis utiköltséget mellékelni ezen őszinte sorokhoz. — Szives tisztelettel stb. Gr. Apponyi". —„Ezt a magyar korlátnok irta egy szegény poetához!" — igy kiált föl Hugo levele' végén. Erősbülve, s jó kinézések közt megyek Párisba, becsületére válandó szerencsémnek és háládatos hazámnak; remélek és nem félek, — mert Párisban nincsenek ujdondászok."

— A budai takarékpénztár közli fönállása ótai működésének eredményét, t. i. oct. 1-jétől 1847, mely is e következő: összes bevétel 1,456,873 ft 42 kr. Kiadás: 1,404,851 ft. 41 kr. Egész forgalom: 2,861,725 ft. 23 kr. Kész pénz a tárban: 52,022 ft. 1 kr. ezüstben.

— Mult héten Jeiteles úr egy hangversenyt adott, mely eléggé látogatott volt, s melyben a fiatal zongorász, ki innen további kiképezése végett Bécsbe szándékozik, már is nagy játékkészsége által sok érdemlett tapsot aratott.

— F. hó' 23-kán Terpsychore ünnepei' egyik legfényesbikét ülendi. Az ifjak elhatárzák, mindent elkövetni, hogy tánczalmuk az ideiek' legeslegpompásbjai közé emelkedjék. E szép czél és szándok' valósításának kétségkivül szépeink örvendenek leginkább, kik hogy nem fognak csalódni, teljes biztossággal reméljük.

— Egyike legjelesb müvészeinknek a maga nemében, a hires vésnök (Graveur) Farkas, meghalálozott, azonban szelleme, teremtő ügyessége, fáradhatlan munkássága halála után is fölvan és müködik. — Vidéky úr, ki már az elhunyt' életében minden megbizásokat végzett, azoknak most is hasonló működség és ügyességgel megfelel, és megfelelni tovább is igérkezik, miről V. úr' ismert ügyessége és szorgalma eléggé kezeskedik.

— Az interimstheater' pénztárnoka s egyik jegyszedője kezelési csalás miatt keresetbe fo-

gattak. Az elcsent öszveg tetemeske lehet, mert a par nobile fratrum már hosszabb idő óta üzé mesterségét.

— Neumann S. úr, izr. tanító Ó Budán, németmagyar tankönyveinek ajánlásáért, melyet ő cs. kir. fge István nádor kegyesen elfogadni méltóztatott, a főkamarási hivatal' utján egy hizelgő levelet kapott.

— Carneval urfi a haute-voléenál is beköszöntött. — Mult vasárnap Festetics A. grófnő ő excja' termei Budán, egyesíték a budai társaság' színét; valamint a csak nem rég férjhezment Géczy Laura ő nga, egyike a legbájlóbb delnőknek, Dunán innen egyesíté vidám mulatság' koszorujába az itt mulató nemesség' legnagyobb részét. Ott mint itt a hajnal' első sugáraig tánczolt a vidor ifjuság. A nőöltözékek' legtöbbjeit választék és egyszerü eleganczia tünteté ki. Férfiak' legnagyobb része fekete frakk, hasonló nyakkendő s fehér mellényben jelent meg.

— A pesti polgári casino' mult vasárnapi közgyülésében az ürményiházbani szállás iránt 3 évre kötött szerződés megerősíttetett, valamint az állandó választmány is megválasztatott. Elnökké lön (371 szóval) Borsody úr, pénztárnokká Ehrlinger P., ellenőrré Keszt H. M., jegyzőkké Irányi D., és Soltész A. urak. Választmányi tag választatott 30, s tartaléktag 5.

— A kereskedőcasinoi piknikek idén nem, mint ezelőtt, báljegyekrei aláirás, hanem meghivójegyek' utján fognak tartatni, és pedig febr. 1 és 26-kán. Morelly' derék zenekarán kivül a párisi banda is meg van fogadva magyar nóták' játszására.

— A P. Z.-ban olvassuk: Alig értesült a Fridrik főhg ezredének emberszerető ezredese a felől, hogy az itteni nőegylet szegényei' javára tánczalmat rendez, s azonnal felszólítás nélkül ingyen ajánlá ez alkalomra az ezred' zenészkarát. Legforróbb köszönet a nemes ezredes és tisztikarnak e humanitasi szép eljárásért.

— A Pestváros' részéről Pozsonban járt küldöttség napokban visszaérkezett, eljárásáról nem sokára számolandó.

— Boldog emlékezetü nádorunk József főherczeg' halálának évnapján, 13-kán, a nemzeti színház is zárva volt.

— Figyelmeztetjük azokat, kik nemzeti muzeumunkat meglátogatni akarják azon rendszabályokra, melyek fens. nádor ő cs. főhgsége' rendeletéből legközelebb megállapíttattak. E szerint a gyüjtemények köznapokon nyitva vannak reggeli 9 órától 1-ig. Névszerint: a kincstár, pénz- s régiséggyüjtemény hétfőn és csütörtökön; a természetosztály s kézmügyüjtemény kedden és pénteken; a képtár szerdán és szombaton. Egyéb magatartási szabályokat megláthatni a mai lapunk' borítékján álló hivatalos jelentésből.

— Napokban egy arszlán a vízivárosban éjizenével lepte meg kedvesét. A Seladon e meglepetésre az éjféli órát választá. Az átfagyott zenészek fogvaczogva fútták le kialkudott darabjaikat, s az arszlántól, ki szeretettjével szemközt köpenybe burkolódzva várakozott angyalának megjelenésére, kialkudt bérüket követelék. „Még egy polkát, aztán a fóti dalt — azt külön fizetem!“ — A szegény zenészek tele tüdővel neki estek a fuvásnak.

És a légen messze elzug a dal,
Ablakába még sem jő az angyal.

Végre az újdonrendelt két darab is le lön dolgozva, s az epedő seladon épen ajkait nyitá még egy harmadikat parancsolni, midőn egy bérkocsi robog elő, s a megéjzenézettnek kapuja elött megáll. Előbb egy ifju ugrott ki belőle, s kitárt karokkal ölelte le az utána ugró hölgyet. Csengetett a kapun, mely azonnal megnyilt, s elvált, gyöngéden megcsókolva a hazakisért nő' kezét, e szavak közt: Adieu! kedves Lórim! — Szt! szt! csittitá ez, halkan, ne oly hangosan, szeretőm ez órában rendszerint ablakom alatt szokott epedezni. — Hah! kigyó, — kiálta a szóban forgó, ki a zenészekkel a másik sarkon állt és mindent hallott:

Szeretőd nem fog többé epedni,
Hanem téged, hütelen, megvetni!

— Egy rézmetsző — beszéli a Hírharang — Pestről megszökött, és több aranygyürüt s ezüst kanalat vitt magával; a károsultakat most gondatlanságról vádolják, hogy rézmetszőre miért biztak aranyat és ezüstöt. Egyébiránt két szaglár (új magyar neve a Naderernek) ajánlkozott már, hogy a becsár' kétharmadáért visszakerítik az elorzott ékszereket. Ez aztán gyönyörü eljárás, mely mellett a tulajdon szépen biztosíttatik.

— Napokban egy cseléd lépett be egyik tekintélyes ügyvédhez, asztalára számít 20 ftot, s mennyreföldre kéri, hogy nyerjen meg neki egy pert. — „Miért ne, szivesen, csak a dolog félig meddig kifogás alá vehető legyen; de mindenek elött a casust kell hallanom, jó gyermek?“ — „Min perlekedik az úr, az nekem mindegy, csak megnyerje, mert az én uram is 600 forintot nyert, s a per csak 20 forintjába került; én is összetakarítgattam hát 20 forintot, hogyan fog vele fiscalis úr 600 ftot, vagy még többet nyerni, — az az úr' dolga.“ Az öntudatlan együgyüség gyakran a legnagyobb satirikus.

— Minap futólag említők, hogy a nemzeti színháznál Horatiusok és Curiatiusok czimü dalmüvét Mercadanténak szándék színrehozni. Ez

opera a scalában, mindamellett hogy Tadolini énekelt benne, megbukott. — Szolgáljon e hír óvaintésül.

— Tolvajsági tényekből egész lajstromot készíthetnénk. F. hó' 15-kén a laudonutczában a H..féle házba betörtek és tetemes lopást követtek el. — Egy másik, fölfedezett tolvajcsínnál a megszorított gazfi dühösen védve magát, a biztosok' egyikét erősen megsebesíté. — Egy nem rég adott hangversenyben egy úrnak, ki szivességből működött, téli rockját elvitték, mig ő a tapsokat aratta. — Egy aranymüves' kirakatát ellopták, tartalmát kiszedték, s a szekrényt utczaközepére dobták, honnan az rendőrileg szállíttatott a városházához. — Et sic in infinitum.

— Ugyanily létániát készíthetnénk a hajósok' gorombaságáról, megemlítve azonban itt az ez évben történt azon nagy változást, miszerint a hajósnép megnumerizáltatott, miből azon különbség állott elő, miszerint a révészek' eddigi számtalan gorombaság most számszerinti gorombasággá változott. — Irhatnánk továbbá a bérkocsisok nyargalódzásairól, melyek kivált utczasarkakon örökös legázolási veszélyeknek teszik ki a járókelőket, de mindezeket akkorra hagyjuk, mikor majd — újságok leendnek.

— F. hó' 26-ka óta hetenkint egyszer indul egy cs. k. postakocsi Pestről Szebenbe.

— Két legünnepeltebb magyar költő Vörösmarty s Petőfy urak Shakspeare' magyarítására egyesültek. A szándok ép oly dicséretes, mint végrehajtása üdvös volna irodalmi és aesthetikai müveltségünkre nézve. A fordítás eredetiből történik-e vagy németből, nem tudjuk.

— A mult héten Füredy úr' javára adatott Czár és ács czimü vig operája Lorczingnak, nem nagyon vítta ki a közönség' tetszését. Pedig biz a compositio megérdemlé azt, mert ha bár az első felvonás kissé lankadt is, de a két utósó annál sikerültebb, több jeles számokkal bir, s egyszerü kedélyessége, s pompa és lárma nélküli igénytelensége által sokkal kedvesebben hat a hallgatóra sok színházrendítő szerzeménynél. Lorczingnak ez opera első munkája, mely neki nevet szerzett. Hogy nálunk nem tetszett ugy mint érdemlé, oka részint a közönség' elszoktatott fülében, részint az előadásban rejlik, mely sok kivánnivalót hagyott maga után. A jutalmazotton még látható volt nem régi betegségének nyoma; Hollósy k. a. szerepe nem olyan, mely e müvésznő' egyéni énekmüvészségének kitüntetésére sok tért nyitna; Wolf úr mit jól énekelt, játékával rontotta el. Csak Benza úr ellen nincs kifogásunk, sem ének sem játék' dolgában. Azonban mindemellett is hiszszük, hogy további adatás után, mind az előadás kerekebbé s kielégitőbbé levén, mind a közönség a zene' szépségeivel megbarátkozván, kedvelt operává válandik.

— Hazánkban — hol egy idő óta igen furcsa dolgok jelennek meg — többi közt bizonyos hirek közöltetnek a Honderü felől, még pedig oly számtanszerü bizonyossággal, mintha a tudósító úr maga jelen lett volna a szerződésirásnál, bevégzett tényekül kürtölvén oly hireket, melyekről itt a Honderünél eddig semmit nem tudnak. — Nem mind igaz, mit a Filingerben beszélnek.

— A nemzeti kör is szándékozik egy tánczvigalmat adni.

— Sokszor igen korán megférgesül az alma. Pedig nehéz a már egyszer megromlott gyümölcsöt megmenteni. — Az embert is megrontja a roszaság' férge — erkölcsében, de az ember elölheti azt, és megmentheti jobb énjét. Ha ezt maga tenni nem birja vagy nem akarja, — tegye azt a társaság, minélelőbb annál jobb. Igy jó volna azon gyermekeket, kik nem iszonyodnak a gazságnak segélykezet nyujtani, különös örgond alá fogni, s őket ott üdvesebb oktatásban részesíteni. — Napokban egy tizenkétéves fiu mestere' nevére egy boltban 105 forint áru dísznűportékát próbált kicsalni!?! — Kit az ördög bitóra szemelt, korán iskolába veszi,—de idején még kiüzhető, semmi elől sem fut annyira, mint dolog és erélyes moral elől.

VIDÉKI FUTÁR.

† Erdély' Magyarköblös nevü helységében egy házaspár mult novemberben arany menyegzőt ült, t. i. házasságának 50 évi ünnepét. A férj 80, a nő 70 éves, vidám mindkettő s egészséges. Magtalanok levén, hét árva atyjokfiait nevelék föl, kikből hasznos hazapolgárok váltanak.

† Brassóban az ó év' utósó napján könynyü földingást éreztek; két hullámzó lökés történt egymásután, — de kár nélkül.

† Szathmárnémetiben az új színház elkészült, s nem sokára fel fog avattatni. Felavató papul Lendvay urat szándék megkérni, ki, mint tudva van, szathmári fi. — Ugyanott a nőegylet felbomlott, vagy mint ott mondják — megbomlott. Szomoru dolog.

† Nagybányán a széki Telekyek' oda költözködése nyomatékosb színt adott a társaséletnek, a hirlapolvasás szépen terjed; még a polgári osztály' nagy része is forgat hirlapot. A

mükedvelők a jövő tavaszszal épülendő kórház' alaptőkéjét már szép öszveggel gyarapíták színi előadásaik által. — Éljenek! — Egy olvasó-leányegylet a magyar nyelvnek társaskörbeni müvelését tüzte ki czélul, azon belátás' nyomán, miszerint becsülni bármely idegen nyelvet illik: megkülönböztetni azonban ezek fölött a nemzetit szoros kötelesség! — Ennek e lelkes gondolkodásért nem kívánhatunk jobbat, mint hogy még e farsangon tökéletesen semmivé legyen, — azaz annak minden tagja — férjhez menjen. A casinoban számadás szerint mult évben kiadatott kártyára 92 ft. 32 kr. könyvekre 153 f. 28 kr. hirlapokra 241 ft 26 kr. Tehát tudományi és müvelődési czélra majd 400 pft. Ez egy vidéki városi casinotól egy esztendőre mindig elég. — Hosszu életet neki!

† Temesvárott is igen el van hatalmazva a hazardjáték. Az ottani német lap erélyesen szónokol e bün ellen, mely gondos családatyákból dühös tigriseket, reményteljes ifjakból gonosztevőket és örültház' lakóit csinált, testvéreket és szeretőket egymástól elszakított már nem egyszer. Vajha a hatóságok sietnének orvosolni a sebeket, melyeket a társasélet' testén a nyilvánosság' nyelve a sajtó kimutat!

† Debreczenben igen szép északi fényt láttak dec.' 17-kén, mely gyönyörü szineivel, az északi láthatárt csaknem zenitig elárasztó piros, mozgékony ködalakjaival, olykor eltünő s viszont fölelevenülő fényküllőivel, melyek' szökpontja mélyen a láthatár alá esett, s mindinkább halványuló utójátékával, egy óránál tovább tartott. — Brassóban is láttak belőle valamit, s másutt is.

† Nagy-Becskereken, hol Feleky' igazgatása alatt egy igen jeles színésztársaság biztosítva működik, Hiador' Törvénytelen vér-e fog adatni.

† Egerben a dicsőült érsek Pyrker' szivének az ottani székesegyházba letétele fényes szertartással február' 29-kén fog megtörténni.

† Aradon a magyar színészet 3 évre biztosítva van. Nov.'3-ka óta működik már ott Gócs Ede' igazgatása alatt egy dráma- s operatársaság. Amannak főtagjai Erkelné, Hegedüs, Török Béni, Erdősné, Munkácsyné, Károlyi, Mátéfi, Futó, Kecskésné, Kecskés, Zarka, Komáromy; átalában, irja egy levél, a drámai személyzet oly jó, hogy még az ellenség, t. i. a magyar színészet' ellensége is dicséri. Dalszemélyzetben Sátorfi, Kaczvinszky, Luczné, Mezey, népszínmüvekben Baranyiné. Első énekesnő Gócsné. — Kivánjuk, hogy a színházjárási lelkesedés, melyet levelező úr kiemel, szalmatüz ne legyen, s inkább maradjanak el a „pompás ezüst rámázatu tükrök s toilettek, ezüst billikomok, melltük" stb.— csak a pártfogás legyen állandó. — Azon heves fiatal embereknek, kik illem' és lovagiság' letapodásával nyilvános helyen nőket sértegetnek, nem tudnának Aradon körmükre koppintani? — Végül említjük hogy Aradon egy szépirodalmi s jogtani lap lesz megszületendő, ha megszülethetik, mit oly anyagi és szellemi erőktől, mint Szalbeck Jakab, Dániel Antal és Sárosy Gyula urakban egyesül, bizton remélhetni. Glück auf!

KÜLHIREK.

**Új regény. „Valois Margit" hősnéje egy három kötetü terjedelmes regénynek az érdekes „Goczynvár" szerzőnője Düringsfeld Idától. E Valois Margit nem az I. Ferencz' nővére, hanem a Medici Katalin' leánya, IV-d Henrik' neje, kinek férje nem engedé meg azt mit maga üzött, t. i. szerelmi kalandokat. Menyekzője előfutára volt a párisi vérmenyekzőnek. Guise herczeg volt szerelmének tárgya, s Henrik elüzé őt navarrai udvarából. Csapongásai miatt Párisból is kitiltatván, Auvergnebe vonult vissza. Ifjuság, szellem és szépség egyesültek benne. Midőn Henrik a franczia trónra lépett, elvált nejétől. — E pontig kiséri életét az irónő, ki könyvét „naplóregény"nek (Memoirenroman) nevezi, s rajzát adja Margit' korának is. A „mémoir'-okat, melyek tőle származtak, Schlegel Frigyes fordítá németre. Frankhonban egy levélgyüjteménye is ismertetik Margitnak.

**Német utazónő Chinában. A menynyei birodalomban eddig nem látott tünemény egy német utazónő, Pfeiffer asszonyság Bécsből, ki sokáig mulatott Kisázsiában s Persiában, s most a világ körüli utjában Valparaiso s Taitiból Cantonba ment. Pfeiffer assz., mintegy negyvenes, egyszerü s igénytelen lény, egészen egyedül utazik, minden kiséret nélkül, s igen szerencsétlennek érzi magát, hogy a tulajdonképeni Chinából ki van rekesztve. A cantoni németek mindenképen ügyekeznek minden nevezetességet neki lehetségig megmutatni, hogy jegyzetkönyvét gazdagítsák; de a nép' szokásait kitanulnia alig sikerülend. Ha az utczán megjelenik, a chinaiak összeszaladnak, s nagy csoportokban bámulják a tonristanőt. (E részben a pestiek sem leendnének kevesbbé chineserek, ha valami chinai urnőnek eszébe jutna a madyar kanaánt szinről színre meglátni) Pfeiffer assz. már könyvet is irt persiai utazásáról. Ugyanő tőle van a „Reise einer Wienerin in's heilige Land" is, rendezet-

len gyüjteménye apró naiv észleleteknek, jámbor szellemben följegyezve. — A merész bécsinő Cantonból Manila, Batavia s Singapore felé szándékozik, Hindostánt akarván alaposan beutazni. Az e hireket közlő privatlevél jul.' 23-káról szól.

** A theatre français nagy sülyedésben látszik lenni; t. i. Hugo Victor' Paduai zsarnokát készül újra színpadra hozni. O szent izlés — hová lettél!

** Bukurestben egy szörnyü vad tényről beszélnek most minden körökben, noha még hivatalos jelentés nem történt róla. Mult évi dec. 17-dikén estve 10 óra körül két igen csinos öltözetü álarczos úr egy bábát erőszakosan kocsiba zárván, szemeit jól bekötve, több mint órai széthordozás után valami szalmás kunyhóba vivé, mely mint az ekkor szemkötőjétől megmentett asszonynak látszék, a bukuresti szőlőhegyek' aljában feküdt. A kandallóban erős tüz égett, s finom lepedővel terített ágyban egy hasonlag álarczos, de gyöngéd alkatu, s főleg csinos szép kezü, fiatal úrhölgy vajudott a szülés' fájdalmaiban. A bába' segítségével legott egy ép és egészséges fimagzat jött a világra; mi alig hogy megtörtént, az ott várakozott urak' egyike a kemencze' tüzét szétszítván, parancsolá a bábának, belévetni a szülöttet. A nyomorult asszony öszszeborzadván, reszketni kezdett, sirva, ordítva rimánykodott, kimélnék meg őt e szörnyü gyilkosság' véghezvitelétől — — de mind hiába, sőt rögtöni megöléssel fenyegeték, hogyha nem enged, mivel csak ezáltal biztosíthatják magokat az ő hallgatása felől. A remegő bábát a tüzhelyhez vivén, mellének szegzett fegyverrel kényszerité a borzasztó tényre, ki bódultában az ártatlan kisdedet elejtvén, az iszonyu sirással esett a tüz' közelébe. A gyilkosok' egyike ekkor a szánalom' érzetétől indítva, utána kapott a gyermeknek, de a másik kiragadva kezéből, belé hajítá a tüzlángok közé, hol az örökre elmult. E szörnyü tény után 10 aranyat kényszerítve rá a bábára, szemeit újra beköték, s hosszas keringés után késő éjszaka lakához vivék. A bába mindjárt jóreggel jelentést tett a rendőrségnél az egész borzasztó tényről, de mindekkorig a leggondosb nyomozásnak sem lön sikere.

** A meghalt Adelaide herczegnő' hátrahagyott vagyona 60 millió frankot tesz, azaz 1,800,000 frank évi jövedelme volt. E vagyonból kap Chartrés herczeg, Orleans hg' második fia két milliót, Nemours hg. tiz milliót, évenkint 1 millió különféle legatumokra van szánva, a többi vagyon pedig Joinville és Montpensier hgek közt fog felosztatni.

** A bonni egyetem' tanulójegyzékében nem kevesebb mint 7 királyi herczeg (köztük Szász Albert) s nagy száma egyéb herczegek és grófoknak van idénre beirva.

** Színházigazgató Carl Bécsben ezer pengő ft jutalmat igér egy jó népszínmüért. Majd meglátjuk, jegyzi meg a Humorist, ily tetemes honorarium fogja-e népköltőink' szellemét emelni.

** Bécsben most a napi divat' kellékeihez tartozik a Bosco-salon látogatása. Az utólérhetlen prestigiateur Bosco t. i. salont nyitott, melyben hetenkint több napon mulattatja látogatóit. Salonja mindig tömve válogatott közönséggel, melyet mutatványai mindannyiszor bámulatra ragadnak s egyszersmind a legvidorabb kedélybe varázsolnak. Most azonban megbetegedvén, salonját egyidőre be kelle zárnia.

** Bostonban egy esernyőgyárnok oly esernyőt talált fel, mely ha összetéve van s fogantyuja levétetett, egészen be van akkép zárva, hogy más mint a tulajdonos, nem használhatja.

** Párisban Guiche herczeg Sebastiani marschall' unokáját, a szerencsétlen Praslin herczegnő' leányát készül feleségül venni.

** Azon veszteséget, melyet a párisi ipar szenved a kéthónapi udvari gyász miatt, Adelaide herczegnő halála' következtében, 6—8 millió frankra teszik.

** Egy német speculans valamennyi toastot, mely 1823 óta az ugynevezett „Festessen"eken mondódott, összegyüjteni s kiadni szándékozik. Szép gyüjtemény lesz! — Hát még ha a magyar áldomásokat mind együtt birnók, melyek csak tíz év alatt politikai és más lakomáink' alkalmával elmondattak? — Huh!!

** Egyike kétségkivül a ritka házasságoknak az, melyre özvegy Bolzdorfnő lépni szándékozik; e nő a meghalt Reichenbach grófnőnek leánya, a hesseni választófejedelem' neje, ki, miután második házasságából özvegyen maradt, ismét első férjével, Luckner gróffal, kitől elvált, lépendő oltár elé.

** Az új parliamentház Londonban, mely bevégeztetéséhez közel, egy egész millió font sterlingbe, azaz tíz millió ezüst forintba kerülend. Minthogy közvetlen a Themsénél áll, csupán az alapnak víz elleni biztosítása 80,000 forintba került. Az épület, tornyok, fülkék és valamennyi angol király' szobrával ékítve, pompa s nagyságra nézve a legtöbb királylakokat fölülmulandja. — Mi magyarok szerényebb hajlokkal is megelégednénk itt Pesten, csak megérnők már építtetését.

Budán, a kir. egyetem' nyomdájában.

4. SZÁM. SZOMBAT. TÉLHÓ' 29. 1848.

EGY PROLETÁRIUS' LEVELEI.

MEDVE IMRÉTŐL.

III.

z 1845-dik év' május' havának 17-dik napján délután a kerepesi országutról még egyszer tekinték vissza Pestre, melyet, hazám' egy részében műutazást teendő, egy időre oda hagytam.

Előttem hevert mint nagy emléke a komor multnak a Rákos' mezeje, tul rajta örömeivel s bánataival Pest és Buda, homlokán a haladó kor' zöld koszorujával egy szebb jövendő' fénysugarát láttam egyesülni, halkkal rebegém el bucsumat, és imádkozám, hogy benne az annyi ezer kebelben létező remény egy jobb kor felöl, és szép hazám' boldogulásáról minél előbb valósuljon.

És midőn már nem láttam a várost, s elgondolám, hogy most bár honfitársaim, de mégis előttem ismeretlen emberek közé fogok jutni, oly elhagyottnak éreztem magam', mint az árva gyermek.

A májusi délután szép volt s mégis egy hüvöske szellő arczomhoz csapkodta hajamat, ezt tikkasztó hőség követé, s a láthatáron barna fellegek tornyosultak; a róna mint az aggodalom nehezen hevert tekintetem előtt, a mindig komoruló felhők nem bocsáták rá az éltető nap' arany sugarait.

Mint a májusi nap oly változékony az emberi élet és szerencse, a szép időt zivatar, s az örömet gyötrelem és bánat váltja fel, és igy tovább.

És miért visz az ember gyötrelmeket magával a vidor élet' kellemes virányira. A körülmények' hatalma alatt kell-e görnyedni a fölfelé törekvő lélek' munkásságának? vagy alamizsnaként kell elfogadni az örömeket és gyönyört?

Vagy az ész és értelem hozott kárhozatot a földre, vagy a teremtés maga; amaz feltárván előttünk tehetetlenségünk és tökéletlenségünket, emez szük határok közé szorítá a cselekvőséget, a rövid élettől a halálig, s e kis körön hogyha tul vágyik az ember, csak mélyen fátyolozott titkokra talál.

De ime a fejem fölött elvonult zivatar elcsendesedett, a felhők eloszlának, a lemenő nap' sugaraiban uszó kellemes gödöllői vidék, tul rajta a csendes besnyői kolostor, melynek tornyából ávét rezg a harang, mily kellemesen hatja meg keblemet, el, el borus gondolatok, az élet oly szép, mint tavaszi eső után a vidék, bár vészt rejtő és ömlesztő zivatarok rohannak rajta keresztül.

Az est éjjé változott, a teljesedéshez közelgő hold csillagmilliárdjaival a munkás föld' nyugalma fölött örködött, mely előttem az éggel bizonytalan vonásokban olvadott össze.

Rövid volt a tavaszi éj, mint egy titkon adott csók' üdve, reggel 8 órakor elértem Gyöngyöst.

Gyöngyös igen népes város a Mátra' aljában, rajta három patak folyik keresztül, mely a városban üzni szokott bőr és posztókészítést nagyon elősegíti, hajtván azok sok malmokat is. Lakosai jó emberek, de az elem, mely köztük uralkodik, nem jó, mert három casinója van, két uri és egy polgári. Hiába, mi magyarok nem tagadhatjuk el, hogy a feudalismushoz közelebb állunk, mint némelyek gondolják.

Gyöngyös' népessége átalán véve magyar, kevés kivétellel mindegyik tud olvasni, irni, számolni, de iszonyu sok korcsmái — minden polgár mérhet bort egész éven át — nem igen fognak dicséretére válni.

A nép, ha nem áll is oly fokán a müveltségnek, mint az urirend, de romlatlan legalább szive és érzése; kit szeret, azt szivből szereti, kit gyülöl, azt szivből gyülöli, fogékony a jóra, de a politikai eszméktől oly távol áll, mint nap a földtől.

Gyöngyös' népe szabad választást gyakorol, minden évben egyszer, sz. Györgynapkor választván meg biráját és tisztviselőit. Iskolái jó karban, az ipar és kereskedés jó kedvvel üzetik, a müveltség és felvilágosodás ezen alapokon épülhet.

Odahagyván Gyöngyöst, a parádi fördők felé indultam. Mily forgandó az ember' élete, mily furcsák a sors' szeszélyei, tegnap még ezüstkanállal, aranyzott porczellánból nagyuri kényelem és szokás szerinti ebédet ettem, egy kedves család' barátságos körében, s ma egy düledékeny gunyhó' puszta falai közt cserép tányér és fakanállal eszem. Ott a müvelődés a divat' szabályait kénytelen követni, itt a természet' szükségeihez mért egyszerüség uralkodik, de azért higyétek meg nekem, mi mindnyájan emberek vagyunk, bibor és rongy egyforma szenvedélyeket fedez, csak a születés és müvelődés von köztünk határfalat. Ezt tagadni fogják sokan azok közöl, kik Cabet urnak munkáját olvasták, és mert itélőtehetséggel nem birnak, el hagyták magukat ámítani. Az igaz, hogy a civilisatio demoralisatiót is hordoz magával, azt tapasztaljuk a legcivilisáltabb népeknél, de az emberi és polgári jogok' elkülönzése és tökéletes ismerete segiteni fog a bajon. Az emberiség' egy része bármennyire elvezettetett is a jogosság' utjáról némely ábrándozók által, el kell következni az időnek, midőn az igazság' napja földerülend, s a pokolból fölidézett eszmék elmerülendenek a semmiségbe. Rend és törvény nélkül nem állhat fön a természet; rend és törvény nélkül nem létezhetik státus.

De folytassuk tovább utunkat a regényes Mátrán keresztül, a kristályforrások mellett; hagyjuk ködfátyolképekként elvonulni lelkünk elött a gyönyörü kilátásokat, a szép vidékeket, szálljunk a völgybe, ott van Parád, 1490 lakosával és két fördőivel, gróf Károlyi György ur' birtoka, nem messze a fördőtől pedig üveghuta, mely készitményeivel bármily külföldi hutával is kiállja a versenyt. Bár ide az évenkint megjelenő vendégek hoznak is müveltséget és felvilágosodást, a nép engemet, mert gyalog utaztam, spionnak tartott, kivált midőn látta, hogy a vidéket rajzolgatom, s az urasági tisztek alig tudták a palóczokat, — mert itt már kezdődik a palóczország — meggyőzni arról, hogy az én szándékom tiszta, és a vidékek' rajzait nem a töröknek vagy tatárnak készitem. Parádnak van ugyan iskolája, de a tanító ur, bár igen tisztes férfiu, miután egy személyben egyházfi és harangozó is, bizony sok idő kell neki, mig a népnevelés itt Basedow vagy Niemayer' tanai után fog kezeltetni.

Folytattatik.)

Válasz.

Mit kérded: szeretsz-e engem!
Hogyne szeretnélek,
Drága müve a remeklő
Istenség' kezének!
Ne szeresse éj a holdat,
Ég a nap' világát,
Harmat és az esti szellő
A völgyek' virágát?..
Mit kérded: miként szeretlek!

A föld mint szerethet,
Mikor a tavasz virágból
Von keblére leplet? ..
Mit kérded : meddig szeretlek!
Hol az ég' határa?
Hol szakasztja meg a keblet
A szív' boldogsága? ..
Te vagy holdja almaimnak,
Álmaim' honának,
Téged teszlek életemre
Boldogság' napjának.

ANDAY BÉLA.

AZ INNISMOREI KERESZT.

(Folytatás.)

Erős bőr volt némelyiknek lábára fűzve, több helyütt átlyukgatva, hogy a víz szabadon ki- s befolyhasson; sokan föveg helyett csak saját, piszok és kuszáltságtól lemezzé vált hajukat hordák, — de föl valának mind a legderekasabban fegyverkezve széles kard, tőr és harczfejszével, s védelem végett apró kerek pajzsokkal. Mit kelle tőlük várni, azt durva vonásaik, vad tekintetükben lehete olvasni : egy szava a főnöknek, és egy daemonsereg szabadult el, nem ismerő sem irgalmat, sem megbánást.

Ő még nem mondá ki e szót, söt megállítá őket, s a Clanfiak, kik előtt intése törvény vala, hallgatva nyujtóztak le a bozótba, mig ő egészen egyedül tovább haladt.

Szép reggel volt, mintegy teremtve tavaszörömre. Az ég felhőtlenül sugárzott mint boldog ember' homloka; fris légfuvalom, ezer virágok' illatától terhes, lengeté az erdő' leveleit, melyben az állatvilág, le a legkisebb féregig élénken nyüzsgött, mig naparany enyelgett a lombok között. Uralghatott-e vész és pusztítás' gondolata az ifju' kedélyében, midön örömteli élet' lehe, a kéj, Isten' szép világát derülten élvezni, lengé körül kebelét mindenfelől? Ő osztozott is az átalános kedvben, szeme tisztán ragyogott, mint a napvilág, mély lélekzetekben itta az üdítő tavaszleget ; de karja' izmai tett elé dagadoztanak, s tekintete csak bátorabb lön; a természet erősbíté a férfiszellemet, a helyett hogy lágy érzelmekre ragadná.

Hirtelen megállt — szeme fölélesült, többé nem egyedül volt a magános ösvényen. A sötét erdőéjen át egy ifju delnő jött felé — delnő volt az s nem alrendü hölgy, azt mutatá öltözete, bármily egyszerü vala az. De az nem voná magára a főnök' szemeit, ő csak a nemes termetet, a lebegő alakot látá, és a mint az közelebb jött, a nélkül hogy őt ott rejleni sejtené, csodásan szép arczát. A fátyol hátra volt vetve derült homlokáról, és miként párázat folyt könnyü hullámzásban nyaka s vállai körül. Vidám csend beszélt a kedves vonásokról, a fekete szemek' pillantása tervtelen révedezett körül, s csak néha nyugodott kedvteléssel egy szép facsoporton; a szemöldök legszabályosb ívben rajzolvák, s a száj, félig nyitva, kellemes gondolatokra mosolygani látszék. Igy közelgett gyanútlanul : s a lesengő' fülébe most egy angol dalocska' félhalk dallama hatott a legédesb hang' trilláiban.

Köszöntnie kelle őt, beszélni vele — az élet' mennyege csak egyszer nyílik meg! Bölcsejének tündére mosolygva vezeté őt az ösvényre, melyen a varázskép felé közelgett, és ő ne ismerjen rá üdvére? Mindent feledett a bájinger előtt, mely ifjui érzékeit soha nem ismert érzelmekre gyujtá!

— Légy üdvözölve ez erdőben!

A hölgy meglepetve megállott, de a szende hang, mely eme szavakat mondá, nem ijesztheté meg — a bokrozat közé kémelt, honnan a köszöntés' hangja jött, a galyak suhogtak, s még szelidebben, csaknem kérőleg csengett felé : — Ne adj agálynak helyet miattam. Én nem vagyok ellenséged.

És kilépett lángoló arczával, sasszemeinek pillantását legbensőbb csodálattá szelidítve, egész ifjuszépségében a hegyek' fia. A hölgy most mégis megijedt, s hölgyies félelmében futásra tön mozdulatot. Ő nem gátlá meg; csak kezét emelé esdőleg felé. De a

hölgy öntudatlanul bár sejtve önhatalmát, a büszkeséget hivá segédül; nem futott, hanem kérdőleg szögzé tekintetét az idegenre. Szeme találkozott a férfiéval, s azénak tüze előtt kényszerült zavarodva lesütni magáéit. Ezen pirulva, szóla némi hévvel: — ki vagy, hogy utamat állod?

— Hová vezet urad? — volt a szelid ellenkérdés, s a hölgy arczain érzé a kérdő' szemeit.

— Van jogod azt kérdeni? — monda a hölgy, hasztalan ügyekezve azon állást venni föl, mely hozzá mint föranguhoz illett.

— Van rá jogom, — mondá a főnök. — Bízzál bennem, én biztos kalauzod leszek.

— Biztos kalauzom, mondod? — kérdé, miközben szeme ismét amazéval találkozott. — Te skot vagy! Közel az ellenség — mit mondok? — te magad —

— Én nem vagyok ellenséged! — szakítá félbe a férfi a kifejezés' azon tüzével, mely őrzetlen érzelemből előtör. — Előbb omoljon össze fölöttem ez erdő zöld ágaival, mintsem türjem, hogy csak egy szála érintessék szép fürteidnek!

— Ismersz engemet? — kérdé a leány mélyebben, elpirulva.

— Én nem ismerlek, és mégis! Föltünésed oly csodás, szellemem mondja, hogy ismerlek. — Ez érzethatálylyal ejtett szavakra, melyekben más értelem rejlék, a szűz leirhatlan zavarában csak nevét tudá kirebegni: Beaufort Anna.

— Beaufort! — ismétlé a férfi. — Azon kastélyból, mely az erdő mögött fekszik?

— Az az atyámé, — monda visszatérő önérzettel. — S most szabadjon t é g e d kérdenem, mi hoz téged, ha nem mint ellenség jösz Angliába, e vidékre, hol öltözetedet nem örömest látják? — Azonban — tevé hozzá gyorsan s önelégületlenül, — nekem mindegy lehet. — És a legfőuribb kézmozdulattal, mint herczegnő bocsátja el vazallját, akará utját folytatni.

— Hova, kényszerítlek? — kérdé a férfi. — Oda föl kell menned?

— Az erdei kápolnához, igen! Nem k e l l, rám nézve nincs k e l l! De ez legkedvesb reggeli sétám. — Ezt ugyan látszatos egykedvvel mondá, de a férfi' viselete mégis aggasztá, mert az világosan veszélyeket gyaníttata, s alig kétkedheték, hogy a skot egész sereget hozott magával hazája' vad fiaiból.

— Tehát elkisérlek, — kiálta a férfi.

— Köszönöm, uram! — monda Anna sértve. — Én szándékosan jöttem egyedül.

— O engedj imádkoznom oldaladnál! — kiálta esdekelve. — Csak menj, én mégis kisérlek; a légnek nem tilthatod, hogy homlokod' körüllengje, nem a madárnak, hogy veled egy irányban röpüljön — türj hát engem is. Imádkozni akarok veled, Beaufort Anna.

Ez tétovázott, ne térjen-e inkább vissza, hogy atyjának hírt vigyen az erdő' fenyegető vendégéről; de a gondolatot, hogy félelmet áruljon el, lelke nem türheté, s egy hang szivében mondá, mikép az idegentől, ki oly bátran s mégis oly szeliden állt előtte, nincs mit tartania.

— Nem tilthatom meg — viszonzá, — ha jelenléteddel föltolakodol, hol azt nem kérik. — És ez elutasítással, melyet midőn kimonda, maga is megbánt, folytatá utját az erdőösvényen, a nélkül hogy az idegent, ki őt követé, eleinte egy tekintetre is méltatná. Azonban hamar gyötrővé lön e hallgatás — — csakhogy nem birt erőt venni büszkeségén, különben megtörte volna azt. Gyorsabban sietett a magányos ösvénykén, a tetőn susogott a nyír, a völgy néma volt, csak a két zarándok' lépte viszhangzék. Ekkor ugy tetszék Annának, mintha ismételt kiáltást hallana, mely messze távolból gyöngén hat keresztül — s a mint megdöbbenve hallgatózék, tekintetét maga elé szögezve, a bozót közől egy pár vad szem világolt felé, minő vérszomjas állaté. Könnyü sikoj szökött le ajkairól; akaratlanul fordult, mintegy védelmért, kisérőjéhez, — a gyönge nő a legerősb férfihoz. A főnök' tekintete fenyegetővé lön, pillanata lángolt; parancslólag ki-

nyujtá karját, s bármi lehetett is rejtben a bokor közt, egy nyommal sem árulá többé el magát.

— Messze még a kápolna? — kérdé a skot ismét azon gyöngéd hangon, mely most utat lelt Anna' dobogó szivéhez. Benne, bár idegen vala, természetes védőjét látá.

— Itt befordulunk, — monda. — Még néhány lépés.

Tovább mentek, most egymás mellett, a buja bokorzat közt, mely elölük még a szürke kis falakat elfödé. S most elöttük állt, körösleg csalittól övezve, a halkan emelkedő hegyoldalon, lakhelye a legszentebb békének. Két mohos lépcső vezetett föl az istenanya' képéhez, melyet jámbor kéz — Annáé — virágokkal ékíte föl, de melyek ma már hervadtan csüggének alá. A leány alázatos léptekkel közelge, térdre bocsátkozék és imádkozott. Nesztelen lépett elö a skot, melléje térdelt, s az ö ajkai is csendes imában mozogtanak. Csak egy órája, hogy ez elrejtett szentegyház mellett elhaladt, vad tervekkel tettszomjas lelkében — mint átváltozni látszék kedélye ez Istennek szentelt pillanatban! Még imádkozott, midön Anna fölkelt; a valódi ájtat' kinyomata arczán, mely folyton tolmácslá a lélek' izgalmait, nem kerülé el a leány' tekintetét, s midön ő is fölkelt, szemei nem tértek ki többé ezéi elöl. Most födolga volt fris erdei virágokat keresni, s a madonnaképet újra ékesítni — a skot nem segített neki, sőt távol álla tőle, a mint továbbtovább ment, de égő szeme rajta csüggött a lány' minden mozdulatán, s ha köpenyét sürübben mellére redözé, tán csak azért tevé, hogy annak nyugtalan viharzását elnyomja. Mi gátlá öt, kimondani a jelszót, mely harczosait, mintha földből nönének, előidézze? Nyerhetett-e nemesb ragadmányt, mint e szépség? Ha öt erős karokkal megragadja, s magával viszi tengernéli szürke várába, elödeinek öslakába, mosolyghat-e rá magasztosb szerencse? Esdéseinek, szerelmének csak sikerülendett megnyerni bocsánatát; Anna övé lesz, az alföld' legszebb virága Innismore' főnökeé!

Már hevesben keringett vére, már ajkain volt a végzetteljes szó: midön Anna visszatért, virággal kezében, nyájas mosolylyal ajkain. Pillantása öt keresé, és e pillantás elolvasztá vad szándokát, mint a nap havát hona' hegyeinek.

Ájtatosan segíte a szeretet' adományát az istenanyának szentelni, távozva keresztet vetett magára, mint Anna, s a pár visszahaladt az ösvényen, melyen jött. Anna nem kérdé többé, van-e joga öt követni, mindketten bizalmasan s barátságos beszélgetés közt lépdelének, s az elbujt harczfiak bámulva látták öket elhaladni. Összeillőbb párt lelni nem lehetett volna, sem szépség és nemes tartás, sem magas szellemre nézve.

— Már itt a vár! — monda Anna; — az erdö' széléhez jutának, mielött észrevevék.

— Ma elválunk, Anna — szóla a skot. — De ismét eljövök. Szabad eljönöm, atyád ismer, s kérhetek nála vendégjogot.

— Lehetséges-e? atyám ismer? Mért nem mondád ezt mindjárt, ugy megijesztél, és képzelt veszélyekkel aggasztál! Ha atyám ismer, akkor nevében biztosíthatlak, hogy Heron-castle-ben szivesen lészsz látva!

— Ismét látjuk egymást! — monda a férfi, s kezét nyujtá Annának. — A Tweed választja el hazánkat, de a szivek közt habja nem határ. Szabad remélnem, hogy Anna is szivesen látand, nem csak mint atyjának, hanem mint saját barátját is? Adj erre kezet.

— Miért ne? — viszonzá a hölgy bájoló zavarban, miközben kezét futólag a férfiéba tevé, ki azt tüsténi megszorítá. Igy álltak mindketten némán egy perczig.

De fölriasztattak szerelmük' édes hajnalálmából. A kiáltás, melyet Anna már egyszer az erdöben távulról hallani vélt, ismét megújult, harangszó vegyült közé, erős füstoszlopok szálltak föl a távolban, s most szorongó sietséggel zúdult meg a heron-castlei vészharang. Megrettenve pillantott föl Anna; egy

lovast látott a várból az erdőszög felé, hol álltak, vágtatni : testvére volt.

— Isten veled! — szóla gyorsan a főnök — ajkához voná a leány' kezét, dereka körül foná karját s lángolón melléhez akará szorítni, de Anna sértett büszkeséggel tolá el őt, egy haragos pillanat lövelt rá fekete szemeiből, s a főnök még csak annyit mondott: — ne haragudj az aczélra, hogy villámlik, ne a parázsra, hogy ég — élj boldogul, ismét látni fogjuk egymást!

Alig tünt el a sürüben tarka öltönye, a mint Beaufort Richard, ki megeresztett zablával vágtatott arra, Annát megpillantva fölkiálta : — dicsértessék a szent szűz! Csakhogy már jösz! Hamar, szökjél föl — fogd meg kezem', lépj lábamra a kengyelben, onnan majd magamhoz emellek!

— Mi történik? — kérdé Anna, legmagasb felizgatottságba jöve mindaz által, a mi vele történt, és a mit látott. — Mit jelent e lázadás az egész környéken?

— A skotok beütöttek! — monda Richard, őt erős karral lovára emelvén, melyet azonnal vágtatásnak irányzott a vár felé. — Atyám derekabb határőr volt egykoron!

V.

Rom és hamuvá lön nem egy lak; nem egy derék szabad földbirtokos, ki birtokát a skot rablók ellen védelmezé, üttetett agyon; a skotok mindennemü prédával, foglyok- és rablott marhával ép oly hirtelen, mint beütének, visszavonultak ismét. Sir Howard Francis, kit cselük egy álbeütés s rég hintett hírek által egészen más pontra csalt összevonni erejét, későn jött a boszúra; csak a beütés' füstölgő, véres nyomait találta még, s nem volt elég erős, hogy részéről egészen hasonló tett által, mint ez a kor' borzasztó szokása volt, skot földön, hasonlón ártatlan áldozatokon vegyen elégtételt az erőszakért.

Azonban lehetlen, hogy még a pórnép előtt is fel ne ötlött legyen, mennyivel inkább a lord határőrnek, ki még ezenfölül titkos utasításokkal is el volt látva, mikép közepette az általános pusztításnak, mely a tartományt több mérföldnyire körüskörül éré, csupán Beaufort Walter' birtoka maradt megkiméive. Miként boldog sziget, melyet erős sziklapartok védnek, daczolt az a viharzó árral. Ha már föltehető volt is, hogy a jólőrzött várat egy portyászcsapat meg nem támadhatá, s még kevesbbé veheté be, ugyde a védetlen vidék ki volt téve a rablóhad' önkényének. És sir Walter' jószágán egy ház sem égett el, egy tehén sem hiányzott, legkisebb önkény sem lön elkövetve.

Sir Francis Howard, kivel ezt a szomszédok közlék, rendén levőnek találá, további titkos tudakozódások által tisztába jöni e megfoghatlan kimélet iránt, a helyett hogy egyenesen Heron-castlebe lovagolna s nyiltan szólana sir Beaufort Walterrel, egyik becsület' férfia a másikkal. Igy aztán még több csodálatos, és, mint föltenni kényszerült, tulzott dolog jutott füleibe. Beaufort' birtoka, mondák, az ellenség' egy csapatával volt megrakva, s a többi rablók ellen védelmezve, miközben összecsapásra is került köztük a dolog; de a megtámadók huzták a rövidebbet.

Mi lehetett oka, hogy Beaufort' tulajdona kiméltetett, ha egyetértésben nem élt Anglia' ellenségeivel? E beütés bizonyosan csak előjátéka volt egy nagyobb vállalatnak aratáskor, ha nem volt söt épen egy egész haderő' előpostája. Stuart Robert, a skot király, gyönge ember volt ugyan, de Anglia' viszonyai a fekete herczeg' halála után, bizonyosan, mint minden, tudtára esett franczia tudósitás' nyomán, s használá az alkalmat, mely ily szerencsével talán soha többé nem kinálkozandott. Minő előny rá nézve, ha oly férfiu, mint Beaufort, ki éjszaknak ha nem is leghatalmasb, de leggazdagabb báróihoz tartozott, a skotokhoz csatlakozik : az a koronának egész Northumberlandbe kerülhetende! — A mint ezen messzevágó politikai combinatiók a lord határőr' agyában megértenek, pillanatig sem késett tovább, egy gyorsfutárt indítani Londonba Lancaster herczeghez.

Heron-castleben semmi kétség nem volt a kimélet' indokai fölött, melyben Beaufort' birtokai részesültek. Anna, mélyen elszomorodva, hogy azon férfiu, kivel ő imádkozott, kire csak földobogó szüzi szívvel gondolt, azon vad csoporthoz tartozik, melynek csapása alatt a szerencsétlen szélvidék vérzett, hazaérkeztekor azonnal elbeszélé egész találkozását atyjának, ki minden intézkedést megtön a védelemre. Atyja komor tekintettel hallgatta őt.

— Jól ismerem, — monda. — S igaz, van igényviszony közöttünk —

Ekkor az őrtoronyba hivatott, de csak azt látni, miként tör ki az erdőből békes birtokára a skotok' serge, lengő lobogóval, az ó csatadal' zengése közt, mely fütyölve tölté el a vidéket. Minő bámulás, midőn a vihar kártét nélkül zugott tova, hogy annál iszonyubban dühöngjön más helyeken, mig Heroncastle' vidékét maguk a felföldiek védék rablótársaik ellen, még pedig hol jó szó nem használt, karddal kezükben!

Mire az éj beálla, megjött az angol határőrök' hada, de mint már említve volt, még a boszúra is későn. A várban Beaufort' családja lobogó kandallónál ült, melyet a tavaszlég még be nem záratott; szokatlan hallgatagság nyugvék a kis körön. Minden kedély a nap' eseményeivel foglalkozék, mindenik saját módon. Sir Walter jól tudni hivé, miért kimélé őt a skot főnök — hiszen ő is hasonló bánásmódban részelteté őt, szabadon bocsátá, midőn foglya volt; csak a hála' tartozásának látszék, a mit ma tön — és mégis miért kimélé akkor ő t sir Walter? E kérdés volt épen, melyre felelni a királyi birák előtt vonakodott.

Anna más okát tudá, miért tisztelé az idegen atyja' tulajdonát, — szíve csalhatlanul érzé azt, és édes borzalom gyorsítá meg szivverését. Nem ama régi jog vala az, melyet atyja gondolt, hanem egészen más. A mai ut nélkül az erdei kápolnához, a találkozás és együtt imádkozás nélkül, és ah! elpirult a tovább lebbenő gondolatoknál — mindaz nélkül, mi ma közte s az idegen közt viszonyt szött, a vész el nem lett volna hárítva: ezt egy belső szózat mondá a leánynak, és a szép főnök' képe gloriában sugárzott, melyet Anna lelkesedve szemlélt.

Az anya' szerető tekintete fürkészve mulatott gyermekén; nem kerülé ki öt, hogy nemsejtett izgalmak ébredtek Annában — azonban csak néma gonddal örködék a csirázó érzelem fölött, melyet egy és más nyilatkozat elárult elötte. Hiszen még elenyészhetett, ha sem táplálékot sem ellenállást nem talál. Azért az anya mindenről hallgatott még férje előtt is, ki előtt különben titka nem vala, habár a n n a k multjában volt is, mit előle titokfátyol rejte.

Richard fölöttébb roszkedvü volt. A tétlenség, melyre kárhoztatva látta magát a király' hatalomszava által, mely vele atyja' számkivetését megosztani rendelé; a jogtalanság, melyet abban látott, holott ő semmi részt nem vett azon bünben, vagy mindabban, mivel atyja, méltán vagy nem, vádoltaték, már közel vivé hozzá, merész elhatározással daczolni a parancsnak, mely öt Heroncastlehez lánczolá, s ismét Frankhonba menni, hol a fekete herczeg' halála után a háboru' új kitörése vala várható. Ma a skotok beütvén, örömmel ragadott rég idő óta fegyvert, a várat védendő, vagy boszuló karral a rablókra törendő. Egyik sem lön neki megengedve. Az ellenség nem támadta meg a várat, atyja szigorun megtagadá fiától a kicsapási engedelmet. Miért? kérdé mindkettőre viszonylag, s roszkedve még nőtt, hogy a feleletnek kérdésére el kellett maradni.

Napok és hetek multak etül, egyhanguan. Anna csendesb lön mint eddig; könnyen gyuló heve, melynek olykor csak csekély alkalom kelle, hogy fellobogjon, szelidülni látszék; anyja nem egyszer lesé meg, mint nézett fátyolzott pillantása öntudatlanul a távolba, hol tul a határfolyón az északi erdők lengtenek. Richard atyjával gyakran távol volt, szomszéd földesurak' látogatására, — atyja' komoly szeszélye még komolyabbá

változott, mióta egy véletlen hír Londonból egész Northumberland' végszéleig utat lelt magának. A parlament, melynek szilárdságán az uralkodó párt eddig szétrombolhatlan gátat talált, fel vala oszlatva. — De la Marche Péter tömlöczben ült, az új parlament által, melyet mint elnök Lancaster herczeg' egy teremtménye vezetett, népellenséges rendszabályok' tételével vádoltatva.

— Ez nagy szerencsétlenség! — monda sir Walter a határ' lord Wardenéhez, ki maga közlé vele e hírt egy barátja' jószágáni találkozáskor.

— Én is annak tartom, — viszonzá ez. — Ha nem csalódom, most már a fiatal Walesi herczeg' nevelése is más kezekre van bízva, pedig sok függ attól, ki vezeti a jövendő királyt, értem az elvek' ébresztését, melyek szerint egykor kormányoznia kell.

— Ha valaha kormányra jut! — monda sir Walter.

— Gondolod — ? Mindenesetre a vörös rózsa szeretne koronaczímer lenni — suga Howard finom mosolylyal sir Walternek.

— Nem ugy értem, sokkal magasbra becsülöm Lancaster Jánost, habár hajlandóságát nem birom is — viszonzá komolyan Beaufort. — Hanem a fiatal herczeg, mint hallám, gyönge és beteges.

— Igazad van — s meghalhat, mielőtt királyi nagyatyja a földet menynyé cseréli fel. Minő zürzavar állna be akkor! Ott vannak a Mortimerek, kik igényeiket Edvárd király' második fiától annak leányával elházasodták, és Gaunt János, a harmadik, oly férfiu, ki semmit sem bocsát el, mi kezében van. Haha! értesz engem — már kezében van! Ah! hiszen mindent szemeiddel láttál, oly okos embernek nem szükség többet mondanom. Aztán még Perrers! Meg a fekete herczeg' özvegye, ki különben csak Kent' legszebb leányának hivatott! O, oly nagy a zürzavar Angliában, hogy az ember azt sem tudja, hol a feje, s azt elvesztheti, mielőtt észrevenné, nemde sir Walter? Csak tudnók, mikép lehessen ismét rendet eszközölni.

— Én tudnám! — monda Beaufort lovagian ragyogó pillantással.

— No s, no s? — kérdé kiváncsian Howard. De sir Walter más gondolatra látszék jőni; csak ennyit mondott vállvonítva: — Mit használ! Én elő nem idézhetem!

Mily sokoldalu magyarázatnak nyitott rést beszéde! Sir Francis Howard pillanatig sem habozott közölük a terveihez legillőbbet választani, s most hőbben, mint valaha, várta gyorsfutárának Londonból megérkezését. — Azonban ez igen messze ut vala, s akkor még gyors utazásokhoz is idő kelle. Pártfogói' parancsa nélkül sir Francis tenni nem mert; noha talán saját feje' koczkájára is tetthez nyul vala, ha tudja, minő vendég érkezett Heron-castlebe.

Nem rég hagyá el ugyanis kastélyát sir Beaufort Walter, Richard' kiséretében szomszédjánál egy lövészünnepben részt veendő, midőn az őr lármajelt adott. Az erdőélnél skot plaidek valának kivehetők világos szinkoczkáikkal. Csak két lovag volt, kis felföldi lovon, kik lassan közeledtek. A jelentés gyorsan lady Beauforthoz jutott, ki leányával a toronyszobában ült, hol Anna lakott. Ijedve kelt föl az agg delnő — már az ellenség' új beütésétől rettegett, és férje távol volt! Anna még inkább reszketve, de más érzelemtől izgatva, egyik ablakhoz sietett, mely azon tájék felé nyujta kilátást. Szivének sejtelme nem csalá meg: ő jött, békét hozva!

A kapu előtt kürt szólalt meg, kevés kellemes hangokban. Az idegen bebocsáttatást kért, megmondá nevét s fönhangzó czímeit; a vár' urnőjének csak az első, Mac Innismore Archibald jelenteték. Lady Beaufort azt üzené vissza: miszerint férje' távollétében tilos idegeneket elfogadnia.

(Folytattatik.)

A nyilvános nőnevelés rendszerének korszerü vizsgálata.[1])

Majer István

tanártól.

IV.

Három század óta, ugymond de Maistre gróf, a történettan egy nagy összeesküvés az igazság ellen. Semmi sem igazabb ennél. Vizsgáljátok át a történeti munkákat a tiz vagy húsz kötetüektől kezdve egész a legkisebb kézikönyvekig; temérdek történetirókra fogtok találni, kik czélul tűzték ki a legfontosabb történetek' eltorzítását és szinlett hallgatással mellőzését. És miért? hogy hibás rendszereiket elfogadhassák.

C. van Bommel.

Nem kell a törvényben eleg ndő ok nélkül változást tenni.

Montesquieu.

Irányunk kijelölve levén a II- III-dik czikkben,[2]) logicai rendben fölmerül e kérdés: ki igazgassa, s ki vezesse a nyilvános nőnevelést?

Ha a multnak nőnevelésünk' körüli fogyatkozásait, hátramaradásunknak ez alapokát kutatjuk, az amaz egyaránt szívtelen és oktalan, s I-ső czikkünkben eléggé megczáfolt balpolitikai véleményben látszik rejleni, mely egész Europa, sőt az egész polgárosultabb — a müveletlenekről szó sem lehetvén, mert ők a nőnemet anyagi eszközzé alacsonyíták — föld' népségét lenyügözte, mely a fiágnak úgyszólván kiváltságos polgári- és ész-jogokat követelt. Édes hazánk külellenséggel, alkotmányos és jogviszonyaival vesződvén, megfeledkezett a nevelés' rendezéséről, ezt átalán csak az atyák' gondjai közé sorolta, a nélkül, hogy a szülők' oktalanságai, hanyagságai és minden egyéb mostohaságainak gátlása és orvoslására legkisebb figyelmet fordítana. — S ha a neveléstan' történetét szemügyre veszszük, látandjuk, hogy csaknem minden egyéb tudományok közt, pedig az egész tudományos világban, ennek elméleti rendszerítésére legutóbb került a sor, mert ez gyakorlati mesterségnek tartatott, a természeti- és lelki-atyák' kizárólagos joga s kötelességének.

Ezen elvileg ugyan helyes, de mégis meghatározandó tekintetben egyoldalu nézet, honunkban szinte gondatlan elfogultsággá vált, s igy az átalános sülyedést nem vették észre, a nők' nevelése végkép elhanyagoltatott, átalános nőelfajulást vonandó maga után, ha isteni rendeltetésénél fogva egy őrszellem nem viraszt a nemzet' e felerésze fölött, s a női rendeltetés' magasztosságát méltálni tudván, tehetsége szerint a nők' részét jobb nevelés által az emberiség' nemesítésére nem képezi. Ezen őrszellem a katholika egyház vala. Büszke megnyugvással jegyzem ide tiszteletemet azon intézetnek, mely fölséges eredetét és rendeltetése' méltálatát e nemben is oly kiválólag igazolta! — Valóban könnyelmü méltatlanság, háládatlanság, vagy tudatlanság szülheti csak azon keserü vádakat, melyeket e részben az egyház hallani kénytelen. Nemzetünket az aristokratikus büszkeség szinte folyton pártokra szaggatta, s az egyenetlenség' átka ránk nehezedett, bel- s külháborúk akadályozák felvirágzásunkat; a pártviszály mintegy véres fonál húzódik keresztül nemzetünk' évlapjain; s ti mégis nagyban egy tisztes testületre akarnátok tolni hátramaradásunkat? a historia kinevet, s megczáfol titeket, s meggondolatlanságtokat, háladatlan igazságtalanságtokat ujjal mutatja. Hisz mig a pártviszály előmenetelünknek nyakát szegni segité, addig a tusakodók gyermekeiket honn, s ugyszólván egyedül az egyház' emberei, isteni félelemre, atyai tiszteletre, törvények iránti engedelmességre, hazaszeretetre, kötelesség teljesítésére oktatták; mig a honatyák a szabadság vagy pártérdek mellett küzdöttek, az alatt a lelkiatyák honn nőik és leányaikat a féktelenség elől oltalmazták, istenesség, keresztény erények, hívség, szüzesség, munkásság, türelem' szeretetének oktatása által. Mig az apák várakat hamvasztottak, az alatt a főpapok a boldogító nőerények' iskoláit, a nőzárdákat, mint ekkorig egyetlen, és közelismerés szerint legbiztosabb nőneveldéket emelték! — Legyünk őszinték. Nemzetünknek eredeti büne, hogy köznevelésre általán nem szeretett áldozni, s vele fájdalom! ma

1) Fontosabb tárgyat hazánk' szellemi s erkölcsi életében nem ismerünk a nevelés és különösen a nőnevelésnél. Sok függ attól ‚miképen' tétetik le jövő nagyságunk' eme szegletköve. Azért köszönettel veszszük és kötelességünknek ismerjük közleni az e kérdést fejtegető czikkeket, s örömestebb veszik őket, tudjuk, olvasóink is, mint mi elmétlenül humortalan humoristikai elmefuttatásokat. De meg kell jegyeznünk, hogy azért, mert valamely véleménynek lapunkban tért adunk, nem következik, hogy azt alá is irjuk, még kevesbbé hogy a más véleményt kizárjuk, mert mint nem politikai lap, ily véleménykizárások és szinek' barátjai nem vagyunk. Lapunk hát nyitva áll a jelen értekezésben állóval ellenkező véleménynek is. Névszerint jelen értekezésre nézve is megjegyezzük, hogy a benne foglalt nézeteket ily átalánosságban alá nem irjuk, — mi azonban annak belbecséből, hazafiui magasztos czéljából semmit le nem von, de sőt köszönetet mondunk újabban is érte a tudós szerzőnek, ki e fontos kérdés' czélszerü megoldásához nyilvános fejiegetés utján járulni nem késik.

Szerk.

2) A Honderü' mult félévi folyamában.

sem igen törődik, mert a megyei sujtásos szónoklatok és vezérczikkek csak üres hangok; — nézzétek kérlek a közbirtokosságokat, vagy az úri majorságokat, pusztákat, ott legroszabb lábon áll az iskolaügy —, s e keserves tapasztalás a szép szavakra rásüti a nemakarásnak bélyegét; s még tinhibátokat másra akarnátok tolni? — kétségtelenül, historia és élet' tanuságakint, átalán a nevelés, s különösen a nőnevelés körül hazánkban ekkorig az egyháznak van legtöbb érdeme, mi e részbeni hivatását is igazolja. Azonban az igazság' barátit Lányi és Pauer hasonn tartalmu terjedelmes könyveire utalom.

Int az idő, hogy többé a nemzet' drága perczeit kárhozatosan ne vesztegessük, hanem a történeteken okulva, részrehajlatlan helyes politikai elveket követve, az igazság, jogosság és észszerüségnek helyt engedjünk; hisz az 1844-ki országgyülési kerületi választmány' népnevelési törvényjavaslatának 2-dik §-sa biztosít arról, hogy a köznevelésből a nőket többé ki nem felejtjük.

De nincs itt helye akár történeti, akár politikai vizsgálatok' tartásának; hanem inkább feladatom oly elveket megalapítani, melyek szerint helyesen vezethessük az oly igen fontos nőnevelést. Szándokunk tiszta és lelkismeretes, miként a föladat igen fontos. Azért is minden gyanusítás, minden részrehajlástól menten, egyedül a közüdv és hazánk' boldogságát tartván szem elött, a történet és külföld' bölcseinek tanításait alkalmazandom honi körülményeinkhez.

A nőnevelésnek vezetése, igazgatása országos közremunkálat- és ha úgy tetszik felügyelés alatt, az egyházra bizandó.

Ne mereszd szemedet, ne mondd ki vetodat jólelkü hazámfia, ez nem paradoxon; Europa' legalkotmányosb és legmüveltebb statusainak is ez köznevelési alapelvük; ezt a dolog' természete, a közboldogság, a családok' nyugalma, az egyház' rendeltetése egyaránt követelik, körülményeink törvényesnek és legczélszerübbnek kiáltják; ezt az országgazdászat ohajtja, ez legliberalisabb eszme, mint alább meglátjuk, ennél jobbat nem tudunk, nem tudott a világ felmutatni. Derítsük ez igaz elvet tisztára.

Religio nélkül társadalom fön nem állhat. Tekintsétek a világ' történetét, és a népek ezerféle tévedéseikkel, hitregéikkel a természeti szükséget, az ész és szívnek ezen egyetemes követelését igazolják. De talán tinszemeiteknek jobban hisztek? ám tekintsétek a mai világot, Istent imád és szentel tudós, tudatlan, Isten' hitét hazudja az istentagadó is, különben fél, hogy mint erkölcsi szörny a társadalomból kiigazíttatnék; tekintsétek a szabadelmüek' táborát, ők is erkölcsiség után, polgári erények után sovárognak. De legyen szabad az erkölcsöt religio nélkül ohajtók elé egy életképet, igen tanulságost állítani: sohasem volt több szó az erényről és erkölcsiségről, mint Párisban mikor az észistennőt bálványozták, a guillotine' uralkodása alatt! — Erény s erkölcsiség religio nélkül nem képzelhető. Vajjon min fog sarkalni erkölcsiségtek? mi ösztönzend jóra, tinszenvedélyeitek' levivására, a méltatlanságok és csapások' eltürésére? mi gyámolítandja gyarlóságtokat? erkölcsiség religio nélkül, positiv hitvallás nélkül, Isten és törvénye nélkül csak üres semmiség, titkos önzés, hiú szódagály, roszabb a nyilt ellenségnél, kivel szembeszállni tudunk, de ez a legszebb szín alatt pusztítja az erények, boldogság' országát, „mellőzzétek csak — mond Bommel a jeles publicista — el az evangeliumi erkölcstan' positiv parancsait, azonnal a szüzesség és önmegtartóztatás iránt, az engedelmesség és alárendeltség, a becsület és a bántalmak' megbocsátása, a mérséklet és alázatosság, maga a jámborság és a kártérités' kötelessége iránt annyi megoldhatatlan ellenvetéseket lehet előgördíteni, hogy mint ügyes eklektikusok, nemcsak ezeket sietnek majd kiküszöbölni, de néha még az emberi szív' gyarlóságait és vétkeit is erényekké változtatni sikerülend nekik." És: „vallásosság dogma nélkül, erkölcsösség parancsolatok nélkül oly metafizika, mely a közönyösségben enyészik el, a közönyösség pedig sohasem szült sem vallás iránti ragaszkodást, sem jó erkölcsöket; az eredmények olyanok, a milyenek az okok." —

A franczia forradalom' emberei érezték a szükséget valamivel pótolni a számüzött religiót; és honnét származott e szükség? onnét, hogy a köztársasági erkölcstan mellett, az erkölcsök' romlása egyre növekedvén, oly fokra hágott, hogy a legmerészebb liberalisták is megrettentek; „a trón fölforgattatott — mondá Gauthier (du Carvandos) egy inditványnál a nyilv. oktatás' rende iránt — még egy van lerontani való, ez az, melyen a halhatatlanság ül. Mindenfelől romlottság környez; ez oly ragadó folyam, melyet semmi gát föl nem tartóztat. Még egy pillanatnyi késedelem; és elnyeli a serdülő nemzedéket." Bonaparte' lángesze belátta Francziaországnak veszedelmét, minden departement' főtanácsát megkérdezte a nyilvános nevelés és erkölcsiség' állapotáról, s erre Francziaország' megyéinek jegyzőkönyveit kezében tartván Portalis, a törvényhozó testületnek eléje egész Europa' bámultára, s a kisírt religio' sebeinek bal-

zsamaul ezeket mondá: „egész Francziaországnak szava, hogy:

„Az oktatók pusztában tanítottak, mert eszélytelenül kimondatott, hogy az iskolákban nem kell a religioról szólani.“

(Folytatjuk.)

KECSKEKŐ.

(Uti tárczámból).

Legszebb a reg, legragyogóbb a korány mezőn a nyilt természet' kebelén. Hisz e müvet ő alkatá, ő adott a virágnak harmatgyöngyöket, ő küldi le a nap' sugárait felcsókolni azokat. S ha a fülmile csattog, a patakcsa zug, s a szellő elsusog a fák' lombjai közt — nem hallod-e egy harmoniává olvadni a hangokat dicséretére?...

Körülbelül ilyszerü gondolatokkal haladtam a Kecskekő felé vezető uton.

Buzás Bocsárd' határán, Czélnától éjszakkeletre, rengő kalászok közt egy szikla emelkedik ki. A bámulat' egy neme fogott el, midőn e helytt körültekinték. A láthatárt erdőborított csucsok zárák el, lábaink alatt virágos mező terült szét, melyen kristálypatak csörge át, középben egy égbe nyuló czukorsüveg, melynek orma alig egy sasnak lehete elegendő — lakhelyül. E mohos és időbarnított szikla kopaszan emeli föl fejét, — mintha kürtője volna a tájnak. Csak ittott borítá el moha, vagy emelkedik föl csipkebokor vagy gálnafa.

Oldalába hajdan lépcsőzet vala vágva, de ennek az idő csak nyomát hagyta fel. E lépcsőzeten nem életveszély nélkül egy óránál tovább gyaloglánk fölfelé. Visszanézni is alig merénk nyilmeredek utunkról, mert itt a szédülés vagy sikamlás bizonyos halál lett volna.

Tetején minden meglepő vala. Mintha egyiptomi gula' csucsán álltunk volna; egy kis tér terült el szemeink elött, a táj' földabrosza fölé emelkedve. S mi másképen néze ki e tér, mint a virágdus völgyek alant! mi ellenkező bélyeget hordozott itt minden homlokán, mint a virágzó városok' tere lent!..,

Gálnabokrok, parlagi rózsák s bogáncskórók borítak el e tért, s e vad növényeket pár lábnyira az orom fölött sziklává edződött romai falazat köríté. Hajdan egy szomszéd sziklával falazat által egyesítve lehetett, s ha ugy vala, a vár meglehetős terjedelemmel birt. — Erdély' több részeiben több őrvárakat láttam, de ily keményet, szilárdat, megmászhatlant soha. Barátnak is bajos följutni belé — ellenségnek alkalmasint lehetlen.

Hogy ki épitette, tudni nem lehet, hogy romai vagy dák maradvány, hihető. Hogy a régi harczos világban ott őrtorony vala s benne várnagy lakott, arról a fehérvári káptalanban oklevél van. Kun László 1272-ben itt egy zárdát alapíta. A vajdák' korában több falu tartozott hozzá, azt nagy Lajosnak a közte és Sárd között fenforgó határegyenetlenségben 1365-ben hozott itélete kétségtelenné teszi. 1469-ben monoszlói Csupor Miklós vajda birta, ugyancsak ő igazíttatá ki, s ekkor castrum Kecskés nevet viselt. Majd a XVI-dik században a rabló nemesség' fészke lett, s épen azért 1515-ben királyi parancs' következtében szétdulatott.

A nép e vár' épitőjének tündér Ilonát tartja. Vannak kik e tündér Ilont ama bájos Ilonnak mondják, ki miatt Trója elpusztult, s hogy atyjáról Tyndárról kezdetben őt Tyndárnak utóbb tündérnek nevezték, azok' véleménye oda megy ki, hogy atyjával végre Rhodusból ide vetődve, e várral kapcsolatban a hajdani Fekete- ma Fehérvárt is birta volna. [1])

Ki volt tündér Ilon? mit tart a nép róla? arról egy kedélyes és jellemzetes monda él, melyet ide igtatni nem tartok érdektelennek:

* * *

Volt egykor egy hatalmas király Acletus, kinek szép és erényes nejét Médénának hivták. Az ég szerelmüket három figyermekkel áldá meg, kik közől a legkisebbiket Argirusnak hivták. Acletus király' palotája elött egy gyönyörü kert terült el, melyben egy aranyalmákat termő fa gyönyörü lugast képzett. Ennek sajátságai közé tartozott, hogy minden estve virágzott, s virága reggelig almává ért. De egy idő óta a virágok nem értek meg, mert a gyümölcs minden éjjel eltünt, s a fa csupaszon ékesség nélkül állt a kelő reggelen, midőn a király ablakából kitekintett. Ez nem kevéssé busitá a királyt, s kiküldé első fiát, megőrzeni a gyümölcsöket. Az első királyfi kimegy — de hasztalan. Csöndes nyugati szellő mély álomba ringatá, s reggelre a fának ismét nem valának gyümölcsei. Más estve a második fiu ment ki — ő is ugy járt mint bátyja. Harmadik nap az épen oly szép, mint nemes lelkü Argirus ajánlkozott.

Argirus a fa alá a zöld gyepre vitette ki ágyát, s ott virasztott. A hold felsütött, s a láthatárt halvány fénykárpitjával bevonta. Egyszerre éjfelen andalitó zene hallatik — szárnycsattogása mint a hó oly fehér hattyuknak. Tizenkét hattyu a fára repül, de a 13-dik a legfehérebb Argirus mellé száll. Argirus kezét rá teszi, s ujjai' érintése alatt a hattyuból tündér szüz leány

1) L. Nyelvmivelő társaság munkálatjai I. 154.

*

lesz, kék szemekkel és aranyhajakkal. Kebel kebelen pihent, ajk ajkra tapadt, az első percz ismeretséget és szerelmet adott. Az álom ekkép egymás' karjai közt, egymás' kebelén elringatá őket.

A hajnal felmosolygott, s a szerelmesek még mind aludtak. De a fa' gyümölcsei közől egy sem hiányzott. Ezeknek a király örvendett, de fia' nem érkezésén aggódott. Egy vén banyát, bizalmas cselédét, kiküldi megtekinteni őt. Ez kimegy s fösvénységétől késztetve, tündér Ilonnak — mert a hölgy ő volt — bokáig érő arany fürteit lemetszé.

A szerelmesek utóbb felébredének, de Ilon szépségének zománczától fürteitől megfosztva látván magát, keservesen jajgatni kezd. Jajai betölték a tájt, s könyei' forrósága által kiszáradt a zöldelő gyep.

— Isten veled szerelmes királyfim! mond Ilon, e helytt hol meglopának, tovább maradnom tilos, vagy látjuk egymást, vagy soha! de szivem tiéd. Az első éj' kéjeit s bánatát soha sem feledhetem! s mielőtt Argirus egyetlen kérő szót emelhetett volna, a tündér tova tünt.

Argirus' bánatát leirni lehetlen. Dult arczczal, leverten ment a királyi palotába, hol első gondja volt a vén banyát, annyi fájdalom' okozóját, négybe vágatni, s a város' négy főkapujára kiakasztatni. Azután készületeket tett az utra, nem remélhetvén kedvese' elvesztével valahol nyugtot találhatni. Anyja, apja kérték, rimánykodtak, mind hasztalan, ő feltételéhez szilárdul ragaszkodva elindult fölkeresni azt, ki szivének oly drága lett.

Elindult nyugatnak, mert a hattyuk is nyugatról jöttek, a végetlen világba, eltökélve csak kedvesével élni, nélküle halni.

Ment, ment havakig, virágos tartományok, kopár sziklák, rengeteg erdők közt, házakat gyakran havakig sem látva, s az erdő' vadaival többnyire egy nyoszolyán pihenve. És még sem fáradt ki, mert a szerelem s remény új erőt adtak neki.

Épen egy éve hogy elindult, s vas bocskorának, mellyet az utra vitt, talpa megkopni kezdett, vas pálczája már meggörbült, midőn egy estve egy rengetegben iszonyu vihar érte el; körülnéz, s im távulról világot pillant meg. Felé siet, s átázottan eléri azt.

Egy iszonyu nagy kunyhóból jött ki a világ, melly a legnagyobb fák és bérczek' ormain is fölül emelkedett. Mi lehet ez? gondolá, végre mégis bátorságot vesz magának s benyit.

Ime egy asztal mellett iszonyu nagy óriás ült, kinek feje kopasz, s iszonyu nagy homlokán egyetlen szeme volt.

— Mit keressz itt, hol még madár sem jár, s ki vagy? kérdé az egyszemü.

Argirus a mécsnek egy égő fához hasonlítható lángjánál megmondá ki, s miért utazik.

— S a hattyu' szárnyából nincs egy elhullatott tollad?

— De igen, mond Argirus, egy szép hófehér, ez egyetlen emléket, mint legfőbb üdvemet őrzöm.

Argirus az éjet ott tölté, reggel korán utnak indult.

— A tündérek' országától, mond az óriás, félnapi járó földre vagy. Ha oda érkeztél, s nem mehetsz be, fúdd meg e trombitát, ott leszek én. Mig e trombita nálad lesz, mitől se tarts.

S fél nap mulva Argirus csakugyan elérte tündér országot, de mérhetlen tenger választá el tőle. Az óriásra emlékezett, s megfuvá a trombitát. Ez azon perczben ott termett, s a tengeren, mely neki válláig ért, feltartott tenyerében átvezette a királyfiut.

De itt új nehézséggel találkozának. Roppant vas falazat választá el őket tőle, [1]) melly az óriás' erejével is daczolt. De a kapu a fehér toll' egyetlen érintésére föltárult, s az óriás Ilon' ellene, s Argirus leghőbb imádója benn valának.

Nem sokára megpillanták az épen fürdőből jövő tündér Ilont, ki a mennyire örvendett Argirusnak, az óriás' meglátásán annyira megrémült.

Argirus a dolgokat észrevéve, megfútta a trombitát, s az óriás' szemeit egy kővel kidobá, s az ezek által elerőtlenültet s elkábultat legyilkolá.

Többé szerelmüknek mi sem állott ellent. Egymáséi lettek, s Argirus hosszan és boldogan kormányzá atyja' biralmát." —

Ki ne gyönyörködnék ez épen oly sajátságos, mint érdekes képregében, mely egy nagyszerü eseményt takar el regényes leplével. Nagyszerü eseményt mondom, Dáciának Roma általi elfoglalását, Decebalnak Trajáni általi legyőzetését. S annak, hogy az alább leirandó magyarázat épen nem kaptárahuzás, bizonysága lehet az is, hogy az italiai cronicusoknál már van nyoma.

Acletus dicsőségétől megfosztottat jelent, s alatta Roma' dicsőségét Dácia, őt adófizetővé tevén, megtöré.

Médéna—Acletus' neje — üressé tettet jelent, s Olaszhon értetik alatta. Olaszhont Roma' nejét férje' bukása üressé tehette. Argirus ezüstöt értelmez. A meghódított Romának ezüst gyermeke Trajáni meghódítja a szűz tündér leányt Dáciát, mely az ellen' harczosaitól eddig szűz vala. Azonban Trajáni szinte elveszté Dáciát, miképen tündér Ilont Argirus, mignem a romai ezt

1) Gergely fekete várnak nevezi.

csakugyan örökre meghódítá, mikép a népregében is él. Tündér Ilonnak aranyhaja, Dáciának aranybányái voltak, melytől a fukar romai bányászok megfoszták. [1]) SZILÁGYI SÁNDOR.

HETI SZEMLE.

— A lefolyt 1847-dik évről igy elmélkedik egy németországi lap: Az év, mely imént végére jutott, méltán fájdalomenyésztőnek neveztethetik. Gazdag aratás által gátat vetett a bu és inségnek, mely elődei szomoru hagyományaként, mind szélesebben elterjedett, eloszlatá az aggodalmat és derültté tevé a fenyegető jövendőt. Megismertetett az aether' hatásaival s megtanítá az orvosokat, meggyógyítni a kórt, a nélkül hogy előbb mást idéznének elő, a szenvedőn segítni, a nélkül hogy kinoznák. Gazdag áldást hozott az emberiségre, s mi utólag jobbat nem kívánhatunk, mint hogy az év mely utána beállott, hasonlókép jeles fájdalomenyésztő legyen, csakhogy más értelemben; hogy tanítson meg a népek és álladalmak' betegségeit gyógyítni, rángása nélkül egy megelőző, gyakran halálos gyötrelemnek. Van erre szer? kétségkivül. Ha az előhaladó kifejlődés' követelései minden oldalról fölfejtve lesznek, ha az egyéni önösség megszünik az idő' intéseit mesterségesen elfojtani, és saját kéjelme' kedveért a közjónak ellenszegülni; ha minden igéret teljesíttetik, minden jog tiszteletben tartatik, ha törvények és szerződések nem elforgattatnak, nem az élő összefüggésből kiszakított szavak, hanem szellemük szerint kezeltetnek: akkor a bonyodalmak meg fognak oldódni, annélkül hogy gyötrelmeken sajnálkoznunk, áldozatokat siratnunk kellessék. A népek' életének aethere — a valódi, igaz előhaladásnak hódolás.

— Több tekintetből közlendőnek véltünk némelyeket azon fiatal szobrásznövendék Dozsnaynak, kiről lapunk minap is említést tön, e lapok' szerkesztőjéhez Münchenből irt legújabb leveléből. „Fogadja ön hálás köszönetemet — igy szól az — a Liszt urat illető tudósításért; már rég leróttam volna ebbeli tartozásomat, de be akarám várni Liszt úr' válaszát (melyet csak a napokban vettem). Tudván hogy szívesen részt vesz ön állapotomban, s érdekli az e felőli tudósítás, valamint a Liszt úrhoz irott levelemnek eredménye; im rövideden előadom: jelenleg saját nagylelkü személyétől Liszt úrnak kaptam annyi segedelmet, hogy már napról napra inkább terhesedni kezdett körülményeimből tisztességesen kiszabadultam, a szobrászathoz legszükségesebb eszközöket megszerezhettem s utamat Weimar felé februar'. 1-sőjén megkezdhetem; a nemeslelkü Liszt úrnak t. i. az a kivánsága, hogy ha dolgaim megengedik, látogassam meg őt Weimarban, hogy kellőleg értekezhessék velem személyesen sorsom felől, mivel azon segedelmi igéret az általa felszólított tisztelt uraktól mind ez ideig létre nem jött. Ő ugyan azt jegyzi meg levelében, hogy ismét lehetne emlékeztetni azon tisztelt urakat, kik kegyesek voltak igéretet tenni, ha tisztelt ön szíves lenne a közbenjáróságot magára vállalni. Én ugyan a legnagyobb tisztelettel magam is tennék lépést erre nézve; de mivel az említett tisztelt urak közől csekélységemet egy sem ismeri kellőleg, és még müvet előállítanom nem lehete, melylyel magamat megismertethessem: azt gondolom talán legczélirányosabb lenne, egy az egész magyar nemzetet érdeklő tárgyat müvészileg ha csak kisded alakban is előállítani. És e czélból, miután itt Münchenben több vázolatokat készítettem mind festési tárgyakhoz, mind szobrászi alakokhoz és emlékekhez, minő egy magyar szellemben gondolt Mátyás király' emléke 25 részint történeti, részint reá vonatkozó alakokkal; nem különben három különböző modorban felfogott emléke megboldogult fenséges Nádorunknak: ezeket, vagy legalább ezeknek egy részét volna szándékom először ugy mint tehetségem s költségim engedik, kisded alakban gipszben elkészíteni, és azt rostálás végett ön elé terjesztvén, s más több müértő urak' véleményét is iránta kihallgatván: akkor mutattatnék az fel Pozsonban és Pesten, nagyobb közönség előtt; és ha köztetszést szerencsés lennék müvem által nyerni, az rajzok által országszerte közönségesíttetnék s akkor lehetne egyszersmind felszólítani egyik vagy másik gazdagabb várost vagy közönséget, Pozson, Buda vagy Debreczen' számára hasonlag a fenséges Nádornak emléket emelni, (Pest' számára már elkezdették prof. Schwanthaler úrnál a kis mintát). Ezen az úton remélem én, hogy talán legbiztosabban lehetne valamit eszközölni; mindenesetre tisztelettel kikérem ön' ez iránti véleményét s bölcs tanácsát, miután nemzeti viszonyaink előtte tisztábban tudva vannak mint én előttem.“ stb. —

— A pesti müegyesület' közgyülésének érdekesb tárgyai közé tartoztak a minap említetten kivül: A mult évben mind a részvényesek' száma, mind a kiállítási jövedelem tetemesen csökkenvén, az ebből származó nem kedvező körülmények a mübiráló választmányt a képek' kijelölése' alkalmával azon indítvány' tételére késztették, miszerint a mult évrei tartalékba tett 400 pft. ne a nemzeti museum' számára, hanem rész-

1) L. Benkő gen. Transsylvaniáját ‚Huszti ó és új Dácia, Gergely János' „Historiáját Argirusról.“

vényesek közti kijátszásra szánt kép' vételére fordíttassék. — 1848 évi mülapul Storch F. „Nápoli jelenet"e választatván, annak kőre metszésével Hanfstaengel bizatott meg Dresdában. — Ellenben azon inditvány és javaslat, melyet az igazgató választmány az egyesület' örök megalapíthatása és a 400 pft tartaléknak magyar történeti képekre jutalomdíjul fordítása' tárgyában előterjesztett vala — csak tudomásul vétetett. — Végre megválasztatott az új igazgatóválasztmány.

— Vajjon miért nem adatik a nagy költséggel színpadosított opera: „A királyné csatárai" egyszernél többször nemzeti színpadunkon? — Avvagy csakugyan egyetlenegy énekesnő' szeszélyétől függene egy opera' ismételése? Azt nem hihetjük, mert ha ugy volna, a mostani igazgatóság bizonyosan erélyesen közbe fogna szólani.

— Schlegel valahol a szemtelenséget „isteni"nek nevezi. Ha jámbor bérkocsisainkat ismerné, őket legalább is félisteneknek nézné. Egy kis próbáját adta nem rég ezen „isteni-szemtelenség"nek a 117 számu bérkocsis. — Ugyanis egy szép holdfényes éjszakán kedve kerekedik egypár uracsnak a városerdőbe kikocsikázni, de kik azon elővigyázatlanságot követték el, hogy előalku nélkül ültek be a 117 számu bérkocsiba. Egész kényelemmel, semmi veszélyt nem sejtve kocsiznak ki s tüstént vissza; az egész tréfa tán fél óráig tarthatott. Leszálláskor a lózablász hat darab ezüst huszast kapott, mi gondolnók, valódi Lindhonorarium. De a ferenczvárosi Faeton másképen vélekedék. Ritka gorombasággal löké vissza az adott pénzt és legalább 5 pft járdíjt követelt, s azonkivül maga részére három huszast. Nem tudjuk bizonyosan, megnyugodtak-e e bérkocsisos követelésben annak kiszemelt áldozatai, de annyi bizonyos, hogy ezen példa újabb óvaintésül szolgálhat — előalku nélkül oly városban soha bérkocsiba nem ülni, hol a hatósági bérszabály — csak chimaera. —

— A lövészbál februar' 6-kán fog tartatni. A mult vasárnapi ez iránt tartott ülésben azonnal 300 jegy lön aláirva. — Budán az országházban tartandó casinobálok' elseje febr. 15-dikére van kitüzve. — 5-kén pedig, ugyancsak Budán a „Fáczánnál" az ifjak' bálja fog megtartatni. —

— Az izraelita kórház' segédorvosa, dr Baruch úr, köztiszteletü s tudományos müveltségü fiatal ember, hivatásának áldozatául esett, élte' virágában ideglázban halván el. Ez már 5-dik orvos, ki 10 év alatt e kórházban elhalt, s megjegyzendő, hogy egy ily orvosnak, ki napjait, s gyakran éjeit is hivatásának kénytelen áldozni (minthogy a kórház főorvosa s igazgatója az intézetet csak napjában egyszer látogatja meg) és igy nem csak idejét hanem egésségét is hivatalának áldozza, nincs több 80 pft évenkinti fizetésénél. —

— Derék Rózsavölgyink — meghalt. Teremtője ama kedves, andalító magyaroknak, melyeknek harmoniai hangjaiban egybeolvadva érzi nemzeti örömét és fájdalmát a magyar — nincs többé. De él és fölzeng tovább is érzése számos dalaiban, és szomoru nótái eszünkbe juttatandják mindannyiszor a genialis megyar hegedüst és hangszerzőt, ki elhagyatva, agg napjaiban elfelejtve, inség és nyomorban, a szó' szoros értelmében — kiszenvedett. — Béke hamvainak!

— Mint hallottuk — magyar eredeti darabokat előadó egylet van városunkban keletkezőben. A beállott 1848-dik év bizony igen aggasztón kezdődött, s nem ártana, ha a fönálló jégcsapás ellen biztosító egylet a franczia drámák' csapása ellen is biztosítna bennünket. —

— Vállas Antal' Nemzeti Encyclopaediájából a 4-dik füzet jelent meg Hartleben C. A. könyvkereskedésében.

— Mult héten adatott először, s azóta párszor ismételtetett Dumas Sándor' Skot nemes czimü vígjátéka. Nem mondhatnók, hogy újdonságokkal elárasztatik a hallgatóság, sőt inkább elég gyéren örvendeztetünk meg velük. Ennél fogva joggal megvárhatnók, hogy az igazgatóságnak több ideje levén a darabok' kiszemelésére, ebben nagyobb lelkismerettel járjon el. A jelen darab' választását egyátalában nem helyeseljük, — tiszteletet és becsületet adván egyébiránt Dumas urnak; — nem tartjuk pedig helyesnek e választást, mert az említett darab semmi előnynyel nem bír, mi azt a magyarítás' szerencséjére érdemesítné, holott ellenben azon tökéletes hiánya, hogy ne mondjam kijátszása minden magasb erkölcsi iránynak, mely a darabot jellemzi, a fordítás ellen kiáltólag szól. E darab' egyetlen érdeke, mely a közönséget leköti, azon tudnivágy, miképen fogja magát a nőerény kivágni a csábítás' töreiből, melyeket két oldalról is ügyesen vetett neki II-d. Károly udvarának feslettsége. Tudnivágy, melyet sikamlós dialogok és a költő' ügyessége oly magas fokra csigáznak föl, miszerint azon néhány szava a behálózott, s mint látszik igen dubius erénynek, mely Sara' ajkain egypár szócskában Istennek köszöni, hogy mentve van becsülete, rendkivül halvány bizonysága azon hideg fohászka' való őszinteségének, s nem egyébre szolgál, mint gunyául az erkölcsiség' követeléseinek. Az erénymegejtés' kisérteteit egészen a menekülés' látszatos lehetlenségeig szöni a néző' szeme előtt, s a háló' részenkinti kiteritése által fokonkint csigázni végletig a fogékonyabb fantaziát: —

egyhatásu a szándok' teljes végrehajtásával, s hatásának mérgét egypár ájtatos szó, melyről lerí a költői kénytelenség, el nem veszi. Oly darabok, mint a Skót nemes, még nem nekünk valók, s kár azok' átültetésével ugy sietni, mert nálunk még követelhetjük, hogy az erkölcsiség ne vétessék oly rendkivül tág értelemben, hanem igényei respectáltassanak. — Én legalább a moralitast könnyelmüebben fitymáltathatni, mint a Skot nemesben, nem képzelem. Volna hát bár a vígjáték még oly kitünő szerkezetü, jeles dialogu, érdekes alakokban bővelkedő vígjáték — mint a milyen nem — magyarítását akkor sem neveznők nyereségnek. — Előadva egyébiránt meglehetősen volt, — s kivált a férfi publicumnak tetszett.

— A kereskedői nyugdíj s kórházintézet' javára mult vasárnap 23-kán tartott tánczvigalom igen fényes volt, de népesebb is lehetett volna. A tánczkedv tetőpotját érte, levén hely elég; álarczos is volt egynéhány elég izléses és elmés — was viel sagen will! —

— Az újdon farsang Budán — f. hó 24-ke estéjén az országház' nagy teremében rendezett ifjak' tánczvigalmakor fényes örömjelei egyikét adá — midőn ott az ős város' fiatalon pompázó hölgyei közé Pest' néhány bájos képviselő szépségeit füzé egybe. A vigalom nemzeti jellemü, s fesztelen volt. Tánczrendünkön hirdetett tánczainkból, melyek közé becsülettel 8. csárdás volt igtatva, a bokortánez után következő utósó négy — az időnek reggeli 5. órán túlhaladta miatt elmaradt. Judex már bevégzé indulóját — az Egressyféle barna zenészek is felkapák könnyü hangszereiket, s az üres teremben egyedül állék búsan magam elé bámulva, oly fájdalomtól bántott kebellel, minő hölgyével epedve lejtni vágyó — de ájtatos reményében vég perczig csalt várakozóét dagaszthatja. B.

— Egy itteni izr. orvos a nemzeti casino' tagjául választatott. Az egylet' 22 évi fönállása óta ez első példája itt a felvilágosult türetnek.

— Hétfőn holnapután a pesti főrend' szine ad fényes tánczestélyt a tigris' termeiben. Kedden febr. 1-jén van a casinotermekben az első kereskedői piknik; vasárnap 6-kán a lövészbál, s szombaton 12-kén a nemzeti kör' tánczalma a redouttermekben. —

— A főmélt. m. k. helyt. tanács a most esztendeje elhunyt fenséges nádor József' felejthetlen emlékére nagyszerü requiemet rendelt tartatni, a hatóságok, rendek, polgárkatonaság' stb. részvéte mellett.

DIVAT.

Nőöltözékek: — Fehérneműk, csinos himzéssel ékítve s csipkével szegélyezve. Ingek, ujjaskák, überrockok himzett battiszt eresztékekkel, szélükön csipkével, finom redőzetü fodrokkal stb.

Első regtoilette alatt használtatnak flanel regruhák, részint egészen fehérek, fehér gyapju gombkötőmunkával, s rojtszéllel, részint szürke s rózsaszín bélléssel vagy koczkásan.

Második toilettehez, melyben barátinkat fogadandók vagyunk: cashmir háziöltönyök, tafotabélléssel, félbő s félhosszu ujjakkal, melyek könyökig nyitvák, s csokrokkal fölkapcsolvák, ugy hogy a hosszu egészen szük alujjak láthatók, de melyek' helyét egyszerü fehér ujjak is pótolhatják. Hasonló czélra szolgálhat szürke tafota ruha, köröskörül, valamint a keblen, s elül az ujjakon tüzésekkel, rózsaszín bélléssel s hasonlag tüzve.

Reggeli látogatástételre vagy otthoni elfogadásra: atlasz, tört (broché) pekin, moire stb ruhák, ékítményül szalagcsokrok, bársony szegélyek s gombkötőmunka, török rojtozat vagy pöfeszek szolgálhatnak.

A fekete csipke folyvást mindenütt előuralkodó a jelenkori elegans öltözékeken. Szép, például: róza atlaszruha, melyet két széles fekete csipke pöfesz s hasonló gallér ékít; vagy kék atlasz ruha hasonló fehér csipke diszítménynyel. Mindenikhez hosszu csipkeshawl.

Látogatási öltözékek készülnek továbbá nyilt magas derékkal és csipkeszegélyzettel; szép ruha például gyöngyszín pour de soie két széles fodorral, s a fodrok fölött hasonszinü hímzéssel; valamint a félszük ujjakon fölül és alul, meg elül a derékon; vagy síma törökbuzaszín tafota ruha, az övtől kezdve egész aljig nagyszámu kicsipkézett fodrokkal, valamint a gallér is ily kis kicsipkézett szegélyzetből áll.

Bálöltözékek: róza gaze, a térdtájig hasonkelméből készült pöfeszkékkel (Pouffen) melyeket bizonyos távolságra könnyü levélágak választanak el egymástól, melyekről egy gyöngybojt hull alá a gazepöfeszekre. A drapirozott derék hasonló bokrétával szegélyeztetik, melyről a gyöngyök övig hullanak le. Mind ez mind amaz apró tüllecsíkokkal megrakva, melyek oly sürün állanak egymás mellett, hogy átlátszó mohához hasonlítnak. E szegélyzeten, mely két oldalt egész az övig megy, apró róza virágok állanak, melyek' levelei ugy néznek ki, mintha ezüst dér ülne rajtok, mi a ruha' légszerüségét még inkább emeli.

Kimenetre köpenyek szolgálnak, csipkével vagy gombkötőművel ékítve. E czélra szép például, fekete bársony páltó, rózatafotával béllelve, paszományzattal diszítve.

Legújabbak a nődivatban az ugynevezett herczegnőruhák. Kinézése ezeknek első

tekintetre kissé merész, egészen új szabásuk miatt, mely némely férfiöltönyhöz hasonlít. A herczegnőruhának dereka és alsó része egy darabból van szabva, ugyhogy a derékon nincs varrás rajta, hanem a testhez állása ügyesen alkalmazott ránczok és pálhák által eszközöltetik. A rock, lassankinti szélesülés által a deréknál kezd képeződni. E szabás a nőknek, kivált hátulról annál bájosb kinézést kölcsönöz, minthogy a testközépen semmi határvonal nem szakítja félbe a növésnek azon hullámidomu menetét, melyre festők és szobrászok oly sokat adnak. Bársony, selyem, de kivált posztó igen alkalmasok az ily herczegnőöltönyek' szabására, melyeket a varrások' folytában mindenütt paszománnal, vagy hímzéssel diszítnek fel. Bársonykalap, atlaszbélléssel, s egy tollal diszítve, végzi be az ily fölöttébb elegans öltözéket.

Férfiöltözékek. A világos szinü páltók e télen ismét igen divatosak; némelyek szélesek és zsákidomuak, mások szükek, hosszu derékkal s messze álló gombokkal. A zsákidomuak elül shawlszerüen vannak szabva, s két három gomb tartja őket össze. —

Látni azonban sok kis köpenyeget is, igen világos szinüt; ezek kerek szabásuak, s kivált a vállakon feszesen testhez állnak.

A frakkok idomukat nem változtaták, csakhogy öblük (Schoosz) valamivel szélesebb s nem oly rövid, mint mult télen. —

A mellények még folyvást igen hosszuak, ugy hogy a csipőt elfödik, és shawlszerün szabvák. Féldiszre skót koczkás kelmék legizletesbekül tartatnak, s az ily mellények vagy egymásra vethető hajlott gallérral, vagy csak egy sor gombbal ellátvák, ugy hogy egészen begomboltathatnak.

Mi a nadrágokat illeti, legkedvesebbek a szürke szinek, részint csikok, részint csüllők, részint kettős színárnyazattal.

A háziöltönyök, melyeket némely elegans uracs otthonn visel, rendkivüli pompa által tünnek ki. Kelméjök damaszt, vagy bársony vagy cashmir, s részint hímzet, részint aranyrojt és gazdag szegőzet diszíti s béllésük bunda. — Ehhez kis ujjas, vagy épen dolmánynemü öltöny vétetik, ugyhogy az ily uracs, ha még hozzá török nadrágot huz, ugy néz ki mint egy török pasa.

Bébbszem.

* Egy kávéházban két pénzhajhász veszekedett egymással; egyik a másikat becsületrablónak nevezé, fenyegetvén azt, hogy mint rágalmazót törvény elé idézi. Mit, törvénybe idézni? közbeszólt egy harmadik. Mit itéljen itt a törvény? az elrablott becsületet adja vissza! Barátom, hol semmi sincs, ott a császár elvesztette jogát.

* A budapesti bérkocsis czéh felbonthatlanul egyesült a végre, hogy ezentul szorosan a szabott díjjegyzékhez fogja magát tartani — csakhogy a díjat maga szabja meg.

* Egy valaki egy más valakit rendkivül meg akarván dicsérni, többi közt ezt is mondá felőle. „Ámde X nem csak nagy tisztviselő, hanem ép oly nagy oeconomus is. Köztudomásu dolog, hogy a Z-falvi jószág az előtt egy fillér hasznot sem hajtott, s mióta ő átvette, kétszer-annyi jövedelmet hoz.

* Egy úrnőnél egy férfi mutattaték be, ki a szavakat kiállhatatlan iomhasággal vonszolva mondá ki. Látogatás után kérdeztetvén felőle: meg nem foghatom, — volt felelete, — hogy nem unja egyszer magát halálra azon, a mit mond.—

* Ismeretes az anekdota az egyszeri rendkivül pisze prokátorról, ki midőn a köztörvényszéknél egy iratot csak bajjal olvashatott, a nagyoru tanácsnoknak e csipős megjegyzésére: „Nincs itt valakinél egy szemüveg az ügyvéd úr' számára?“ — igy felelt: Hogy hasznát vehessem, szükség hogy az úr orrot is adjon hozzá. Ez a következő anekdotát juttatja eszünkbe. Egy másik szinte igen pisze orral biró úr egyszer templomból jövén, egy koldusnak alamizsnát adott, mit az e szavakkal köszönt meg: az Isten tartsa meg az urnak szeme' világát. — Miért épen azt? kérdé az adakozó. — Csak azért édes úr, felelt a koldus, mert ha látása meggyengülne, a pápaszemet nem tudná hova tenni.

* Az állatkínzás elleni egylet' tagnői nagyszerü mausoleumot szándékoznak emelni januárhóban elhullott mopszaik' emlékének.

* Egy gazdag uriházhoz néhány hónapig járt a kisasszonyokhoz egy tánczmester, hogy őket lehetségig polkaképesek, keringősök és quadrillszerüekké idomítsa. Egy szép reggel a nagyságos mama megszólítja a mestert s azt kérdi: tudnak-e már a leányok francziául? — képzelhetni a tánczmester' bámulását, kinek meglepetés meg ijjedség nyelvének erejét egészen megbénítá.

* Egy úr, ki meghaladta a 80-at, egynapon a madárvásárra ment s egy hollót vett. Szembe jövő barátja kérdvén, mi czélja vele: Meg akarom látni, felelt az öreg, ha csakugyan igaz-e, hogy e madár háromszáz esztendeig él, mint róla regélik.

Budán, a kir. egyetem' nyomdájában.

EGY PROLETÁRIUS' LEVELEI.

MEDVE IMRÉTŐL.

III.

(Folytatás.)

irokra vezetem tisztelt olvasóimat. Sirokra, mely omlott váráról s szeszélyes alaku szikláiról nevezetes; már itt a lakosság, számra 1300, csupa palócz, körülte terülnek el a legregényesebb vidékeken Recsk, Derecske, Pétervásár szép templomával, sz. Domonkos, Sz. Erzsébet, Sz. Mária, Istenmező, Lelesz, Verpelét, Szolláth, Bodony, Erdőkövesd gyönyörü kertjével, tiszta palócz helységek; e hegyi nép különös szokásai és viselete által különbözik a magyartól; nyelve magyar, de a szókat kivált közepén és végén igen hosszan mondja ki. Földesuraikkal elégedett emberek, híréből sem ismerik az örök váltságot, s mégis boldogok.

Vegyünk bucsút a Mátrától, mely honunk' főhegyeinek egyike, ered Nógrádban; Heves megyében 3,500 láb magasságu, s innen Gömörbe terjed s egy részét teszi a Tátrának. A Mátra királynéja a lapályoknak a Dráva és Marosig, a Zagyva és Tarna folyamokig; siessünk Egerbe.

Eger székesváros, ki ne ismerné dicső multját. Müveltségre Gyöngyösön fölül áll, és nagyszerü épületei fővárosi szint kölcsönöznek neki; köznépe kapásokból áll, kik szőlőmivelésből élnek; az egri bor híres. Itt az újabb idők' haladási eszméitől átmelegült keblek sok szépet és dicsőt hoztak létre, ezek közt a kisdedovó intézetet; de bár nem hiányzott kezdetben a tűz, mi nálunk, sajnos, mindennapi dolog, most mégis mindezen intézetek elenyésztek, s megyen minden a régi kerékvágásban. Az ifjak' tudományos müveltségére jótékony hatással van a cziszterczitarend' saját házában és költségén épült tanodája, melynek derék igazgatói és tanárai fáradhatatlan szorgalmukért megérdemlik a haza' köszönetét és háláját; adjon az ég számukra türelmet és kitartást, hogy szép pályájokon erélyesen haladhassanak; a cziszterciták' kolostora egyik a szebb és nagyobb épületek közöl, gyönyörü kerttel az utczára. Egernek sok alapítványai és közintézetei között 1828-ban az érsek által alapított néptanitókat képző intézet megemlitendő, valamint a szegények' intézete is. Hogy Eger' köznépe meg van elégedve sorsával, nem lehet rajta csodálkozni, ámbár némelyek ezt felötlőnek tartják, és azt gondolják, hogy e nép vakbuzgó, buta nép; de nem ugy áll a dolog; az egri köznép nem szinből, hanem szivből vallásos, és itt rejlik boldogságának és sorsával elégültségének gyökere. E néptől sokat várhat a jövendő, mert nem lehet tagadni, hogy a vallásos ember egyszersmind jó ember is. Meglehet, hogy állitásom talán e-

gyes részleteiben megczáfolható, de én igy tapasztalám. Itt is valamint Gyöngyösön is nem egy a közszellem, hanem különvált, Egernek is két casinója van, egy uri és egy polgári, a harmadik, mely Gyöngyösön mágnási czim alatt ismeretes, itt ugy látszik az egyház' férfiai közt létezik. Régi várának egyik földalatti boltozatában nyugszik a derék Dobó.

Ha az egriek mulatni akarnak, elmennek Tárkány' regényes vidékére, mely a várostól félórára van, báró Barkóczy' hajdan igen kedves helyére. Tárkány a felső magyarországi aristocratia' gyülhelye volt Barkóczy' idejében, és szépségét a külföldről is csodálni jártak, most már romai sem láthatók az általa építtetett gyönyörü kastélynak! —

Tárkány maga nagy helység Borsod megyében, népe ajtatos és szorgalmatos; tul rajta a szilvási vashámor gr. Keglevich' aggszerü kastélyával és népes helységével. Az e vidéken lakó nép vagyonos, sőt mondhatom Heves és Borsod megyében szegény helységet nem találtam. Innen hg Koburg' Cserépvár edelényi uradalmát látogatám meg, a nép itt is magyar és vagyonos, de nem kivánja a népképviseletet. A vidék a cserépvári romokról tekintve elragadó; innen szép panoráma nyilik a Hor' völgyébe, melynek legmagasb csucsa a Mákszem, mellette kisebb hegyen Odorvár' omladéka.

Szálljunk le innen is kedves olvasóim, és Fardon, Ábrányon, Harsányon s Csabán keresztül ránduljunk Miskolczra, Borsod' székvárosába.

Miskolcz népes város, keresztülfolyik rajt a Szinva, mely a hegység' kebeléből ered, hol a hámorok vannak, Diósgyőrből. Miskolcz' népe mint Gyöngyösé vagyonos és iparüző, csakhogy itt is külön van válva a nemesi elem a polgáritól, s bár ellenzéki férfiai szinte mint másutt, ezen közfalak' ledöntésére törekesznek, két casinóval bir, urival és polgárival.

Közintézetei s iskolái jó karban vannak, de már itt németek és tótok is vannak, kik azonban igen csekély számuak, most a magyar elem tulnyomó. A városon kivül folyik a Sajó' vize Mohács felé, hol a magyar nemesség' szine java elesett. A városhoz félórai távolban fekszik a Kazinczynk által magyar tempének nevezett diósgyőri völgy.

Állapodjunk meg itt tisztelt olvasóim; és ti jó barátok, kik e helyen velem voltatok, nyujtsátok baráti jobbjaitokat; o! csak egy hibázik közölünk, őt elragadta a halál! az irodalomnak és honának korán elhunyt Pilta Mihályt, őt nem üdvezelhetjük többé!

Állapodjunk meg Borsod megye' regényes hegysége a ‚Bükkös' között, hol a szem elől elrejtve, tündéri szépségü völgyek buja vegetatióval, kristálytiszta vízesések, égbe meredező sziklahegyek, őserdők' árnyai által félig eltakarva; ábrándos alakzatu számos csepkő barlangok, százados hallgatagságban őrizve a természet' kifürkészhetlen titkait, rejlenek; állapodjunk meg itt, mint egy határkönél, mert messzire terjed még utunk; állapodjunk meg, mert itt van a magyar világ' vége; e hegyeket balra elhagyva, ámbár jó országuton, de mégis kevert népesség közé jutunk, melynek annyi érdeke, a menynyi nyelve. Eddig tisztán magyar néppel volt dolgunk, mely ámbár legkevesbbé sem ért meg az újítók' magas eszméinek befogadására, de szorgalmatos és vagyonos boldog nép. Nagyon, nagyon hideg van a Kárpátok felé, s az ut fárasztó; itt kipihenhetjük magunkat. S keresztülutazván több irányban Heves és Borsod megyéket, mint a legmagyarabb megyéket, szóljunk a magyar köznépről általában, erről azonban jövő levelemben.

(Folytattatik.)

Érzeménylombok.

I.

Itt a tavasz, elment a tél,
A megholt élet újra él,
E zaj, öröm, mi volna más,
Mint egy dicső föltámadás!..

Fenn víg pacsirta énekel,
Hegy, völgy, mező reá figyel,
Alatt andalgó csattogány'
Dalában olvad a magány.
Az ifju bokrok' árnyain
Szellő enyelg lágy szárnyain,
Morogva fut a bérczpatak,
Tükrén sugár s gyöngy ringanak,
Harmat mosolyg a lombon át,
A nap csókolja benn magát,
A természet' szüz kebelén
Minden virág egy érzemény.
Hát a mezön a zöld lepel,
Minöt ecset nem remekel,
Az ég' vidám tekintete,
A föld' balzsamlehellete!..
A te hatalmad' érdeme —
Dicsértessél, tavasz neve..
Elment a tél, itt a tavasz,
De itt belül — itt még havaz.

II.

Mi oly magas miként az ég,
Mi oly mély mint tengerfenék?
A szerelem,
Az érzelem,
A hü szerelem végtelen,
Az érzelem fenéktelen:
Lenn a tengerben örvények sodornak,
Fenn a magasban villámok honolnak.

KARÁD.

AZ INNISMOREI KERESZT.

(Folytatás.)

— Archibald mégis bebocsáttatást kér! — viszonzá sürgetve a főnök. — Mondd urnödnek, hogy én férje elött nem vagyok idegen, s a kisasszony elött sem. Lady Anna szóljon érettem.

Anna élénken elpirult, a mint jelenlétében a várör ez üzenetet mondá: bocsásd be anyám! — monda. — Én kezeskedhetem tiszta szándokáért.

— Te öt alig ismered! — viszonzá az anya szelid szemrehányással. — Átalában nem ismered a világot és e ravasz skot népet. Hátha ez csak gonosz terv, a várat elnyerni — az erdöcsucs nincs messze, egy rejtett csapat elötörhet, midön híd és védrács nyitva van — hogyan védnök magunkat ellenük!

Második tagadó válaszszal tért a várör vissza a falakra, honnan a künn várakozónak értésére adta urnője' aggodalmait.

— Esküszöm a szent szüzre és az innismorei keresztre, — kiálta a főnök — hogy lelkemben nincs hamisság, egy clanfi, vagy csak egy alföldi fegyveres sincs közel! Lovam és apródom maradjon kunn — magamnak, gyalog, csak fog egy ajtócska megnyittatni. Békében és barátsággal jövök, a népek' gyülöletével nem gondolok.

— Anyám! — monda Anna hévvel — gyalázat Beaufort' házára, ha a vendég, ki hozzá közeledik, küszöbétől elutasíttatik! Én magam ajtót nyitok neki, s atyám meg fogja köszönni!

Az anya, hogy a dolgot végletre ne juttassa, megegyezését adá. Igy cselekvék ő Anna' legkorábbi gyermeksége óta; eleinte, mert a kicsiny oly gyöngélkedö volt, hogy a kora sír látszék rá várakozni, később pedig tulgyöngéd szeretetből, mely semmit nem volt képes megtagadni; igy lön, hogy az eleven leányban heves akaratmakacsság fejlett ki.

Archibald megjelent. Nem vala ő képmása nemesi finomságnak, minöhez lady Beaufort a windsori udvarnál s Párisban is szokott, hanem volt a mesterkéltlen természet, legnemesb idomában, mely minden nyerset ellök magától, s föltünése csak idegenszerü, de sértö soha nem vala. Igy csakhamar elötünt, mi lényét átvilaglá, miként életadó nap. A szerelem nem rejtezék el benne jobban, mint a rózsa rejlik saját levelei közé, — fényre tört az, büszke vala választására. Még tétovázott ajkain a szó, mely azt megvallandá, de a pillanatok bensöleg hirdeték azt, szava' hangjában reszketett édes zenéje, s Annának nem volt többé szüksége szóra, elragadtatva lelkében érzé, hogy a férfi övé. A két fiatal szívnek nem kelle sok idö, hogy egymást megtalálják és szeressék. A mi hideg napja-

*

inkban, s még hidegebb lelkeinkben ez már máskép van.

Gond és megindulással nézett az anya a két gyermekre. A fiatal főnököt is igy nevezé, mert lénye romlatlanul mutatá még azon gyermekiességet, mely minden egyéb tulajdonnál előbb megnyeri maga részére az érettebb nőszivet. Oly figyelmes, oly őrgondos vala Anna iránt — mondá neki, hogy az ő anyjához hasonlít, és ekkor sötét szeme könybe lábbadott, és aztán megint tele szívvel tuda örvendeni dolgoknak, mik itt a mindennapiak közé tartoztak; és minő gyöngéd volt beszéde Anna' ellenében!

Mindazon viszonyokról, mik őket zavarni fogták, szó sem volt. A külvilág feledve lenni látszék. Mi köze törzskülönségnek, népek' gyülöletének, hol két szív egyesült! Csak a hű anya, ki rokonérzelmüket oly bensőleg erősödni s nőni látá, gondolt aggódva mindenre, és tiszta tudomás után vágyott, mit kelljen tennie. Most nem volt többé más ut, mint férjének hazatértekor keblét kitárni, és a véghatárzatot az ő férfi- és — vigaszul mondá ezt magának — atyai kezeibe tenni. Talán minden kedvezőbben fordul, mint az anya' aggó kedélye tőle fél. Sir Walter Archibalddal ismerős volt, ez oly sürgetve ohajtá őt látni; a kötelezettségről irányában, sir Walter' neje is tudott valamit, habár annak indokait ép oly kevéssé ismeré, mint bámuló barátai, kik csak feddhetlen hirével nyugtaták meg magukat, mig a koronaügyész panaszt nem emelt ellene.

Az éj beállt. Kétséges volt, haza tér-e még ma a várur; Archibald tehát bucsút vön. A skot határföldön egy bajtársánál szállásolt egy időre, s még holdvilágon át akart kelni a folyamon.

— Szabad ismét jönöm, ha uratok honn leszen? — kérdé, a kérdést az anyához, a pillantást Annára irányozva, kinek szeme csak egy futósugárt lövelt rá, s aztán földre süllyedt. De az Archibaldnak eleget mondott, és a boldogság, mely őt üdvezité, szép pirban égett arczain.

— Jöj ismét, sir Archibald — monda jószivün az anya, — de — saját biztosságodért — inkább a szokott lovagöltözetben, minőt a ti népetek' nemesei is, ugy mint miéink, viselnek. A plaid, jól tudod, a Tweeden innen ellenségül tekintetik, s ha a határ' őreivel találkoznál —

— Hah! e veszély nem nagy! — nevete a főnök, mig szeme bátran fölvillámlott. — És az én népem' nemesei, mondod, más mezt viselnének, mint plaid és tartant? Az én népemet egynek tartod ez alföldivel, mely a Tweeden tul veletek szomszéd? A hegyek' sasának semmi köze a völgy' rókái s farkasaival — épen ugy, mint gaelnek a szászszal. Ti bennünket mind skotoknak neveztek; a felföldön erről mit sem tudnak!

Tekintete, mig igy beszélt, lassankint elváltozott, bátor büszkeség világolt vonásaiból, és a finom ajkakat dacz dagasztá. Azonban újra meghajtá magát a delnő előtt, és monda megnyerő, szives hangján: köszönöm, nemes nő, szándékod irántam jó. Mac Innismore nem ismer veszélyt; jaj neki, ha attól még félne is!

Annától csaknem szótlan bucsút vön, és elhagyá a várat, melynek kapusa mogorva pillantással nyitá meg neki a kis ajtót. — Nem hallatlan ez, Bob? — kérdé az íjászt, ki mellette állt.

Az árkon tul állott a lovakkal Archibald' fegyvernöke, fáradhatlan türelmével a felföldinek, ki főnökének vak szolgája. Helyét egész nap csak a végre hagyta el, hogy itasson s elfogadja az ennivalókat, mik Anna' sürgetésére bőven küldettek a várból számára. Archibald némán ült lovára, és a kis lovak repültek lovasaikkal a folyam felé, melynek habjai a holdfényben villogtak. De a parton, lefelé, kis távolságra egyéb is villogott: az apród' éles szeme sisakok és dárdahegyeket vélt észrevenni, és fölriasztá urát az édes álmokból, annál inkább, minthogy most közelgő lódubogást is hallott.

Archibald' első érzése fölszikrázó csatakedv vala, de hamar mást gondolt, fölfelé

irányzá lovát, s parthoz jutott, a mint már hangos kiáltás, őt illető, vált ki az elővágtató dárdások közöl. A főnök nem felelt, hanem ménével a folyamba ugrott, mely magasan locsesant föl körötte; az apród szorosan utána — és átusztanak, nyilaktól körülsuhogva, de melyek sokkal messzebbről valának lőve, semhogy bizton találhattak volna.

VI.

— Mac Innismore! — ismétlé Beaufort a nevet, melyet neki neje mondott, hatalmas hangon, ugy hogy a nő csodálkozva tekinte föl rá. — Ő itt volt! Ő ismét eljött — és mit akar? — tevé hozzá sir Walter izgatottabban. — Nem gyaníttatott semmit —?

— Ah, drága Walterem! — viszonzá neje — de igen, én keresztülláték rajta —

— Te habozsz? — kiálta Beaufort, s nyugtalanul megragadá neje' kezét. — Szólj!

— A szerelem vezeti őt ide, szerelem Anna iránt, — monda szeliden, s férjéhez föltekinte, hogy mindjárt tudja, minő sors vala a szeretőkre kimérve.

Azonban ugy tetszék, mintha sir Walter egészen mást és sokkal roszabbat várt volna, mert összehuzott szemöldei szétsimultak, mély lélekzetvétel oldá föl keble' feszültségét, sőt mosoly vonult nyájasan át férfias vonásain. Ekkor az anya oly boldog vala leányaért!

— A szerelem! — monda Beaufort, s perczre gondolatba mélyedt. — És Anna?

— Azt hiszem, az ő szíve sem maradt izgatl nul — viszonzá a feleség. — Ismered az ifjut, ő igen képes egy leány' hajlandóságát megnyerni; szép, szeretetreméltó, lovagias. De egyikük sem nyilatkozott, én gyermekünk' oldalától nem távoztam, hogy minden elhamarkodott nyilatkozást meggátoljak, mig te, drága férjem, nem határozhatsz fölöttük.

Az elszórtsággal, mely rajta erőt venni akart, küzdve hallgatá őt a férj: most fölkelt, egypárszor keresztüljárta a szobát s azután monda, homlokát dörzsölve: — teljes lehetlenség!

— Már én is gondolkoztam mindazon gátakról, melyek ez összeköttetésnek utjában állanak — szólt a nő, férje' gondolkozásának látszatos változásán megdöbbenve. — De mégis ugy gondolnám, ha Anglia és a skotok' királya közt béke van — a nemes családok közt gyakran történtek összeköttetések —

— Az nem lehet! — monda sir Walter egy szó magyarázat nélkül, mi egészen rendes szokása ellen volt, miután mindig, ha eltökélt akaratát nyilvánítá is, hozzá tevé indokait.

Mivel hallgatott, a nő szeretettel az okokat kérdé.

— Teljes lehetlen! — ismétlé, s újra föl s alá méré a szobát.

— Walter, nem ismerek rád — monda szeliden a nő. — Midőn gyermeked' boldogsága van koczkán, kizárod az érett megfontolást köztünk szülők között?

— Hidd nekem, mindent megfontoltam! — viszonzá Walter. — Gyermekem' boldogsága szívemen fekszik, — de itt — lehetlen!

Richard' belépte szakítá félbe a párbeszédet. — Különös vendégünk volt? — kérdé anyját. — Azt hiszem, most ismerem a talismant, mely bennünket minap a rablóhad' dühe ellen védett — a régi kötelezettségeken kivül! — tevé hozzá atyjára vetve pillantást. — De Anna feledni látszik, hogy bármily fényes legyen tolla, a ragadozó madarat mindig csak nyilakkal szabad köszönteni.

— Bízd rám házam' becsületének gondját! — viszonzá szigorun az apa.

Apa és fiu közt egy idő óta sajnos viszony fejlődött ki, melynek legfőbb oka mindenesetre az utóbbik volt. Ő sokáig önálló vala külföldön, lovaghírt szerzett magának, s most atyja' sorsába besodorva látá magát, ismét az atyai tekintélynek alávetve, melyet többé elismerni nem akart. Ha az anya mint békeangyal nem lett volna engesztelő között-

tük, e feszültség már rég határzott kitörés' fokára hágott volna.

A mint az atya ma a fiutól ismét parancslólag megtagadott minden részvétet a közös érdekü tanácskozásban, Richard' önérzete végre fölszikrázott. — A ház' becsületét védni az én jogom is! — viszonzá. — Mert ha az veszélyezve van, a gyalázat engem épen ugy ér, mint bármi más tagot, vagy épen a ház' fejét. Ittlétem elég bizonyság.

Az anya halálra ijedt e vakmerő szón, melynek hatása nem is maradt el. Pillantással, mely mint tüzsugár lövelt a fiura, lépett sir Walter szorosan eléje : — Igy mersz velem beszélni, gyermek? — kiálta reszketve. — Ittléted, mondod, azon gyalázatnak köszönhető, mely e n g e m ért? Szemtelen fattyu, te mersz itélni fölöttem? — Hallgass! — mennydörgé, a mint Richard fölhevülve szólni akart. — Hallgass, és távozz szemeim elől!

Kezeit tördelve lépett közéjök az anya, könyeivel idézni el a vihart; de Richard, ki most halálsápadt lön, elhagyá a szobát, a nélkül hogy egy szót szólna, s a férj is, miután nejét homlokán megcsókolá, szobájába vonult vissza, hol őt, mint neje jól tudá, háborgatni senkinek sem volt szabad.

Hosszu idő' multán, mialatt az anya, szomoru gondolatain csüggve, magán erőt venni ügyekvék, hogy aztán Richardot fölkeresse, s kérése által engedékenységre birja, Anna jött rémült arczczal. — Anyám, mi történt? — kérdé. — Mi baja Richardnak? Oly haragosan találkozott velem, mint még soha, s engem — nevezett! — És azt mondva homlokig pirult.

— Hol van?

— Ellovagolt; mint őrült sarkantyúzá lovát a kapuut felé — monda Anna.

— Az Istenért! — kiálta az anya. — Hova?

Azt senki sem tudá. Talán a harag űzte ki, hogy nyugalmat hajhászszon magának, mintha az máskép megszerezhető volna, mint csendes megadással. De a cselédek azt mondák, hogy ugy készült ki, mintha utra indult volna, még nyeregzsebeket is vön magával. Sir Walter a jelentést némán hallgatá; szót sem szólt, midőn az éj fiát vissza nem hozá, s csak harmadnap bátorkodott a hű nő, egy félékeny kérdéssel megszakítni sötét, hallgatag szeszélyét. És bámulatára, a redőzött homlok' daczára nyájas és engesztelékeny hangulatban találta őt.

— Sajnálom, — monda — hogy a tüzeskedő szavaimat betüszerint vevé. Talán igen kemény valék hozzá, de ő ingerelt reá. Fiatal vért igaz nem mindig fékezhetni; miattam kell itt elrozsdálnia, miként jó aczélnak nedves pinczében; de az nem ad neki jogot, olyat mondani szemembe, mit királyomtól sem türnék. Majd fölkerestetjük — irj neki, hogy térjen vissza.

De Richardnál a távozás komoly föltétel volt; nem találák őt, mint remélék, egyik szomszéd várban, sem Beaufort' azon vidékbeli másik jószágán; d é l n e k lovagolt ő, azt látta a toronyőr, ki utána nézett, de utját nem messzeig lehete nyomozni. Az atyának most más gond szállotta meg szivét, de melyet neje s leánya előtt gondosan elhallgatott, mint több egyebet is, mi épen most előttük is nagy fontosságu volt. A Heron-castleből önkényes távozás által Richard a király' számüzőparancsát megszegé, s azon fenyiték alá esék, mely ily esetekben igen sulyosan szállott a bünös' fejére. Sir Walter nem sejté, hogy az ő feje fölé is új vihar vonult, feketébb és fenyegetőbb, mint valaha.

Annát, ki testvérét szivéből szereté, mindazon apró szóvita mellett is, melyet egyformán heves véralkatuk köztük előidézett, szökése megszomoritá; senki nem mondá neki, hogy annak ő ártatlan oka; de utósó kemény szavai fájtak neki, s nem birá azokat feledni. Archibald sem jött azóta — mi tartóztathatá? Tán sir Francis Howard' fegyveres csapatai, melyek most éjjel nappal szokatlan tevékenységet fejtének ki? Vagy szivét nem ösztönzé azon érzés, mint Anna hivé? Már kezdé magát e miatt bohónak nevezni.

Ekkor egy estve, midőn a csillagok már ragyogtak, és nem vala hold az égen, azon hangok, melyek már egyszer bebocáttatást kértenek, zengtek föl a bástyára, hol sir Walter, neje s gyermekével az enyhe tavaszlégen egy kis sétát tön. A dallam, melyet a kürt halk hangokban hallatott, oly egyszerü vala, de panaszával szívig ható : egyike amaz ősrégi népdallamoknak, melyek a felföld' völgyeiben, a kék tavak' partinál zengenek, szív' hangjai. Beaufort Walter meghatva hirtelen megállt ; még hallgatódzék, midőn a hangok már elhullámzának : ugy hatának azok rá, mint egy emlékeztetés rég eltemetett időkből. De Anna legbelsejében megrendült, mert ki künn bebocsáttatást kért, az Archibald vala.

Nem soká kelle sejtelme' igazolására várnia, s a várur komolyan adott engedelmet, hogy a skot bevezettessék. — Menjetek szobátokba, — monda oly hangon, mely mélyében halkan reszketni látszék. — A főnöknek velem van beszéde.

Anna lopva mosolygott ; ő tudta, hogy Archibald nem atyja' kedveért jött, habár utósó bucsújakor azt mondá is — de egyszerre aggó és édes remegés' heve futá át : hátha Archibald mégis atyjával akar szólani ! talán boldogsága fölött ez óra határozand — hévvel ölelé meg anyját, midőn vele egyedül vala, magyarázat nélkül, mire többé szükség nem is volt.

Könnyen szökelve, mint hegylakónak szokása, sietett föl Innismore' főnöke a lépcsőkön, melyek öt kedveséhez vezetendék ; de szemei őt nem találák a csarnokban, csak a ház' parancsnoka lépett eléje. Udvarias komolysággal köszönték egymást, mint régi ismerősök. Azok is voltak : a csatában szemben álltak egymással, s azóta különös viszony létezett kettőjök között.

— Ismét itt vagyok — monda Archibald azon nyiltsággal, mely egész lényét jellemzé. — Egykor megkiméltél, midőn kezeidbe adatám : lovagias nagylelküséget a gael ép oly kevéssé felejt el, mint bántalmat, mit rajta elkövetnek. Folyjon bár tovább is a viszály az alföld' határlakói s királyod' sergei közt : Beaufort és Innismore között béke van.

— Mégis beütöttél a többiekkel e vidékre, és semmit sem kiméltetek — viszonzá Beaufort nyugtalanul. — Csak ez utósó ízben, megfoghatlanul —

— O ne mondd : megfoghatlanul ! — kiálta Archibald. — Mi számolánk egymással ! Te kimélél engem régi tartozásból, melyet atyám rótt rád, mig élt — jó ! többé tehát nem valál adós ! Én akkor nem mondám neked, mért társult a felföld' sasa az alföld' rókájával — nem prédára ment ő át a Tweden; szent kötelesség kergeté őt, legszentebbike ó törzsek' ivadékinak, e vidékre : a b o s z u !

Sötét pillantással látszék Beaufort a főnök' lángzó szemeiben kémelni, aztán hallgatva inte kezével, hogy folytassa.

— Boszut véve mindenkin, karom tán öt is érendé, kit keresek, kit nem ismerek ! — folytatá Archibald. — Atyám' vére boszuért kiált — árnyéka nyugtalanul bolyg a tónak partjain, hol őt az idegen megölte ; anyám — itt erőt vön az ifjun a gyermeki szeretet, s kezeibe födé el arczát ; szünet állt be. Archibald még sokkal fiatalabb volt, semhogy gyorsan urává tudott volna lenni érzelmének.

— Él még anyád ? — kérdé Beaufort oly megindulással, mely elárulá, mily részvéttel hallja a vendég' szavait.

— Még él, ha bánkódás és lélekkínteljes létet még életnek nevezhetsz ! — viszonzá Archibald fájdalommal és hangosan, mert nem tanult érzelmein uralkodni. — Mint örvendene, ha visszavinném neki a győzelemzálogot, szívvérébe mártva az árulónak !

Beaufort hallgatva tisztelé fájdalmát s nem kérdé az utósó rejtélyes szavak' jelentését. Kis idő mulva a főnök magán erőt vön.

— Semmi sejtelem nem mondja, miért jövök hozzád ? — kérdé, szemeit oly kifejezéssel szögezve Beaufortra, hogy ez öt félreérthette volna, ha az ifju' pillantata elől ki nem tér vala.

— Gondolom — felelt tompán, elővéle-

ményétől elfogultan, mindent feledve, mi az alig hallott szavakban azzal ellenmondásban állt.

— Tehát tudod, miért vala elöttem szent minden zöld füszál, minden virága e földnek, — kiálta hévvel Archibald; — tehát tudod, hogy véremet adtam volna védelmére a helynek, hol egy angyal lakik, hol életem' napja, a tavasz, a boldogság föltüne! Béke és örök barátság Beaufort és Innismore közt! Koronázd meg szövetségünket: add nekem nőül leányodat!

— Mit kivánsz?! — mondá Beaufort, jobbját fölemelve.

— O adj kezet — szégyeníts meg nagylelküségeddel! Én szeretem leányodat, anyám gyöngéd szeretettel fogadandja öt, miként vigaszt mély bánatában —

— Mac Innismore! Lehetlen, hogy ez komoly szándokod legyen! Nem jó, ha idegen, ellenséges törzsek összeházasodnak, az veszélyt idéz föl!

— Sir Walter, azt megszégyenítjük! Ha más okod nincs, add nekem Annát atyai áldásoddal; tisztelni, szeretni fogom öt, keblem' utósó leheletig —

— Azt elhiszem! De —

— Mi ellenvetésed lehet? Házam a királyi Stuartokéval rokon, söt annál régibb, nemesebb; vannak váraim és földeim, sok hü bérceselédem és nem bánt vérviszály a skot helyeken belül. Van okod Mac Innismore' kérését elutasitani?

— Te akarád! — monda Beaufort. — Legyen hát — ámithatnálak csalfa reménynyel, de az nem szokásom: elömutatom az okot, mely közted és gyermekem közt minden összeköttetést lehetlenné tesz. — Lénye annyira föl vala izgatva, mint e szilárd férfinál ritkán lehete látni; gyors léptekkel ment egy szekrényhez, kihúza egy fiókot, és hallgatva tevé a főnök' kezébe azon ezüst keresztet a vérvörös kövel, melyet neje Salisbury grófnőtől visszakapott.

Alig vetett ez egy csodálatteljes pillantást a barna ezüstdarabra, a mint hangos kiáltás röppent el ajkiról, e szavakkal: „Az innismorei kereszt!“

Komoran és hallgatva állt a várur a hegyek' fia előtt, kinek keblében az érzelmeknek oly csatája és lázadása tört ki, mely öt perczig csaknem eszméletétől megfosztá. Halálhalványság voná be arczát, keserün becsukott ajkai görcsösen rángának, szemeiben vad láng lobogott, s jobbja akaratlanul széles kardjának markolatára görcsült, Anna' atyja ellen! E gondolat ugy éré, mint tövisostor frisen vert sebet.

— Az nem te vagy! Isten' irgalmáért, mondd hogy nem! — a kétségbeesés' e kiáltásával oldódék föl végre a görcs, mely a felföldinek lelkét lebékózá.

— Nincs másképen! — felelt Beaufort sötéten. — De hallgass meg —

— Átok reám, ha egy szavadat is meghallgatom! — kiálta vadon a főnök. — Köztünk a halál van! Istentelen kezeden atyám' vére tapad — Isten engem ugy segéljen, mint megboszulom azt! — kardját kirántá hüvelyéből, s süvöltve villogtatá a légben — Beaufortnak alig volt ideje egy lépést hátrálni, s a neki szánt gyilkoló csapást kikerülni. Ez a dühöngöt eszére ébreszté; egy védtelent fegyverrel támadott meg, mély szégyen' lángja ömlé el arczát; egy forró fájdalom mondá neki, kit támadott meg, minő kötelékét vágott szét, ha még az lehetséges vala.

— Mérsékeld magad'! — monda Beaufort, ki most már fegyverkezve állott vele szemben. — Te vagy a gyengébb — de váljunk békével. A multat nem veszi vissza semmi hatalom — jövő, minöt te álmodsz, köztünk lehetlen. Menj hát, Isten' nevében, és ne zavard gyermekem' nyugalmát.

(Folytattatik.)

A nyilvános nönevelés' rendszerének korszerü vizsgálata.

Majer István
tanártól.

(Folytatás).

„Az oktatás 10 év óta (respublika' kora) semmit sem ér; a religiót kell a nevelés' alapjává tenni."

„A gyermekek a legveszélyesebb restségbe, s a legaggasztóbb csavargásra vetemültek."

„Nincs semmi eszméjök az Istenségről, semmi ismeretük az igazság és igazságtalanságról. Innen a szilaj és bárdolatlan erkölcsök, innét az elvadult nép."

„Igy tehát — ekkép fejezé be a szónok — egész Francziaország az erkölcsiség' és a társadalom' segítségeül a religiót hívja föl."

„Ez volt az igaz elvnek — mond C. van Bommel (‚a nyilv. első és másod oktatásnak Igaz elvei' czimü jeles könyvében, melyet e czikkünk kalauzaúl használtunk, s melyet a népnevelés' minden igaz barátjának olvasásul kitünőleg ajánlunk. Magyar fordításban kiadatott Veszprémben 1847. 8r. XX, 397. l.) Ez volt az igaz elvnek legtündöklőbb diadala; legrendesebb kárhoztatása ama hiú elméleteknek, melyeket a csalárd philosophia annak helyébe erőszakosan tukmált. — Csak 10 év kellett, hogy a philosophiai bölcseség' esztelensége bebizonyíttassék, és egy egész nép undorodjék ama hihetetlen gőg elött, melylyel Istent a társadalomból számüzte! Tíz, emberi hatalmukra nézve korlátlan dictatorok által szünetnélkül megújított kisérletek, nem hoztak egyebet létre, mint a tények' tagadhatlansága által kicsikart, a nagy nép' tolmácsa által kimondott ama vallomást: az erkölcsiség megrontatott, a társadalom megrendíttetett, a religio jöjön segítségünkre! Rousseau, Voltaire, Condorcet, Robespierre, kiragadván az épületnek sarkkövét, a keresztény nevelést, csak romokat készítettek; fölvilágosodásuk nem volt egyéb, mint sötétség, és haladásuk nem egyéb, mint visszatérés a régi bárdolatlansághoz, igéreteik a társadalom' ujjá születéséről nem egyebek, mint gyalázatos hazugságok; nincs oktatás nevelés nélkül, s nincs nevelés erkölcstan és religio nélkül." — Ez volt Francziaországnak a revolutio' gyász éveiből vont tapasztalása. Vajha mi is más nemzetek' kárán okulnánk!

Még egyet. Midőn nemrég Francziaországban a rendkivüli törvényszék elé egyszerre öten tolvaj jelennék meg, az elnök ily fontos nyilatkozatra fakadt: „valljuk meg uraim, valljuk meg nyiltan, a büntetés' félelme kevés vétségnek veszi elejét, a büntető törvények' ereje nem elegendő biztosíték a társadalomra nézve, mivel a bün, mely ellen alkalmaztatik, csak a gonosznak eredménye. A henyélés és feslettség, ezek a valódi sebek, melyeket orvosolni kellene; ezek azok, mik által a tolvajság szinte szükséggé válik. De a társadalomnak e két sebe ellen nem tehet a törvény semmit, s azokra nézve, kiket e vétkek ezen falak közé hoznak, orvosolhatatlan a baj.... Midőn ily nyomoruságokra tekintünk, azt nyilatkoztathatjuk, azt kell fönhangon nyilatkoztatnunk szavaink és példáink által, hogy a gyermekeknek erkölcsös és vallásos nevelése, a társadalom' minden osztályaira nézve az egy biztosíték a jobb jövőre. Uraim az idő sürget bennünket. Már is sok nemzedékek fosztattak meg e nagy jótéteménytől." — Vajha ily nevezetes események, és ily ünnepi nyilatkozatokra figyelnének azok, kik nézeteinkben osztozni nem hajlandók! — Vajha a fönidézett, mély belátással irt, történeti és statistikai adatokon épülő munkát végig figyelemmel olvasnák! de nálunk épen az a baj, hogy sem olvasni, sem tanulni, sem a historiát hallgatni nem szeretjük, ha szava komoly és rendre utasít; inkább a féktelenség által engedjük magunkat elragadtatni, ha különben érzékeinket izgatja, és hiuságunknak tömjénez. Borzasztó, mennyire szeles, mennyire meggondolatlan, mennyire tiszteletlen, szerénytelen kiyált a fiatalság a komoly tanok és kérdések körül! valóban müveltsége soknak alig ért gyermekkort, azért is mindent bábjátéknak tekint. — Nemes hazafiak! a haza, ez édes miénknek fölvirágzásáról, minvérünk' boldogításáról van szó; tehát félre minden előitélet és gyanusítással, részrehajlással; körültekintve, meggondolva itéljünk és határozzunk; mert eső után késő a köpenyeg; az elhamarkodásnak kárai kipótolhatlanok. —

Törvényhozó testületünk, hála az égnek! okult a történeteken, s a mult (1844) országgyülésnek kerületi — mondhatni szabadelmü választmánya — népnevelési törvényjavaslata' 1. §-ban kijelenté: „A népnevelésnek mindenek fölött vallásosnak kell lenni, vagyis olyannak, melyen az isteni hit és tiszta erkölcsiség' tanai keresztülszövessenek."

A historiának ily jelentékeny érintéseivel kelle élnem, miszerint okadatosan állíthassam, és

nemzeti hitté érlelni segítsem ezen igazságot: szükség, hogy a positiv, keresztény religio alapja és lelke legyen a nyilvános nőnevelésnek, következőleg szükség, hogy azt a vallás' kezelői, a vallás' szolgái igazgassák. Mely következményről legközelebbi czikkünk szóland.

II.

E sorok' irásánál csak egy gondolat forog elöttem, az, hogy okadatos tanácsok által boldoggá tenni segítsem ama bölcs, vallásos és önáldozatra kész nép' jövőjét, melyhez annyi viszonyok csatolnak.

C. van Bommel.

Jeles férfiak kimondák, hogy nevelés religio nélkül, religio pap nélkül nem lehet; bebizonyult, hogy a papság az alkotványosságnak leghathatósb biztosítéka, s a demagogiának leghathatósb ellensúlya; bebizonyult, hogy a papság' vezérlete melletti nevelésben a családatyák és anyák leginkább megnyugodtak; bebizonyult, hogy az egyházi rend' igazgatása alatt a nevelés legrendesebb, legkielégítőbb, leggazdaságosabb, vagy is legczélszerübb. Jeles férfiak' idézetei helyett e helyen inkább müvelt statusok' intézményeire figyelmeztetem olvasóimat.

Szász-Weimárban a népoktatás igen virágzó állapotnak örvend, pedig igen egyházias consistorium igazgatja; az iskolafelügyelés a lelkészekhez tartozik; a tanító, orgonista egyszersmind.

Szász-országban a nyilv. oktatás egy fő consistoriumra van bízva, mely egy conferentialis ministernek elnöklete alatt, legnagyobb részt egyháziakból áll. Az első oktatásrai felügyelés az egyházi hatósághoz tartozik.

Poroszhonban az egész nyilv. oktatásnak szellemét az oktatási törvények' ezen idézete tárja fel: „Minden iskolának fő rendeltetése oly módon nevelni az ifjuságot, hogy benne az embernek Istenhezi viszonyai' ismeretével fölélesszse amaz erőt, ama vágyat, melynél fogva életét a kereszténység' szelleme és elvei szerint szabályozza.“ — Az igazgatás a vallásminister' főfelügyelése alatt az egyháziak által kezeltetik; a tanitási könyvek a felsőbb egyházi hatóságok' közbejöttével választatnak meg; a mesterek' kinevező levelei a püspökhöz küldetnek, s ez előbb kihallgattatik. Ím lássátok, szerintetek is a legvirágzóbb iskolák egyháziak által vezéreltetnek!

Belgiumban szabad vallás, szabad oktatás van; s a lőweni katholikus egyetem, meg a 6 képezde, és a keresztény atyafiak' iskolái fennen hirdetik, hogy az egyház' igazgatása alatti tanodáké az elsőség.

Franczia ország nagy crisisen ment keresztül; a forradalom megtagadta a religiót és pedig félszázad alatt 10-szer változott, a statust ki nem elégíté. Mig az egyháznak csak semleges befolyása van az iskolákba, az atyák-anyák, az ország gyermekeik' érdekében javítást sürgetnek, az új kormány Cousin Victort a franczia academia' tagját, egykor a párisi egyetem' Faculté de lettres-ében a filizofia' történetének tanárát, Plato és Proclos' fordítóját és illetőleg kiadóját, s a Bourbonoknak szabadelmüsége miatt üldözöttjét, és 1840-ben Thiers' elnöksége alatt a nyilvános oktatásnak ministerét, minden gyanutok fölötti értelmes bölcset, 1831-ben Némethonba utaztatta, hol legjobb karban látszik lenni a nyilvános nevelés, miszerint biztos tapasztalás szerint indulhasson; s ő, ki legkevesbbé gyanusítható, bőven felsorolt tapasztalatai után (olvassátok az oktatási ministerhez benyujtott tanulságos jelentését! magyarban is megjelent), okadatosan és lelkesen fölszólal, hogy az első és másodrendü oktatást, s igy az ide tartozó nőnevelést is, az egyház' igazgatása alá kell bízni, miszerint azt a keresztény vallásosság lengje át, mert csak ily nyilvános oktatás biztosítja a közboldogságot, nyugtatja a családokat. —

S valóban a párisi község, a liberalismusnak e classicus városa a keresztény Atyafiakra — egyházi rend — bizott 12 intézettel bir, melyeket a város fizet, és még kiván ilyeneket, s az oly liberalis Franciaországban, mely hosszu évek' során át oly keserves hadat viselt a katholicismus ellen, a keresztény atyafiak' rende kezén már 317 ily intézetet számlál, melyek 1556 osztályra rendezve, 522 iskolát képeznek, s bennük már néhány év előtt 141,089 növendék járt. 41 Franczia városban vannak már keresztény atyafiak, 112 város kivánja őket, s ha ez intézet 1000 egyénnel képes volna többet előállítani, e pillanatban alkalmazhatná őket; lám pedig az oktalan túl liberalismus 1792-ki augusztus' 18-dikai határozatban számüzé őket, ezzel eltörülvén 121 rendházat, melyekben 1000 egyén legjobb sikerrel fáradozott; s ezután 3-mad évre a conventben már fájdalommal említtetett eltörültetésük; s néhány évvel utóbb, midőn látni lehetett, hogy a vallástalan oktatás oly vadságra vezet, minőben az emberiség a kereszténység' földerülte előtt is alig volt, a keresztény oktató társulatoknak visszaállítása a departementi főtanácsok által sürgettetett, Fourcroy az oktatási igazgató nyilván kijelenté, hogy „csak az atyafiak képesek megjavítani a forradalom által megrontott erkölcsöket.“

Éjszak Amerika' szabad statusaiban szabad vallás, szabad oktatás létezvén, bámulatos, hogy a szabad egyház mily óriási lépése-

ket tesz a nyilv. nevelés s ezzel a közmüveltség' előmozdításában. Csak egyetlen példát idézünk. John Hughes püspök egyik 1846-ki sept. 5-kén kelt hivatalos jelentésében irja, hogy Newyorki egyházi megyéjében 1837-ben volt 1 collegiumjok (melyet 1838-ban a hit' ellenei elhamvasztottak), s leányiskola 8 az irgalmas szüzek' vezetése alatt, (e mellett a 43 áldozópap helyenkint tartván elemi oktatást); s már 1838-ban volt egy papnöveldéje, 1 collegiuma (lyceuma) 11 leánytanodája az irgalmas szüzek' vezetése, és 4 külön vezetés alatt, és 6 árvaháza, s megye szerte 109 áldor tanította az igazságot. — S mint egyéb hiteles tudósítások bizonyítják, az egyháziak' tanodái nemcsak dicsértetnek, hanem más felekezetbeliektől is sürün látogattatnak; pedig ott lehet mondani, nem tetemes javak, hanem szabad mozgás, és övéiknek, hiveiknek rokon bizodalma főerejök, melyet a vallásos szellem csodálatosan gyümölcsöztet.

Ezekhez röviden még azt jegyzem, hogy országgazdászati szempontból is legtanácsosb a nyilv. iskolák' vezetését az egyházra bizni. Bebizonyult tény, hogy annyira kiképzett igazgatók és oktatókra, magukat a kisdedeknek annyira feláldozni tudókra, s e mellett oly csekély díjjal beérőkre, oly olcsókra, mint az egyháziak, semmikép sem tehet szert az országlat. 2-dik József' kora honunkban is hagyott erre föl tanulságos példát. —

Hosszabb idézeteknek itt nincs helye, imez érintések is elegendők leendnek azok' hevének lehangolására, kik meggondolatlan túlhevükben, mint látszik elég alaptalanul, s igy igazságtalanul, helytelenül belebeszélnek a világba, s az egyháziak ellen a közjónak világos hanyatlása mellett is nem irtóznak szavazni. Látják a mások szemében találkozható szálkát, s magukéban nem veszik észre a gerendát.

S lássuk a fő ellenvetéseket. Egyik az eddigi csekély előmenetellel áll elő. Barátom, az mégis tagadhatatlan, hogy mi honunkban a nőnevelés körül történt, főleg az egyháznak köszönhető; hogy az apáczák' iskoláit ismét ne említsem, Kluchnak nyitrai, Kopácsynak balassa-gyarmati, Scitovszkynak pécsi, Hauliknak zágrábi stb. nőneveldéit csak érintve, egyedül a leánykáknak minden egyházban vasárnaponkénti oktatását, a férjhezmenetelükkori tanítást hozom fel, és statistikai adatokkal lehetne igazolni, hogy ily intézmény mellett nőnemünk' erkölcsisége távol sem sülyedt annyira, mint ama statusokban, hol az egyháznak nincs befolyása a nőnem' tanításába. Ám ne feledjük, hogy honunkban az egyháznak jelenleg kötvékkezei, főleg pedig a szerint, hogy a status által legjobb akarata eléggé nem gyámolíttatik, sem elégséges és czélszerü iskolák, sem elegendő assistentia a leánykáknak iskolákba szorítására; ehhez járul, hogy a házi nevelésre kevés, szinte semmi gond, pedig e nélkül a legjobb iskola sem megy sokra; némely polgárzati rendetlenségeink, péld. éjjeli tivornyák, ünnepeknek meg nem ülése, magánlegeltetés, fonóházak, színházaink' gyakori botrányai, csábnők' türése, tagosztály szülte majorságok' szaporodása iskolázás nélkül, a czéhek' fegyetlensége, az egyetemi egyedáruság alatti tanodai könyvek' drágasága, a gyárak' szaporodása gyáriskolák nélkül, közös tömlöczeink, semmi cselédrendszer, a korteskedés' borzalmai; stb. Ezekhez járul a papság' tekintélyének könnyelmü lerombolása, a szabadelmüeknek csábítási viszketege, a szabadsajtónak kinövései, kivált a gaz regények, s oly több okok, melyeknek bonczolása külön tárgyalást igényel. Legyünk igazságosak! ha a status ezen roppant akadályokon nem segít, egyrésznek minden ügyekezete meg fog hiusulni, s nőnevelésünk hovatovább alább sülyed. —

Mások a papi nőtelenséget emlegetik, holott egy nőt csak nő, vagy családos ember képezhet. Járatlan nevelők beszélnek igy. A nőnevelés általán sohasem nélkülözhette a férfinem' segédkezét; nézzetek körül, s látni fogjátok. Hogy egyebeket elhallgassak, csak Heinsius Tódor az ötven éves protestans tudós nevelőnek ide vonatkozó nyomos szavait hozzuk fel (Zeitgemässe Paedagogik der Schule. Berlin 1844): Kérdés, milynemü tanítókra bizassék a nőnevelés, és különbözőleg üt ki a felelet, a mint a női értelem vagy erkölcs képezésről van a szó. Azt mondják, a férfi jobban ért az értelem vagyis tanulmányi képezéshez; az asszony jobban hat az érzelemmüvelésre; a férfi' méltósága és ereje jobban hat a komolyságra; a nő' szelid gyöngeséggel megőrzi a tiszta gyöngéd érzelmet; a férfi előtt rejtve van a természet, a nő azt ismeri; e szerint a két nembeli egyesítendő, s a leánynképezést férfi és nőre kell bizni; s igy is van az minden jobb nőneveldében, a férfi' segédkezét egyik sem nélkülözheti. — Ez a tekintélyes paedagognak alapos nézete. Ehhez hozzá toldjuk e kérdéseket: szülők! leánykáitoknak romlatlan szive nem a vallásos felügyelés alatt van-e legjobban biztosítva? nem ez terjeszti-e a nőerényeket legjobban? nem a kereszténységerü tanultság és müveltség sugall-e leggyöngédebb, legfigyelmesebb, legatyaibb gondviselést, legszebb bánásmódot? az egyházi rend nem mutat-e föl remek nőnevelőket? — Ugy hiszem kimeritőleg megczá-

*

foltuk a sületlen kifogást; mi által csak szilárditjuk közoktatási alapelvünket t. i. hogy a nyilvános nőnevelés vallásos, kereszténységerü legyen, azért is az egyház' igazgatása alá rendeltessék.

De hát csak papok fognak az oktatásra alkalmaztatni? igy jajdul föl néhány ideota. Ezeknek mi a jeles lüttichi püspökkel azt válaszoljuk: „csalódás. — Csak vallásos és elvszerü férfiak legyenek, kik vallják és gyakorolják azt, a mit hisznek. A religio oly kevessé zárja ki a laicusokat az oktatásból, hogy csak szemeinket kell felnyitnunk a végre, hogy nagy számmal találhassunk ilyeneket azon intézetekben, melyeket a papság évek óta fölállított, vagy melyeknek igazgatása reá bizatott. — Végre ne képzelje magának senki, hogy a religio oly formán követeli a nyilvános törvényes oktatást, hogy a status ebből végképen kizárassék. A nyilvános intézetekben, melyek az adózók' költségein állíttatnak fel, van oly rész, mely igazgatása alá esik; e résztől nem fog megfosztatni. De a religiót sem kell megfosztani jogaitól arra nézve, mi az iskolának lelkét teszi, vallástanokra-, mint az oktató' hitére, viseletének, s oktatásának alapjára nézve. Azon elválasztott állapotban, melyben a religio és a status vannak, ebben ugy mint másban, mind a ketten eléggé teljesíthetik azon kötelességeket, melyeket a gondviselés a társadalom' érdekében reájok mért. Csak jó akarat kell, hogy nyiltan elfogadván az elvet, rendezze ennek alkalmazását. Ott, hol e jó akarat uralkodik, a pártszellem és bizodalmatlanság elenyészik; az egyetértés szintoly könnyü, a milyen biztosak ennek jó eredményei."

A monachismus és fanatismus már elavult szemrehányások. Ne hányjatok velük falra borsót.

De hogy az ajánlott, a legüdvösb igazgatás valóban foganatos és megnyugtató legyen, a nyilvános nevelésnek igazgatása és vezetése országos felügyelés alatt álljon. Miről folytatólag.

(Folytatjuk.)

HETI SZEMLE.

— A valódi léleküdv' előmozdítására szolgáló azon társadalmi eszközök közt, melyekre a zsidó rítusz, épen ugy mint a moslemé, vallóit kötelezi, legfölül áll a szegény gyámoltalan betegek' ápolása, és az elhunytnak utósó tisztességtétel. Azon számos egyletek közt, melyek e szép czélok' előmozdítására Pesten fönállanak, eleitől fogva kitünt az ugynevezett „szent társaság"-a a pesti izr. községnek, mely saját tőkéjéből a mezőutczábani kórházat alapitá, s jótékonyságát az egész országbeli hitsorsosokra kiterjeszti. — Ezen egylet, hogy alapítványait szélesbítse, s új gyámoló tagokat toborzzon, minden két évben egy meetinget rendez, valódi ünnepiebédet, melynél a jótékonyérzet ünnepeltetik. Az idei ily ünnepebéd most gyertyaszentelő napján tartaték meg az újtéreni Lefkovicsféle étteremben, melyek később a polgári casinót szállásolandják.

— Boldog Pest' városában él egy nő, szép mint éden' hourija, déli tüz ég a gazelleszemekben, az ajkakon, — sőt mi több, gyakran még az ajkak között is; mert a bájnő ugy szivarozik mint bármelyik dandy, s biliárdozásban nem féli a versenyt bármelyik themiszcandidatussal sem. Azonban vele egy partie biliárdot játszani veszélyes kitüntetésnek mondatik, mert az ellenfél' egy hibás lökése elég a szeretetreméltó müvésznőt türelmetlenné tenni, s vele tekebotját hasonló módon használtatni, mint collegialis előképe Lola Montez világtörténeti lovaglókorbácsát használni szokja.

— Csaknem hihetetlen, mindenesetre pedig rendkivül ritka, s azért méltán hetiszemlénk' hasábjaiba igtatandó tényt beszélnek Párisból a lapok. Egy kesztyüs, mondják, egy év előtt elveszté fiatal nejét, kit gyöngéden szerete. Minden reggel lehete őt látni a montmartrei sírkertbe menni, hogy az elvesztett' sírján könyekben öntse ki keservét. E napokban nem mutatkozék többé. Véget vete életének!

— Mult héten jan.' 28-kán borzasztó gyilkosság követtetett el városunkban fényes nappal, a legnépesebb utczák' egyikében. — P. óratokkészitő t. i. boltjában, a királyutczában délelötti 11 — 12 óra közt fokosütések által meggyilkoltatott s kiraboltatott. — A tetteseknek mint mondják, nyomukra jöttek.

— ‚Benyovszky' opera' partiturájat — irja a Sp. — Treichlinger müárus vette meg, ki azt csinos kiadásban nem sokára a közönség' kezébe adni szándékozik.

— Ugyanazon lap különös érdekesség gyanánt említi, a hires szinész Kunst' itteni vendégszerepléséről szólván, miszerint Kunst úr' birtokában van Schiller' Haramiájinak egyetlen példánya, mely a nagy költő' magánkönyvtárában létezett. Kapta pedig azt Kunst úr a költő' fiától Schiller Ernőtől Trierben 1835-ben, Moor Károlynak az ottani szinpadoni előadatása után való reggel, egy igen hizelgő levél' kiséretében, emlékül. — Tetemes ár igértetett már a müvésznek e becses könyvért, de ő azt mint szent ereklyét semmi kincsért nem adná magától.

— Egy leány ezt irá atyjának: „Nekem is követnem kell most dělnőink' azon divatát, miszerint keblükön virágbokrétát viselnek; vagyis inkább követem e divatot, mert szépnek találom. De a legelső társaságban, melyet így ékítve meglátogaték, több urakat láttam érdemjelekkel, kikről bizonyosan tudom, hogy soha legkisebb érdemet sem szerzének az emberiség körül. Vajjon a delnők annyi virágot rejtének-e szivükben, mint rajta hordának, nem akarom elhatározni. Magamról sem tudám azt, bármily jó s nyájas vagyok is. Hogy tehát ne kelljen mindig ékszerem miatt magamnak pirulnom, egy igen kedves eszmére ötlöttem. Igy szólék t. i. szegényeimhez, kik hetenkint tőlem kapják ajándokaikat: „Barátim, mától fogva kétannyit kaptok, de mindenitek tartozik azért nekem egy virágot hozni. Mostantól fogva semmit sem adok ajándokul, hanem minden héten veszek tőletek egy szál virágot, de csak egyet." — És most ezen virágokat hordom, nem bánom, szépek-e vagy nem, — nekem mindenesetre legszebb virágaim."

— Érdekes irodalmi jelenségek: az Ellenőr cz. zsebkönyv, mely hazánk' első költőitől hoz tartalmat. Fáy, Garay, Vörösmarty, Szalay, Irinyi, Petőfi, Szemere Bertalan, Vachot S. Kossuth — nevek kezeskednek a könyv' belbecsének kitünőségéről. — Megjelent Hiadortól: Hangok az emberiséghez, kiadta Heckenast Gusztáv. — Jókay Mór az Életképek' szerkesztőjétől pedig két kötet beszély látott világot e czim alatt: Vadon virágai. —

— A pesti müegyesületnéi a f. évi jan.' 10-kén tartott választmányi ülés' alkalmával az igazgató választmány az alapszabályok' értelme szerint saját köréből választatni rendelt igazgatók' választásához fogván; választmányi elnöknek t. cz. báró Orczy György; alelnöknek Ordódy Florián ő nagysága; és pénztár-igazgatónak Hengelmüller Mihály urak, újra megválasztattak.

— Kiket a hazai ipar, különösen pedig a mezőgazdaság' körében föltalált jeles gépekkeli megismerkedés érdekel, azoknak ajánlhatjuk Szíjj Sámuel helybeli erőmüvész urnak nagyszerü gyárát megtekinteni (országut 561) kellemesen fognak ott a különféle remek találmányu gépek' szemléletében időzni. Szíjj úrnak az iparegylet által is kitüntetett érdeme nem csak mások' találmányainak tökéletesbítésére terjed ki, hanem emeli azt új gépek' föltalálása által is, s az eszközöket, mik gyárából kikerülnek, czélszerüség, szilárdság és csín tünteti ki. Készít e gyár különösen cséplőgépeket, melyek két lóerővel hármas szolgálatot tesznek, t. i. szecskavágók, burgonyavagdalók és kis angol szárazmalmok is egyszersmind; továbbá ezen erőmüvész által feltalált s 1834-ben szabadalmazott tengerimorzsoló gépet, mely egy nap egy embererővel 60 pozs. mérő tengerit morzsol le, a nélkül hogy egy szemet is megsértene; készít ekéket, szecskavágókat, angol mangorlókat stb. szóval a mező s házi gazdaság' körébe vágó gépeszközöket, melyeket a tapasztalás czélszerüknek bizonyított be. E derék erőmüvészre tehát most annál szivesebben figyelmeztetjük a közönséget, minthogy nem igen messze a tavasz, midőn a gazdasági munkák ismét nagyban megkezdődnek.

— Ma van a Kisfaludytársaság' számára jövedelmezendő szavalati s tánczegyveleg a nemzeti színházban. Reméljük, hogy a magasztos czél nem fogja visszariasztani a közönséget, hanem inkább ingerül szolgáland a nézőhely' megtöltésére.

GYÁSZHÍR.

Esztergom, jan. 30. 1848. Ismét egy reménycsillag halványult el hölgykoszorunk' egén! Nekem jutott a fájdalmas bár, de a fájdalomban is kedves kötelesség; szomoru hirnöke lenni a gyászeseménynek. Tiborszegi Horváth Ida' kisasszony, megfutá rövid, de erénydus pályáját, melyen szerényen de boldogítva ragyogott. Élte' 16-dik évében bocsátá pilláira végnyugalom' álmát a kérlelhetlen halálangyal, f. évi január' 23-kán éji 11 órakor, a végutra készítő szentségekbeni szivemelő részesülés után. A lehervadt bimbó' koporsójánál nem csak az édes szülők és rokonok áldozának a szívmetsző bánat' könyüivel, hanem osztozának közkeservükben minden ismerők és az elhunyt' kortársnői. Január' 27-kén tétetett le az üdvezült a családi sirbolt' üregébe. Béke lebegjen szendergó porai fölött. Domby Antal.

DIVAT.

London, jan.' 9. 1848.

A ruhakelmék, gyapjuból és selyemből, oly rendkivül különfélék, hogy lehetlen mind elősorolnunk. Kiválnak azonban közölük az új damasztok és popelinek eleven szinük és szép szövetük által. Kimenetre való ruhák merino, selyem, bársony vagy bármi más kelméből rendszerint elül a szoknyán vagy oldalt, paszománmunkával diszittetnek, s pedig csak egyedül evvel, vagy egyszersmind a ruhakelmével.

A nehéz atlasz vagy gazdag brocat esti ruhákról minden egyébiránt szokásos ékítmény

számüzve, mert izléstelennek tartatik e gazdag kelméket még garnirozni; ellenben a divat kívánja, hogy szines blondok, szalagok, fekete csipkék stb. az ily fajta ruhákon diszítékül használtassanak.

Statustoiletteben a derék mérsékelt magasságu, elül gyakran szívalakuan nyilt, az övig. A nyilás alatt aztán crep vagy tulle belgallérka van, mely vagy egyszerü, vagy fehér, vagy tarka, de ekkor a ruha' szineivel egyező himzéssel van diszítve.

Legközelebb igen szép tülle bálruhákat láttunk. Ha e ruhák nyilt derekuak, akkor a nyak körül két vagy háromszoros szines blonddal fodrozvák, mi mintegy gallért képez, s a legalsó sor egészen a derékcsúcsig megy le. Az ujjak hosszabbak, mint az utóbbi saisonban, s igen gazdagon diszítvék csipkék és szalagokkal. Ehhez a szoknyák fölöttébb bővek, és ha a ruha gaze, tulle vagy crepp, a szoknyák kettős — vagy hármasak.

A legújabb finom ruhaneműk közé tartozik, melyet látánk, egy csipke pelerine, hátul kerek, a vállakon félmagas, s elül a derékcsúcsig nyitva. Elül cseresnyeszin szalag volt rajta áthuzva, s alul hosszan lenyuló csokorkával megerősítve. — Aztán egy tulle félkendő, hátul hasonlókép kerek, s elül galléridomu, a vállakon redőkbe szedve, s a keblen egymásra eső. Továbbá egy Stuart-Mária-főkötöcske egyetlen egy darab csipkéből készítve, mely elül a homlokon hegyesen végződött, mindenik halántékon bokrétával volt fölemelve, s hátul redőkbe szedve, melyeket róza atlasz szalagcsík tartott össze.

Esti öltözékekhez mellőzhetlen ékszerek a bársony kalapok tollakkal. A casuartoll igen fashionable, a paradicsommadár is fentartja azonban aristocratiai tekintélyét. Bársony kalap, rózsa vagy czitromszín, apró tollbokrétával az egyik oldalon, igen szép esti viselet. Nagy fehér strucztollak a legelegansabb diszítékek kiskaramu crepp vagy gazekalapokon. Színes blondkalapkák, vagy turbánokon igen jól áll a marabou, arany vagy ezüst rezgővel.

A leggazdagabb felruhák bársonyból készülnek s paszományzattal vagy fekete csipkével diszíttetnek. Az idei tél nagy változatosságot hozott a felöltők, páltók, köpenykék' idomába. Egyike a legföltünőbb újdonságoknak az örmény-köpeny, melyet nyilt bársony, atlasz, vagy török bársonyból viselnek. E köpeny mindkét oldalon egész hosszában nyilt, s a nyilások selyem zsinorokkal, melyek bojtokba végződnek, vannak összefüzve. A háta egyenes szabásu, s nem fekszik a testhez. Ezen öltöny kedvesebben néz ki mint a páltó, és kényelmesb a mantillenál, körröskörül széles paszományzattal diszíttetik, s alul fekete csipkével, de mely nem a szélire, hanem valamivel fönebb, magára a köpenyre van varrva. Ép ily köpenyt varrathatni merinoból vagy posztóból, de ekkor legjobban ugy néz ki, ha keskeny fekete bársonycsíkkal van szegélyezve.

Páris, jan.' 12. 1848.

A ruhák' idoma csak alig különbözik, s változatosságot leginkább azon ügyesség ad nekik, melylyel a testhez illesztetnek, s a diszítékek. Reggel a nyilt felsőszoknyák divatosak, de melyeken a derék egészen zárt. Azonban bársony vagy paszomány szegélyzet szélesebb kinézést ad nekik, s egész az övig mellényszerüen lefut; sőt olykor vakzsebeket is varrnak rájok oldalvást. A francziakék, mely középen áll a zafirkék és lapislazuli közt, jelenleg nagy kegyben áll, mert ez az egyetlen kékszín, mely estvilágnál nem veszt. Van még egy gyümölcszöld szín is, egy finom, gyöngéd szín, mely névszerint csipkéhez igen jól áll. A rózsaszín e télen nem oly kedvelt ruhákra, ellenben kalapok, diszítékek és báli felső öltönyekre annál keresettebb.

E tél igen fényes és tánczalomdúsnak lenni igérkezék, de a király' nővérének halála mindent megváltoztatott; most a tél Párisban csendes és komor lesz. Minden nagy mühelyekben, melyekből az új divatok kerülnek, most a fekete uralkodik, mert sok divatnők megtartják az udvari gyászt. — Azonban készítnek azért elég bálruhát. Hiszen Páris a középpont, honnan mindaz, minek neve divat és eleganczia, London, Bécs, Pest' számára kikerül; minden nagy városban a párisi divatot követik, s e részben e zsarnoksága alól a franczia fővárosnak eddig a világ' egyetlenegy városa sem bírta magát emancipálni.

KÜLHIREK.

** Bécsből irják a Rel. és Nev.-nek: januar' 25. Ma szállittattak nyugodalmuk' helyére föls. Mária Ludovica, cs. kir. főherczegasszony, Parma, Piacenza és Guastalla herczegségek' uralkodó asszonya s a néhai világhirü franczia császár' nejének pormaradványai. Mult hó' 17-kén szünt meg élni e fejedelmi főasszony Parmában; honnan hideg tetemei a császári székvárosba hozattak. Tegnap esteli 8 órakor érkezett meg a gyászkocsi a déli vaspályán, s legott az egyházi szertartással fogadott test, tisztelgő katonaság' kiséretében, a csász. udvari kápolnába vitetett, hol egyházi ünnepélylyel, a megboldogult' két testvérének, föls. urunk királyunk s Ferencz-Károly cs. kir. ör. főherczegnek jelenlétében

gyászalkotmányra helyeztetett. E gyászemelvény körül három oltáron, ma reggeli 8 — 12-ig engesztelő áldozat mutattatott be az elhunyt lelkeért; délután pedig a meghült tetemek, szokott udvari szertartások közt, a tiszt. capucinusok' zárdájában, a császári sirboltba letétettek. — A földi fény, erő, hatalom s élvezetek' mulékonyságára oly hatályosan figyeltető, s a bizonyos jelent a kétes jövőtől elkülönző gyászemlékeknek eme tanulságos csarnokát, hol minden lépésre az „et nunc reges intelligite" csendül meg a szemlélődő füleiben, vajmi sokszor meglátogatá a megboldogult főherczegasszony. Alig mult néhány hónapja, hogy kedves fiának, a virágkorában elhervadt reichstadti herczegnek, s fölséges szüleinek koporsóinál merengett, ime ott nyugszik már ő is, őseinek hamvai mellett, örök álomba szenderedve; ott várja a kalibák' lakóit s koronás főket egyaránt trón elé idéző trombita' harsogását! Örök nyugodalom s elenyészhetlen világosság legyen része!

** Georges Sand (Madame Dudewant) veszélyesen beteg.

** Viardot-Garcia Paulina, ki az idei télszakot Berlinben érdekesíti nagyszerü énekművészetével, született 1821-diki jul. 18-kán Párisban. Leánya a hires énekes Garcia Manuelnek, testvére a hires énekesnő Maria Felicita Malibrannak s Garcia Manuelnek, a párisi conservatoriumban énektanitónak, s 1840 óta neje Viardot Lajosnak, ki mint iró ismertetik. — Garcia assz. nem csak énekmüvésznő, hanem nyelvekben is virtuóz: folyvást beszél spanyolul, — szülői' nyelvén; francziául — mi rendes anyanyelve; olaszul — müvészetének nyelvén; angolul — mi utazásainak nyelve, s németül — mely nyelvet különös kedvtelésből tanult meg; ezenkivül rajzol s aquarellbe fest; üres óráiban dalokat és románczokat componál, tehát a szó' legteljesb értelmében genie.

** Ulmban egy új opera ‚Hofer András', Heldtől, zenéje Kirchhofftól, igen tetszett.

** Liverpoolban már rég létezik egy Night-Asylum — éji menhely, hol szegények fekhelyet kapnak, s további mulatásukról megkérdeztetvén, szükség' esetében, bár szüken, gyámolíttatnak. Jobb rendezetü hasonló intézet van Edinburgban, hol a szegényeket, a mint bejőnek, megförösztik, egy kis étket kóstoltatnak velük, s egy külön lelkész ügyekszik őket erkölcsi vigasz és tanácscsal ellátni. Nálunk sem ártana biz ily intézet télen át legalább; akkor nem egy kóbor megjavulna, s nem egy erőszakos betörés és tolvajságnak eleje vétetnék. Mert sokakat a hajlokhiány és alkalom visz gonoszságra.

** Moskauban dec. 19-től 16-ig 159 egyén esett cholerába, és 84 halt meg. Mintegy három hete a ragály egyenlő erőfokon áll, sőt utóbbi időben a betegek' száma még nőtt. A czári birodalom' többi kerületeiben nem egyforma dühösséggel dúl, néhol már elenyésző félben van, de másutt még most van legnagyobb mérgében, s áldozatainak száma nőttön nő.

** Hamburgból Viardotról ezt irja egy levelész, azaz levelező: A müvészetben személyiség uralkodik, e nélkül Lind nem fogta volna a királypálczát birni. Viardot kétségtelenül korunk' legnagyobb énekesnője, akár mint Norma, akár mint Rosina lépjen föl. Viardotnál a müvészet legkevesbbé keresetág, azért be is érte 45 lajosarany díjjal. Viardot játszik és énekel, mert a zene, a müvészet átalában eleme, mely nélkül nem élhet, mint hal víz nélkül nem. — A sajátságos Viardotban épen az ő kitünősége. Egyébiránt engem különösen érdekel az ő rutsága által. Az ő rutsága szép, szeretetreméltó, genialis. (Hohó! kénégény et chloroform!) Az ő rutsága a szobortalap melyen andaloghatunk, az ő rutsága költészet, az ő rutsága humor, mely még rám blasirozott kedélyre is a legjótevőbb hatással volt! Ezt nevezem én müvészetnek!!

** (Körner' sírja). Körner elesett; osztályában volt két asztalos legény, kik még azon éjjel hozzáláttak egy koporsó' összeszegzéséhez. Közel a tábor mellett állott egy nyájőr' házikója. Oda vitetett Körner' holtteste s egy táblára tölgylombokra kiteríttetett. A fiatal hőst azon két tölgy' nagyobbika alá akarák temetni, melyek a tábor' közepén álltak; de Petersdorf őrnagy, egy derék katona s jóakaró de épen nem költői lélek, illőbbnek találá a költőt a közel országut melletti mérföldmutató alá temetni, hol Körnernek egyuttal sírköve is volna mindjárt. De a barátok kivánatuknál maradtak, az őrnagy engedett, s igy ezeknek köszönhető, hogy a fiatal költő német földben fekszik. Ugyane tölgy alatt nyugszik Körner' nővére Emma, kitől a koránhunyt hős' arczképét bírjuk.

** Dreuxből irják Adelaide hgnő' eltakaríttatási gyász szertartásáról, miszerint a király annak folytában többször közel volt hozzá, érzéseinek szabad folyást engedni, de megindulásán mégis erőt vön. De a mint a De profundis énekelteték, a koporsó a sirboltba letétetett, és az örökre elválás' pillanata beállt, a mint a bolt' bezárása bekövetkezett, fájdalmát tovább gátolni nem birá, s könyei megáradtanak. De az érzelem csak egy pillanatig vön erőt, lélekereje csakhamar ismét urrá lön fölötte, s egy végpillantás után az oly hőn szeretett testvér' végnyughelyére, lassu, de biztos léptekkel indult föl a kápolnába.

— E kápolnát a restauratio' első éveiben a király' anyja építteté. Ennek 1821-ben történt halála után Lajos Fülöp, akkor Orleans herczeg, folytattatá az építést, s anyja' tetemeit oda temetteté. 1830 óta a dreuxi sírbolt négyszer nyilt meg a mostani királyi család' tagjainak számára; Mária würtembergi herczegnőnek, Orleans herczeg koronaörökösnek, a csecsemőkorában elhalt Guise herczegnek Aumale hg.' fiának, és most Adelaide hgnőnek.

** Párisban madame Stoltz boszankodván, hogy őt a párisi közönség oly hamar elfelejté, az opera nationalenak ajánlkozott, miszerint hat hónapig ingyen énekel, de az igazgató ajánlatát el nem fogadá. — Furcsa, hogy némelyek erőnek erejével szeretnék a dicsőséget forcirozni. Pedig hiába — az nem megy.

** Ugyanazon említett opera nationaleban most egy új operát tanulnak, ‚A montenegroiak' nevüt, Neval Gerardtól, melyben az első finaléban az egész személyzet, énekesek és karok, lóháton jelennek meg.

** Párisban nem régóta két új hírlap támadt. Egyik „Journal pour rire", kiadja az elmés és elczés carricaturarajzoló Philippon Ch. a Charivari' alapitója. Másik: „Journal des Gourmands" (Izlérek' hírlapja), melynek munkatársai Chevet, Corcelet és Plumerey, örököse a nagy feledhetlen konyhamüvész Caréme' hírnevének. (Izlérek! le a kalappal e hírkoszoruzott név előtt!) Ezen hírlap' pártfogója: „Saint Watel, martyr de l'art gastronomique."

** A königsbergi egyetemnél 22 szóval 7 ellenében elfogadtatott az ottani tanárok' gyülésében a zsidóknak föltétlen alkalmazhatása azon egyetem' tanszékeire. — Szép látni, mint foglal el a humanitás' győztes elve léptenkint tért tér után.

** A porosz király az angol királynőt meglátogatni szándékozik.

** A német egyetemek' legkisebbike Rostock-ban van. 105 tanuló van benne, hármon kivül, mind odavalók. Kiszámittatott, hogy ott a statusnak minden tanuló 2000 tallérjába kerül, ez okból mindeniknek félannyit akarnak fizetni, hogy tanuljon másutt a hol akar, csak ott ne.

** Abd-el-Kader a hires afrikai fogolyfőnök Lamalgue erősségbe szállíttatott, sorsának ezen változása fájdalmasan hatott rá s őt legmélyebb szomoruságba sülyeszté. Azonnal írt a királyhoz, ministerekhez, Aumale herczeghez, s átszállíttatását minden lehető módon hátráltatni ügyekvék, mig a tolmács határzottan ki nem nyilatkoztatá, miszerint minde halasztási lépések mit sem használnak. Midőn mondák neki, jelölné ki azon egyéneket, kik mint rokonai, nála maradjanak, fölkiálta: „Hiszen mind családomhoz tartoznak, köztük egy sincs, kitől fájdalommal ne válnék, én nem tudok választani." S most 26 személy kiválasztatott s ezekkel Lamalgue erősségbe vitetett. A mint annak barátságtalan puszta udvarába belépne az Emir' öreg anyja viszszaborzadott s keservesen sírni kezdett. De Mustafa, az Emir' sógora, hamar karon fogá őt, s a lépcsőkön fölkényszeríté. Abd-el-Kader, ki szokott nyugalmát ismét visszanyeré, fiát Ben-Thomyt vezeté kézenfogva, s L'Heureur ezredesi hadnagy által fogadtatott, ki igy szólt hozzá. Ne essék neki nehezen ez erősségbe szállíttatása, ez csak annak következése, hogy az Emir a tengerész departement kezéből a hadidepartementéba jutott át. Egyébiránt ő (L'Heureur) van kiküldve, hogy Frankhon' vendégei fölött őrködjék. A franczia nemeslelkűség kezeskedjék a jó és kitüntető bánásmódról, melyre Abd-el-Kader és övéi számolhatnak. — Abd-el-Kader nagy ünnepélyességgel felelt: „Én nyugodt vagyok, bizom Frankhonban, a nagy és nemes nemzetben, mely tüzhelyénél befogad. Egyébiránt a világ' szemei rajtam csüggenek, s az megitélendi, ugy bánnak-e velem, mint megvárni jogom van. És végre történjék velem, mi Istennek akaratja."

** Londonban az első angol könyvnyomtató Carton Williamnak nagyszerü emléket akarnak emelni, s e végre pénzt gyüjtenek. Az első aláirási iven legtöbbnyire könyvnyomtatók, könyvárusok és irók' nevei vannak, péld. Clawes könyvnyomó 100 font sterlinget, Longmann 21 fontot, Murray 25 fontot, Ch. Dickens 5 fontot irtak alá stb.

** A fájdalomtüntető chloroform' feltalálója Dr. Simpson ellen Edinburgban, ottani néhány lelkész föllépett kárhoztató mennyköveivel s a találmányt istentelennek nyilatkoztatá, mert a bibliа szerint Isten azt mondá az embernek: fájdalommal szüljed gyermeked; következésképen egy embernek sem szabad mások' fájdalmát elvenni. Dr. Simpson pedig azt felelé, hogy maga Isten is elaltatta Ádámot, midőn oldalbordáját kivevé, hogy belőle Évát teremtse, s minthogy a chloroform is álmot idéz elő, tehát a találmány tökéletesen a biblia' értelmében van.

** A dán király VIII-dik Keresztély meghalt. Folyó évi január' 19-kén reggel 6½ órakor hunyá be végálomra szemeit Koppenhágában. Született e fejdelem 1786-diki sept. 18-dikán, trónra lépett 1839. dec. 3-dikán.

Budán, a kir. egyetem' nyomdájában.

BUDAPEST 1848.—6. SZÁM. VI. ÉV I. FELE.

HONDERŰ.

SZÉPIRODALMI, MÜVÉSZETI

ÉS

DIVATLAP.

EREDETI ACZÉLMETSZETÜ PÁRISI DIVATKÉPEKKEL

S MÁS MELLÉKLETEKKEL.

SZERKESZTI ÉS KIADJA

PETRICHEVICH HORVÁTH LÁZÁR.

Szerkesztői hivatal : Leopoldutcza 197 sz. 1 emelet a sarokban.

TARTALOM.

1. Egy proletárius' levelei. III. Folytatás. Medve Imrétől.
2. Érzeménylombok. Karádtól.
3. Az innismorei kereszt, folytatás.
4. A nyilvános nőnevelés' rendszerének korszerü vizsgálata. Folytatás. Majer Istvántól.
5. Heti szemle.
6. Miskolczi Kaleidoskop.
7. Külhirek.
8. Vidéki futár. B. Gyarmat. Vácz.

Műmelléklet.

Mai számunkhoz nem csatoltatik.

SZERKESZTŐI TELEGRÁF.

K. J. úrtól hasonló küüldeményeket szivesen veszünk, ha azoknak továbbá is „iránya marad bajt s hijányokat szembe szöktetni, közérdekü tárgyakat hol komoly, hol játszi modorban jellemezni, világ- s emberismereti nézeteket ittott közbeszőni.“ — Tehát csak hadd jőjenek.

Teljes számu példányokkal még szolgálhatunk.

6. SZÁM. SZOMBAT. TÉLUTÓ' 12. 1848.

EGY PROLETÁRIUS' LEVELEI.

MEDVE IMRÉTŐL.

IV.

Bajnos, hogy hazánk' lakosságának számát egész bizonyossággal meg nem határozhatjuk, mert a pontos összeirás József császár' kora óta pium desiderium maradt, s e részben csak az egyházi névtárakat használhatjuk némi vezérül, melyek bizony valljuk meg az igazat, nem épen a leglelkismeretesebb pontossággal felelnek meg e részbeni igényeinknek. Van ugyan nekünk egy jeles statistikusunk, Fényes Elek, de mivel ő is ugyanazon adatok' nyomán kénytelenittetett dolgozni, melyeket imént előhoztam, statistikája sem biztos vezető e részben; hiszem azonban, hogy a bajon nem sokára segítve lesz.

Jelenleg a katonaságot s a főbb tanodák és akademiák' ifjuságát ide nem számítva, Magyar és Erdélyországra 14,000,000 lakost számithatunk, mely a földterületre nézve igen csekély szám. Nyelvükre és nemzeti jellemükre nézve Magyarország' lakói igen sokfelé ágaznak el; van itt magyar, tót, német, oláh, horvát, rácz, shokácz, vindus, orosz, bolgár, görög, örmény, zsidó és czigány, oly gyönyörü vegyület, melyből egy csapással vagy Isten, vagy zsarnok csinálhat egy egészet. A magyar népesség azonban hála Istennek tulnyomósággal bir, mert a politikai jogokat és vagyoni erőt képviselő nemesség' nagyobb része magyar, a magyar jobbágyság termékeny és jó földön lakik, s e részben előnynyel bir az idegen fajok felett, és könnyebben juthat az anyagi jólét és erő' birtokába, csakhogy müveltség és felvilágosodásról népünknél szó sem lehet, mert még nagyon hátra vagyunk a nevelés' dolgában.

Fényes Elek igy jellemzi a magyart: a magyar kevély és nemesen magáratartó, mely kevélysége bizonyos komolysággal van összekötve; becsületszerető, nagylelkü, egyenes és jószivü, hévvel szeret és gyülöl, hirtelen haragu, de hamar megbékülő, barátságos és vendégszerető, minden nagyra és szépre könnyen gerjed, de tüze, ha folytonosan nem élesztetik, lankad; katonai vitézségét, bátorságát, lelkierejét még ellenségei is egyiránt elismerik; és leginkább ennek köszönheti azt, hogy annyi vész és háboruskodás közepett is, csodálatos módon életben maradt. Inkább árny- mint fényoldala az a magyarnak, hogy a kevélység nála dicsekedési hajlamot, önhittséget, elbizottságot okoz, mi sok ideig leginkább hátráltatá előmenetelét. De mióta Széchenyi gróf és más hazafiak' hathatós befolyásánál fogva, haladásunk' zászlóján mintegy jelszóul van elfogadva az, hogy: a hibákat magunkban keressük, s egyesüljünk, az említett árnyoldal gyérülni kezd, miben fényes jövönk' legerősebb biztositéka rejlik. Továbbá a magyar a fényüzést és pompát na-

gyon szereti; a hivatalt és megkülönböztetést keresi, s ezek' elérésére gyakran alacsony utakon törekszik; a határtalan vendégszeretés s könnyelmüség miatt, sokszor pazarló, s átalában nem takarékos; dolgozni tud ugyan jól, s birja is, de nem mindig van rá kedve, mi egyébiránt a müveltség' haladásával bizonyosan változni fog, s igy e hiba állandónak nem tekinthető. Igy Fényes Elek.

A legmagyarabb érzelmü Vahot Imre, 1845-dik évi Pesti Divatlapjában igy jellemzi a magyart: A magyar született méltóságos ur; de ha vigad, kicsapongó kedvü, noha ezt is gyakran elkeseredésből teszi. A magyar szép, találékony természeti észszel s jó erkölcsi tulajdonokkal bir. Elméje csipős, ingerlő, mint borsa és paprikája, képzelete rajongó, keletiesen buja, jelleme egyszerü, egyenes, mint az alföldi sík, de a szilárd kitartás' mesterségét nem ő találta fel. Az első benyomás igen hat reá; ő ha felvilágositják, meggyőzik, majd minden jót fölkarol, pártol, még akkor is, ha haszna nincs belőle; de ezt igen nagy tűzzel, tulságos lelkesedéssel teszi; s épen ez nem jó, mert hirtelen föllobbanása — tünékeny szalmatüz.

Mindkét jellemzés igaz, való, csakhogy mindkettő azon rendről mondható el inkább, mely a közdolgokban részt vesz, a nép elöttünk ismeretlen tényező, ezt soha sem jellemeztük, mert nem gondoltunk vele.

A franczia forradalom által egy neme az alkotmányos értelmiségnek hozzánk is eljutott, s ugyszólván haladásunkat csak annak köszönhetjük, még mezei gazdászatunkban is; a magyar népet átalában ha jellemezni akarjuk, nem mondhatunk egyebet róla, mint hogy a földmivelést és pásztoréletet kedveli.

Az 1847-dik évi Honderü' 24. számában szóltam népünkről, az a müvelődés' igen alsó fokán áll, s nevelésre van szüksége, mielőtt emancipáljuk.

Földmives népünk buta, mindent hisz, mit a notárius mond, s igy nem csoda, ha tévutakra vezettetik a féltudákos notáriusok által; vannak ily tekintélyek minden helységben, és fájdalom igen nagy számmal, kik általnokkal mételyezik be a földmives' különben természeténél fogva minden jóra is fogékony keblét.

A magyar pásztor ember azonban egészen kimarad ezen körből, mert annál még csupa természeti állapotban vannak a jogi fogalmak, s az enyém és tiéd nála ezen fogalmak után értelmeztetik.

Kereskedésünk, kivált borkereskedésünk által — miután a más nemzetekkeli közlekedés a müvelődés' főtényezője — jött hozzánk szőlőmivelő földieink közé egy kis világosság, de ez is megszünt, és midőn Fiumét 1813. august. 16-kán Nugent gróf Ausztria' részére visszafoglalá (lásd: „La reincorporazione di Fiume all inclito Regno d' Ungheria Memoria, 1823,"), azóta azon uton keveset közlekedett országunk a müvelt külfölddel.

Véleményem szerint, ha a népről szólunk, soha sem szabad értenünk az országgyülésen képviselt nemzetet, és azért mindig ott hibázzuk el a dolgot, hogy e kettőt összekeverjük.

Nálunk a nép az, melyet 1547. 26. törvényczikkünk emlit, melyet az 1836 és 1840. t. czikkek némely kedvezményekben részesitettek, és ezen népnél, melynél a szájtradition tul nem terjedt a müvelődés, mely még csak anyaga a statusépületnek, nem lehet hirtelen újitásokat tenni, melyeket föl nem foghat.

Volt szerencsém e népet Heves és Borsodmegyékben 1845-ben közelről látni, köztük élni, de csak azon eredményre jutottam, mit 8-dik számu levelemben már elmondék.

De most menjünk át idegen ajku honfitársainkra — jövő levelemben.

(Folytattatik.)

Érzeménylombok.

III.

Mi szép az ég, ha arcza mosolyog,
Midőn szeme harmatfényben ragyog! . .
Szebb énnekem az éjfél' közepe,
Mellyet fölgyujt a villámok' tüze:
Öröm, mosoly elhagytak engemet,
A villámnál meglátom keblemet.

IV.

A fájdalom csordultig telt pohár,
Az emberek közt kézről kézre jár,
Egyik iszik, a másik tölt bele,
Nem látható meg annak feneke;
Az öröm egy csep, mellyért százeped;
Ne mondd ki, ha ismered e nevet:
A hang megfagy, ha átjő kebleden, —
S mi a kis csepp a zajló tengeren!

KARÁD.

AZ INNISMOREI KERESZT.

(Folytatás.)

— Anna! — kiálta a főnök ismét egész vadságával fékezetlen természetének. — Én lemondjak róla? Soha! Ő enyém lesz, enyém a boszu által, mert béke' utján az nem lehet! Ismét látni fogsz, büszke báró! De akkor nem jövök mint szerelmes kérő, hanem jövök clanom' hadrivajával! Gyülöllek, és véred' fogom ontani, mint te vérét ontád atyámnak.

Kirohant a szobából, röpült inkább, mint ugrott le a lépcsőkön; sietsége a kapuőrt gyanakodóvá tevé, midőn rá kiáltott, hogy nyisson kaput, s az ijászok már neki készültek, kezeiket tenni rá. Elkerülhetlen lett volna a vérontás, de sir Walter jött a végpillanatban — parancsa ajtót nyitott az idegennek. Kirohant az éjbe a skot, egy szó nélkül — csak tul az árkon, hol hü fegyvernöke ismét türelmesen várá, látszék teljes öntudatra ébredni. Ekkor egy pillantást, melynek kifejezését csak Isten látá, vetett föl a toronyra, melynek ablakaiban oly békén égett a világ, aztán arczára huzta plaidjét, mintha szégyelné a lágyságot, mely rajta most erőt vön.

— Főnök, itt nem vagyunk biztosságban, — monda a fegyvernök, a mint Archibald még késkedett, lóra ülni. — Férfiak suhantak erre el — azt hiszem minden pillanatban megtámadtatunk.

Az ifju' keblében a fájdalomból a legvadabb csataszomj lángolt föl, harcz és vészbe, ah! a halálba vágyott. Ha ma, mint akkor, sir Francis Howard' lovasai üldözték volna, nem tér ki előlük, hanem szembe száll velük. De egy sem közeledék; az éj csöndes maradt, s mi tán vigyázva az idegen vendégekre lest vetett, az éj fátyolába takará el.

VII.

Fényes ünnepély adatott Sheenenben, hol az udvar a szép nyárszakban tartózkodott. A király egy ideig beteges vala, de jó természete által, mely az orvosok' tudományos kisérleteivel győzelmesen daczolt, újra teljesen fölgyógyult s oly jól érzé magát, hogy még késő éjen is nézte a tánczot, melyben ő többé részt nem vehete.

— Hogy is hívják azt a férfit, fiam — kérdé Lancaster herczeget, ki mindig mellette tartózkodék, — azt gondolom, ki most a grófnéval beszél? Emlékemből kivesznek a nevek — tudom hogy láttam őt.

— Sir William Windsor — viszonzá a herczeg, kinek pillanatai hasonlag némi agálylyal nyugodtak a páron.

— Windsor — Windsor! Igy nevezik az én szép váramat, az én palotámat — ez ember tán az én sajátomra áhit?

— Ugy látszik — viszonzá szárazan a herczeg. A körülálló udvaronczok jobban érték a vágást, mint az uralkodó, ki nem sejté, hogy sir William mindenesetre élénken forgolódék Salisbury grófnő körül: sikerrel-e, nem tudaték.

— Hogyan van csak — kérdé tovább a király — nem volt ezen ember egy nagy perbe fogva? Nem ült felségárulási vád miatt a Towerban?

— Ő nem; sőt inkább mint vádló lépett föl! Felséged sir Beaufort Waltert gondolja, kinek ügye nem jöhetett teljes világosságra.

— Beaufort, igen, az én öreg, nemes Beaufortom. Egyike a tölgyszíveknek még a poitiersi dicső napokból! — Az emlékezés dicsőségének korára mindig miként nap hatott a királyra, mely eloszlatja a ködöket, s az egész természetben új életet erőt ébreszt. — Tehát ez angolna Beaufort' vádlója.. Bizo-

*

nyosan la Marcheé is? Most ő a Speecher, mindent tudok. Hah! ő nincs ínyetekre, a becsületes Péter, ugy-e? Miképen áll ez ügy? Magam fogom ezt megvizsgálni, ne mondják, hogy Edvárd király még ellenének is nem szolgáltat gyors igazságot.

A táncz újra kezdődék. Sok szép nő vala összegyülve; az angol főnemesség' delnői eleitől fogva kitünének bájingerük által, csakhogy az kissé hideg, közelíthetlen; azért Alice annál pompázóbban tünt föl közöttük eleven és buja szépségében: az ő tánczának látása nem egy lovagot ragada hangos csodálatra.

— No s kis Jessy! — monda a király egészen elbájolva a csinos miss Camdenhez, ki közelében állt, és okos szemeivel mindenre ügyelt. — Szép nénéd ugy tánczol mint angyal; én életemben nem láttam jobb tánczosnőt.

— Én is csak egyet, ki a néném hezi hasonlítástól nem igen félhet, — viszonzá Jessy. — Sőt azt hiszem, még több bájt — tisztább kellemet fejt ki tánczában.

— Mindig ellenmondás! — monda türelmetlenül a király. — Kicsoda az a gráczia?

— Felséged aligha emlékezik többé rá, — viszonzá Jessy egykedvün. — Két éve, hogy őt Windsor-castleben tánczolni láttam.

— Hát hol van? Miért nem mondod meg nevét? — kérdé a király.

— Félek, hogy felséged' nemtetszését vonom magamra — lady Beaufort Anna.

— Szent Györgyre! Igazad van! Az a Beaufort Anna igen szép leány. Átalában nemes teremtés! Sajnálom, hogy az öreg nem igazolhatá magát teljesen —

— Vagy n e m a k a r á! — monda Jessy hamar, de oly halkan, hogy szavát csak a király érté.

— Meglehet, hogy ebben is igazad van, leány! — viszonzá a fejdelem. — Hogyan, János! — szólt Lancasterhez fordulva, ki közeledék, mert a Salisbury grófnő' ravasz meghittjéveli párbeszédet igen hosszunak találá. — Nemde Beaufort Richard, sir Waller' fia, visszajött Guyenneből? Hol van ő? Azóta semmit sem hallék róla, s ő bizonyosan legjobban tudja, hogy' állnak a dolgok tul a csatornán.

A fiatal nemes atyját követé számüzetésében — monda Lancaster hidegen.

— Arról én mit sem tudok! — viszonzá a király. — Önkényt tevé azt?

A herczeg kissé habozott; bátran szóla ekkor Jessy: — Azt mylord Lancaster bizonyosan nem fogja állítni.

Sötét pillantást vetett a herczeg a hivatlan szólóra; a király pedig monda kedvetlenül: — Ugy látszik, mintha sok önkényes történnék hátam mögött.

Szerencse vala az illetőkre, hogy e perczben bevégződék a táncz, és Alice, lángoló szépségben, a királyhoz közeledék. Ekkor neki engedé át Lancaster János a tért, s emberét, a nemrég összeült parlament' új elnökét egy oldalszobába voná.

— William, roszul kezdtük a dolgot — vagyis k e z d t e d! N e k e m e Beaufort nem állt utamban; én nem kacsingaték jószágaira, mint te; sem rokonom nincs, ki Beaufort helyett az északi határ' őreül lett volna kiszemelve. Aztán nem is számolok jövendőben kezére a királyi — hölgynek, kihez csak g a z d a g embernek szabad közeledni. Nekem ép oly kevéssé adott Beaufort' büszke leánya kosarat, mint neked; én az egész családot becsülöm, s csak az öregnek La Marcheali barátsága nem volt kényemre, mert e makacs főnek a hatalmas báró támaszpontul szolgált. De ha tudtam volna, hogy ily otromba vádhoz, az irott bizonyítmányok' elferdítésének ily nyomoru eszközeihez fogsz folyamodni, — aczélkeztyüvel léptem volna közbe. — Most ismét fölébredt az ördög. A királynak Beaufort jár eszében, s az a kis boszorkány, Camden, tele pofával szítja lánggá a szikrát, — mi czél rejlik mögötte, nem tudom. Mindenesetre előrelátóknak kell lennünk. La Marche legközelebb visszanyeri szabadságát; semmit sem lehete rá sütni s a rövidnyaku ficzkó körül van vértezve mint egy

teknősbéka. De ha egy népkegyencz bevádoltatik, s aztán föl kell mentetnie, ennél népszerüségét nagyobb szerencse nem érheti. Ha még Beaufort is, vagy csak fia is, kit tüzes ficzkónak mondanak, Richmondba hivatik, a következés beláthatlan. Légy hát eszélyes : a szép delnőnek legalább fülét már megnyeréd, ő pedig a királynál mindenható. Fürkészd ki, mit terveznek; Camden bizonyosan nem saját kezére működik.

E gyanitásban tévedett a herczeg. A kis Jessy egészen saját érdekében működött; ugyancsak őrizkedni fogott, nénjét kártyáiba pillantani hagyni, melyeket oly finomul és lopva kevert. Külsőleg tehát nagy csodálkozást mutatott, de szivében nevete, midőn Alice, roszkedvüen a királytól jövén, igy szóla hozzá: — Én nem tudom, hogy' jött az öreg ur ismét azokra a Beaufortokra. A fiuval kiván beszélni! — s kis szünet után : — Nem mondtad egyszer, Jessy, hogy nővéréhez igen hasonlit?

— Mint ez testvérek közt történni szokott, nem többet! viszonzá Jessy egykedvün.

— A király bizonyosan megint elfelejti őket — vigasztalá magát a grófnő.

De másnap reggel, nagy ijedelmére, a király még tisztábban fölfogá a gondolatot, sőt Annáról is beszélt, kinek szépsége rá benyomást kelle, hogy tett legyen.

— A törvényt nem mellőzöm — monda; — Anglia' birái legyenek önállók; ők számüzést szabtak Beaufort' fejére, annál fog maradni, mig magát tökéletesen igazolnia nem sikerül. Azt teheti mihelyt akarja. De a fia, miért számüzék fiát is? Kétségkivül félelemből, mert oda át Bordeauxban elbeszélhetendé, hogy atyja, ki vérével a franczia földet itatá, nem akadt más ügyvédre, régi bajnoktársa Plantagenet Edvárdon kivül?

— Felségedet ügyvédül birni, a többit mind fölöslegessé teszi — szóla Alice, aggódva, mint fog a király' beszéde végződni.

— Szeretnék egyszer magam beszélni Beaufortal! — folytatá a király. — Akkor beteg, roszkedvü valék, mindennel tele sugdosták füleimet, mit már elfeledék. Akarom, hogy ide jöjön. A család ugyis ártatl nul szenved; mit vétett fia, hogy fogva tartják, holott csatornán tuli tartományunkban szolgálatot tehetne? És derék neje, a jó lady Eufemia, ki királynőmhöz oly hű vala? A fiatal leányról, kinek Northumberland' sivatagán kell hervadnia, a helyett hogy udvarunkat diszitné, szólni sem akarok.

Alice lesütött szemekkel, nehogy nyugtalanságát elárulja, hallgatá a király' beszédét; most el ökélten föltekinte. — Az nem megy, uram és férjem! — szólt csengő hangon. — Ha királyi nyájasságodban tul a rendén lealázod magad', az én kötelességem, mint hű szolgálódé, téged méltóságodra figyeltetni. Oly férfinak, kinek czimerén oly foltszeplő vagyon, — saját vagy más' vétke által mindegy — te nem járhatsz utána. Az ő kötelessége volt, a te kegyedet keresni, megköszönni a kiméletet, melyet csak te eszközlél, nézeted' nyilvánitása által : e helyett daczosan mellőzött minden lépést, melylyel mint alattvaló és hadbajtárs királyának tartozott, j o g ról beszélt kegyelem helyett! Nem, nem, felségednek be kell várnia, mit teend ő. — Ha fiának meg akarod engedni, hogy Northumberlandot elhagyhassa, az kegyelem és szabad ajándok. A nőknek ha szabadságukra bíznád is, nem fognának sir Walter' oldala mellől távozni, — ép oly kevéssé, — tevé hozzá gyöngéd pillantással, — oly kevéssé, mint én te mellőled, királyi parancsolóm.

— Te jó nő vagy, — monda a király, és megcsókolá arczát. — Te nem fogsz elhagyni, tudom, ha én öreg és gyönge leszek is. Te fogod egykor szeretve befogni szemeimet.

— O ne beszélj oly szomoru dolgokról! — viszonzá Alice, s ügyesen tudott más húrokat megpendítni, mig a királyt újra azon hangulatba ringatá, melyben semmire sem gondolt, mint kéjelmes nyugalom és az ősz' enyelgéseire. Ilyenkor mindig legbőkezübb volt az ajándékozásban, s Alice ki tudá bányászni az ily órákat.

Azonban Beaufort' megújult emléke még-

is veszélyesnek tünt föl elötte; idegen kezet vélt abban megismerni; s roszkedvüen nyilatkozott meghittje elött.

— Ki tudja — mondá ez, — nem valami finom fő szeretné-e a gazdag örökösnöt Londonban látni, — kinek kezét már rég többen kérték; ha nem tévedek, sir William Windsor is kosarat kapott. Talán, gondolja, most a makacs meg van alázva. Vagy talán arra épitnek terveket, hogy a király szépségének oly föltünő csodálója. Ki tudja!

— Szépségének, mondod? — kiálta Alice ingerülten. — Arczszine olyan, mint egy mórnőé, szemei fagyosak és szürók — ki melegedhetnék föl hideg kebelén! És haja, mint a sörény, alakja teljtelen, sehol semmi inger, semmi élet! Azt hiszed, még egy ösznek is kialudt pillantata összehasonlíthatna e n g e m ezen Annával?

— Ha a te rajzodhoz hasonlítna, akkor bizonyosan nem! — viszonzá Jessy nevetve. — De valamennyi lovag azt állitá, hogy Anna eszménye a szüzi szépségnek — s meg kell vallanod, hogy bizonyos varázs —

— Hah! — szakítá félbe Alice, haragszikrázó szemekkel. — Tudom már, miért magasztalgatod e szűzies varázst. Te magad vagy bátyjába szerelmes — te szeretnéd, hogy ő itt legyen, te emészted magad' utánai vágyban! Ő a t e ideálod, azért növérének is, kihez ő hasonlit, szépnek kell lenni! Csak ne tagadd, átlátok rajtad. Te képes lennél engem elárulni e Beaufort' kedveért.

Jessy' arczai sötétebbé pirultak. — Én nem tagadok semmit! — monda. — Miért is tagadnám? Beaufort Richard nem csak egy büszke ladynek tetszik, sőt még férjnél levő delnöknek is. Meg vagyok győződve, hogy ha öt látnád, a te jólörzött hüségedet is megrendítené. És oly függő helyzetben, mely engem szeszélyeidnek kitesz, csak szerencsémnek tarthatnám, ha oly lovagias nemes arájaul haza vinne.

— Jessy — szólt Alice — legyen tiéd! Vissza fog hivatni számkivetéséből — nyerd meg öt, legyen tiéd! De te is segits nekem, a titkos ellenségnek, ki ki akar turni, terveit megszégyenítnem. Sir William, mondád? Ő nem lehet — mert, Jessy — ő vágyai' teljesültét egészen mástól várja —

— Tőled! — monda Jessy hidegen.

— Miért tagadjam? — viszonzá a grófné. — E természetlen viszony soká többé nem tarthat, épen e mostani rendkivül erős egésségállapota a királynak, végföllobbanása egy kialvó mécsnek. Akkor szabad vagyok és — g a z d a g! Oly gazdag, hogy egy herczeg sem pirulandna, Perrers Alice' kezét megkérni, s örvendhetne, ha megnyeri azt! — Sir William, okos leánykám, nem az, kit én választanék. De kegyében áll Lancaster herczegnek, ő általa lön speechere a parlamentnek, nem lehet vele ujjat huznom. Hadd ringassa magát egy darabig édes reményekben — én azokat betölteni s o h a sem fogom!

— De hát kit akarsz boldogítni? — kérdé Jessy. — Még fiatal, szép vagy, csak fog szived' választása valakire esni?

— O bizonyosan! — viszonzá Alice vidoran. — S meg is mutatom öt neked. — Egy szekrényhez vezeté Jessyt, sietve több fiókokat huzott ki, s a bámuló' szemei elött kincsek' érzékvakító halmazát tára szét. — Itt van az én szerelmem! — monda nevetve.

Jessy nem nyomhatá el szegénységének keserü érzetét; de csakhamar legyőzé azt, és a csodálat' várt kitörései helyett monda Alicenak: — Sajnállak.

Nem sokára ezután sir William Windsor jött. Már az öt bejelentő szolga magával hozá az illatozó kenőcsök' légkörét, aztán ő maga lépett be a leggazdagabb öltözetben, lovagköpenye gyöngyöktől merev vala, s a vékony lábszárak drága skárlátban ragyogának. Jessy nem tagadhatá meg magától, hogy a férfival, kinek ármányait ismeré, legalább nyelve' tulsulyát ne éreztesse, s nem igen ínyére sir Williamnak, a szobában maradt, még akkor is, midőn legnagyobb fontosságu hír' közlését jelenté, melyet csak a grófnővel szabad tudatnia. — Mit használ? — felelt tréfálva Alice. — Ugy sem tartom meg magam-

nak — Jessym azonnal megtudja, mihelyt hátat fordítál. Jobb hát, beszéld el mindjárt magad, megkimélsz az ismétlés' fáradságától.

— Legyen! — monda. — Gyorsfutár érkezett rokonom Howardtól, ki veszedelmes dolgokról tudósít. A skotok egy seregosztállyal beütöttek, és sir Beaufort Walter mellettük nyilatkozott : egész Northumberlandunkat elveszthetjük.

Ennyire el vala már ferditve azon heroncastlei eset ény, miszerint Mac Innismore Archibald Beaufort' birtokát védé s kimélé! Alice a tudósítást legnagyobb figyelemmel hallgatá; tudakozódott a közelebbi körülmények után, sir Williamnak el kelle hozni Howard' levelét, melyet figyelve átolvasott. Ebből ismét új talány vala ugyan kivehető, de semmi bűne Beaufortnak. — Tettél már jelentést a királynak? — kérdé.

— Nem. Azon pillanatban kapám a levelet, a mint hozzád akarék jöni, imádott grófné, — viszonzá Windsor. — A te véleményed legyen vezércsillagom.

— Jelentsd be a királynak haladéktalanul, mi Northumberlandban történt, — monda Alice egy kis gondolkozás után. — S Lancaster herczegnek is! — tevé hozzá, éles pillantást vetve a mosolygó udvaronczra.

Azonban a király egészen másképp vevé a jelentést, mint várták. — Beszélnem kell vele! — kiálta hévvel. — Nem tudom, nem akarom hinni, hogy legjobb lovagom pártütő lehessen! Teremtsétek öt ide, parancsolom!

Mielött még Lancaster herczeg magával tisztába jöve, mikép hajtassék végre e parancs, már másik futára érkezett az őrlordnak, még roszabb tudósítással. Egy skot főnök vala Beaufort' várában, ott a legbarátságosb fogadtatásban részesült, s aztán a rá lesengő őrlovasokon keresztülvágva magát, a Tweeden át visszauszott. Ez már nyilvános bizonysága volt az árulásnak, s a király mégis hallani sem akart róla.

— Kerítsétek öt szemem elé! — kiálta. — Én fogom neki megmondani, hogy bajtársamról roszaságot föl nem teszek.

De mintha a nemes királynak e lovagias bizalomban még további próbát kellene kiállnia, ugyanazon napon Beaufort Richard, a vádlottnak fia, ki saját veszélyeztetésével Londonba jött, kihallgatást kért, épen midőn az udvar együtt vala.

— Hogyan?! — kiáltának a lordok a király körül. — Merészlé megszegni a számüzetést? Ezért fejével játszik.

De a király komoly arczczal inte, mi csendet parancsolt, s az ifju Beaufort engedelmet kapott, beléphetni. Félelem nélkül jelent ő meg, igazi fiaként atyjának, a fényes gyülekezet közepett, hol ugyan sokan részvéttel tekintének rá, de házának ellenségei sötéten pillantának felé. Közeledék; a király' kézmozdulata megengedé azt neki; a fejdelem elött féltérdre bocsátkozék, hosszu, fekete fürtei vállain előre hullának, és beárnyalák szép arczát, mig lehajtott fővel várá a király' első szavát.

— Mit akarsz, Beaufort Richard? — kérdé kegyelmesen a király.

Ekkor Richard hozzá emelé ragyogó szemeit. — Add meg szabadságomat, uram! — hangzék kérése, tisztán csengve át a nesztelen gyülekezeten.

— Szabad vagy! — monda a király. — De atyád? mit mivel ő? Nekem sok roszat mondanak felőle. Ő viszonyban áll a skotokkal! Ugy van-e? Kelj föl és felelj.

— Atyám mindig tudni fogja tetteit összhangzásba hozni a becsülettel — viszonzá Richard.

— Ez nem egyenes angol felelet, sirrah! — monda a király. — Frankhonban tanultad e kitérő ildomosságot? Azt kérdem : igaz-e, hogy egy skot vala atyád' várában?

— Igaz, uram királyom. Ámde —

— Hogyan?! — kiálta a király. — S mit akart? hogyan jött oda?

— Azt nem tudom — monda Richard.

— O férjem — sugá Alice a királynak gyorsan és sürgetőleg, — kiméld a nemes ifju' érzését. Nem elég, hogy atyja' bünét bevallja? Még tanukép is lépjen föl ellene?

Légy nemes; ő nem vétett semmit!

— Fiatal ember — monda a király gyönyörü utófényében ama fenségnek, mely őt ifjabb napjaiban körülsugárzá. — Atyád oldalam mellett Anglia' dicsőségeért harczolt; nem hiszem addig, hogy áruló, mig ő maga szemembe nem mondja, hogy igaz! — Neked tetszésedre hagyom menni, hova tetszik. Örülni fogok, ha udvaromnál maradsz — de teljes szabadságot engedek, visszatérni Guyennebe, hol nemes fiamnak, ki most Istenben nyugszik, hű szolgája valál.

Evvel elbocsátá közvetlen közeléből, azonban mindjárt azután meghivást kapott az ünnepnél maradni, s Salisbury grófnő, ki véletlenül nem sokára találkozott vele a termek' egyikében, párbeszédbe bonyolítá őt, melyhez hugát is, ki épen arra jött, leköté. Nem soká tartott, mig a grófnő másfelé igényelteték, s Richard alig vevé észre távozását; Camden Jessy hatalmasan érdekelni kezdé őt. Ő nem tartozott azon hideg, lelketlen ladyk közé, kiknek uriasan egykedvü tekintetük őt mindig elijeszté a hozzájok közeledéstől; még kevesbbé vala egyike azon bájlón sürge, szeretetreméltó de könnyelmü franczianőknek, kiket mindig szivteleneknek gunyolt; itt nyájasságot, kedélyt, lélekmélységet talált — ah! és nem látá a finom hálót, mely oly müvészileg szöve őt halkan és lassankint körültörözé.

VIII.

A skot felföldön meredek sziklán, mely egy tiszta tó fölött uralkodott, emelkedék egy vár, erős párkányzatával, melyre, bármily korszürke volt is, ellenség még soha föl nem hatott. A vidék körüskörül merész és regényes vala. Hegytömegek, szétrepedezett tetőikkel tornyosodtak észak felé, lejtőiken fekete fenyük nőttek, melyek' ágai gyakran átzugvák a viharoktól, lehajlának a zöld nyírekhez, melyek a hegyek' mélyebb s védettebb oldalait fedék. A völgyben a tó nyugovék csöndesen és tisztán, képeül a szivnyugalomnak; tul rajta elevenzöld rétség emelkedék, határozva egy távol ormozattól, melyen sürü hangafa kövér páfránynyal váltakozott.

Vadon magány uralkodott rendszerint e félreeső tájékon: a madarak' éneke, a hegyi sas' éles kiáltása, s időnkint portyázó felföldiek' vadászüvöltése szakitá meg alkalmilag a csendet, mely a kifáradt szivnek oly jól esik. Egy kifáradt szív a szürke erősségben, melyet egy innismorei főnök hajdanában épittete, évek óta hasztalan sohajta hasonló csend után saját mélyében; most megszünt verni; azért nem fájtak nekik a vad hangok, melyek épen most a békes völgy' ünnepi csendét felszaggaták. Boldog elhunyott! mert nem tudá meg éltében, kit illet a vad csataz j, a rivalgó harczzene! Fönn az erősségben minden kiholtnak látszék, csak a nők ültek körben félfödötten, és éneklék a gyászéneket, mit Coronahnak neveznek. A rétmagason pedig vad alakok törének elő plaideikben, messze utra fegyverezve; a főnök szólott, szavai messze elhangzának; és a lelkesedés' rivaja reszketett át a légen, a viszhang által a legtávolabb hegyöblökig víve.

A reg világba öltözteté a tetőket, a nap első sugárait veté a kupra, melyre épen leért, az összegyült seregre, s csillámolva tükröződék fegyvereikben — minden vidám és üde volt, bátorság villogott a férfiak' szeméből, s barna arczaikon nevetett a harczszomj, bármily messze volt is még az ellenség, mely ellen a készületek történtek. Csak a főnök lépdelt halványan és sötéten vazalljai előtt. Ez volt azon merész, életfris ifju, ki még nem rég, boldog szerelemtől lelkesülten, ujjongó bizottsággal harczra hívá az életet. Archibalddal nagy változás történt. Ő most egyedül állt, a hű anyai szív végre megtörött — talán ő maga szakitá ketté a gyöngéd életfonalat, mely azt még e földhöz köté, midőn a vészjósu záloggal eléje lépett, mely őt boszura kötelezé. Boszura, kin?! Kedvese' atyján! Ámde vérboszu szent kötelessége a felföldinek; átok és örök gyalázat érné őt, ha ki akarná magát vonni alóla! Oda volt tehát a boldogság örökre, csak a küzdés maradt egy sivár életen át!

Folytattatik.

A nyilvános nönevelés' rendszerének korszerü vizsgálata.

Majer István
tanártól.

III.

(Folytatás).

Az isteni gondviselés utjában talán nincs távol azon pillanat, melyben a papság, a törvényhozóság és igazgatóság b látandják, hogy a hazának boldogsága becsesebb, mint valamely pártnak diadala, és hogy a nemzetnek erkölcsi érdekei minden egyéb érdeknél előbb valók.

C. van Bommel.

Különös állásunk van, ha ezen fölállított elv: „a nyilv. nevelésnek igazgatása és vezetése országos felügyelés alatt álljon" mellett akarunk föllépni, tudván, hogy nálunk jelenleg a nyilv. nevelésnek fölügyelése a kormány' kezeiben vagyon, melyet a helytartótanács és 5 királyi igazgató által gyakorol. Ám az ország köznevelés körüli jogáról nem mondott le, abba avatkozni készül is, miként azt az utolsó (1844) országgyülés megis kezdette, kerületi választmányt bizván meg egy népnevelési terv' kidolgozásával, mely választmány munkálatát be is nyujtotta; s jelenleg is szinte valamennyi vármegye népnevelési utasítással bocsátá hongyülésre követeit; és néhány vármegye kebelében iskolai választmányokat is rendelt. Az atyák helyesen jogot tartnak gyermekeik' oktatásához hozzászólni; az atyáknak ezen természeti joga elévülhetlen.

Azonban tisztelet becsület, de igazság is, adjuk meg mindenkinek a magáét. S hogy alapeszméinket biztosan kerithessük, tekintsük ismét azon közelebbi igen tanulságos események' sorát, melyeket Franczia ország komoly óvásul felmutatott. A nemzeti convent köznevelés körüli kizárólagos jogot bitorolt; azon eszme, hogy a köznevelés a statusé, eredetét a convent alatt vette, és Danton kölcsönzé azt a vad spartaiaktól; de az 1793-ki zsarnokok, mind a mellett, hogy nem tartották eléggé tiszteletben a természetnek örökös illetőségét t. i. a szülői jogot gyermekeikre nézve, s azt, hogy kiki meggyőződése, érdeke, önvallása szerinti iskolában nevelhesse magzatát; mégis hódoltak az atyai tekintélynek, nem az igazgatóság által nevezett felügyelőkre, hanem a független családatyákra bizták az őrködést kötelezett iskoláikra. Mily rosz irányban, mily kártékonyan rendezte — religio nélküli erkölcsi irányával — a convent a köznevelést, a departamentumok értekezésünkben föntebb idézett (II. czikk.) kérelmeiből láthatni, s ugy, hogy a vadulni kezdett erkölcstelen nemzedéket kereszténszerü neveléssel szorgalmazták regeneralni. Tagadván e szerint, hogy a köznevelés a statust illeti, miután ez természeti és Isten törvénye, a legjózanabb politica, és legmüveltebb nemzetek' szavaként az egyház' szentebb rendeltetéséhez tartozik; ellenzem azért is, miután a historia megtanított, hogy a polgárzat mint politicai elveiben, ugy köznevelési elveiben változó, pártszeszélynek alárendeltje, s igy kezében a köznevelés, mint a conventében, csak laptajáték, vad erkölcstelenségre, közboldogtalanságra vezető. — Oly szilárd, oly változatlan elvü intézethez kell a legszentebb ügyet kötni, mint az egyház, csak igy fogja jó gyümölcseit megteremni.

Távol legyen én tőlem, hogy én törvényhozó testületünket a conventhez lealacsonítsam; jól tudom, hogy a köznevelést keresztény szellemben kivánná rendezni, miként a kerületi választmány terve is föltárja (lásd 1. §, 19 § 1) a. b. c. stb). De az tagadhatatlan, hogy a pártok' állása szerint hol ez, majd amaz politicai elv, talán épen egymással ellenkező győztes, s e szerint a nevelés' kérdése gyakran hajótörést szenvedhetne s pedig az egész hon' legnagyobb kárára. Miből azon következés vonható, hogy a köznevelést nem tanácsos egész mivoltában a hongyülés által sajátaként rendeztetni.

Még egy igen fontos észrevétel merül föl eszméim'lánczolatában: midőn protestans atyánkfiai törvény által kikötötték maguknak a szabadoktatást; természetesen lemondottak, a viszonyosság ugy hozván magával, a katolikus résznek nevelésügyébei avatkozásról, mely nagyobb résznek igazságos és méltányos jogossága megtámadtatnék, ha az országgyülése a kath. köznevelés érdemébe avatkoznék, miután — mint tudjuk — ott a protestans rész is képviselve van. — Tehát, vagy le kell prot. feleinknek mondaniok törvényes kiváltságukról a nevelés' tárgyában, vagy a katholikusok' közoktatásukba ne avatkozzanak — s ha mégis igazságos alaptörvényeket akarunk közmegnyugvás kedveért, azok oly átalánosak legyenek, melyek minden felekezetbeli honlakost kötelezzenek, s a külső egyformaságot, s igy a jó rendet eszközöljék. Az országlat' gépezete ekkép tökéletesíthető lészen.

Jelenleg a kormány ügyel föl a köznevelésre. Tudjuk, hogy Franciaországban a császárság korában a köznevelés a katonai zsarnokság eszközévé fordittatott, mi a közboldogságot nem szülheté meg, sőt az országot új forrásba hozta. Ezt

minden vonatkozás nélkül, csupán tudomásul kívántam előre bocsátani, miszerint láthassuk, hogy a kormány is visszaélhet neveléskörüli jogával. — Lássuk most mint állnak nálunk a dolgok? Bárha nem tagadhatni, hogy kormányunk tisztjének teljesen meg nem felelt, voltak időszakok, hogy a királyi főigazgatók igen hosszu évek során nem is látogatták az iskolákat, író mint tanuló sohasem látott iskolában főigazgatót; könyvekre nem sok gond fordíttatott, még kevesebb tanítók' képezésére stb. azonban hajlandó vagyok ezen kötelességmulasztásnak részét honi intézeteink' anomaliájának fölróni; s ellenben Istenben boldogult 1-ső Ferencz királyunk 1806-ban nyilvánított „nyilván. nevelési rendszeréből", ugy egyéb későbbi, kivált ujabbkori (milyenek főleg a mesterképző intézetek nyitása; a József ipartanodának alakítása; az elemi nevelés és vasárnapi iskolák iránt kibocsátott legfelsőbb rendelmények; a magyar nyelv' használatának parancsa) kegyes rendeletekből kormányunknak atyai gondossága és őszinte jó szándéka szembetünő; különben is Fejedelmünk az ország' közös atyja, s mint apostoli király a köznevelés' alapelvének a keresztény religionak tisztileg egyik főtámasza levén, de a végrehajtó hatalommal is birván; teljes megnyugvással akkint ohajtanám a köznevelés körüli felügyelést törvényesíteni, hogy azt ő felsége magas kormánya, egy, katholikusokból, s nagyobbrészt főpapokból mint született és természetes főigazgatókból alakítandó helytartósági, s a könyvvizsgáló collegiumtól különálló szakosztály által gyakorolja. Kerületi főigazgatók a megyéspüspökök, s a felügyelők és igazgatók az eddigi esperes és plebanusok levén, felelőség mellett azonesetre, ha a családatyák képében a falunak katholikus birája, vagy legidősb esküttje az anyagiakról és külső rendről felelő leend. Cousinnal egyetértve, az erkölcsi igazgatást az egyházra, nevezetesen a plebánusra, s az anyagiak és külső rendrei felügyelést az illető hatóság vagyis helységbiróra hiszszük leghelyesebben ruháztatni. M nél kevesebb a felügyelő, annál könnyebb a számvitel, és bizonyosabb a jórend. — Zsoldos Ignácz hazánkfia „Népnevelésünk' hiányai" (Budán 1836) czimü röpiratának 84-dik lapján, megyénkénti választmányok által kívánja a felügyelést gyakoroltatni. Hát uram nem tudja-e, hogy a mit meg akarnak buktatni, azt választmányra bizzák? N. vármegyében egypár év előtt választmányt neveztek ki, mely a kiküldött, de jelentésük s igy a munkálkodással elmaradt választmányokat a jegyzőkönyvek' nyomán irná össze; s ki hinné! hatvan ily semmittevő választmányról vettek szomoru tudomást. Ehhez nem kell commentár, csak azon egyszerü tanulság: sokkal czélszerübb az iskolát a plebánus igazgatására, és a birónak fönebb említettem módon felügyelésére bizni, felelőség mellett.

Hogy ez esetben a részrehajlatlan megyei esperesek, mint felügyelők is szükségesek, kétségen kivül esik. Ilyenek voltak hajdan a főesperesek (archidiaconi), ám jelenleg ezeknek egyéb tisztikörük levén, helyettük okvetlenül oly megyei főfelügyelők rendezendők, kik mint szakértő, fiatalabb, és részrehajlatlan férfiak, az iskolák s az egész köznevelésre csak üdvös befolyást gyakorolhatnának.

Még egy kérdésre figyeljünk: kinek kell a közoktatási törvény' alkotásában résztvenni, ugy az iskolák körüli rendelmények' alkotásában is? — Midőn országgyülésünk a váltó-törvényeket alkotta, nem tartotta méltósága alatt egy külhoni tudós férfiut meghallgatni, s ez rendén volt; s midőn a nyilvános nevelést tervezék, kifelejték onnan a szakférfiakat! — sem a kerületi választmány nem kérdezé meg a hon' tanárainak karát, de — E. vármegyét talán egyedül kivéve — egy vármegye sem alkalmazott tanárokat azon választmányhoz, mely népnevelési utasítását tervezé. Hasonlólag a kormány is, hivatal-férfiak által füzette egybe új első oktatási és képezdei rendszerét. — Ez sajnos, de világos adat annak bebizonyítására, hogy komolyan nem gondolkoztunk nyilv. népnevelésünk' átalakításáról. — S ennek mi lön a gyümölcse? a kormány' részéről a harmadévi intézmény, mely semmikép sem bir lábrakapni; az országgyülése pedig a kerületi tervet mutatta fel, melyeknek egyike sem illik körülményeinkhez, egyiknek sem jósolhatni életet, miről meggyőződhetik, ki e terv 19 §. q) pontját; 21 §-t, 26 §-t, 71 §-t stb. átolvassa.

Ebből uraim az a tanulság, hogy a szakférfiakat nem kell mellőzni, s a nevelés' mezején valamint irodalmilag, ugy gyakorlatilag kitünt egyéneket, jónevü tanárokat nem kell a tanácskormányokból kifelejteni. Ezek közöl többet kevesebbet, a fenn tervezett felügyelő testület elé szünnaponkint egybegyüjteni s meghallgatni annyival tanácsosabb lenne, minél jobban ismerik ezek a köznevelésköröli hiányokat, mint akár az értelmes de honnülő, szükebbkörü hivatalnokok, szobatudósok; akár a künforgó, de neveléstanilag kevésbbé képzett táblabirák. Ezen ugy hiszem nem helytelen

észrevétel elvileg a kerületi választmány 28 §-ban jegyzett terve által is gyámolíttatik.

E szerint alapelveinknek vázlatát, indokolva — bár a hasábok' szük köre miatt rövidebben — de mégis érthetőleg föltártuk; térjünk most a gyakorlat' mezejére, és közelebbi czikkünkben a falusi közönséges leányiskolákat vegyük szemle alá.

(Folytatjuk.)

HETI SZEMLE.

— A farsang javában foly, egymást érik a szebbnél szebb, vigabbnál vigabb tánczalmak, alig hagyva nyugtot az ifjuságnak, alig engedve egypár órácskát a nappalból, melyen át álomra hajthassák tánczmámoros fejeiket. A nemsokára felvirradó est új tánczünnep' hajnala, melyhez új öltözékről kell gondoskodni, ily fontos gondok között pedig ki tudna csendesen aludni? Hosszas rajzait a külön tánczünnepeknek nem adandjuk — a fővonásokban mind hasonlítnak egymáshoz — eredményeikben pedig tökéletesen. A bálvendégek egész éjjel fáradnak, szabók és kereskedők huzzák a hasznot, az apák és illetőleg contófizetőknek pedig — fejök fáj utána. E három elem, mint egymásba vágó három kerekü gép alkotja azon állapotot, mely farsangi állapotnak neveztetik, melyet tehát, mint látjuk, a szerepek' igen sajátságos felosztása jellemez. A mult hét' folytában tartott tánczalmak közől kiváló volt a tigris termeibeni pénteki, továbbá a lövészbál, mely mult vasárnap fényes közönséget gyüjtött a redouttermekbe, melyek izléses virágdiszítményekkel ékeskedtenek. Mintegy 2000 re teszi a vendégek' számát a P. Z., kiknek tánczkedvelő része reggeli ötig vigan lejté a különféle tánczokat.

— A lapunkban említett királyutczai gyilkosság' végrehajtója szerencsésen hurokra került. A gyilkos, kinek fejére a választópolgárság a mult szombati ülésben 100 aranyat tett, egy sütőlegény. A P. Z. igy mondja-el a tettes' fölfedeztetését: Mult vasárnap délután egy lakatoslegény jött az evang. templommal szemben levő szöglet-kávéházba, s egy arany órát mutatott elő, melyet mond 50 (mások szerint 15) pftért vett; mondanák meg, nem igen drágán vette-e. A köré gyült becsülők közt volt történetesen a meggyilkolt órásnak testvére is, ki az órát tüstént az elrablottak' egyikének ismeré meg. A lakatoslegény befogatván, azt vallá, miszerint az órát egy sütőlegénytől vette, ki ismerője, s még a vásár' alkalmával mondá tréfásan barátjának, hogy „tán csak nem a Pintschoff-féle órák közől való.“ E kérdésre a sütőlegény (szász születés 23 — 24 éves, két éve kóválygog munka nélkül) kissé elpirult, mi azonban a lakatos előtt, ki szive' ártatlanságában nem gyanitá benne a gyilkost, föl nem tünt. A sütőlegény végre befogatván, azonnal bevallá a borzasztó tettet, és hogy egyedül maga hajtá azt végre; hogy midőn a boltba lépett, eszébe sem járt a gyilkolás' gondolata, hanem egy javításra oda vitt ezüst órát akart elvinni. Pintschoff a javításért négy huszast kért, ő pedig hármat adott s az órát magához vette. Az órás erre erővel akará tőle elvenni az órát, mi a sütőt oly méregbe hozá, hogy egy közelfekvő kalapácsot felkapva a megtámadón halálos ütést ejtett. Az órás' „gyilkos“ kiáltására mintegy örültté lett az ijedség miatt, s még egypár ütést tön ellensége' fejére, s végre, miután a tett akarata és szándéka ellen megtörtént, néhány órát vitt magával, hogy legalább árukból bort vehessen magának, kinzó öntudatának elaltatására. Későbbi vallatások után tettét szándékosnak bevallá.

— A Kisfaludytársaság' javára rendezett szavalati zene- és tánczegyveleg jövedelmezőbb is lehetett volna, ha a nemzet' érdemesei iránt kegyeletet érző közönség léteznék fővárosunkban. De fájdalom! azon legfölebb néhány tizedből álló kis lelkes kört, mely Pesten a magyar költészetnek helyet adott háziistenei között, ily közönségnek nem nevezhetjük. Adjon Isten jobb időket! — Az előadás elég érdekes volt; Kemény Simonban Lendvay úr igen jelesen müködött. A hangverseny számai közől több ismételtetett, névszerint a párdal Füredy és Benza urak közt (Don Pasqualéból) s a Hollósy kisaszszony által rendkivüli gyöngédséggel énekelt dal. Az említett k. a. többször zajosan kihivatott.

— Mult hétfőn ismét Bellini' örökszép operáját — Normát hallottuk, és ámbár az előadásnak egészben véve sok gyenge oldalai voltak, a közönség mindamellett igen elégülten mulatott mind a zene' szivolvasztó dallamain, mind pedig kivált a főszereplőnő' erőteljes, drámai éneke s játékán. Schodelné asszony ma is bebizonyítá, hogy valódi müvésznő, ki müvészete' hatalmával uralkodni tud szerepén és — önmagán, ki mintegy varázsvesszővel fölidézi a hangokból az érzelmek- és indulatokat, melyek láthatlan gnómokként lebegnek tova énekének szárnyain. Severt Bognár úr sok tüzzel éneklé, s ámbár már csak hangromok fölött rendelkezhetik, Sever pedig ifjuerőt és hatályos friseséget igényel, sikerült mégis B. úrnak némi jelentéket adni szerepének, s ez is érdem oly nehéz sze-

repnél, s nálunk — hol nem oly nagy a válogatás a — jó Severekben. Udvarhelyi úr most is a régi derék Oroveso. Adalgisát Tély Róza k. a. ma, ha jól emlékszünk negyedszer énekelte alig egy év alatt. Egy év alatt színpadon nem lehet csodát várni, oly színpadon pedig épen nem, hol semmiféle mester nincs, a kezdőt (ránézve) újdonúj operában egy — ismételjük — egy próbával léptetik föl, s azon egy próbán is még csak azt sem mondják meg a kezdőnek, melyik oldalon kell belépnie, hol egyikmásik főnök boszankodva rivalg föl, ha a kezdő — **próbán** — egyegy tételkét egyszerre jól nem énekel és — még egyszer próbálni merészkedik, hol a kezdő mindennel találkozik, csak avval nem, mi őt pályája iránt lelkesíthetné — et sic in infinitum cum gratia! —E mai Adalgisa némely oly műszabatos játékmozdulatokat tön, mik arra mutatnak, hogy T. k. a. az ének mellett az actio' műszabályaiban is vesz oktatást. (Egy igen művészi képzettségü asszonyságtól, ki maga idejében igen jónevü drámai énekesnő volt külföldön, s most Pesten leczkéket ad a játék' mesterségében énekesnőknek, kikkel e mesterség — nem velük született). Természetes tehát, hogy T. kisasszony a közönségnek tetszik, mely tetszést ő annál nagyobbra becsülhet, mert nem párt- és egyéb kegynek eredménye. De ugyanezért, t. i. mivel a közönség T. k. a.' ügyekezetét érdeme szerint méltányolja, természetes az is, hogy a nemzeti színháznál nincs többé rá szükség, annyival inkább, mivel még ez évben ugyan nem sok hasznát lehetett venni, hanem már ezentul ugy látszik, hogy annál többet lehetne. A karok igen elszoktattak már ezelőtt bennünket jelesség erő és praecisio' dolgában, s igy mai működésükkel egészen megelégednünk lehetetlen volt. A két zenekar sem tudott mindig egymással lépést tartani. Közönség igen középszámmal.

— Az ötpacsirtautczai kisdedovóintézet' javára még e farsang' folytában 3 tánczalmat szándékozik rendezni az alapítótársaság, melyek' elseje f. hó' 12-kére, tehát épen mára vala kitüzve. A bál a vadászkürtben fog megtartatni, melynek termeit a bérlők — világítással együtt — (mint a P. Z. irja) ingyen adják, mely buzgalmuk és áldozatuk e szent ügy iránt teljes méltánylást érdemel.

— Markovicsné assz.' első vendégszereplése mult héten (mint korcsmárosnő az Alvajáróban) nem igen kedvezően ütött ki, minek következtében a további kisérletektől az illetők elállának. — M.né assz. Tély k. a.' helyét vala betöltendő a jövő évben. — Egyébiránt több személyzeti változások is fognak a jövő színházi évvel történni. Reina úr elmegy. Bognár úr' maradása is kétséges eddig. Ha B. úr elmegy, ismét ott vagyunk, hol év előtt — egy tenorral. Beszélni hallottunk olyat is, mintha Kundt kisasszonynyal már szerződés volna kötve. — Az aprilisi új színházévet Macbettel szándék megnyitni, mely rendkivüli szorgalmán operaszemélyzetünknek lehetetlen a legnagyobb bámulásra nem ragadtatnunk, és dicsérve ki nem emelnünk, miszerint még alig mult négy hónapja, hogy új operát kaptunk, és már megint újjal biztatnak.

— Oly sok sajátságos ünnepélyek — mond a Humorist — rendeztetnek minden indok nélkül, és a legkülönösb czimekkel ruháztatnak fel. Mit mondana hozzá a közönség, ha valakinek eszébe jutna egy egészen új, talán még soha meg nem ült ünnepélyt rendezni, mely mivel épen farsang van, nem egy jellemző tréfára nyitna rést? Mit mondanak bál és mulatságrendezőink egy szökönapünnephez? ha a szilveszter estét minden évben megüljük, mért ne ülhetnők meg minden hét évben kétszer a szökőnapot?

— Servais, ki Bécsben rendkivüli tetszés közt ad tele hangversenyeket, Pozsonba, s onnan Pestre is szándékozik, néhány hengversenyt adandó e két városban is.

— A Sp. számítása szerint fővárosunk 120 ezer darab szivart bocsát füstnek, mi egy év alatt 43,800,000 darabra rug, és, darabját csak egy váltó krajczárjával számítva, évenkint 730 ezer pflot hoz be a szivarkereskedőknek. Pedig bizvást tehetni a szivar' árát középszámmal egy ezüst krajczárra, s akkor még szebb öszvegecskére rug a nyereség.

— A drámabirálóválasztmány által elfogadtattak: Bölcsek' köve — Hugo Károlytól és János lovag — a szerencsétlenül kimult Czakótól. Most tehát már csak — adatniok kell.

— A Pesti Divatlap azt irja, hogy a nagytehetségü Erkel F., színházunk' karnagya operát componál. — A hírt azonban maga sem hiszi. —

— Érdekes egyéniség jelenleg fővárosunkban egy Amerikából hazáját meglátogatni jött magyar, Ludwigh úr, ki ezelőtt tizenegy évvel zarándokolt ki Amerikába, ott egy német hirlap' szerkesztése által biztosítá életét, egy amerikai nőt feleségül vön, s most amerikai polgár és családfő. Ludwigh úr azonban e tizenegy év alatt sem felejté el szülőnyelvét, de sőt annyira bírja azt, mikép csinos verseket képes rajta irni, melyek közől egy mutatványt igtatunk ide, mint dicséretes tanuságát azon gondos ápolásnak, melylyel L. úr a messze égalj alatt szülöttenyelvét az elfeledéstől óvá. Ludwigh úr még egypár hétig mulat Pesten, aztán visszautazik Amerikába neje

s családja' körébe, melynek hazájokhozi ragaszkodása és a már megalapított polgári állás oly szirtek Ludwigh úr' irányában, melyeken minden, bármily hő ohajtása hazájába visszatérhetni, megtörik. Ime a mutatvány:

„Emlék.

El eltüntek azon órák,
Hol a Duna' partjánál
Boldog valék, oh mily boldog
Kedves, szép angyalomnál.

Szemének tüzcsillagai
Másra villámlanak már,
Messze földről visszanézek,
Hol rám remény alig vár.

Angyal, bájoló istennöm
Szivem vérzik utánad.
Mélyen írva vagy szivembe, —
S most mim maradt? — a bánat.

Kegyetlen sors' emlékköve
Súlyosan nyomsz engemet!
Ah — hozd vissza angyalomat —
Enyhítsd fájó szívemet!?

LUDWIGH SÁMUEL."

— „Az elhunyt Rózsavölgyi Márk' valamennyi magyar hangszerzeménye — irja a P. Divatlap — (összesen mintegy 150 darab) a szerző' saját kezével leirva Asztalos Károly és Both Sámuel urak' birtokában van, kik azt valódi ereklyeként őrzik, s hihetőleg a pestbudai hangászegyletnek fogják ajándékozni." — Vajjon, kérdjük mi, egyátalában semmi módot nem lehetne találni azoknak közrebocsátására? Mi azt hiszszük, hogy most, miután már Rózsavölgyi megh a l t — a közönség' részvéte müvei iránt épen ez által é l e t r e k e l t — s hogy e 150 magyarnak (zongorára) kiadása iránt most sokkal kedvezőbbé váltanak a jövedelmezési conjuncturák.

— Igen méltánylandó az izraelitákat magyarító egylet' szándoka, miszerint e jeles magyar zeneköltő' sírját csinos emlékkel jelölendi.

— Egy párisi lap nagy panaszt üt a miatt, hogy egy munkás egy mészgödörbe esett. Jóságos ég! jőne csak a jó ember egy évecskére közénk! Mi mindenbe nem lehet nálunk esni? Mészgödörbe, szemétgödörbe, csatornákba, árkokba, lyukakba, pinczékbe, Dunába — és az uzsorások' kezébe.

— A fővárosi bün, ha ott erősen szemmel tartatik, a környékre huzódik, hol figyelem nélkül, vagy épen a salvus conductus' pajzsa alatt üzheti gonoszságát. Igy nem messze van egy ugynevezett compossessoratus — mely többször évenkint fényes (t. i. mit falun fényesnek nevezhetni) tánczalmakat ad, melyeket még pestiek is igen látogatnak. Ez még megjárná, s a főváros nem igen lesz féltékeny e faluszépek' fényére, azonban nem az alacson terem' szépsége, sem azon vagy tíz fagyugyertya' gazdag világítása, sem a hét czigány' derék zenéje, sem a választékos öltözékek, melyeket tiszteletes régiség becsesít — csalják oda a vendégeket, hanem — a h a z a r d j á t é k, mely ott nyilvánosan s tartózkodás nélkül üzetik. Ott gyakran az ottani viszonyokhoz képest iszonyu öszvegeket vesztenek el, s nem egy tánczos, ki hogy a szédülés elől meneküljön, tánczteremből a játékszobába tér, érzi mint szállja meg e veszélyes betegség — erszényét. A tánczalom csak egy éjjel tart, a játék gyakran három nap.

— A köllni ujságban naponkint kerestetnek derék hölgyek, vagy csak egyszerün: hölgyek, és fiatal emberek, kik ott kenyér és hajlokra számolhatnak. — Hol van ujság — mely éhen bujdokló tótjainkat kinálná kenyérrel és hajlékkal? — Hol van? —

— Legfensőbb határozatnál fogva a bécsi egyetemnél tanszék nyittatik a magyar nyelv' számára, melynek tanárául R e m é l e J á n o s úr van kinevezve.

— S c h r ö d e r D e v r i e n t asszonynak Rigában utósó vendégszereplésekor fáklyás zenével tisztelkedtek, s ez alkalommal a müvészetet hőn tisztelő rigaiak lovait is ki akarák fogni, mit azonban a megtisztelt müvésznő azon megjegyzéssel utasított el, hogy ugymond: n e m a k a r j a l o v a i t v á l t o z t a t n i. — Ben trovato.

— Északamerikában már a villanytelegráfokat átalánosan használják: Magyarországon még rendes gyorskocsivonalak is csak ittott lézengenek. — Pedig Magyarország 800, Északamerika alig 80 esztendős.

— Siet közleni Szemlénk egy új keresetágat, mely Párisban már rendszeresülni kezd. És ez: A t i z e n n e g y e d i k s é g. Például egy ajtó fölött a Lancryutczában e fölirat áll réztáblán: F o s t i n A m b r u s, t i z e n n e g y e d i k. És mi ez a tizennegyedik? Felelet: oly fiatal ember, ki abból él, hogy ebédek, vacsorák- vagy bármi lakomáknál, hol épen 13-an vannak, e gyászosnak tartott szám' elkerülése végett tizennegyedik vendégül szolgál. Az ily fiatal ember t. . egész nap és estve a legelegansabban öltözve s legjobb étvággyal kész bármely étkezésnél megjelenni, hova meghivatik, hogy a szerencsétlen 13 szám elkerültessék. Szokásai egyébiránt az ily Tizennegyediknek finomak, ügyesek, értesítve van minden napi ujdonságról, s föllépése illemes és tartózkodó. Fizettetni nem szokott magának gazdájától, hanem a borkereskedőktől, kiknek borait dicséri és ajánlja. Már Párisban öt ily ‚Tizennegyedik' van.

— Folyó hó' 4-kén több uracsok által B u d á n a „Fáczán" teremben rendezett tánczmulatság ugyanazon hölgysereget részelteté az örö-

mökben, kiket mult hó' 24-kén az országház nagyobb termében üdvözöltünk. — A népes vigalomból 5. órakor oszlottunk szét. B.

— Mélt. és főtiszt. Palugyay Imre nyitrai megyés püspök úr, mikép a ‚Nemz. Ujs" irja: „szivén hordozván a hivek' lelki előmenetelét, s egyszersmind példát adandó a világi kegyuraknak, kegyuraságához tartozó Bodafalva, és Kis-Palugya helységekben kebelezett szentegyházak' diszes kiujítására, a szükséges sz. butorzatok-, miseruhák- s más egyéb megkivántatókra mindkét egyházban; mint nem különben Bodafalván (Liptóm.) egy új plebániaház' építésére, a már előbb adott 10,000 v. forinton kivül, a mult 1847. év' utósó napján 54,000 v. forintot adományozott.

— A lövészbálból bevett tiszta jövedelem 800 pftra ment, mely öszveg a polgári lövészház' adósságának törlesztésére fog fordíttatni.

— A napokban tetemesen megenyhült idő igen veszélyessé tette a dunajegeni átjárást, mi azért nem szolgált elegendő óvaintésül a rendőri tilalom' megszegése ellen. E hét' folytában két személy szakadt le és merült el jég alá.

— A hengermalom' közelében egy kis házikó mult szerdán összeomlott, s több életet temetett romai alá.

— Hír szerint 3 derék pesti polgár házankinti pénzgyüjtéssel foglalkodik egy felállítandó lelenczház' első tőkéjének megkezdésére. — Siker koronázza emberszerető fáradozásukat.

— A P. Z. örömmel értesíti olvasóit, hogy a pesti leopoldtemplom' építése jövő tavaszszal mindenesetre megkezdetik. Jövő Szentgyörgykor már a lelkész úr is kiköltözik eddigi alacson' lakából, s a Pfeifferház' 1-sö emeletében szállásoland.

— A bécsi tudományok' akademiájának belföldi levelező tagjai közt, magyarok közöl Jászay Pál, Toldy Ferencz s Petzval József bécsi tanár urak' nevei is olvastatnak.

MISKOLCZI KALEIDOSKOP.

Fény és árnyképek az életből.

A Kaleidoskop, mint tudjuk, oly lát- vagy szemlecső, melyben a belekukkanónak mutatkozó tarka kép minden billentéssel mássá változik. Ily szemlecsőhöz hasonlót, de mely által nemcsak látand, hanem halland is a szemlélő, nyujtunk ime a látni és hallani vágyóknak. Benne, mint

Első tünemény

Miskolcz' zajos hetivásárának képe merül fel. Itt a néphullám között különösen két együtt botorkázó egyén vehető szemügyre, Gémesi és Vajjonki. Beszélgetésük' tárgya, szemlecsőnk természetéhez képest nemcsak hallható, hanem maga valóságában épen szem előtt látható is:

Gémesi. Jőj kérlek, meneküljünk e szennyes körzetből, e tömegéből az éktelennek s botrányosnak.

Vajjonki. Ez elől ki kellene menekülnöd a világból, mely telve van széppel és — nem széppel. De ne futamodj meg öcsém az eb s a baj előtt, mert ez hát mögől még veszélyesebben megrohan. Nézz a botrányosnak, nézz a nyomornak bátran arczába, ügyekezz rajta erődhöz képest segíteni, s ha mi sem telnék tőled egyéb, legalább kiálts fel figyelmükhöz azoknak, kik segíthetnének, kiálts fel a világhoz és annak urához!

Utczáinkon sort fetrengnek a mez nélküli vázalakok. Emez ifju lázárnő, kinek belseje más körülmények között talán legnemesebbé, külseje legbájlóbbá fejlődhetett ki, itt sárágyán éhen vesz, midőn mi előtte pazarebédre sietünk tova. Rajta az egész világtól elhagyatotton, csak az éji zúz könyörül, mely irgalmasan ráborulva, jégcsókjával kínjaitól örökre megszabadítja őt. — Ha estve, drága öltönyeinkbe fülig bepólyázottan haza érkezők — küszöbünk előtt félig csupasz aggot, vagy gyermeket találunk, kiket e földön senkije nincs, ki kezét nyujtaná; becsapjuk s rekeszeljük előtte ajtainkat, meleg lakunkba lépve, hol aztán mások nyomora iránti tartozásunk' lerovására néhányat sohajtva, s ez által lelkismeretünket nyugalomra utasítva, dőlünk a kéjelem' ölébe. A fagyon éjszakázók kün eleinte nyöszörögnek s rínak utczáinkon; de éjfél körül oly halgataggá merevülnek, mint a rög, mely — vánkusok.

Mi látjuk a kápráztató inséget, látjuk éhen s fagyon veszni embertársainkat; s mi, debarbarizált nép, keresztyén emberek! mit teszünk?!

Közölünk egyrész megszokván ez iszonyu látványt, már eltompult iránta; másrész gyáván fordítja el szemét s gondolatit róla; de kik tőle lelkig meg vannak hatva is meredt tétlenségben, zsibbadtan vesztegelnek, és senki nincs, ki — lelkesülten s lelkesítve másokat — e siralmas közbajon segítene! — Oh emberiség! adj legalább fagy ellen bármi szoros szük hajlékot emez emberek közöl kitaszított embertársaknak. Közszellem jöjön el a te országod, s add meg mi nekünk miskolcziaknak mielőbb a — királyivárost!

Gémesi. O te örök sopánkodó! Miért kutatja fel szemléd a világban mindig azt, mi szo-

moru, vagy éktelen. Itt, e piacz' közepén is miért gyötröd szemed' a rondaságon, miért nem választasz tekintetednek inkább valamely virányosb legelőt? Nézd például itt ezen diszben tündöklő tulipánt, értem eme polgáruri delnőt, ki magas alakja, kaczér, fényes selyem öltöny, drága toll, s többi ékszerei által szemlédre méltóbb.

Vajjonki. A tulipán színes, de üres, illattalan virág. A nő, bár mily piperébe búvik, lélek és sziv nélkül — tulipán.

Gémesi. Ha a tulipánt mélyebb vizsgádra nem méltatod, ime itt egy megtépett kattankóró. Hahaha! bámulj barátom e megpiszült pórlányra, ha neked jobban tetszik. — Hugom, hol felejtéd orrocskádat?

Vajjonki. Gémesi! ily elménczkedés rutabbá tesz e szegény szaggatott képü lánynál. Ha tudnád e szerencsétlennek élettörténetét, talán szánni is bírnád. E megroncsolt arcz, mely most gunyodtól sötét pirral elöntve, kétszerte bájtalan, ép és szép volt, mint a legmosolygóbb élet, vonalmain jóság, nyájas kedv s szüzi szemérem virultanak. Öt évvel ezelőtt nem volt Miskolcz' fölvégében lány, ki inkább szolgálhatott volna tanuságul arra, hogy pórszülöttben is magas lelki s testi szépség fejlődhetik ki. Juliska' szülői becsületes földmivelők; s bár szegények, szeretett lányukban drága kincset bírva, szerencséseknek érzék magukat. Juliska nem csak szépségéről s jóságáról, de ügyességéről, háziasságáról is hires, s mindenki előtt kedves lányka volt. Nem csoda hát, hogy sok ostromlói s kérői találkozának; ő mindenkihez egyaránt szende nyájassággal viseltetett; de szíve, mióta benne a szerelem először megdobbant, örök hüséggel egyetlenen csügg vala. E szerencse egy vidéki molnár' deli fiának jutott. Ez ifju azonban saját atyjánál, — kinek a garad testét s erszényét roppantul fölhizlalta, s ki ezért hasára s pénzére büszkén, nem engedé, hogy egyetlen fia Juliskát, a szegény parasztlányt nemzetes ifjasszonyává tegye, — erre való engedelemért három évig hijában esengett; míg végre negyedik év' elején a pukkadásig vérmes molnárgazda egy nagyott rúgva e világon, s ekép abból kiköltözve, többé egy szóval sem ellenzette fia' szive szerinti házasságát. Letelvén a szerelmes ifju' gyász éve, farsang' farkán felkendőzött négy tüzes szürke csikón jelent meg gyönyörü kedveseért. Juliska most, menyasszonyi koszorú fején, mennyország keblében, szemközt ült boldog vőlegényével csinos magyar szekerére, mely őket sok más fogatok s több fiatal lovasok' kiséretében esketésre roboglatá. Köröttük örömujjongás hangzott, merre elvonultak ostorpattogás s pisztolydurrogás rázá fel az emberek' figyelmét. S midőn így épen itt a piaczon zudultak volna tova, történt, hogy egyik lovas vőfél kicsapongó szilaj jókedvében nagyot kurjantva ugy süté el pisztolyát, mikép a billentés' perczében lova az esketendők' szekerének szökvén, lövése a menyasszony' arczába durrant.

A szerencsétlen szüz nem csak orrát veszté el így, de élte' boldogságát is, — vőlegénye megroncsolt arczától iszonyodva örökre elfordult.

S e szerencsétlenség itt e város' közepén történt, hol ennél több is történhetik minden pillanatban. Itt midőn halálos ágyán fekszik nőd, szülőd, vagy gyermeked, ablakod alatt szabadon elsütheti fegyverét az utczahős, ha mindjárt szörnyet hal is beteged. Itt a legpiszkosabb danákat kurjongathatja a garázda, bunkójával sorra döngetheti a kapuk s boltokat, vagy ha neki tetszik, ablakok' törésével is mulathatja magát. O szabadság, áldott leánya az égnek, kiért hőn buzog milliók' kekele, mily bájos vagy Te! de mily undok egyik fattyutestvéred: a rendetlenség?! Ments meg e gonosztól minket mielőbb oh közszellem s legyen tiéd a hatalom és rend királyiváros! — Nézd például e tömérdek sátrakban a kereskedés' legaljasabb nemét (nem értem a becsületes szegényét, vagy kézmüvesét). E kereskedő osztálynak nagyrésze semmi utat s módot elfogadni nem szörnyülködik, mely neki nyereséget nyujt. Ez azt, kitől jóságát veszi, pankrottal szedi rá, s kinek eladja, azt mértékkel, árával, minőségével csalja meg, ha szerét teheti. Ez áruczikkeket olyaktól, kik pénz nélkül jutottak hozzá, félingyen venni nem finnyáskodik, bukott kereskedők' eldugott jószágainak kézalatti eladásában szivesen fáradozik, szóval mindenre kész és képes. Ily jeles sátrasak vásáron kivül is folyton szabadon üzhetik itt ártatlan keresetüket, bár ez a rendes kereskedők' rovására történik, kik illedelmesen élvén, rendes adót fizetvén és sem lopott jószágot nem tartván, sem pankrottságra nem törekedvén, amazok' tömegével nem versenyezhetnek. S minderre itt semmi felügyelet nincs, itt bármely világcsaló s bármennyi bátran felütheti sátrát. Nézd ott a birbicsest működésében. Mily mulattató ha látjuk, mikép az arra csábult iskolásgyermek eleinte bámul, aztán kisérletül ozsonnakrajczárját teszi fel s végre — borzasztót nyer, nyer játékszenvedélyt!? — A birbicses künn az utczán; benn amaz újra meszelt házban pedig egy jeles csoport jegyes kártyákkal koppasztja a bárgyuk s tapasztalatlanok' seregét. És mindez szabad, legalább senkitől nem akadályoztatik.

Gémesi. Ne tovább barátom, ne vonj magaddal, ebbe az utczába nem megyek.

Vajjonki. S miért nem, öcsém?

Gémesi. Már eléggé megviselt ez átkozott hetivásári séta, bordáimat behorpaszták, tyúkszemem vakká tapodák, ruhám tarkára piszkolák; ott a mészárszékeknél megis süketülnék a zsivajtól s megcsömörölnék a büztől.

Vajjonki. Oh, ha te miskolczifi létedre is még meg nem edződtél a csömörlés ellen, ugy örökös csömörben kell sinylődnöd. Azért szedd össze magad', s tekints merészen itt is most kistarja bél- s hátszín darabokon át a mészárszék' belsejébe.

Gémesi. Én nem látok ott semmi fontosat.

Vajjonki. Épen az itt a legfontosabb, hogy nem fontos, minek fontosnak kellene lenni, t. i. — a font. A húsvágó legénynek nincs más bére, mint mennyit kimérésnél a közönségtől — elcsenhet! Ezt tudja a hatóság s — kegyesen türi. Hogy hát nálunk a székszolga fizetés nélkül is pénzesebb gazdájánál, egyszerüen onnan jő, mert ő egy font hús helyett három negyedet ad a szegénynek szintugy mint a gazdagabbnak, s igy kénye szerint szabadon adóztatja — lopja meg az egész közönséget. — Ezt tudja a hatóság s — kegyesen türi!

Gémesi. Engedj meg; de mikép fér össze, hogy te, mint gyakran állitád, szereted Miskolczot, szereted az egész világot, holott benne mégis annyi megróni valót találsz?

Vajjonki. Miért ne szerethessem én a világot, habár benne a farkasra fegyvert fordítok, az ugató ebekre botot emelek s az orángutángot szivemhez nem szorítom is. Szintugy Miskolcz, minden hiányai mellett is, nemcsak nekem valóban kedves, de bárki előtt is érdekes lehet. Kevés város van szebb, s oly változatos kecsü táj' ölébe fektetve, mint ez. Itt patak, folyó, erdődús hegység, termékeny sik, lelkesitő bor, hires kenyér, jó viz, édes levegő, szóval: a természet' adományiból annyi van együtt, mennyiből egy paradicsom bőven kitelhetnék. Közöttünk magyar szellem, eleven ipar, kereskedés és valóban sok értelmiség létezik; csakhogy ez közszellemtől nem pontosíttatván össze, szakadozottan keveset víhat ki. És egyedül e körülménynek tulajdonítható, miszerint sok nincs ugy mint kellene, és sok van ugy, mikép sohajra méltó. Mit használnak egyesek' törekvései, mit buzgó ohajtások, mit „Értesitőnk" tekintélyes vezérczikkei körülményeink között? Bármerre fordítsuk szemeinket, botránnyba ütköznek azok. Piaczunk rendezetlen s e miatt a drágaság, melly száskasokaságu koſáink s buzakereskedőink' féktelenségei által idéztetik elő, gyakran nyommasztó; kövezetünk' nagyrésze nyaktörő, sáros utczáink világtalanok s rendőrségünk béna. Itt mindenki saját öklére úgy tehetvén, mint kénye kivánja, az erőszakoskodó garázdálkodhatik, a koldus piacz' közepén éhen haldokolhat, a fontoló fontjával csenhet, az orgazda kereskedhetik, a birbicses nyilvános leczkéket tarthat, és ki győzné mind elősorolni a bajt s az éktelenségeket, melyek fölött hasztalan sopánkodunk mindaddig, míg megváltónkul a közszellem nem támad fel közöttünk; mi azonban csak ugy remélhető még, ha — Miskolcz királyi város leend! Miskolczban, bármint sinylődjék is ez jelenleg, annyi az anyagi és szellemi erő, hogy ha ez öszpontosul, általa, szivünknek most is kedves városunk, a legjelesebbek közé emelkedhetik.

Ki tehát Miskolcz' javát ohajtja, ki benne a rendetlenséget renddé, az éktelent diszszé, a roszat jóra változtatva látni eped, az mást nem kivánhat, mint hogy mielőbb — királyivárossá váljék! E nélkül örökké az maradna Miskolcz, mi volt; egyedül ettől remélhetni még sükert, csak ez úton juthatunk még közszellemhez s ez által czélhoz. —

Második tüneméy következik. K.

KÜLHIREK.

** Bécsben a tudományok' császári akademiája f. hó' 2-kán nyittatott meg ünnepélyesen.

** Tirolban mult hó' folytán háromszor éreztek földrengést 1- 7- és 15-dikén, de egyszer sem igen erőset.

** Az egykor hires bankár s később hires bankrotteur b. Geymüller Baselben, szülővárosában január' 19-kén meghalt.

** Joinville herczeg és hgnő Afrikába készülnek, Algirban Aumale hgnél egy darabig mulatandók. Mióta a puszták' oroszlána franczia földön fogva van, delnőkre nézve is háborítlanabb ingerrel bírhat egy ily kirándulás.

** Északamerikában oly enyvet találtak fel, melylyel az öltözet' darabjait összeragasztják az eddigi varrás helyet.

** Berlinben „Százezer tallér" czimü bohózatot adtak, melyben egy ismeretes pénztőzsér, szokott fogásaival és viseletével, a legélethübben ki volt parodiázva. A tőzsér, ki jelen volt az előadáson, maga is hiven látta személyét képviselve, csak egyben talált hibát: az illető szinésznek inge és mellénye nem volt oly szép és tiszta, milyet a tőzsér szokott viselni. A játék utáni nap tehát hat gyönyörü inget s egy fehér mellényt küld a szinésznek, hogy máskor játéka' élethüségéből ez se hiányozzék.

Budán, a kir. egyetem' nyomdájában.

MTA Könyvtára
Hatvany Lajos könyvtára

VIDÉKI FUTÁR.

— B. GYARMAT, februá' 2. „Új év van!" Ily bevezetéssel láttam el mult levelemet, e mostanit pedig avval a nemújsággal kezdem meg, hogy „Farsang van!" — Mielőtt azonban e varázs szónak természetes következményeit feltálalnám, el akarom mondani, hogy városunk' lakossága keletről őseink által lóháton át hozott aranyszabadsága' ünnepét a multhó' elején csakugyan megtartotta, a midőn egy — művészeti professiója szerint lakat s zárcsinálással dilettanskodó — nemes polgártársunkat bíróul elválasztá. — Azóta nem tudom, mi véletlenségből történt az is, hogy a tanácsterem fölött őrködő igazság' szobra az igazság' mérlegét kezéből a földre pottyantotta, és még most is a nélkül őrködik ott fön, mintha többé mérni nem akarna. „De ne legyetek előítéletesek" — mondja az irás.

Mult hó' 9-kén és 10-dikén évnegyedes közgyülések' alkalmával a megye' csinos nagy teremében volt a helybeli kisdedovó' részére két tánczvigalom, melyben tiszta védegyleti lelkesülésből ugyan nem csupán magyarokat lejtettünk, mindazáltal mind a diszes hölgy sereg' nagyszámuságát, mind a vigalom' élénkségét tekintve, a bált jelesnek hirdethetjük; még jelesbnek hirdetendők azt, ha azon etiquettei figyelemmel nem birnánk, hogy szerénységüket sértenők meg azon — ugynevezett — jóvérü compagnienak, mely a másod esti bálnak kivilágos kiviradtán oly hősiesen czáfolta meg csupa aecht dorbézolással, ajtó- s ablak betörésekkel stb. stb. a magyarra rágalmazólag mázolt „aluszékony" epitheton' valóságát. És a mi ezen dícséretek' boglyáját még nagyobb kazallá növesztette volna, kikürtölnők, hogy ezen csendtelen lupercaliákban csendbiztosi personák is szerepeltek, bebizonyítására annak, hogy a magyar terminologia igen hibás!! — A harmadik este részvényeken alakult még egy bál, mely azonban több okok miatt a két első népességét utól nem érhette. — Bálról szólván, kirándulunk kissé a szomszédba is. Jan.' 23-kán Szécsényben és Vadkerten volt egyszerre tánczvigalom. Az előbbi az exaltált mulatság en miniature ne továbbja. — A vadkerti a népjegyzői nyugdij' intézet javára sans „hautevolée" tartott fesztelen vigalom volt. — Ezek mint minden más, elmultak! és most már csak a fáradt lábak, és a kisdedovó' tömöttebb pénztára kezeskednek arról, hogy voltak! — De lesznek még! legközelebb Losonczon f. hó' 13-kán a helybeli casinó, és 14-kén a helybeli kisdedovó részére stb. stb. — Gyarmaton pedig a népjegyzői nyugdij intézet' javára f. hó' 29-kén fog tartatni tánczvigalom!

Ezeken fölül mit sem irhatunk, kivevén, hogy e katonaszük időben városunkból is egy szabadságra honn létező sütőlegény a napokban az ezredhez visszahivatott; ő tehát — hogy ha szükség lenne — annál tüzesebben harczolhasson, utra valoúl egy kis vitriolt hörpentett! — Ezt hallván egy jó barátom, csak most kezd arról gondolkodni, hogy a vitéz ősmagyarok' ivadékainak katonai bátorsága elkorcsosult. Épen most hallom azon hirt is, hogy egy csapat német szinész érkezett ide vándor sátorával! — no — kiálték föl magamban — itt ugyan nem boldogulsz fiókmandzsur! —

Con permissione a rivederci!

KOMORY DÁVID.

— VÁCZ, f. hó' 2-kán a bájképü Carneval fővárosunk' számosb lakóit édesgeté Váczra az itteni női társulat által adandó tánczestélyben részesülendőket. — A vaspályán e végre — szokottnál több vaggonok elé fogatott gőzlidércz kevés idő multán 8. zsúfolva tölt kocsi — vendégeket fütyülve szállíta ki Vácznál. — A „szarvas' vendéglő' teremajtai 8. órakor nyiltak meg, fogadni a nagyszámú vendégeket — kik közt gyönyörü hölgysereg hullámzott a fővárosból, s Nógrád hegyei közől — Esztergam, sőt Gömör is küldve képviselőket. — Tánczrendünkön kitüzött csárdásokhoz rendkivüli „animoval" ragaszkodtunk, kivált nyugóra után, mikoron is egyike — bizonyosan egy óra hosszat lejtetett. — 8. franczia, egy körmagyar, s keringőn kivül megemlékeztünk a kedves lengyel tánczról is. — Rövid ideig tartott füzértánczunkat türelmetlenség szakasztá félbe bár a vendégek egyrészéről — mig a többség folytatást rivalgott — feledve a gyarlók' hibáját regi 6. óráig vigadtunk.

IZABELLAVÁRY.

BUDAPEST 1848.—8. SZÁM. VI. ÉV I. FELE.

HONDERŰ.

SZÉPIRODALMI, MÜVÉSZETI

ÉS

DIVATLAP.

EREDETI ACZÉLMETSZETÜ PÁRISI DIVATKÉPEKKEL

S MÁS MELLÉKLETEKKEL.

SZERKESZTI ÉS KIADJA

PETRICHEVICH HORVÁTH LÁZÁR.

Szerkesztői hivatal : Leopoldutcza 197 sz. 1 emelet a sarokban.

TARTALOM.

1. Álom és való.
2. Érzeménylombok. Karádtól.
3. Az innismorei kereszt, Vége.
4. Renegat. Eredeti dráma Szigligetitől.
5. Heti szemle.
6. Maros-Vásárhely. Katona Antaltól.
7. Divat.
8. Vidéki futár. Pozson.

Műmelléklet.

Mai számunkhoz nem csatoltatik.

SZERKESZTŐI TELEGRÁF.

D. Iván' három próbául beküldött verse reményt nyujtó. Eleven fantaziára következtettünk belőlük, de — előadás, kivitel, a költemény' alaptárgyát tevő eszme' kerekdedsége stbre nézve ugy van még szerző, mint az ifju, ki először ül lovon. Nem tudja még megülni a pegasust. Legkerekebb a Czimeid czimü, ellenben a többi kettőnek némely eszméi igen homályosak, s azok' menete zilált. — Ennyit további indulópontul. Egyébiránt azon kérdésre, lesz-e irójokból poeta vagy nem, Wielanddal felelünk, ki hasonló felszólításra ezt válaszolá: Kérdezze meg ön geniuszát, és kövesse annak szózatát. — Fuchs és Pusztai' versei nem közölhetők.

A mult félévre szóló egykét postai hiányt kipótolnunk teljes lehetetlen, a kivánt számokból már egyetlenegy sem létezvén kiadóhivatalunkban.

Teljes számu példányokkal még szolgálhatunk.

8. SZÁM. SZOMBAT. TÉLUTÓ' 26. 1848.

ÁLOM ÉS VALÓ.

(Életképcsarnok.)

Bevezetés.

1847-dik év' utósó napja volt.

Vannak perczek az ember' életében, mikor a szellem, mintegy nem birva többé a földhöz, az anyagiakhoz tapadt testiségnek rá nehezülő terheit viselni, s igy, mintegy magának ez anyagnak elviselhetlen sulya miatt ragadtatva ki ennek bilincseiből, mintegy viszszarabolva alkottatásakor kitüzött rendeltetése' következtében nyert fönséges felsőbbségi jogát, az anyag fölé emelkedik.

Vannak ily perczek! s ámbár csak perczek, de hatásuk nem egyszer csodatevő. Hisz nem percz' müve-e a földrengés? s mégis hatása nagyobb, mint milyhez hasonlót az éj' minden óráin át süvöltő zivatarok' romboló dühöngése birna előteremteni. — Vannak ily perczek a legelmerültebb gonoszok' élettengődésében is, — s e perczek azok, melyek többet tettek már sok egyes emberek' átalakítására, mint évekig tartó bünhödések' keservei; perczek, melyek több ember' kebelébe olták a jövendő nagyság' magvát, mint órákig nyuló ékes szónoklatok' szivrázó hangjai.

Ily perczek közé helyezné véleményem azon nagy momentumot, melyben, — midőn mármár, sőt kevés óra mulva bizonyosan, — lelépve egy rövid és mégis igenigen hosszu év' megfutott, vagy talán csak nyomorultul átgázolt pályájáról, egy még egészen kétes jövő' küszöbére, a történendők' legkisebb sejtése nélkül, vakokként készülünk lépni. Ez időpontnál meghatóbbat, mely élénkebben birná megrázkódtatni a még el nem sülyedt szellemet, melynek befolyása oly igen a dolog' természetéből lenne merítve: nem tudok képzelni.

Vannak ugyan sokszor, igen sokszor helyzetei az embernek, melyekben önkénytelenul megrendül valója, melyekben — ha el nem borzad is maga fölött — (mert, hisz hát már csak a gonosznak van szüksége serkentésre? nem haladás-e s folytonos magasbra törekvés czélunk? avvagy Nagy Sándort említsem Caesar' szobra előtt?) — melyekben, ha nem is kényteleníttetik öntudatától zaklattatni, mindazáltal nagyobb kisebb mértékben tolulnak eléje az indokok, melyek megindíthatnák a maga' tökéletesbítésére: de e helyzetek többnyire a külsőségre vonatkoznak, s valamint anyagtól erednek, ugy hatásuk is csak legfeljebb testhez tapadva marad; anyagi szempontokból, anyagi rugóktól zaklatvák föl: s a szellemre, a lélek' bensejéig működésük nem terjed, — s mint eltüntek a körülmények: a hatás is, mely csak a felületen maradt, elpárolgott! mint hirtelen zápor a legszomjasb föld' területéről.

Nem ily perczek azok, melyekről szólottam. — A lélek — vagy ha ugy tetszik — a szellem' helyzeteire vonatkoznak azok, s valamint bensők: ugy hatásuk mélyebb; ki-

szivárgásuk nehezebb, legalább nem hirtelen, — bennmaradásuk biztosb, gyökeredzésük szilárdabb, s — mire az egész czéloz — következményük áldásosabb.

S e nagyszerü időpontok' egyikében, sőt több, e megható perczek' legjelentékenyebbjében kezdem beszédemet. Mert, bár naponta új s újabb körülmények jönek elő az ember' életében, vannak mégis némelyek, mik nagyobb benyomásuk, élénkebb befolyásuk miatt mélyebben vésetnek az emlékezetbe, mely azokra ismét és újra visszatér.

Ily élénk emléket hagyott maga után elmémben az év' első napját megelőző éj. Igen, egy éj, s nem több; mégis évek mulnak el, s folytonosan érzendem fontos hatását.

*

Télelő' 31-ke' délutánján komor merengésben jártam föl s alá szobámban. — Az év' utósó napja volt. — Legtermészetesebb indokokból folyó — az idő' körülményeiből merített elmélkedésben merengtem. A mult és jövő, mint fő, sőt kizárólagos eszmék lebegének lelkem' szemei elött. De minél tovább haladtam elmélkedésemben, a két eszme mind iszonyubb különbségben kezde föltünni elöttem. A multra veték pillanatot, .. s egy ürt vettem észre szivemben, milyet érzünk, ha kedves tárgytól válunk meg. De másfelől azt is tapasztalám, hogy a mult rám nézve egy ür volt, melyet betölteni képes nem voltam .. s itt, sajnálkoztam a veszteség fölött; megvallom, minden magyarázgatások után is, mikkel enmagammal az ellenkezőt ügyekvém elhitetni, csak azt kelle elismernem, hogy kevés haladást tettem. — Leginkább csodálkoztam azon körülményen, hogy minél részletesebben szellőzgetém a mult' kárpitjait, annál több és több hiányt fedeztem föl életemben. Állapotommali elégedetlenségemet mind élénkebben kezdém érezni. Vágyaim a jövöt illetőleg, majdnem a végtelenségig terjedtenek.

De nem panaszlom ekkori helyzetemet! elég, hogy a jövőről komolyan kezdék gondolkozni. Sokat küzködtem enmagammal.

Szétnéztem a világ' nagy piaczán .. de a nagyvárosi élet' zaján tulemelkedni képzeményemmel nem birtam! Szégyelni kezdém tapasztalatlanságomat. S ekkor hirtelen egy eszme villant elmémbe, mely gondolkozásom' folyamát egyideig megváltoztatta.

Kiskoromtól nagy hajlamot s vágyat éreztem az utazásra. Ez eszme, mely főleg a külföldre vonzott, most különös élénkséggel foglalá el valómat. Fontolóra vettem. Soká fontolgattam, és hosszu küzdés után sem maradt egyéb hátra, mint ez eszmét a pár óra mulva bekövetkezendő évben — és pedig minél előbb — valósítani.

Rögtöni elhatározásom nem volt az első hév' mulandó szüleménye. Fontos okok támogaták ezt.

Oly igen befáradtam a nagyvilági zajos életbe, hogy már ez egyetlen ok is elegendő volt engem arra birni, miszerint kilépve a tolongásból, csöndes és mégis élvezetnyujtó életre szánjam magamat. Ezt az utazásban véltem föltalálhatni, mely megment a tolongásból, s elszóródást okoz. — Lelkem, szívem szabad volt, s igy — midőn egy vagy más tárgyhoz magam' kötve nem érzém, nem sok fájdalmamba került határzatom' kiviteléhez készületeimet tenni.

A nap letünő félben volt. Az eget komor fellegek boríták, melyek' sürüje mögől csak olykorolykor hinté le sugarait a nap, mintha buslakodását akarná vöröslő arcza mutatni, melylyel utóljára üdvözlé ez évben a föld' felső területét.

Engem e látvány ismét előbbi merengésembe helyezett át, de gondolatimnak most határozottabb iránya lett, s különös! jóllehet a jövőről, a bizonytalan jövőről elmélkedtem, ugy vettem észre, mintha most inkább volnék enmagammal tisztában, mint midőn az elmultakat rostálgatám. Igy van ez! örömestebb építünk ábrándainkban föllegvárakat, mintsem a multat idézzük az ész' itélőszéke elé!

Föl s alájártamban könyvtáramhoz léptem, vagy inkább tévedtem .. s inkább unalomzaklatta gépileg, mint olvasásból nyeren-

dő élvezetvágytól izgatva nyultam a gyüjteménybe.

Egy könyv akadt botorkáló kezembe. Vöröses fekete foltokkal borított, s jóformán megrongált külsején évtizedek' nyomait viselé. Boldog emlékek! igen, ha az ifjuság' szakát boldogság' szakának nevezhetni, boldog idők! e könyvből hajdan a latin költészet' szabályait tanulám.

Felnyitottam. — Irónnal összevissza firkált lap tárult föl elöttem. Rajta Horácz' egyik satirája volt. — Még most is jut eszembe, mi buzgó lelkesedéssel magyarázgatá ősz tanitóm, s ügyekvék tanitványai elött érthetővé tenni a bőségben előforduló költői kiejtések' jelentéseit. Szegény öreg! te tolmácsolgatád a verseket, s én — dicsőségemnek tartám, ha azokat el tudám könyv nélkül szavalni; de az istenített költő' eszméit fölfogni nem birtam! s ha értettem is a szavakat, azoknak szellemét fölfogni, azoknak benső értelmébe hatni képes nem valék! Most, csak most értettem mindent, mikor saját öntudatom, s mások fölötti tapasztalatom adák meg a magyarázatot.

És olvasám:

Qui fit .. ut nemo quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu fors obtulerit, illa
Contentus vivat? ..

Körültekintettem. — És elismertem a költő' kérdésének s illetőleg panaszának igazságát; de megfejteni: ez nehezebb föladat. — Körültekintettem, bepillantottam enkeblem' redőibe, és vettem észre, hogy nincs oly boldognak vélt helyzet az emberek' életében, melyben magasbak után nem sóvárognának. A legboldogabbnak vélt ember' ohajtásai is talán a végtelenségig terjednek, és teljesüljenek bár azok, ő — még nem elégedett, új és új panaszt emelnek ajkai.

Ez sorsunk! és ki az, ki e rejtvény' kulcsát kezünkbe adni képes volna?! ki az, ki — menten e sorstól — kellő magyarázatot adna?? .. ám nyilatkozzék, s magasztaland-juk őt!

Tovább olvasám, újra és ismét átolvasám a versezetet, és mindig új anyagot nyertem az emberek' elégedetlensége fölötti elmélkedésre. — Törekedtem megfejteni a talányt, de — bár majdnem az elszunyadásig haladt fáradságos munkám, még csak oly parányi világossághoz sem jutottam, melynél fogva egy hypothesist alkothattam volna.

Most léptek' kopogó hangja háborgata föl ábrándozásomból. Figyelmeztem az ajtóra. Megnyilt, és — egy férfi lépett be. Ügyvivőm volt, kivel az utazás iránt rendelkeztem. Ügyeimet szedém még rendbe, s — kész levék az utazásra.

*

Ezen — előre, a szerénység' ellenére is bevallom — érdekes utazásnak egyes töredékeit szándokom ezennel rajzolni; különösen — mellőzve minden regényes leirásokat — csak azon nevezetesb részleteit s pontjait fogom kiemelni, melyek tapasztalási — az emberi élet' körében szerzendő tapasztalási vágyamat különösen kielégiték, s enmagamra nagy benyomást okoztak.

Ki ez iratban a helyek s vidékek' nagyszerü költői ecseteléseit vagy rendkivüli és regényes elbeszéléseket keres: bátran olvasatlanul hagyhatja azt. Igen mindennapi ez; s épen azért, mivel mindennapiságra, napontai eseményekre s az élet' folytonosan megújuló részleteire vonatkozik: érdekesnek vélem közleni. EMBERKÉNYI SÁNDOR.

(Folytattatik.)

Érzeménylombok.

VIII.

Ha rád köszönti a bú italát,
Fogadd el, hajtsd föl a sors' poharát.
A sors' szíve kegyetlen érczdarab,
Ha ellene haragod kifakad,
Oltsd el — legjobb lesz — kebled' lángjait,
Mert visszaszórja egyig lángjaid'.

*

IX.

A szív gyakran titkolja bánatát,
Öröm színével festi be magát,
De a lepel egyszer csak elszakad,
És a seb puszta, meztelen marad.

X.

Az örömkönny lágy harmat' eseje,
Melytől megújul a föld' kebele,
A bánatkönny vad fergeteg' jege,
Mely a boldogság' fáját veri le.

XI.

Ne bánd a könyt, mely néha fölfakad,
A könny tükör, mely sokfélét mutat:
Öröm és bú, vágy mult s jövő után —
E kisded csepp egész egy óceán.
Boldog, kinek a könny mosolygó tükröt ád,
Hát a ki egy könyben kisírja bánatát!

KARÁD.

AZ INNISMOREI KERESZT.

(VÉGE.)

Mielött sir Walter, ki most már utra vala kelendö a föváros felé, övéitől elvált, igy szóla Annához, kin pillanata sokáig elmélyedve nyugodott: — Ha megtérek, mindennek tisztába kell jöni közöttünk. Többé nincs okom hallgatni — s önkénytelenül fölsohajtott — Isten veletek kedvesim. Ápold karodat édes gyermekem, s ha a férfira gondolsz, ki azon sebet ejté, mely nekem vala szánva, tedd azt engesztelödés és testvérszeretettel — érted? —

Az udvar Londonon kivül Richmondban volt, hol minden összegyült, mi csak némi jelentékkel birt, mert mindenki érzé, hogy fontos események' elöestvéje állott be. A király' egéssége az utóbbi idöben igen megtört, nem kimélé magát, s tanácsra nem hallgatott; a szellemi újjászületés' percze, mely nemrég mindazokat, kik javát akarák, annyira megörvendezteté, csakhamar ismét apathiának és csekélyességekeni gyönyörnek ada helyet, mely igen gyakran nem illett egy királyhoz! Halála után, mely talán még hu-zódhatott, de tán váratlan hirtelenséggel is bekövetkezhetett, minö változása történendett a dolgoknak! A trónörökös Richárd herczeg, a fekete herczeg' fia, tizenegy éves gyermek volt, ki világos szemeivel elég gondtalanul nézett a világba, szép, kedves gyermek dus hajfürtök és piros arczokkal — mit lehete egykor töle várni, még senki nem tudá, ha remélni lehete is, hogy atyjának magas szelleme benne öntudatra ébredend. Kormányzóságra volt tehát kilátás — melyet valószínüleg a trónörökös' nagybátyjai képezendnek — de minö elvek szerint! Maga az egyház is fenyegetve vala, mert Lancaster herczeg nyiltan pártfogolt egy fiatal lelkészt, Wycliff nevüt, ki merész szavakkal támadta meg a fönállót, s azt új tanok által, melyeket a legösrégiebbekül hirdete, leszoritni ügyekvék.

A legközelebbi jövö' e bizonytalansága mellett, minden eszélyes ember ügyekvék biztos révbe terelni hajóját, s csak a király' neje, ö, ki irigyek és gyülölöktöl körül volt véve, látszék ritka könnyelmüséggel daczolni a sorssal, mely rá a király' halála után menthetlenül várt. Jessy nem egyszer óvainté öt.

— Mit tehetnek velem? — nevetett Alice. — Visszavonulok, ez az egész.

— De meg fogják azt gátolni, bevádolnak és elitélnek, — monda Jessy.

— Én nem vétettem semmit, — viszonzá Alice. — Nem foghatnak rám semmit.

— Már gazdagságod' ellened bizonyitand; azt fogják mondani, erőszakos módon gyüjtéd.

— O igen! Ildomosabb volna, ha most mindjárt elosztogatnám. Légy nyugton, Jessy; neked csináltatok egy menyasszonyi koronát — aranyból! A csinos keresztke, melyet egyszer neked akartam ajándékozni, nem tetszett, mert csak ezüst volt. Nem mondta Richárd, micsoda különösség köti azon csodálatos ékszert házuk' viszonyaihoz? Kiváncsivá leszek, valahányszor rá gondolok.

— Mi kellemesb dolgokról is tudunk be-

szélni, Assy — viszonzá a kis hölgy, lomhán hintázva magát.

— Talán csak idején itt lesz? A király most oly állapotban van, hogy el kell lesni a kedvező perczeket, — monda Alice. — Köztünk legyen mondva, Jessy, szeretném, hogy tulvolnánk már rajta.

— Te halálát kivánod? — viszonzá Jessy. — Holott ugy szeret?

— Mit nyerek vele! Nyomoru életet élek a vén beteg ember' oldalánál, ki ezenfölül már fösvénykedni is kezd. Tegnap egy gyürüt kértem töle, melyet ujján viselt, egy ódivatu otromba gyürü volt — csak a szép nagy kövek tetszének rajta, melyeket máskép akartam foglaltatni — azt hiszed nekem ajándékozá? Azt mondá, hogy a gyürü koronajószág. — Pedig mégis enyém lesz! — tevé hozzá halkan. — Ha előbb nem — tehát — De Jessy — szakitá félbe az önelárulló beszédet, — hol marad vőlegényed? — A király itt lesz, s a kedvező percznek vége, melyben egybekelésteket akaratával szentesitse.

Még nem végzé szavait, a mint Richárd jelentés nélkül belépett. Mióta forma szerint megkéré Camden Jessyt, meg volt az neki engedve. Örvendetes felindulással jött. — Atyám itt van! — monda. — Atyám a királynál van!

Ezelőtt a tudósítás nyugtalanitólag hatott volna Alicere, mert mindig félt, minda mellett hogy szövetsége lelkészáldás által szentesitve volt, hogy az ingatag király' oldala mellől kiszoríttatik, s azon szembetünő csodálat, melylyel a király Beaufort Anna iránt viselteték, ellenségesen hangolá öt sir Walter' háza iránt. Most másképp álltanak a viszonyok — többé nem volt mit nyerni, nem mitől félni. A szivtelen nő örömest átengedte volna másnak a szerepet, melyet urának végleheleteig vinnie kelle.

De Jessy reszketett a hírre. — Mit mondott atyád? — kérdé félénken; mert ő most Richárdot, bármily számitásszerüek voltak is kezdetben tervei, egész teljével szereté kedélyének, mely önmagára utasitva, sehol kedvteléssel nem pihenve, örökös függésben, hideg önösséggé merevült, csel és guny téve egyetlen fegyverét, mig épen azon szív nem dobogott feléje, melynek övé teljes bensőséggel nyilt vala meg.

Richárd megnyugtatá. Atyja nem ismeré öt, de eszébe sem jutott, fia' választását gátolni. Helytelen tettének nyilt bevallása, hogy Heron-castlet oly daczosan elhagyá, elég volt az atyát lefegyverezni; a legszivesb kiengesztelődés' frigyét köté vele, s az anyának, ki Richárd miatt még folyvást aggasztó bizonytalanságban lebegett, azonnal megirá a vigasztaló tudósitást.

Most sir Walter volt a királynál, Alice tehát hiában várandá férjét. A párbeszéd igen sokáig tartott. Midőn vége volt, igy szóla a király ragyogó szemekkel: — Köszönöm Istennek, Walter, hogy újra láttuk egymást. Tudtam én, öregem, hogy te csalfa nem lehetsz. Most menj, intézd el dolgaidat. Ha a fiu mindent tud, többé nem fog tüzzel vassal rontani szegény országunkra. Aztán térj vissza hozzám; leányodnak Anglia' legjobbjai közől fogok egy nemes férfiut választani; te pedig nálam maradsz tanácsoddal, mint azelőtt becsülettel küzdél karoddal mellettem; — sokáig, az igaz, nem leszünk többé együtt.

— Ne szólj arról, uram királyom, — monda Beaufort. — Isten neked még számos napokat enged.

— Csak adjon legalább oly szép alkonyt, mint ott künn a napnak, mely épen leáldozik. Nézd csak, mily pompás tiszta alkony! Harmadik Edvárd örömest jó emlékben szeretne maradni népénél — atyám' kimulása iszonyu volt; anyám, Isten bocsásson meg neki! — Mit gondolsz a viszonlátásról oda fönn?

— Fenséges és szentesült leszen az, azt bizonnyal hiszem! — felelt Beaufort. — Most Felséged' engedelmével, megyek, s mihelyt lehet, visszatérendek.

— Tedd azt, Walterem, mert nagy szükségem van rád. Anglia' neve általunk nem vesztett hirében, nemde? De én Anglia' bol-

dogságát is biztositni szeretném. Ebben te légy tanácsadóm, és a derék la Marche, s ki kivületek még javát akarja a népnek. A gyermek Richárdnak erős férfitámaszt akarok hagyni, s ez ügyet tisztába hozni, hogy azt se Isten se ember meg ne zavarhassa, mielőtt nem késő; az ügy igen fontos.

Beaufort, a szokás szerint térdenállva akart bucsút venni urától; ez nem engedé; keblére voná őt, és a két erős szív még egyszer dobogott egymáson ereje' érzetében.

Ezzel Beaufort távozott, öröm- és felindulással, de nem minden buskomoly sejtelem nélkül. Fölkeresé fiát, ki újra teljes szívből bocsánatot kért tőle.

— Hadd el! — mond az apa. — Te azon években vagy, midőn nem tud az ember sokáig türni és fontolni. Anyád' lelkében örülök, hogy boldognak és becsültnek találllak. Hol van arád? A király igen dicsérte, ajándékot igért számára; remélem azonban, a legjobbat, t. i. jámbor szivet és szelid kedélyt maga fogja hozni házadhoz. Atyját ismertem, derék ember volt. Vezess hozzá Richárd.

Jessy kedvese' atyját nagy elfogultsággal fogadá; a szerelem ugy látszék egészen elváltoztatá lényét. Oly alázatosnak tetszék, mikép sir Walter benne saját derék nejének erényeit vélé viszonföltalálni, s meleg szivességgel ölelé őt meg mint leányát.

— Csak egyet t nácslok neked! — monda mosolygva, — fogd öt rövid pórázra! Ha egészen minden akaratában megnyugszol, mint sejtem, akkor majd zsarnokoddá lesz.

Egy csintalan pillantás lövelt föl Jessy' sötét szemeiből a jókedélyü férfiuhoz: ha sir Walter lélekismerő lett volna, egészen más jövőt olvasandott azokban, mint melyet épen most jövendölt. Azonban mindemellett Jessy' valódi szerelme kezeskedett Richárd' boldogságáról.

Salisbury grófnő a királyhoz hivaték, és igy e látogatásnál nem volt jelen. Beaufort a nélkül is némi kelletlenséggel közeledék e nőhöz.

Ezzel elhagyá a palotát, hol az udvar még az utósó szép ösznapokat élvezé, melyek szokatlanul soká tartának, s Londonba sietett, barátját la Marchet ismét látni, s vele mindazon reményeket közleni, melyek a királylyali párbeszédéhez csatlakoztak. A kimenetel fölött, mely Beaufort-t személyesen illeté, örvendett a derék barát, — a reményekre, melyeket maga a király ébreszte — fejét rázá.

— Holnap mindez ismét letünik, — monda. — Megjelenésed pillanatra fölzaklatá őt, s az egykori aczélerővel lelkesité át — fényvillám az a szürke alkonyatban, semmi egyéb! Meglásd, mire visszatérsz, minden újra elmult.

És ugy is volt, de még komolyabb értelemben, mint a derék férfiu azon pillanatban gondolta. A király igen jól érzé magát a párbeszéd után, melyet régi bajnoktársával tartott; tréfált és oly jókedvü volt, mikép Alice bámulva emlékezteték megifjodásra. De e jelek igen is csalók valának. A felindulást álmatlan éj követé; másnap a király rendkivül elgyöngült és levertnek érzé magát, szelleme halálálomba sülyedt — és az orvosok fontos tanácskozmányokat tartának. Ezen állapot néhány napig tartott, aztán felváltva roszabbult és javult, mig végre semmi remény nem vala többé. Ekkor a trónhoz legközelebb állók kötelességüknek tarták, az ország' fiatal örökösét biztosan Londonba hozni, mert azon napokban nem lehete tudni, mi történhetett váratlanul oly fontos katastrofkor. De a mint a herczegek Richmondból a városba vonultak, mint tábor követé őket az egész udvar, és — borzasztó! — a haldokló király csaknem egyedül magára hagyatott! Még azt is, ki mindent neki köszönt, kit ő jótéteivel elhalmazott, vádolja a szigoru kor, hogy nem könnyité szerető ápolás által halálkínjait, és nem fogta be jámbor tartozása szerint szemeit! Perrers Alice, mondák ellenségei, lehuzta a gyürüket a haldokló' ujjairól és megszökött, mielőtt a király' haláláról hir a fővárosba ért, és szent Pál' nagy harangja hirdeté, hogy Anglia' legnagyobb uralkodója őseihez tért.

X.

Beaufort ezt még nem is sejté, midőn nejét s gyermekét viszonlátá, s velük Heroncastlebe visszatért, békében feloldandó egy sötét viszonyt, mely elég sokáig lebegett árnyként élete fölött.

Mint ragyogának Archibald' szemei, a mint az erkélyről a közeledőket megpillantá! Lesietett a várudvarba, s a hidon át; a férfiut, kinek egykor életére tört, oly érzelmekkel fogadá, melyekről magának számot adni nem tudott. A remény éledt-e föl újra, miként phoenix hamvából, és csattogtatá ragyogó szárnyait a felhőtlen égkékben?

— Légy üdvöz! — monda Beaufort, s kezét nyujtá neki lováról. A fiatalok' pillanatai találkozának — Anna' szíve mondhatlan érzelmekben uszott: ő már mindent tudott! Az anya a legbensőbb részvéttel tekinte az ifjura.

— Beszédünk lesz egymással Mac Innismore Archibald — monda az atya, mihelyt leszálltak és a boltív alá értek. Nesztelenül eltüntek a nők az ajtó mögött, mely a csigalépcsőhöz és toronyszobáikhoz vezete; Beaufort és a fogoly főnök hallgatva lépdeltek a folyosókon, mignem a családteremben találák magukat.

— Szólj, sir Walter! Mondd ki sorsomat! — kiálta most Archibald.

— Hadd foglaljam hát egybe, mi szívemen fekszik — monda Beaufort, kezét megfogva. — Te az én vérem vagy; te az én gyermekemnek fia vagy!

— Hah! — kiálta Archibald és visszalépett, mig mélyen pirulva nem hivő tekintettel nézett a beszélőnek arczára.

— Anyád az én gyermekem volt — egy korábbi összeköttetésnek gyermeke —

— De atyám, atyám?! — kiálta Archibald. — Gyermeked' férje! — E szavak' hangjában rémítő szemrehányás feküvék.

— Hadd nyugodjon békével! — monda Beaufort. — Fiam, hallgass meg. A világnak nem szabad volt azt megtudnia; én titkomat eddig csak hű baráti kebelbe öntém ki, de neked teljes magyarázattal tartozom. Most már atyád is a hideg földben nyugszik — ő sokat szenvedhetett. — Ah fiam, én szerettem őt, mint csak atya gyermekét szeretni képes, de csak igen ritkán láttam; mert Frankhonban nevelteték; származását senkinek sem vala szabad sejteni, mert anyja — ki volt anyja, azt csak egynek mondám meg, kit magas születése közelről érdekelt! — A leány felnőtt — könnyü, vidor kedélyü volt —

— Oh ő oly vidám tudott lenni! — szólt felindulva Archibald. — De az csak mint futó napfény vala, mely sötét ösvényeken átröppen.

Beaufort nem vala képes mindjárt folytatni. — Béke hamvaival! — monda később. — Ne kérdezd, mikép birta őt rá atyád mindent feledni, mindent! Ő Frankhonban volt, a skotok' második hazájában, ott megnyeré a lenge gyermek' szivét, — az eltünt vele! Számos évekig semmit sem hallék róluk; végre rejtelmes uton hírt vevék felőle. Egy más nőnek, kinek szivéhez az eltünt közel állt — anyjának! — sikerült hihetlen erőlködések után, tartózkodóhelyüket fölfedezni. Én már rég boldog házas voltam, s a nőt évek óta nem láttam. Ekkor haldoklóágyáról egy kérelmet üzent hozzám, azon kérelmet, hogy vinném meg áldását gyermekének, s győződném meg, ha boldog-e. Én engedelmeskedém; szivem is ösztönze rá. Dávid király' és Athol és Badenoch főnökök' utlevelével eljuték a skot felföldre — Innismoreba.

— Beszélj tovább! — kiálta Archibald.

— Egy felföldi kalauzzal haladék a tó' partján, már szemeim előtt vala a vár, hol gyermekemet viszonlátandám. Ekkor egy főnök állá utam', kalauzomat egy intése megszalasztá. Atyád volt; nem ismertük egymást; csak később hallám meg, hogy ki volt. Büszkén kérdé szándékomat; s fenyegeté az idegen tolakodót, mint engem nevezett. Akkor hő vér folyt ereimben, s sértőleg felelheték neki. Ekkor kezét emelé rám; de én balommal, mig jobbom kardhoz nyult, mellén ragadám őt, ugy hogy az ereklye, melyet vi-

selt, kezemben maradt. Viaskodtunk; a szerencsétlen győző én levék.

Archibald lehajtá fejét, és hallgatott.

— Ekkor jövének hü emberei lefelé a hegyről. Mac Innismore megölve! hallám kiáltásukat. Most mindent tudék; borzadva futottam, s a legközelebbi völgymélybe menekülék, melynek tévutai elrejtének az üldözés elől; a szomszéd clan Innismorének ellensége volt, és oltalmazott; de hazámba azon iszonyu igazságot vivém magammal, hogy gyermekem' férjét megöltem. Tudod már most, unokám, miért kiméltelek egykoron?

Archibald megindulva veté magát Beaufort' keblére. — Akkor nem szabad volt megmondanom, nem lehete az elhagyott nő' keservét növelnem. Csak midőn menekülés nem volt, midőn Anna' kezét kéréd, szegény fiam, akkor szólnom kelle, akkor a néma zálogot, mely görcsösen kezeimbe szorítva, nálam maradt, kezeidbe tevém.

— Az innismorei keresztet! — kiálta Archibald kitörő fájdalommal.

— Most mindent elmondék, most légy férfiu — monda szeliden Beaufort. — Mutass nőm és Anna előtt erős kedélyt, ők szeretni fognak, mint legközelebbi vérrokonukat; te még oly ifju vagy, egész élet fekszik előtted; ragyogó dicsőséget arathatsz, és találandasz nőt, ki boldoggá fog tenni.

De mit használ a biztatás a vad lélekvihar' órájában? Hatálytalanul hull, mint egy csep olaj, a messze lázongó forralomba. Archibald megveté azt, Heron-castleből azonnal távozni akart, a nélkül hogy Annát többé látná. De a mily hirtelen volt készülete, ép ugy halasztgatá indulását, midőn válni kelle. A vár, mely börtöne volt, ugy látszék nem akarja öt elbocsátani.

— Igy nem távozhatom! — monda a nagyatyához, ki őt kisérni akará. A pillantásban, melyet sir Walterre vetett, ki vala fejezve további kérése. Az anya kimélő gyöngédérzettel fogadá öt, mi minden bántót kerülni tud; Anna kezét nyujtá neki, egy fájdalommosoly dicsőité meg halvány, kedves arczát. Csak váláskor lángolt föl Archibald' tekintetében, mely eddig komor és ingatag volt, a magasztos tűz, és fölegyenedve, kiálta, teljes érczével hangjának: — Te légy csillagom, életem' csillaga!

Egy órával később lova a Tweeden usztata át. Keble ismét skot leget szitt, a szabadság' lege új bizalmat, új életkedvet ébresztett benne. És a mint tovavágtatott, fejét bátran fölemelve, sötét fürteit őszi széltől lengetve, szép fiatal arcza az erős lovaglásban fölüdülve, ekkor sir Beaufort Walter, ki utána nézett, az ifju' jövője iránt megnyugodva térhete vissza várába. Itt még ifjuerő, léleképség létezett, mely minden kórt legyőz: később években mindez máskép van.

Anna szülői' ohajtása szerint ment férjhez; anyja örvendett, hogy mily nyugodt szive, lénye' egykori hevessége mily csodálatosan leszelidült. Kevesbbé vala megelégedve fia' választásával; mert éleslátása jobban áttekinte Jessyn, mint a gyanútlan sir Walter; azonban látá azt is, mily őszinte a fiatal nő' szerelme férjéhez; s igy erre kelle bíznia, hogy mint férj a körülmények szerint ur maradjon a háznál.

Perrers Alice, mindjárt a király' halála után a parlament által vádállapotba helyeztetett. A nyilvános vélemény, melyet mindig megvetett, ült törvényszéket fölötte, és segíte kimondani az itéletet, ámbár kortársai megvallák, hogy tulajdonképen semmi vétket sem lehete rábizonyítni. Minden jószágai s birtokai' elvesztésére és számüzésre itéltetett. Ezután idegen földön Jessy' jótéteményéből éldegélt.

Mi lön sorsa Angliának a nagy király' halála után, minő harczai voltak a parlamentnek, melynek elnöke ismét de la Marche Péter vala, a II-d. Richárd melletti kormányzótanácscsal, Lancaster' jó s balsorsa, — mindez meg vagyon irva a történetek' könyvében.

Németből.

NÁDASKAY LAJOS.

RENEGAT.

Eredeti dráma 4 felvonásban.

Irta Szigligeti.

Praeterea censeo Carthaginem esse delendam.
Cato, romai censor.

E szavakkal végzé a romai férfiu minden nyilvános beszédét, melyet a tanácsban tartott. „A drámabirálóválasztmányt el kell törülni", e szavakkal kezdjük és végezzük mi mindaddig czikkeinket, mignem szavainkat siker követendi, és drámánk' fölvirágzásának ezen egyik obstinatus gátja le nem döntetik, mint ledöntetett végre Carthago, mely Roma' virágzásának utjában állott.

Két oka van, hogy nemzeti színházunkban a dráma szomoru állásából kivergődni nem bir; egyik: az ügyszeretet' kiholta szinészeinkben; másik: a drámabiráló-választmány. Amazzal kihalt a müvészeti előmenetel, és meggyökerezett az önzés' viszálya; ez csirájában ölte el drámairodalmunk' fakadó növényét.

Tizenkét esztendeje, hogy színházunk van. Nehéz vala az első kezdet, ritka hazafiui lelkesedés kelle hozzá, hogy csarnokot emeljünk, templomául a nemzetiség' akkor mondhatni fővárosunkban egyetlen palladiumának — a magyar Thaliának. És a lelkes hazafiság megépité a csarnokot, a gazdag pénzével, a szegény — kézimunkájával járult hozzá, és a szegény, de nemzetiségeért buzgó magyar kézmives, ihletten kiáltott föl a csarnok' megnyitásakor, mint ama férfiu a szentirásban: „Uram, immár elbocsáthatod békével szolgádat, mert láttak szemeim — a magyar nyelv' megváltóját."

Thalia' felkentjei pedig elfoglalák helyeiket a müvészet' oltáránál, és lőnek apostolai a nemzetiségnek, lelkes apostolai, tele tüz, lélek, magasztos ihlettséggel a szent, a nagy czélért, tele hálával a nemzet iránt, mely oltárt épite számukra, és tüzet gyujta a szent oltáron. Hogy ne? — hiszen most biztos hajlékuk és kenyerük volt nekik, kik csak imént az irgalom' sovány filléréből tengeték vala elhagyott, éltüket, nem tartva bennük egyéb a kitartás' lelkét, mint a müvészet' szent lelkesedésének lángja. Vándorokból kegyeltekké emelé öket a nemzet' jobbjainak szerelme, — hogy ne lett volna hálájok végtelen, és hálájokban szent buzgalmuk ernyedetlen! — A szinészek' lelkesedése folytonosan szitgatá a közönség' hazafiságát, és — a nemzetiség és müvészet' ügye arany reményekkel kecsegtetett.

Im ez a magyar színház' megnyitásának képe.

De a kegyelt apostolok' imént magasztalt lelkesedése, részint hülni, részint belviszálylyá fajulni kezdett — természetes, hogy a sz. ügy' hanyatlásával. A nemzet azonban jobb volt mint ők, nem hagyá őket önmagukban megsemmisülni, hanem nemzetivé emelé az intézetet, és a müvészek, kik még csak pár év elött egyes hazafiak' müvészeti lelkességének köszönék tengésüket — országos tisztviselőkké lőnek!

O beh kár volt amaz egykori napokat oly hamar elfelejteni!

Tizenkét év folyt le mondók, hogy a színház áll! Hogyan felelt meg hivatásának ez idő alatt a müvészet' e csarnoka? — Emelkedett-e a dramai előadások' becse? haladt-e színmüvészetünk általa előre? növekedett-e müvész általa? terjedt-e a magyar müvészet iránti szeretet, s evvel a nemzetiség általa? terjesztett-e nemesb izlést, classicusok iránti kedvet? —

Nem.

Nem szólok egypár müvészi egyénről, szólok egész előadásokról. Azok most is oly hiányosak, mint tíz év elött. A darabok' kiállítása olykor csaknem botrányos; costumtannak hire sincs, a costumözés többnyire zsibvásárias, (III. Richárdot pedig ma is vörös tricotban játszák); a szerepeket a szinész urak ma is ép oly hanyagul tudják és a sugó most is csak ugy boszantja a hallgatóságot mint tíz év elött; még csak azt sem érhettük el tizenkét év alatt, hogy szabatosan hangozzék le magyar nyelvünk a nemzeti színház' deszkáiról; a drámák ép oly üresek most, mint voltak tíz év elött, tehát a dráma nem birt magának közönséget képezni; a színház' fenállása óta egyetlenegy egyén sem, kit sorsa a deszkákra vitt, emelkedheték tovább a másodrendüségnél; szavalástan drámaiskola terra incogniták. A ki tanulni szeretne is: nyelvet — nincs kitől; szavalást — nincs kitől; actiot — nincs kitől. Szóval megy minden ugy, mint vándorcsapatoknál, vagy mint ment Budán tizenkét év elött. Egy hajszállal sem jobban. A mi különbség van: az nem terjed tul a mechanicaiakon. Az egyes egyéni tehetségeket némileg kivéve, ma is épen ugy hiányzik minden kelléke egy megállható drámai előadásnak, mint a színház' megnyitásakor. Ez tény. Lehet szépitőmentségeket mellette fölhozni, de tagadni nem.

És miért e semmi siker?

Mert azok, kik tizenkét év elött a müvészetért lángoló buzgalomban versengve léptek a nemzet által számukra épitett oltárhoz: az önzés'

arany borjuját állíták bálványul ez oltárra, mely körül olykor valódi őrült szenvedélylyel járta, s járja részint még most is, kárhozatos tánczát az ármány, cselszövény és viszálkodás. A müvészetnek önmagáérti szerelme kihalt, és a nemzeti Thalia — fejőstehénné lön, mely az országos tisztviselő urakat édes nemgondolásba ringatva táplálja. Többé nem a müvészet- hanem a fizetések' emelése volt a jelszó, és a mily arányban nőtt a havidíj, oly arányban szállt alá az ügyszeretet, mignem egészen a fagypont alá sülyedett, és hivatásköre' kellő betöltésével senki sem gondolt, vagyis azt a lehető legkényelmesebben teljesité.

A mely müvészeti intézetben pedig nincs a müvészetnek hő szerelme: hasonlít az oly növényházhoz, melynek napja nincs. Elsatnyul ott az üde virág is, és gyommá fajul minden.

Bármily anomaliának látszszék is, mégis ugy van, miképe szomoru állapot akkor tétetett gyökeressé: midőn az intézet biztosíttatott s nemzetivé emeltetett. — Mert ekkor és ez által a nemzet függővé tette magát a szinészektől és szükségessé tette őket magára nézve. Az ügy melletti lelkesültség szinészeinknél csak addig tartott — mig nekik volt szükségük az intézetre; hogy e viszony' homlokegyenest ellenkezővé változtával a hurok is máskép vonattak föl — az ázsiai jellemünkből, vagy ha tetszik, emberi gyarló voltunkból — magyarázható. Ha ugyanakkor szinészképezde is alapíttatott volna, most máskép állna a magyar Thália' sorsa.

Addig tehát müvészeti előhaladását szinészetünknek hiába reméljük, mig ez anomal viszony, t. i. az intézetnek a szinészegyénektőli függése, meg nem szünik, mi csak akkor álland be, ha helyeik' pótlása minden perczben valósítható.

Addig is pedig és akkor is: csak független hatalmu, egyedüluralkodó, szakértő, lelkes, erélyes és egészen ez ügynek élő igazgató tehet valamit, — más, keveset vagy semmit.

A drámaügy' e sülyedt állapotát tehát egyenesen szinészinknek köszönhetjük, azaz a patriciusoknak, (mert a többiek csak proletariusok, kiknek kötelességük — a teherhordás) kik a színház' fenállása óta folyton legfőbb befolyással voltak a drámaügy' vezetésére, s kiknek független és korlátlan hatalomra törekvési harczuk teszi egy tetemes szakaszát a nemzeti színház' eddigi történetének, mignem e hatalmat utcunque elérték a — házikormány elnyerésekor. És ez bizonyít legjobban ellenük. Kérdem: mikor volt legfényesebb alkalmuk a színház' (közvetlen) kormányát vivőknek, azaz a patricius szinészeknek a dráma' emelésére mindent tehetni? — a házi kormány alatt; és mikor tettek legkevesebbet? — a házikormány alatt. Ez tény — dialectizálni lehet körülte, kivált pro domo sua, de tagadni nem. Mikor a házi kormány kezdődött, a nemzeti színház népszerü, divatos, látogatott, gazdag volt — hova tették egy színintézet' fönállásának e főgarantiáit — eljátszották, színpadon és azon kivül. Ez tény, mit mindenki lát, tapasztal. Minden lap, még a pártbeliek is elismerik és nyilván hirdetik, hogy a színügy desperatus sülyedt állapotban van — melyen, ismétlem — csak független hatalmu s a fönebb előszámlált tulajdonokkal biró igazgató segithet.

(Vége jövőre).

HETI SZEMLE.

— Liszt F. hazánkfia a józsefemlékegylet' elnökének következő levél' kiséretében küldé meg az aláirási ivet: „Elnök úr! Levelét, melyhez a nádor főhg. ő cs. kir. fenségének emelendő emlékre vonatkozó iratok mellékelve valának, bár sokára, megkaptam. Lehetlen őszinte elismerésemet ki nem fejeznem azon hizelgő sorokért, melyekkel részvétre szólít valósításában egy tervnek, melyet teljes lelkemből helyeslek, s melynek minélelőbbi valósítása, nézetem szerint, hazánk' egyik legfontosb teendője marad."

„Azon személyes jóindulat, melyre a fenséges elhunyt engem több alkalommal méltatott, részemről kötelességemmé teszi, csekély erőmhöz képest járulni emlékének szentesítéséhez; még inkább emeli pedig ez ügy iránti személyes érdekemet az, miszerint Önök' bölcs belátása az emlék' felállítására nézve nagyhirü barátom Schwanthalerra vezérlé Önök' választását."

„Nagy népeknek nagy városok, nagy városoknak nagyszerü emlékek kellenek! Pest egészen bir egy nagy főváros' külseje s tekintetével, — vajha plasticai bevégzettség s benső nagyszerüség se hiányozzanak benne! Vajha ez emlék, mint eredetije, első rangot foglalja el mind a fölött, mit valaha nagyság, gazdagság és politikai fontosságban kifejleszteni fog azon város, melyhez engem szent emlékek csatolnak — azon ország, melyhez, kénytelen távullétem' daczára, a legszorosb kötelék — a hazaszeretet' köteléke által füzve érzem magamat."

„Hogy tehát Önök' dicséretes törekvéseihez én is csatoljam magamét; szerencsém leszen, azon négy év alatt, mennyit a vállalat' végrehajtására szükségesül Önök kijelöltek, minden 1-sö januárban az ide zárthoz (100 pft) hasonló öszveget kezükbe szolgáltatni, csupán azt kérve, hogy koronkint az ügy' előhaladásáról tudósítani sziveskedjenek, melynek sikerültéről egyébiránt Schwanthaler barátomnak nagy neve és rendkivüli talentoma fényesen kezeskedik." Egyébiránt stb.

— Az izraelita „Szent társaság" utósó lakomáján — Holicser úr, helybeli kereskedő a társaság' tagjává avattatván, ez alkalommal az izr. imaház — és egyéb számos jótékony intézetekre 20,000 pft adakozott. Többi közt kötelezte magát, miszerint évenkint 30 öl fát és 30 mázsa lisztet osztand ki a szegények közt, s évenkint 12 szegény gyermeket ruházattal fog ellátni. E ritka nemes gondolkodás, mely ily szép tettekben nyilatkozik, hangosabban dicsőiti magamagát, mint minden magasztaló szónoklat. Holicser úr valóban szép czélt tüzött ki életének; és ez: még életében élvezni saját végrendeletének gyümölcsét. H. úr ugyanis egy kerek öszvegen fölül minden vagyonát jótékony czélra szánván ugyis, azt, mit végrendelete' következtében a végrehajtók teljesítnének, midőn öt már majd hideg rögök fedik: ő maga teljesíti, azaz: évenkinti tiszta jövedelmét, mi neki fönmarad, még életében jótékonyan kiosztja, és ekkép élvezi a legmagasztosb élvet, mi halandónak engedtethetik. Ez első adományai tehát nem valának utósók, desőt kezdetét teszik azok egy hivatását legnemesebben fölfogó emberbarát' magas élveinek. Az Isten éltesse őt sokáig!

— Kuthy Lajos Hazai Rejtelmek cz. regényeért következő levéllel tüntetett ki nádor ő fensége által: „Nemes és vitézlő úr! Azon méltányló elismerést, melylyel a müvelt magyar olvasó közönség önnek jeles elmemüveit folyvást kitünteti, részemről is osztván, örömest fogadtam könyvtáramba önnek legújabb szépirodalmi munkáját is, melynek egy példányával nekem kedveskedett. Vegye ezért szives köszönetemet s azon nyilatkozatot, hogy a magyar irodalom' meglepő fejlődését általában, s igy önnek irodalmi működését is mindig örömteljes figyelemmel kisérem. Egyébiránt minden jót kivánva maradok czimzett uraságodnak, Pozson, febr.' 5. 1848. Jóakarója István m. k. nádor."

— A pesti jótékony nőegyletet pedig következő kegyes sorokkal méltóztatott ugyancsak nádor ő fensége megörvendeztetni: „Igen tisztelt nőegyesület! Nem csak teljes készséggel, hanem valódi örömmel is fogadtam a kérelmet, melyet az általam igen tisztelt egyesület becses soraival hozzám intézett. — Ugyanis kitünő helyet foglalván a felebaráti szeretet az erények' sorában, nem lehet ennek, a tekintetre leginkább méltó szegények' fölsegélésére szánt állandó gyakorlatát, nem szivemelő érzettel szemlélnem e nőegyesületben, melynek jótékonysága az annyi ügyefogyottra terjedő adakozással s ápoló gondoskodással szintugy tanusítva vagyon, mint biztosítva az azt képező tagjainak élén álló fényes nevek által. — S valamint jól tudom, hogy felejthetetlen édesatyám' elhunytávali nagy veszteség ezen tisztelt egyesületet is érte, ugy nemes czéljainak előmozdítására való készségemet avval kivánom leginkább tettlegesitni, hogy általam mennél inkább pótoltassék, mit a dicsőült az egyesületnek juttatott. Ezzel maradok stb. István nádor."

— A Magyar Mihály által kiadott Pestvárosi házjegyzék szerint van Pesten összesen 5105 ház; lakik benne 120,000 ember, ebből 10,000 katona, 2000 tanuló, mintegy 1200 beteg, vak és fogoly.

— Valódi örömmel értjük a P. D-pból, miszerint „Fáy Gusztáv kitünő zongorász hazánkfia (Fáy Andrásunk' fia) Párisban, honnan mult héten tért vissza, a legelső körökben a legnagyobb kitüntetéssel fegadtatott, sőt oly müvészi notabilitások, mint Verdi, Lablache, az ő szép előadása, s még inkább hangköltői teremtő ereje által annyira meg voltak lepetve, miszerint a legszebb jövőt jósolák neki, s mindent elkövettek arra nézve, hogy a müvészet' világának fővárosában állandóan megtelepedjék. E mellett a szellemdusabb irók közől is többen a leggyöngédebb figyelemmel voltak iránta, és hangszerzeményeit nem egy ügyes kéz s éneklő ajak viszhangoztatá a salonok' pompás köreiben." Szebb földi jutalmat nem képzelek, mint az atyáé, midőn a babért, melyet az ő homlokára tüztek szellem és talentom, fia' halantéki körül új elevenzöld hajtásban látja koszoruvá fonódni.

— Párisi lapok igen nagy kitüntetés és dicséretekkel halmozzák ott mulató zongoramüvész hazánkfiát — Székely Imrét.

— A Budapesti Híradó' egyik minapi számában felvilágosítást adott egy postahivatalnok a felől, hogy ámbár minden hírlap' ára vidékre, azaz postán legalább egy pengő orinttal drágább, mely superplus csupán a posta miatt van, mégis ezen fölül a postahivatalok még joggal vehetnek 24 pkrt. az előfizetőtől. Kérnők azon tisztviselő urat, sziveskednék bennünket a felől is felvilágosítani, hogy hát oly laptól, melynek előfizetési ára 6 ft. 12 kr. félévre, lehet-e joggal a vidéki postárnak 7 ft. 36 krt pp. zsarol-

*

nia? — E kérdésre egyik tisztelt előfizetőnk' következő levele indít: „T. cz. k. postahivatal! A Honderü' ezévi második számát mindeddig kezemhez nem vettem, miből azon szomoru tapasztalást kell tennem, hogy a régi rendetlen eljárás ez évben sem javult meg; pedig igen jól tudja ezen hivatal, hogy ámbár a Honderü' szerkesztősége vidékre félévre csak 6 ft. 12 kr. pp. előfizetési díjt kiván, én mégis 7 ft. 36 kr. p. kényteleníttettem fizetni, ha e folyóiratot járatni akartam. Mire nézve stb." Már kérem alázsan, igen szeretnők tudni, hogy minek akkor a kincstárilag megállapított postadij, mely már magában is jó borsos, ha mellette akármelyik zugmerkur ditto még egyszer annyit zsarolhat büntetl nül? Kérünk egy kis felvilágosítást!

— A tánczalmak in floribus folynak. A jogászok' idei tánczvigalma eddig a legfényesebb volt. Az orvosnövendékeké azonban fényben vetekedni fog vele, ha fölül nem mulja. — Igen fényes volt a ‚pékbál' is a tigrisnél. E pékbált a pesti közönség adta a helybeli sütöknek, kik generositásból a költségeket akképen előlegezték, hogy a tisztelt publicumtól majd zsemlyelevonásokban hajtsák be. Mely nemeslelküségét a nagyérdemü czéhnek, hogy e világos pénzadósság' naturalébani letisztázásán megnyugszik, eléggé dicsőítenünk nem lehet. A zsemlyék tehát ennek következtében bizonytalan ideig még kisebbek lesznek.

— Felsőbb helyről érkezett parancs kötelességévé tette a városi hatóságnak szigoru összeirását valamennyi hajlék- és kereset-nélküli egyénnek, s e névjegyzék' fölterjesztését.

— Egy fiatal tanuló, szülőinek árvíz iránti aggodalmát megszüntetendő, ezt irá haza: „A Duna ugyan igen megáradt, de csak a pesti oldalon; ellenben a budai oldalon tetemesen megapadt."

— A Nürnberger Korrespondent szerint Veszter Sándor' táncztársasága jan.' 9-kén lépett föl Nürnbergben először, London, Páris, Berlinből haza felé utaztában. Az említett lap mint rendkivüli tüneményt ajánlja őket a közönség' részvétébe.

— A Budapest közt járó gőzösök' járdija leszállíttatott. Lesz t. i. e tavasztól kezdve az ár: első helyen 8, második helyen 3 pkr. — Bécs felé mult vasárnap indult az első gőzös, valamint Bécs és Pozson közt is folytonos gőzhajói közlekedés nyittatott. A rendes gőzhajókon kivül, még külön összeköttetést is szándékozik a társaság létesíteni Pest és Pozson között.

— Az újhidnál folyvást a lánczok' beaggatásával foglalatoskodnak. Nevezetes, miszerint ámbár a lánczszemek különkülön több mázsa nehézségüek, a hídépitők és lánczbeaggatók mégis egyátalában meg nem erőltetik magukat. Gondolják: „nur stat, nur stat."

— A drámabiráló választmány Szigligetitől új színművet fogadott el, melynek czime: A párbaj mint istenitélet. A darab történeti népszínműnek mondatik lenni.

— A Nemz. Újs. febr.' 17-kei számában ezt olvassuk a vegyes újdonságok közt: „Nemzeti színházunk' drámabiráló választmánya mily szépen jár el hivatásában, arról egy példával szolgálunk, mely ha csakugyan való — mi fölött leglegkevesebbé sincs okunk kételkedni, mivel oly egyéniség áll jót a mondottakért, ki azt bár mikor is hitelesen bebizonyítani igérkezék — méltán megérdemli, hogy ez ügy körül czélszerübb intézkedések történjenek s kiküszöböltessék a tekintélyen alapuló egyedárusság, mely miatt már oly sokszor történtek, és pedig nem egészen alaptalan, fölszólamlások. Az állítólagos tény következő: Bizonyos egyén egy színművet adott be a drámabiráló választmánynak előadás végett, mely mü azonban előadásra el nem fogadtatott, és pedig állítólagosan el nem fogadtatott azért, mivel színpadi hatása nem volt. A színmü' irója, ki müvében leginkább a színpadi hatásra számolt, ezen elutasításon fölötte megütközött, s azon gyanuba jött, hogy szinmüve talán föl sem olvastatott; s fogja magát, átdolgozza azt újra, s más czim alatt ismét beadja, s hogy csakugyan meggyőződhessék felőle, vajjon müve fölolvastatott-e a drámabiráló választmány által, néhány lapot ittott összeragasztott. S mi történt? A színmü ismét visszautasíttatott, és pedig visszautasíttatott ugy, a mint beadatott, t. i. összeragasztva; mi szerzőben elvitázhatlanul azon gondolatot szülé, hogy színmüve csakugyan föl nem olvastatva utasíttatott vissza másodszor is.

— Lapok tudni akarják, hogy Schodelné asszony szerződését a nemzeti színházzal megújítani nem szándékozik. Mi azon egy csepet sem csodálkozunk. Sőt azt csodáljuk valóban, hogy elég lelkierővel bírt eddig is szerződésének állani oly anarchiai zür közepett, mint melybe nemzeti színházunk, fájdalom! sülyedve van, s melynek előbbutóbb végfeloszlás kell hogy legyen okvetlen következése. Hogy Schodelnéra színházunknak még nagy szüksége van, azt csak akkor érzendjük igazán, midőn már ő — nem lesz tag. — Schodelné' visszalépése tehát csak az első szögletkőnek kiválása azon omladozó épületből, melynek megalapitását a nemzet ugy ohajtá, s mely mégis épen föntartani önmagát oly gyenge, oly tehetlen, mert az erőt, melynek az intézet' fölvirágoztatására kellene fordíttatni, szenvedélyek emésztik föl.

— Napokban következő észrevételkét kaptuk, melyet ezennel ide igtatunk: A Honderü' mult félévi 26-dik számában, 501-dik lapon ezen a christianismusra nem kevessé ferde kifejezést olvastam e napokban: „mintegy tudatlanul egyezve bele a Sámson' levágott hajfürteiről mythosba." Tehát Sámson' történetének e pontja mythos!?? Ez straussféle állítás. Ő volt első, ki a christianismus' positivitását, s mindazt mi ennek szent könyveiben természetfölötti, mythificálni akarta, és valóban ezt meg is tette.. de mily elveknél fogva?.. oly elveket használt, hogy ugyanazon okokkal, ugyanazon elvekkel, melyekkel Strauss a sz. irás' csodás helyeit mythusokká declarálta, ugyanezen elvekkel okoskodva be lehet bizonyítani, sőt több jeles férfiak be is bizonyították, hogy Napoleon, Luther, VII. Gergely; Sz. István, N. Károly stb, s mindazok, mik e férfiakról mondatnak, nem egyebek, puszta mythosnál! Sőt Straussnak szemébe bebizonyították saját elveiből, hogy ő nem is élt soha a világon, s nem egyéb mythosnál.. Már aztán gondolhatni mi absurdum elvek lehetnek azok!..Ezzel röviden csak azt akartam jelenteni, hogy ama fönebbi állítás jóformán hibás, ámbár meg vagyok felőle győződve, hogy csupán azért áll ott, mert a szerkesztőség és a censor' figyelmét elkerülte. [1]) — Engedelem a kis észrevételért!..

— Megjelent gróf Széchenyi Istvántól Javaslat a magyar közlekedési ügy' rendezéséről. A hon' java' eszközlésében kifáradhatlan hazafinak e legutósó munkája egy nagyszerü közlekedési hálót tervez, mely országunkat fővonalakban a négy égtáj felé hasítva keresztül, minden vidék' érdekeit kielégítve, nagyszerü alapjául szolgálandna a hon' természeti, ipari s kereskedelmi fölvirágzásának. A közlekedési háló állana vas-, kőutak és csatornákból, de legnagyobbrészt az elsőkből, s az egész tíz év alatt, évenkinti három millióval létesíttethetnék. A vasutak, mellék s szárnyvonalaikkal együtt, terv szerint, 80 millió pftba kerülnének; csatornák s folyók' szabályozása 8 millióba, kőutak 12 millióba. S mindezt évenkinti 3 millió' fizetésével ugy elérhetni, hogy 33 év mulva egy fillérjében sincs az országnak az egész nagyszerü hálózat, melylyel birand. Valóban nagyszerü terv! Megérjük-e valósulását?!

— Megjelent továbbá Jászay Pál' történeti munkájának: A magyar nemzet' napjai a mohácsi vész után, V-dik füzete, Budavárosának 1497-beli kinézését ábrázoló könyomattal.

— Lichtenstein úr az iparegyesületnél ad emléktani leczkéket, melyek az egyleti egyik tanteremben marczius' 10-dikén fognak kezdődni. Az egész leczkefolyam csak három hét. Ez idő alatt elméleti- s gyakorlatilag birtokába juthatni e nagyhasznu tannak. Az elmélet' elsajátítására három négy leczke elég. Az előadási órákat a Hetilap minden szerdán, pénteken és szombaton esti 6 — 7 órára tüzte ki. Tandíj 3 pft.

— A Hetilap assecurál a megfagyás ellen, mivelhogy a fatéren 30,549 öl tüzifa van. Már mi csak akkor adnánk valamit ez assecuratióra, ha az illető tüzifaquantum a megfagyástól tartóknak — kályháikban égne. Mig ott a fatéren parádéroznak a 30 ezerek, miattuk akár 30 ezer ember megfagyhatna — ha a tavasz meg nem könyörülne rajtuk.

— Mily élénk a fővárosi telkek és házak' adásvevése — irja a P. Z. — bizonyítja azon körülmény, miszerint febr.' 17-kén a szokott átirási két krajczár által 5702 ezüst ft. folyt be a városi telekkönyvhivatalba.

— A vizáradási intermezzonak még, fájdalom! ugy látszik nincs vége. Nem elég hogy a Duna' apadása épen nem szembetünő, alig egypár lábnyi, hanem mult hétfőre virradóra ismét tetemesen elkezdett havazni. Erre hirtelen olvadás állt be, és igy a magas vizáilás mellett, nem lehet minden agálytól menteknek lennünk. Pedig már eddig is roppant károkat tön, nem ugyan Pesten, de más vidékeken az ár, — quid sit futurum! — A gátak és vízkárok' megvizsgálására kiküldött bizottmányhoz kir. biztosul Havas József k. tan. ő nga lön a nm. helytartótanács által kiküldve.

— A Pesti Divatlap mint „örömhírt közli a lelkesebb magyarok' számára", hogy „a hosszu farsangot fővárosunkban részvények' utján eszközlendő nemzeti tánczvigalom zárandja be." Már engedelmet kérek, én t. i. ki e sorokat irom, nem tudom mire értsem az ‚örömhírt'; arra-e, hogy a hosszu farsang bezáratik? — ez esetben az emberiség és status' érdekében örvendem — ugyis sem orvos sem kereskedő nem vagyok — hazafiui kötelességem; — vagy pedig arra, hogy Pesten a magyar fővárosban nemzeti tánczvigalom rendeztetik, mert már ezt én inkább gyászhirül tekinthetvén, rajta csak sírnom kellene, hogy még az 1848-diki farsangon a magyar fővárosban oly proletariusi állapotban kuczorog a magyarság, hogy örülni kell a lelkesebb magyarnak, ha egy nemzeti tánczvigalom rendeztetik. Mondom nektek: a lel-

1) Eltalálta ön, s ha Ön nem figyelmeztet rá ezuttal, maig sem tudtuk volna, hogy e mindenesetre balmagyarázatra szolgálható kifejezés lapunkban legyen. Szerk.

kesebb magyar e fölött inkább sírhatnék. Azonban én, ki oly pessimista nem, ámbár optimista sem vagyok, ilyes nemzeti expectoratiókat, legalább is tíz évvel elkésetteknek tartok, és egy nemzeti bál' tartásában sem valami nemzeti öröm, sem nemzeti fájdalomra okot egyátalában nem látok. Egyébiránt hogy a tánczalom fényes és pompás leend, kezeskednek róla a rendezők; s a farsangvíg közönség, mely e tánczalomban részt veend, a leggyönyörübb báléjek' egyikének nézhet eléje. A bál — hihetőleg — márcz' 4-kén fog végbemenni.

— Pozsonban már Martha cz. operát, mely Bécsben oly rendkivüli furoréval fogadtatott — e héten adni szándékoztak. Minálunk mára van hirdetve Macbeth, tehát az eddigi rendszer szerint három — négy hónap elött új operára nem számíthatunk.

— A Pannonia azt irja, hogy — mint beszélik — Kovács Pál úr lemond a Hazánk' szerkesztéséről.

— A Természetbarát igen komolyan inti és figyelmezteti olvasóit, hogy el ne bizzák magukat, és résen legyenek, mert — mint hiteles adatok után irja — a cholera folyvást pusztít és öldököl Orosz- és Törökhonban. Más lapok ellenben azt erősítik, hogy a cholera mind Konstanczinápolyban, mind az orosz kormánylatokban csaknem egészen megszünt.

— Mult héten több vagabund jómadár zsupoltatott ki városunkból. A mint a csapat az utczákon haladt, számos ismerőikkel találkozának a távozó egyének, s tőlük barátságos bucsút vőnek, kiáltván hozzájok: pajtás, Isten áldjon meg, holnap újra látjuk egymást.

— ‚Péter és Pál' czimü vendéglőben a terézvárosi kisdedovóintézet' javára tánczmulatság tartatott, mely az említett jótékony czélra 290 vft tiszta jövedelmet hozott be.

Alapítvány.

Méltóságos tahvári Tahy József úr, ő cs. kir. s apostoli fölségének aranykulcsos hive, a hazai intézetek iránt tanusított meleg részvételénél fogva, kegyeskedett f. é. február' 18-kán kelt alapítvány-levele' nyomán a budai ápoldában — mely az itteni jótékony nőegyletnek közvetlen felügyelete alatt díszlik — egy ezer ezüst pengő forinttal biztosított betegágyat alapítani. Ehhezképest ő mlga a fenálló alapszabályok' szellemében az alapítók' fényes koszorujába füzetvén, ugyanannak a szenvedő emberiség' nevében ezennel is legforróbb hálaköszönet nyilváníttatik. Pesten februar' 19-kén 1848.

KÜLKEY HENRIK,
titoknok.

MAROS VÁSÁRHELY.

(Uti tárczámból.)

I.

Három óránál tovább tartott az ut, mely Nyárádtőnél betérve, egyenes unalmas vonalban megy az annyira érdekes Siculia' fővárosáig. Hét óra lehetett, midőn a civilisatio' megtestesült jelképét a bitófát, mely a város' végén büszkén inti az utast rendre, elértük. Hurrah! kiáltának a jó collegák, megérkezénk. — Épen szentmártonnapi vásár vala — s ekkép nem bámulhatni, hogy Vásárhely' négy vendéglői' egyikében sem kapván szállást, végre is egy ismerősömnél kénytettem letelepedni. Azóta 8 hónapot — komort vigat, telet nyarat — tölték Vásárhelyt, alkalmam ekkép nem hiányzott megismerni.

A másnapi vásár oly népes vala, hogy az elég széles utczák mintegy néptengerré váltak, melyben amugy hullámzának a fők. Mozogni is alig lehetett. Széles terjedelmü piaczán két dolog van emlékezetes: a tanácsház' roma, melynek düledezett, megbarnult falai oly szépen intik az embert a mulandóság' törvényeire; meg Bodor' kutja, mely hajdanta naponkint kétszer muzsikált, ma pedig — miután mestere belőle egy szeget vett ki — négy csövön vizet önt. Egy tisztes öreget mutattak, mentében, magyarnadrágban s széles karimáju kalapban — Bodor Péter vala. Ez hát azon öreg, ki ajtaja' küszöbe alá egy gépet alkalmazott, ugy hogy minden, ki hozzá bement, egyegy bankjegyet nyomott neki, s háromszori hason okból történt fogsága alatt Szamosujvárt a foglyok közt zenetársaságot alapított, gr. B. L. egész Erdélyben tagadhatlanul legszebb kertjét készíté stb. stb. S e roppant tehetség- e példátlan genialitásból mi lett.... el fog enyészni kétségkivül a természet' büne miatt, mely Erdélybe kárhoztatá.

A gróf Teleky Samu udvari korlátnok által alapított könyvtár itt őriztetik. Gr. T. S. 19 éves korában még olvasni sem tudott; akkor kezdte magát müvelni s kitürés, szorgalom emelték azzá a mi vala, pedig halála óta Erdélyben még párja nem akadt, s sok viz fog a Maroson lefolyni, mig oly ember áll elő. Egy nagy 24 öl hosszu s 8 öl széles terembe léptünk... kétfelől oszlopzatok könyves polczokból készítve, egy csarnokot tartanak, hol föl lehet a terem' fenső részébeni könyvekhez jutni. A terem' ajtajával szemben van az alapító' képe szent István rendjeféle öltönyben. Láttam továbbá Attila, nádor Wesselényi, Bethlen Gábor, kopasz Teleky, Mátyás király sat arczképeit, s alapító és neje' rézöntetü szobrát. Több mint 100,000 darab könyv van itt, nagyrészint az alapító által szerezve — halá-

la óta igen kevéssel szaporodott. Szép az ásvány gyüjtemény's a fegyvertár is. Ez utóbbiban gyönyörü elefántcsont ágyu török pisztolok, tőrök, álgyu helyett használt puskák, szablyák stb vannak. Ezután az alapító' lakszobáit néztük meg — ezek még ma is oly renddel butorzottak, mint midőn meghalt. Családi képek, arab szekrények, az alapító' ágya, leginkább lelánczolják a figyelmet. Jelenleg könyvtárnok Kelemen és segédei ügyelnek rá. Több igen szép javadalmakat hagyományozott e könyvtárnak az alapító — melyeknek jövedelméből könyveket k e l l e n e szerezni.

— Járt ön az Elbában? kérdé egy barátom, s mielőtt időm lett volna felelni, magával huzott. Már számíték, hogy panorámát vagy Isten tudja mifélét fogok látni, midőn.. midőn — ki irhatja le bámulásom', barátom a nyilt, a szabad természet' ölébe vitt.

— Ah, mondám édes meglepetéssel, ez tehát az Elba?

Egy szigethez értünk... Számtalan hosszu keresztutak égbe nyuló fenyüktől képezve, melyek egyenes rendben mint megannyi óriások ég felé merednek, mellettük nyárfák hajolnak be, boltozatot képezve a sétányutak fölött... és a tájnak még regényesb szinezetet kölcsönöznek a fák mögött néhanéha fölcsillámló Maros' hullámai.

Van itt egy casino, mely télen át csinos tánczalmakat rendez, egy olvasótársaság, egy kóroda, s egy szegényekháza, mely **1787** előtt a ref. ekklézsia alatt volt, de azóta városi igazgatás alá került.

Rendőrsége is van M. Vásárhelynek — perse csak olyan, milyen egy városban, hol annyi különböző kiváltságokkal biró emberek laknak, lehet.

Pár hét mulva megérkezésem után egy t. irnokot temettünk; — szép temetőre számítni sem mertem, tudván hogy magyar városban vagyok. Azonban csalatkozám... gyönyörü kertbe értem, melyben mindenik hant fölé új füzér, fák és befirkálatlan sirkövek vagy fakereszt valának helyezve... sőt a sír is virágokat termett. Oly jól esik a fájó kebelnek kegyeletet látni mások' keblében halottai iránt — s tán bánatunk is enyhül, ha oly sír fölött önthetjük ki, mely rokonszenvünket képesebb tolmácsolni. Én részemről a népet, mely halottai iránt kegyelettel nem viseltetik, nem tudom becsülni. Egyházai is igen csinosak, tiszták, izléssel rendezettek, bár nagyszerüség bennük nincs. A nép ahitatos.

A vásárhelyi ev. ref. főtanoda kezdetben Sárospatakon volt, honnan **1671** Pósaházi és Buzinkai tanárok alatt kiüzetvén, Apafi befogadta Károlyfehérvárba, honnan **1716**-ban M. Vásárhelyre tétetett át. Első alapítója Kopácsi István vala **1550**. I. Rákóczy Gy. és neje Lorándfi Susánna közös erővel törtek e tanodát is akkora fényre emelni, mint a k. fehérvári Bethlenféle vala. Ezután Gönczben (**1687**), Kassán (**1695**), K. fehérvárt, hol az Enyedre átvitt tanoda' épületébe költöztek, Krakkóban, Szászvárosban s újra Patakon tett próbáik megállandósítni e tanodát, nem sikerülvén, letelepült „a szép Erdélyország' kellős közepébe." Tanárai közől bizonyára Zilahi Endre, mint ki' munkásságának köszönheti Vásárhelyt megtelepülését, egyik legnevezetesb. Ma hat tanár s kilencz alsóbb tanító alatt több mint ezer ifju szépeleg a muzsákkal. Tanárai közől Dosa bizonyára Erdély' legnagyobb törvénytudói közé tartozik, s jeles, lelkes tanítása, jól kidolgozott tankönyvei által — mellyek kár hogy kinyomatlan hevernek — egyaránt kitünő. Professor Bolyaynál is voltam. Szenvedélyes mathematicus. Iróasztalát, szekrényét, sőt padozatot, kemenczét, mindent számokkal beirva találtam. Fiatalabb korában szenvedélyes hegedüs vala, s drámákat is dolgozott, valóban nem minden hivatás nélkül, mi főként költői stiljében nyilatkozék. Szobáiban a kemenczéknek maga vetette meg tervét. A tanoda' becses könyvtára több eredeti kéziratokon kivül Benkő' specialis Transsylvaniáját is birja, továbbá b. Szentkereszti Zsigmondnak vasán kül merőben arany kardja is itt őriztetik, melyet ez egy angol osztály' megmentéséért a közelebbi francz had' alkalmával nyert, s e tanodának — mint a hol tanult — ajándékozott. — A katholikusok' kir. gymnasiumában 5 professor tanít. Ezen kül öt kisebb fiu és leányiskola van.

KATONA ANTAL.

DIVAT.

Páris, febr.' 2. 1848.

Hogy olvasónőinknek képzete elé állítsunk néhány párisi öltözéket, vessünk egy pillanatot egyik sétányra, például a téli kertben délutáni 3 — 5 óra közt; itt nem egy elegans sétáló delnővel találkozandunk.

Telepedjünk, ha tetszik ama hőégalji facsoport alá. Ime már is számos nőket látunk gyász- és tarka öltözékekben erre haladni. Emitt jő egy sugár magas delnő, fején fekete crepkalap, mely egészen csipkével van bevonva, s oldalt három fekete toll leng rajta, ugy tüzvék, hogy a karamszélen át előre hajlanak. A karam alatt egykis csipkegarnitura van, melyről fekete gyöngy fürtöcskék lógnak le. Ruhája fekete atlasz, négy hárant atlaszcsikkal, melyekről chenillrojtok csüggnek le. Köpenye fekete bársony, széles, csaknem fekete menyétcsikkal szegélyezve, a prémgallér is igen nagy és elül egyesül a prémezettel. Ezek-

hez atlaszczipők, elül bőrrel, mely a lábhajtásnál kereken végződik. A karmantyu a köpeny' prémezetéhez hasonló.

Egy más nő rózsaszín atlaszkalapot visel, mely tüzve s rózsaszín blonddal van diszítve, mely a karamnál végződik; erről rózsaszín blond félfátyol leng, mely félig hátravetve mintegy rózsafelhőt képez, melyen át a nő' arczát láthatni. Felruhája ó vanillszínü moire, igen magas sima derékkal s egy sor igen apró paszománcsíkkal, melynek két végéről két bojt függ le. Az újjak alul nyitvák, de nem nagyon, ugy hogy az alsó himzett mousselin ujjacskák látszanak. A topánok hasonszinük a ruhával, s az öltözéket egy pompás feketeföldü hosszu cashmirshawl fejezi be.

Most egy egész család halad el előttünk; anya, két leánya, egyik 17, másik 14 éves lehet, s egy mintegy hét éves fiu. Az asszonyon sötétkék bársonykalap van, igen kis kakastollbokrétával, melly egy sötétkék bársonylevélzetből kél ki; a karam' alsó része alig van diszítve fehér tüllel és tengerisárga metszetlen bársony szalaggal. Ruhája fekete reps, atlaszvirágokkal, melyek egymásba font nádleveleket ábrázolnak. A ruha felrockalaku, elül gallérral, melyet középen egy sor szalagszík választ el; ehhez ujjas mantille, kettős rojtsorral. A leányok' fiatalabbikán szürke nemezkalap van, szürke metszetlen bársonyszalaggal, mig a karam alatt hasonló de rózsaszín szalag van. A fekete bársony köpenynek ujjas páltó idoma van; fekete atlaszszal van béllelve s rajta semmi diszíték; csak az ujjak' szélén van bársony gallér, atlaszszal béllelve. Ruhája feketénglasírozott sötétkék alcyone, elül két kék bársony csíkkal. Az ujjak szükek, hosszak s alul himzett angol manchettekkel. Topánja fekete atlasz, bőrcsucsokkal. Az idősbik' kalapja fehér castor, metszetlen bársonycsíkokkal, melyek három négyszer körülfutnak a fön s oldalt a nyakernyőn elvesznek. A karam alatt blond diszíték látszik, igen apró csíkokkal metszetlen világos rózsa bársonyból. Köpenye nővéréhez hasonló, valamint ruhája is, mely vanillszinü.

Tánczalmakon valódi sajnálattal kell tekinteni hölgyeinkre, minő terhet kell magukkal czipelniök! A hölgy, ki nappal a legkisebb csomagcsát vinni is vonakodnék, estve a bálban egy virágbokrétát (pedig minőt!), legyezőt és zsebkendőjét kénytelen magával hordani. Hogyan legyenek ily teherviselések mellett még szeretetreméltók is! Azonban ügyességük e részben is segítségükre jő. Tánczközben egyik udvarlónak a legyezőt adják tartani, és ez mintegy kegyelés gyanánt tekintetik, pedig nem egyéb mint tehertől menekülés; a másiknak a virágbokrétát kell tartani. Igy adják veszik és ismét adják veszik e két szép terhet, és e közben eltelik az est, és az ember elmondhatja: ügyesség nem boszorkányság. Tán összefüggésben van e divattal a nehéz kelmék' viselése, még egészen fiatal hölgyeknél is; mert e ruhákra lehet zsebeket alkalmazni, melyekbe nehéz pillanatokban, ha épen férfi nincs közel, ki azokat átvegye, kendő és legyező szépen elrejtethetnek.

De a szegény delnök' vállait még más teher is nyomja. Mert minden, ki azt igényli, hogy a valódi elegans világhoz számíttassék, kénytelen egy estve több társaságban megjelenni. Az oly delnő, ki az egész estvét egy s ugyanazon háznál töltené, elvesztené „elegans delnői hirnevét.“ Tehát egy órát olasz operában, aztán másikat hangversenyben, félórát X. assz. estélyében, másik félórát Z. assz. tánczalmában tölt el. Igy kivánja ezt a jó izlés, mert igy mutatja ki az ember, hogy — igen keresett. — Minthogy pedig Páris igen nagy, ha egy delnő valamennyi külön helyeken meg akar jelenni, legalább egy vagy két órát kell kocsiban töltenie, s a bundák, köpenyek s egyéb felöltönyök' föl s lerakásával vesződnie. Mily fáradságos munka! De aztán mily örömek, minő diadalok!

A tánczalmak' száma Párisban még mind csekély. Azokban, melyek tartattak, a könnyü kelméjü ruhákon kivül, melyek két három szoknyájuak, s bársony, paszomán, szalag stbvel diszíttetnek, vagy arany s ezüsttel himezvék, gyakoriak valának a drága nehéz selyem kelmék, melyeken az arany és drágakő diszíték nagy szerepet játszik, mert habár a delnők nyaklánczokat s fülfüggőket nem hordanak is, de viselnek karpereczeket, s négy öt brochet a derékon, melyek lánczocskák által egymással össze vannak kötve.

„Elemi oktatástan“ czimü 6½ ívre terjedő, sok tekintetben czélszerüen hasznos munkának 500 példányával megajándékoztatván szerzője által a kisdedovókat képző és példányintézet, mind a munka' hasznossága, mind a jótékony czél'tekintetéből azt mindenkinek ajánlani bátorkodom. — Egyegy (kötetlen) példány' ára 10 pgő krajczár. Kapható alulirtnál.

A kisdedovási eszmecserék a kisdedovó képző intézetben ezentúl is minden hónap utósó vasárnapján (d. e. 9 órakor) fognak tartatni, melyekre a kisdedovás és nevelés minden barátja szivesen meghivatik.

Ney Ferencz,
k. o. képezdeigazgató (Terézváros, valeroutcza, int. épület).

Budán, a kir. egyetem' nyomdájában.

VIDÉKI FUTÁR.

POZSON. Febr.' 13-kán halt meg az itteni városi börtönben egy Skoda Teréz nevü gonosztevő asszony 85 éves korában. E nő 1786-dik évi nov.' 7-kén atya- anya- férj- és gyermekgyilkosság miatt fogatott el s aug.' 8. 1787 elitéltetett haláláigi rabságra nehéz vasban a tömlöcz' falához lánczolva; hetenkint kétszeri bőjtre s három egymásutáni nap összesen 150 korbácsütésre. Boldogult II. Leopold' megkoronáztatásakor azonban 1790-ben, a királyi kegyelem büntetését könnyü fogságra szelidité. Azóta a városházánál, a foglyok' mosónéjául s egyéb szolgálatokra használtatott, s a többieknél valamivel jobb tartásban részesült. A szörnyeteg majd hatvankét évet töltött fogságban.

Servais, a hires gordonkavirtuóz három hangversenyt adott az országgyülési városban, mindnyáját igen nagy számu hallgatóság előtt és rendkivüli tetszés között. A müvészt mint érintők, Pestet is meglátogatandja.

A' PESTI MŰEGYESÜLETTŐL.

Azon t. cz. egyesületi tagok, kik az 1847 évre járó műlapjaikat még át nem vették, ezzel tisztelettel kéretnek, miszerint azoknak bold. Klausz A. L. tükör-kereskedésében (a városi színházépületben) átvételéről, valamint a f. évi részvény-díj befizetéséről minélelőbb rendelkezni méltóztassanak. Közli

Ritter Sándor,
egyesületi titkár.

BUDAPEST 1848.—9. SZÁM. VI. ÉV I. FELE.

HONDERŰ.

SZÉPIRODALMI, MÜVÉSZETI

ÉS

DIVATLAP.

EREDETI ACZÉLMETSZETÜ PÁRISI DIVATKÉPEKKEL

S MÁS MELLÉKLETEKKEL.

SZERKESZTI ÉS KIADJA

PETRICHEVICH HORVÁTH LÁZÁR.

Szerkesztői hivatal : Leopoldutcza 197 sz. 1 emelet a sarokban.

TARTALOM.

1. Álom és való. Folytatás. Emberkényi Sándortól
2. Éjjeli temetés. Szabó Dénestől.
3. Érzeménylombok. Karádtól.
4. Renegat. Nádaskay Lajostól.
5. Heti szemle.
6. Divat.
7. Külhirek.
8. Vidéki futár. Zala. Kolozsvár.

Műmelléklet.

Legújabb aczélmetszetü párisi divatkép.

Báli öltözékek. Hét sor ránczba tett szalaggal ékített hamuszín selyemruha; hasonló szinü virágok diszítik a főt és mellet. — Zöld bársonyruha, széléről egészen térdig, valamint az ujjakon is rózsaszín atlaszpöffeszekkel s fekete csipkézettel diszítve; a főék szinte zöld bársonyból s fekete csipkéből áll; mind a két oldalról vörös virágok csüggnek le.

Teljes számu példányokkal még szolgálhatunk.

9. SZÁM. SZOMBAT. TAVASZELŐ' 4. 1848.

ÁLOM ÉS VALÓ.

(Folytatás.)

Első Rész.

Melyben példákkal bebizonyíttatik, hogy néha a legboldogabbaknak vélt emberek is elégedetlenek sorsukkal.

I.

Egy falu' közelében álltam.

Kis falu, szalmafödte házaival : és egy nagy város föllegekig magasuló palotáival! E két ellenkező eszme tünt föl első tekintetre elmémben. Mily óriási különbség!

Én, ki megszöktem a nagyvilág, nagyváros' zajteli nagyszerüsége elől, s a szerényebb, de szabadabb világ' nem ugyan méltóságteljes, de mégis minden egyszerüsége mellett regényesen elbájoló mezején keresendő elfáradt kedélyemnek enyhülést s elszóródást, hagytam el fővárosi lakomat : egy szerény, egy igenigen egyszerü falucska előtt vagyok. Hasztalan keresném ama méltóságteljes nagyszerü látványt, melyet egy nagyváros nyujt a feléje közeledőnek roppant épülettömegeivel s fölnyuló tornyaival: de e helyett egyszerüségében is magasztos látvány terül el szemeim előtt a természet, a kellemesen elbájoló természet' költőiségében. Ez volt az első benyomás, melyet ez egyszerü külszin rám gyakorolt.

Minél közelebb érkezém a faluhoz, annál beebb, a dolog' bensejébe léptem eszméimmel; — s most — hogy ugy fejezzem ki magam' — a szellemi benyomást kezdém érezni.

Oh! mily elégedés szülte boldogság uralkodhatik a falusi élet' magányában! — e gondolatok emelkedének agyamban, s hatásukat érzetim' legtitkosbjaira is gyakorlák. Beh boldog élvezetet nyujthat — igy füzém tovább eszméimet — beh nyugodtan gyönyörködtető lehet e falusi élet! Itt, a természet' víg ölében, melyről, melynek boldogságteljes gyönyöreiről a költők oly fölötte sokat tesznek föl, melyet oly igen szoktak magasztalni! — Ezen egyszerü emberek, nem lehet hogy ne legyenek együgyüségükben elégedetten boldogak, távul a testgyötrő s léleknyugalomháborgató nagyvárosi forradalmaktól.. távul még a vágyódástól is, mely kiváncsiságukat ezek felé vonná; nem bonyolódva országos ügyekbe, nem vegyülve a bennünket nagyvárosiakat környező szünetnélküli zsibongásba. — Ezekről fogalmuk is alig van!

Hát még különösen a családi boldogság! mily magas fokra emelkedhetik itt, hol menten a belnyomort elfödő divatszabta külsőség' fényes, síma, ékes szinezetétől, szabadon, bonyolatlanul, — (nem tekintetve divatczikként, mint azt ilyenné az ugynevezett fölvilágosodott magas kört átlengő, újítvarontva haladó szellem kezdi, — az alkotója szabta szent czél' ellenében változtatni;) s egész egyszerü őszinteségében osztja kedveltjeinek azon szelid örömeket, s oly alakban, melyeket és miként azt a természet' szerzője, a föld' emberei' részére, egyegy örömcsepként az üröm árasztotta életbe adni akarta.

Még mulatságaik is ezen embereknek mi sokkal fölebb emelkednek az ő egyszerü ár-

tatlanságukban a mi lélekkábító s mérges füszerrel hintett élvezetink fölé, melyekről egy iró körülbelül ily észrevételt tett : bizonyos pénzöszvegen — ugymond — egy éjen át kellemesen lehet mulatni, s aztán bizonyos hosszabb ideig igenigen kellemetlenül érezni magát .. ellenben, ugyanazon öszvegen egy pár család' életveszedelmén segíthetni, s aztán igenigen soká élvezhetni azon édes örömeket, melyeket a jótétemény' tudata nyujt. — Önkénytelenül czikázának ez igék elmémen át, s ismét boldognak vallám a falusi emberek' életét.

Ama gyermekek ott — folytatám tovább elmélkedésemet, egy játszó gyermekcsoportra esvén szemeim, ama gyermekek ott, talán sokkal boldogabb sorsnak néznek eléje, mint sok nagyurak' gyermekei, kikre születésadta rangnál egyéb nem maradt, vagy ha magasb pálya jutott is, de minél fényesb ez, annál több keserv s küzdelem, és számíthatlan sok veszedelem várakozik. — De ezen kisdedek itt, nem tudva s nem tudandva mit is a felsőbb rend' embereit övedzte nimbusokról, nem is vágyva az alig ismert s különben is csak külszinben csillogó életmód után, egyszerüségükhöz mérten elégedettebbül élendnek, természet' fiaiként, mint amazok.

Ily s ehhez hasonló ábrándozások' kiséretében mind közelebb ballagtam a faluhoz, telve nem kevés reménynyel, e mezei emberek' életéből megnyugtató tapasztalást s elégedett élet' ismeretét szerezhetni.

A falu előtt egy kopott kaputba öltözött s átalában nem legjobb állapotra mutató ruházatu, de büszke öntartása miatt nekem azonnal föltünőnek látszó emberrel találkoztam. A falu' valamely honoratior hivatalnokának gondolám, ha a vállán czipelt kapa kétséget nem gördit véleményem elé. Az est terjeszteni kezdé homályát a föld fölött, s az ember, kivel találkozám, lakását ajánlá éji nyughelyemül. — Elfogadám.

Alacson, zsúpfödte házak közt, nagyobb s kisebb utczák' tévegén átvergődve, egy, a többinél ugyan fényesb hajdanra emlékeztető, de jelenleg szomszédainál rondább külsejü házhoz jutottunk. Utközben több emberekkel találkoztam, kiknek egyszerü póröltönyük uttársam' ezektől elkülönzött alaku s anyagu öltözete' irányában, előbbi véleményem' igazságára engede vonnom valószínü következtetést.

Az épület, melyhez érkeztünk, gazdám s eddigi utitársam' laka s sajátjának vallott birtoka volt. — A földre terült kapu' föltárásával veszödnünk szükség nem levén, az udvarba, s innen az épület' bensejébe léptünk. A butorzat s egész belső helyzetnek szegénységig terjedő egyszerüségén nem kevéssé csodálkoztam.

Még alig telepedém meg új szállásomon, midőn egy nő lépett a szobába, mintegy 3–4 gyermektől kisértetve. Örült lelkem e kisdedek' tekintetén, s már érezni kezdém az örömet, melyet nyujtott azon gondolat, hogy a családi élet' boldogságáról e falu előtt füzött eszméimet e szegény gunyhókban valósulva látandom.

A gyermekek körülfogák a két családfőt, s könyörületre buzdító hangokon kezdének eledelért rimánykodni, visitani. A szülőkön zavart vettem észre.

— Hisz már ma ettetek kétszer is, — szóla s inkább rivalga rájok a férj, s keményszívüleg kezdé kivezetni gyermekeit a szobából. Láttam s átláttam a dolog' állását; erszényemhez nyultam, s bő vacsorát kértem készíttetni.

Tehát ez első valósulása képzetimnek! .. ez-e a remélt boldog élet?!

Az éjt kedvetlen, sőt keserü gondolatok közt töltöttem el csalódásom' érzetében, melyet épen nem reméltem.

Másnap — még egykét kellemetlen érzést gyüjtve a tapasztalt nyomorteljes, és akármi inkább, mint elégedett életéből a családnak — bucsút vevék első csalódásom' helyétől. — Gazdám részvétemet meghálálandó, a szomszéd faluig kisérőmül ajánlkozék. Ezt szivesen fogadám, remélvén némi fölvilágositást kaphatni a család' sorsa felől, mely

midön magasb rangunak látszék lenni a falu' lakosai közt, ily nyomorteljesen tengödik.

Elindultunk. — Én letörve a szerénység' korlátait, röviden kérdést tevék gazdám s utársamnak sorsa felöl. Ő igy kezde szólani.

— Uram! mint ön észreveheti, én különbözöm e falu' pórjaitól. Én született nemes ember vagyok, s nem adózom. Oh! bár öseimtöl kutyabör helyett telek maradt volna számomra örökségül! — Sokat látott az ur házamban, mi inséget, nyomort s elégedetlen életet árult el; s még keveset látott! — Kettő van, miröl azt állitják az emberek, hogy földi boldogságot nyujt az embereknek. Békés családi élet és ranghoz illő, kényelmes birtoka a földi javaknak. Hogy e vélemény igaz, saját tapasztalásom kezeskedik érte; mert csak az érzi leginkább mi a jó, ki nélküle élni kénytelen. S épen az emlitett két életboldogító szertöl, s ezzel mindentöl megfosztva tengödöm én át éltem' napjait. Kézimunkának kell beszerezni azt, mi éhenhalást üz el családomból .. nemesi ranghoz illő életmódról szó sem lehet körülményeim között! — A második, a családi béke s boldogság' hiánya az elsöből önként folyik. Nöm jó család' szülötte, melyben kényelmes neveltetést vön. Szülői most szegénységre jutottak, s a megszokott bőség helyett nyomort kell körömben szenvednie. Aztán kissé nagyravágyó, gyermekeiből urakat akarna alakítani, de illő nevelésükről szegénységemben nem rendelkezhetem, sőt az ő sorsuk legkeserübb jövönek néz eléje. Innen házamban a gyakori viszály, egyenetlenség, a viszonyos szemrehányások' egész özöne, keserv minden perczben: boldogság soha!

Most egy, a többinél jobb helyzetü, bár különben egyszerü ház elött haladtunk el, melynek kapuján hat jól hizott ökör hajtaték be.

— Uram! — folytatá beszédét utitársam — tekintse e házat! Egy pór' birtoka, melyet öseitöl öröklött. Ő adót fizet, robotra jár, gyermeke sok, s ö ezerszerte boldogabb nálam. Gazdasága szerencsés folyamu, s ő nem csak elégedetten, sőt dusgazdagon él. Uram! én nemességet öröklöttem, de mai nap elcserélném sorsomat az övéért! Lennék alattvaló, lennék pór, de nem éhezném én, s nem nyomorgna családom, fiaim' jövő sorsa biztosítva lenne!

Igy panaszkodék a szerencsétlen, s még sok ilyesmit beszélt össze, mi legnyomorultabb elégedetlenségét ecsetelé, legszivrázóbb szinekkel. Én, mennyiben birtam, vigasztalgatám .. mig elváltunk egymástól.

S most egész valójában éreztem vérmes reményeim' s képzelödésem' hiusultát! De vigasztalt azon eszme, miszerint hittem, hogy még nincs minden veszve: s a mit ez egy házban nem találtam föl, másutt megtalálhatandom.

Ezalatt már jó távolra haladtam, midön szerencsétlen mult éji gazdám' szavain elmélkedve, egy eszme villámgyorsan ötlék elmémbe. — És hirtelen megszakasztva tovább haladásomat, az uton, melyen eddig jöttem, visszaindultam a falu felé, melyben éjjeleztem.

II.

Esti homály kezde borongni a föld fölött, mire a faluba visszatértem. Szándokom volt tapasztalásom' tárgyául venni azon házat, melynek elégedett boldogságáról elöbbi gazdám oly fölötte jól nyilatkozott, s melylyel oly igen kész volt cserélni. Szinte képzelém, mily jól fog majd esni csalódott szivemnek, midön — mintegy kárpótlást nyerve az első csalatkozásért, — valósultát s megtestesültét tapasztalandom a reményteljes eszméknek, melyekkel a falubai első beléptem elött bibelödtem.

Föllelém a dicsérettel halmozott s irigylett lakot, s belépék a tágas udvarba, melyben a legcsekélyebb darabka fa is szigoru rendben vala elhelyezve .. e rend jó gazdára mutatott.

Egy avult öltözetü emberrel találkoztam; sovány, meggörbedt alak volt, rosz pórru-

hába burkolva. A ház' szolgájának gondolám, s a gazda felől tudakozódtam. Ő maga volt a keresett. Kissé meglepettem. Minden előzmény nélkül éji szállásért könyörögtem. Előbb a falusi uraság' udvarába utasított, mit én szerénységnek magyaráztam, és — megmaradtam kérésem mellett. Sok előbeszéd, kérdezősködés, üres szóvesztegetés előzé meg a valahára mégis megnyert engedményt.

A szobába léptem. Itt nagy tisztaság, de mindenekben oly kimért takarékosság s egyszerüség tünt föl, hogy már azon gondolatra jöttem, miszerint ez ember talán magányos életet él : midőn egy halvány nő lépett be, több fiu s lánygyermekekkel, kik csinos, bár épen nem gazdagságra mutató öltözetben valának.

— Nos? — szólott gazdám a bejövőkhöz — nos, már mirevaló e vesztegetés? .. ünnepi ruhát adni a gyermekekre! hogy ne teljék be két év, s nekem ismét új ruháért kellessék a véres veritékkel szerzett pénzt kiadnom!

A nő pirult szégyenében, mentegetődzött vendéget említve, s eltávozott gyermekeivel. Bennem nem legkedvesb sejtések támadtak.

Elérkezett a vacsora' ideje. Elém étkek tétettek, de a mennyiség és minőség fukar kezet árult el. Csak magam ettem az ételből, mialatt gazdám fekete kenyerével megelégedett.

Másnap kinálkoztam házigazdám' gazdaságát megszemlélni. Kis vonakodás után elfogadá ajánlatom', s előre is dicséretekkel halmozá a látandókat. — Elhittem, hogy ez embertől sorsávali teljes megelégedés fölötti dicséreteket fogok hallani. E jó reményben a szemlére indultunk.

A pór valóban szép vagyonnal birt sorsához képest. Rend uralkodék minden zugban, s lehetetlen volt dicséretekre nem fakadnom.

— Mily szép kertje van barátom! — kezdém dicséreteimet — és mily jó állapotban! mily valóban szép ökrök ezek ..

— Szépek? — szakasztá félbe beszédemet a pór, mosolyra torzítva száraz arczát — szépek valóban?! .. hm hm, még csufolni is tudják az urak szegény adozóikat, kiknek adójából és véres veritékéből élnek. — Szépek? elhiszem ám! mert gondolják, csak nekik szabad valamit birniok .. s ha a szegény jobbágynak többje van, mint ők gondolnák, talán örülnek neki. Elhiszem. Ez az ő jövedelmüket is szaporítja, mert van akkor mit nyuzni a nemtelen adózó' vagyonából! — Dicséri uram e kis marhát: hej! pedig még ez is adó alatt nyög ám! Ezen talpalatnyi földből is (itt tágas kertjére mutatott) — s ezen néhány fából is pénzt követel az uraság .. Nézze uram, mint füstölg házam' kéménye! még ezért is fizetnem kell adót. Oh én boldogtalan, kit minden ág húz! mindenért mim van, még enmagamért is fizetni és mindig csak fizetni tartozom. — S ezzel még nincs vége a nyomoruságnak, ezzel még be nem éri az uraság! .. Napi munkáim' egy részét is nekik kell áldoznom; s mig ők — az urak — szabadon dözsölnek szobáikban, a szegény pórnak, ha ezrekkel bir is, ki kell a robotot, a kézi munkát urának adni! ..

Én láttam a tévedést ez ember' beszédében, s törekvém öt balvéleményeitől elvonni. De ő még hevültebbé vált beszédem által, s szemrehányásaiban, miket az urak' sorsa iránti irigység sajtolt ki, fogyhatlan kezde lenni. Ekkor szelidebben szólék s kezdém vigasztalni, a nyugalmat emlegetve, melyet minden kellemetlenség mellett is bőséges javainál fogva élveznie lehet. Ő fejét rázá, s kezde ismét szólani, már csilapodott hévvel és enyhültebb hangon.

— Ah uram! mi az én életem azon urakéhoz képest, kik nem nyögve mások' uralmi terhe alatt, szabadságban, tisztelettől környezve élvezik az élet' örömeit. Nekem ‚fizess és dolgozzál' osztályrészem! — De miért is volt oly kaján irányomban a sors, miért alkotott e nyomoru helyzetbe, miért nem teremtett urrá, miként önöket!? Avvagy azon szabad urak több érdemet tettek arra, hogy uraknak születtenek? .. kik nem adóznak,

nem robotolnak, de a mi zsírunkon élik boldog napjaikat. — Mit használ, hogy dusgazdagnak tart egykét falunépe, ha még javaimat sem használhatom kényem szerint .. hm hm! annyi vagyon mellett pórnak lenni és adózni!! Nézze csak uram ama falut! ott a dombon egy köépület fehérlik; mily szép épület! abban földesurunk lakik. Hajh uram! miért nem teremtett engem Isten az ő helyébe, vagy oly sorsba, minőben ő él!? .. Ő ur, kényelmesen tölti búnélküli életét, senki fölötte nem uralkodik, nem adózik; szabadsága, becsülete, fáradságtalan élete, mindene van, mit lelke megkiván! Beh boldog, beh elégedett egy ember ő a világon! — Lennék csak az ő állapotában! mennyországot birnék a földön.

Szomorodott kedélylyel s igazán hősi lélekhez illő béketüréssel hallgatám végig e második elégedetlen ember' panaszos beszédét. — Eszembe jutott az előbbeni, ki oly késznek nyilatkozott e boldognak vélt pór' sorsával cserélni, s nemesi rangját adni oda javaiért. Nem tudtam, melyik érdemel nagyobb sajnálatot. Sajnálám amazt, ki véleményében oly igen csalatkozik: sajnálám ezt, kinek szerencsétlensége annál szánandóbb, minél kevesebb oka van méltó panaszra fakadni.

De sajnálám főleg enmagamat! Hisz már másodszor tapasztaltam tönkre sujtatni jó hiedelmemet. Valóban, e pórgunyhók' szerény bensejében ily nagyravágyást, ily elfogult baleszméket az ur és alattvaló közti viszonyt illetőleg, épen nem véltem föllelhetni. Gondolám mindig, hogy a nagyravágyás s irigység' szelleme csak a fölvilágosodás' (!?) szüleménye.

Néhány vigasztaló szót mondék, s ezzel bucsút vettem fukar s nagyravágyó gazdámtól. Utamat azon falu felé intézém, hol az előbb gazdám által megirigylett földesur' lakása volt.

III.

Dél felé hajlott az idő, midőn czélomat értem.

A legköltőibb tájék feküdt szemeim elött. Azonban — mint előre jelentém — czélom nem levén a tájak' ecsetelése, ezt — mint ugyis olyat, mely csak árnyékát adná a bámulatra ragadó valónak — ezt mondom mellőzve, csak iratom' föladatát illetőkről szólandok.

Tehát, a regényes természetnek elöttem föltárult ölében, kigyódzó patakoktól át és át czikázott kis falu feküdt elöttem. Még néhány kies ligeten haladtam át, s egy kertekkel övedzett pompás nyári laknak látszó épület elött állottam meg. Az előbbi czikkben említett földesur' lakása volt.

Hosszura terjedne beszédem, ha mindazon gondolatokat elő akarnám sorolni, melyek elmémben megfordultak, midőn e lak felé közeledtem. Nos — gondolám többi közt — tehát mégis valahára akadok egy helyre, honnan csalatkozás szülte szomoruság nélkül fogok távozhatni. Itt találandom e honbani utazásom óta először azon nyugalmasan boldog életet, mely felől oly sokat álmadoztam, s melyet tapasztalni oly igen vágytam.

Nem is csoda, hogy ismét ily gondolatokkal kezdék bibelődni! ez eddigi csalatkozásaimból igen magyarázható, melyeknek — midőn egész valómat el látszatának foglalni, — igen természetszerü következményük volt az, hogy mindenütt, hol erre alkalmas helyet véltem lenni, a jobb utáni vágy töltse el szivemet.

De hogy is ne! — igy füzém odább eszmélkedésemet, — hisz nincs-e itt minden, mi elégedett életet adni képes?! Az egyiket szegénység tevé elégedetlenné, a másik alacson sorsát nem türheti, s uraság után vágyódik .. és ime! itt merő ellentétét találom azoknak, mik oly fölötte nyomoruvá tevék ama két ember' életét. — E ház' lakosa gazdag, és ur, kinek életmódja kényétől függ; s aztán, itt épen kedvencz eszmémet találom, mely miatt utazásom' megkezdém. Ezen urat nem báborgatja a nagyvilág' zsibongó forrongása, itt a gyönyörü, a maga eredetiségében bájos természet' kebelében .. nem, nem! itt nem

lehet, legalább e házban nem lakhatik elégedetlenség! Ily nyugalmas és szép helyen, függetlenül, dusan, kényelmesen élni.. mégis csak boldogság lehet!

Ez rövid kivonata elmélkedésemnek, melynek reménydus kiséretében ballagtam a czél felé. — A nap déli pontjára, s én a földesur' lakának küszöbe elé léptem. Fényes öltözetü szolga nyitá meg a kaput. Beléptem.

Az urhoz vezettettem. Első fogadtatásom vendégszeretetre mutatott. Hossza vége nem volt az örömkifejezés s kérdezősködéseknek. De én meg voltam lepetve.

A szobában minden dus pazarlásról tanuskodott, arany és ezüst csillogott minden zugban : de izlés — hiányzott. — Azonban eszembe jutott, miszerint talán a háziur' szeszélye igy hozza magával, és megnyugodtam, legfölebb azt gyanítva, hogy házinő hiányzik.

Az ur egy kényelmes életet jelentő külsejü ember volt, arczán elégedettség látszék honolni, minek nem kissé örvendettem. — Dél volt, s én megkérettem az ur által, lennék ebédjének részese. Elfogadtatott. Rövid idő mulva az ebédlő fényes teremben voltunk, s — egyedül mi ketten — megkezdők a munkálódást.

A beszéd igen élénk volt; többnyire köznapi tárgyakat mindennapias modorban vitatgattunk. — Kezdém lassankint szavaimat komolyabb s tudományosabb tárgyakra átvinni, az ur mindinkább s inkább néma kezde lenni. — A müveltség' minden nemét, a tudomány' minden tartományait összebarangoltam, politikát, pártokat, lapokat, gyüléseket, mindent összehordottam, de gazdám igen kevés kedvet mutatott ily dolgokba avatkozni.. arcza elkomorult s csak néha mondá meg röviden véleményét. Észrevettem a hibát. Az ur mindazokhoz, mikről szólottam, keveset értett. Beszélt ugyan ő egyről másról — eléggé kedvetlenül — valamit, de minden harmadik kiejtése historiai botlás, chronologicus hiba volt; kevés politikai avatottság, még kevesebb filozofia, s végre semmi tudomány!

Csodálkoztam. — A beszédet végre természeti, mezei ügyekre vivém át, s itt egymással fölötte boldogulánk, ezekben a háziur elég jártasságot tanusíta. — E történet nem kis talány volt elöttem, vágytam fölvilágositáshoz juthatni.

Épen sorsa felől akartam tudakozódni e rejtélyes embernek, midőn a nap' még hátralevő részének s az éjnek is ott töltésére marasztaltattam. E kivánatba örömest adám egyezésemet.

Alkalmam volt e szerint szemlét tarthatni a lak' belsejében. És összejártam az épület' minden benső zugát. Gazdagság mutatkozék mindenütt, de néhány ócska naptár s még elavultabb porfödte iskolai könyveken kivül mit sem találtam, miből tudományszeretetre lehetett volna következtetést vonnom.

Ez rejtvény volt elöttem, melyet enmagamnak megfejteni képes sok elmezaklatás után sem valék; s itélő és következtető tehetségemnek nagy fölcsigázása után, bármily hypothesist létesitettem is, ezt a dusgazdag helyzet, melyet itt láték, egy csapással megdönté.

Végre elhatárzám: levonni a rejtélyes fátyolt, s kételyemet az ur elött fölfedezni. Bizonyosan — gondolám egy benső sejtéstől s előérzéstől izgattatva — bizonyosan egy ismét új tapasztalásnak s illetőleg élettitoknak jutok birtokába, melyet — ha a szerénység' szabályaihoz oly igen ragaszkodom — kétségkivül nélkülöznöm kellene. Kész voltam a lépésre.

Vacsora mellett ültünk.

— Valóban — mondám — önnek uram! boldog élete van, e már helyzeténél fogva is bájos lakban, kivált miután más körülmények is járulnak hozzá, melyeket én majd saját meggyőződésem, majd az emberi véleménynél fogva, mint elégedett, sőt boldog élet' szerzőit ismerek.

— Ah barátom uram! — kezdé ő válaszát; s én, midőn egyfelől örvendék, hogy ily könnyü uton jutottam kivánatomhoz, másfelől azon ‚ah!' nem legkellemesb sejtéseket engede ébredni szivemben, s mintegy elő-

postáját tekintém reményeim' isméti meghiusulandásának.

— Ah barátom! — mondá — én talán boldog lehetnék, az emberek annak tartanak, miként ön is, de nekem sok a hiányom, s ez a fold' legboldogtalanabb emberévé tesz.

— Uram — felelém álmélkodva — ezt hinni képes alig vagyok! gazdag, független, csöndes, kényelemteljes életet élni, és —

— És minde mellett is — vága ő szavaimba mosolyogva — mindezek mellett is boldogtalannak lenni: nemde csodálatos? Igen, föltünő, majdnem hihetetlen, és mégis igaz; legalább rám nézve igen is igaz! Ám hallja barátom, elmondom okaimat.

— Lássa barátom! voltak nemde idők, mikor születés vagy azzal kapcsolt hősszellem és vagyon képesek valának nagygyá tenni az embert. Ez idők elmultak, s a bekövetkezni kezdő fölvilágosodás nálunk elüzé azon kort; pedig épen e körülményre nem számítottak szüléim, midőn felsőbb nevelés nélkül hagytak felnőni. És én felnőttem, és osztályrészem lett: terjedelmes birtok, kincs a fölöslegig, s talán minden más, csak tudományos müveltség nem. Pedig ezt követeli a világ nagynak nevezendő embereiben s magasb rangu hivatalnokaiban, és ha korunk' vallása a régi pogány lenne, félistenei közé emelné nagy embereit, kiket tudomány tett ilyenekké. — Ettől én örökre fosztva vagyok. — Van aranyam bőségben, de ez nagy nevet nem szerez, ezen tudományt nem vásárolhatni! — Uram! ha egyike lennék e hon' azon férfiainak, kik tudományszerzette nimbusban ragyognak, cserébe adnám e dicsőségért minden vagyonomat! Ők kormányozzák a világot elméjökkel: s én néhány falupórjainak osztom a parancsokat!! ez fölötte nagy különbség! — Én az ország' főemberei közt lennék, ha neveltetésemben a tudományt teszik vala első szükségessé. De atyám igen gyakran szereté mondogatni: ‚minek az elmekínzás! fog ő élni a világon jobb állapotban tudomány s lángelme' híre nélkül, mint sok tudós, kinek kis tudománynál egyebe a föld' szinén nincs!' — S én most igen kényteleníttetem érezni, mily balul vélekedék atyám, én tapasztalom könnyelmü gondolkozásmódja' gyötrő következményeit. ‚Fog ő élni a világon jó állapotban!' Elhiszem, hahaha! hát enni, kényelmesen élni, mulatni és henyélni! ez az ember' rendeltetése a földön, és nem a közjóra munkálódni!? Lennék tudományos, lennék bölcs, uralkodnám a szellem fölött, s nem kellene honn töltenem napjaimat, távol a tudós emberek' társaságától, számüzve a jeles emberek' köréből! — söt több, több! ragyognék a világ előtt, s nevem örökre áldva maradna nem egy két falu' pórjai, de országok előtt. — De igy élek napról napra, annál nagyobb bőségében a föld' javainak, minél nagyobb lelki szegénységben, dicstelenül, ismeretlenül, minden nyom nélkül elveszendő a földről, s örökre eltemetve! — Boldogok uram önök, kik behatnak elméjökkel a világ' titkaiba, s tudományuk fönségesb, tisztább élvezetet nyujt mint aranyaim!

Keserü sohajtás követé a bevégzett hosszu panaszt, s én szivemből sajnálám az elégedetlent; — fájdalmamat nevelé annak tudata, hogy panasza sok részben nem épen igaztalan. — És vigasztalni akarám a boldogtalant, de ő panaszánál maradt. — Mondám, hogy ő épen gazdag birtoka által lehet hasznára embertársainak, s a közjóra való munkálódást, mely után vágyódik, anyagi jólétével mozdíthatja elő. — Háziuram hidegen rázá fejét, tudományt, bölcseséget emlegetve.

Panaszainak még nem volt itt vége! kezdé előbeszélni, hogy siralmas állapota oly körülményekbe helyezi öt, miszerint ősi nevéhez s vagyonához illő s kedveszerinti társasáletre nem juthat .. Nagyobb családokból — mint nőkereső s kérő — rideg lenézésseli elutasíttatástól méltán félhet .. nemtelen vérrel pedig ősi faját vegyítni szentségtörő lépésnek tartja.

Most, és csak most, teljesen tudtam sajnálkozni ez ember' szerencsétlen helyzete fölött, mert láttam, hogy bajai orvosolhatla-

nok. Még félnapig maradék vigasztalására, s aztán bucsút vevék e hajléktól, melybe midőn nagy reményekkel léptem volna, egy új csalódással kelle távoznom.

Utközben mélyen érzém a benyomást, melyet rám az emberek' elégedetlenségének már hármas példája gyakorolt. Önkénytelenül Horácz' satirája, melyet utazásom előtt olvasék, juta eszembe. — És ismét kezdék tanakodni enmagammal a talány fölött, melyet az emberek' élete e pontban képez, — de a végzetet nem mondhatám ki, mert most tapasztaltam, hogy van szerencsétlenség, melynek szerzői nem mi vagyunk, és mégis éreznünk kell keserü sulyát. Ezen, nem balhiedelem okozta szenvedésen nem könnyü, s néha nem emberek' hatalmában áll segíteni!

(Folytattatik.)

EMBERKÉNYI SÁNDOR.

Éjjeli temetés.

Regedal.

Messzenéző Karpatoknak ormán
Járt az ifju gondtalan kedélylyel,
Andalító csend ült a vidéken,
Merre nézett mindütt szerteszélyel.

Fölleg nem volt a magas nagy égen,
Tóban játszott a holdnak sugára,
S szerteömlött gyengén, reszketőleg,
A lenéző csillagok' világa.

‚Boldog Isten!' — szólt az ifju halkan,
Széttekintvén a derült vidéken —
‚Lesz-e ily szép táj a másvilágon,
Hol az ember megpihenhet szépen.

Lesz-e csillag, lesz-e hold az égen,
A hol a szem nyugpontot találjon,
Lesz-e harmat és madár a lombon —
Oh mert én azt szörnyen tudni vágyom.'

Ajkain a hangok elhalának —
Néma sejtés' kínja szállva rája ..
— Csillag és hold a homályban eltünt
A leszálló köd' borulatára.

Tompa dörgés terjedt a tetőkön
Őrszavára a kelő viharnak,
Mig a felhők halvány árnyazattal
Eget földet, mindent betakartak.

Villámfénynél búsan állt az ifju.
A vihar jött: öt a völgybe tette,
Betakarta hamvadó fövénynyel,
Kisded halmot vonván körülötte.

S a magas bércz' sziklás oldalából
— A halomnak hogy fejfája lenne —
Kicsavarta a sudar fenyüszált,
S azt a sírnál szépen felütötte.

*

Felleg nem volt újra a nagy égen,
Tóban játszott a holdnak sugára,
Lenn a sírnál bús halotti dal szólt;
A viharnak elhaló zugása. —

SZABÓ DÉNES.

Érzeménylombok.

XII.

A hírt, nevet, koszorút szomjazod?
Villámmadár az, szárnya fergeteg,
Ott fészkel, hol a felhők dörgenek,
S fészkén kivül öt el nem foghatod.
Nézd: boldog a pór völgye' ernyejében,
Örömköny csillog reszkető szemében,
Egy hü család van szüntelen körötte,
Az Isten' napja fönn ragyog fölötte,
S hahogy eltikkadt lángoló hevétől,
Enyhet merít a gyöngypatak' vizéből.
Mi szebb, miként a virágkoszorú!
Ki tépi azt le? — egy kis p ó r f i ú!

XIII.

Fenn állok a zajos világ felett,
Elnézem a nagy embertömeget,
Az embert én mi másnak gondolám,
Midőn nevét szivembe foglalám!
Itt hordja a bün álorczás mezét,
Mosolygva tárja orgyilkos kezét,
Ott áll éhen, mint házaló szegény,
Bezárt ajtón az érdem, az erény,
S kinek szive kő, feje pusztaság,
Bünvállakon érdemtetőkre hág.
Amott, barátok' nyájas képiben
Kigyók fonódnak által sziveden.
Ez istenének vallja a hazát,
S annak vérén hizlalta meg magát.
De nem szólok, ha ezt elgondolom,
Fájdalmamban szememet b e f o g o m.

KARÁD.

RENEGAT.

Eredeti dráma 4 felvonásban.

Irta Szigligeti.

(Vége).

Mióta a színház fönáll, többé kevesbbé mindig néhány első színész' közvetlen befolyása alatt állott az, de e befolyást használták-e a dráma' emelésére szolgáló reformok' létesítésére? — Nem, hanem kizsákmányolták azt folyvást saját egojok' hasznára. Emlékeztetem az olvasót a minden szerződésidőszakban megújuló díjemelési követeléseknek, az időszaki sajtó' annyi fölszólalását előidézett, tulzásaira; emlékeztetem ama legtöbbnyire hirlapokban is tárgyalt küzdelmeire különféle igazgatóságoknak olykor egyes színésztagokkal is. Ama Bajza- Egressy- Vahot- Fáncsy-Szigligetiféle polemiák, de átalában az egész ellenőrködő journalistika, telvék documentumaival fönebbi állításaimnak.

Szólék az igazgatóságokról. Vádolni lehetne őket gyengeséggel, hogy hatalmukat kellőleg használni nem tudák. De e vádat sem egészen érdemlik. A nemzeti színház' igazgatása új dolog volt azok előtt, kik azt megkisérték, és igy az ügy' természetében feküdt, hogy a tapasztalás és ügyismerettel birni kellő főszinészek legyenek minden igazgatóságnak természetes gyámolai, a teendők felőli értesítői, felvilágosítói, tanácsadói. Másfelől valamennyi igazgatója még volt színházunknak, egyről sem lehet föltennünk, hogy a legtisztább, legőszintébb föltétele, ohajtása, törekvése ne lett volna a drámaügy' emelésére mindent megtenni. Ha a színházigazgatás' e két tényezőit az eredménynyel összevetjük, mely utcunque = 0, ismét oda jut következtetésünk, mit fönebb állítánk, t. i. hogy a színészek nem vetettek vállat az igazgatósággal, hanem igenis vállat vetettek olykor ellene, ha az követeléseiknek ellenszegült.

Emlegetik az operát, hogy az nem engedé soha a drámát fölvirágozni. Tagadom. — Nem egyéb ez azon illusorius mentségnél, mely a magyarnak igen sajátja, miszerint mindig másban keresi a hibát, mely önmagában rejlik. Ismeretes a dráma-operai elkeseredetten folytatott polemia, midőn e kettő egymással szembeállíttatván, egyik a másiknak megölőjévé bélyegeztetett. És mi volt alapoka e keserü harcznak? Schodelné asszony' ügyszeretete és erélyes buzgalma, melylyel magyar operát teremtett. Midőn Schodelnét a magyar színház tagjául megnyeré, nem volt operánk. Lendvay és Egressy Bénjámin urak voltak első tenorjaink, és igy tovább a többi énekes személyzet. És egypár év alatt oly tekintélyre vergődött az opera, hogy a közönség' tetszését kivívá és diadalmas versenyre lépett a némettel. Az ut, melyen ezt Schodelné assz. eléré, igen egyszerü vala: az ernyedetlen szorgalmu ügyszeretet' utja volt az. Forgassátok át az akkori színházi zsebkönyvek meg krónikákat, és meglátjátok, mily tevékenységet fejtett akkor ki operaszemélyzetünk mind minéltöbb új opera' adatása, mind az előadás' becsének emelése körül. Lélek, tűz, élet, szemmel látható ügyekezet mindenütt. Természetes, hogy a pártolás is lelkesb és kiválóbb lön a közönség' részéről.

És mit tön a drámai személyzet e dicséretes buzgalom' ellenében? Versenyre kelt talán, és hasonló buzgalommal törekvék a drámát tekintélyre emelni? Nem; hanem szörnyü nagy zajjal följajdult, hogy az opera' tátongó szörnye őt drámástul együtt elnyeli. És hogyan tehette volna azt? Gátolta tán a drámai színészeket a szerepek' betanulásában, a jellemek' fölfogásának studiumában, a próbák' lelkismeretes rendszerítésében, a nyelv, a kiejtés' hibáinak kiirtásában, a műszerü színpadosításban, az előadások' kerekded, minden apró részletig egybevágó müegészszé alakításában? stb. Nem, hanem — az operákhoz olykor fényesebb decoratiók és öltözetek készíttettek vala — voilá tout.

Lehetne azon opera elleni vádnak talán akkor némi érvényt tulajdonítani, ha bebizonyíttathatnék, miszerint a közönséget csakugyan föltétlenül az opera vonja el a drámák' sürübb látogatásától. De ez nem ugy van. Mert 1-ször van időszak a nemzeti színház' életében, melyben az opera is hasonló apathiába sülyedvén, mint a dráma, hasonló csekély közönséggel kelle beérnie; midőn a sok elkoptatott, immelámmal adatott operákban maga Schodelné sem tudott többé közönséget vonzani. Ellenben a dráma is, valahányszor a színpadon nagyobb ügyszeretet és erélylyel ment a dolog, mindig igen hő pártoltatásban részesült, a közönség' részvéte mindig egyenlő arányban állván a színpadi tevékenységgel. Emlékezhetik olvasó, ha Szigligeti' népszínmüveit nem említem is, azon időszakra, midőn Czakó első drámájával föllépett. Emlékezhetik a jubilátékra is a journalistika' részéről, és a stereotyp fölkiáltásokra: Szük a ház, szük a ház! — Pedig dehogy szük! —

És ime itt vagyunk a második themánál, t. i. a színháznak a drámairodalomrai hatása és a drámabiráló választmánynál.

A színház' első éveiben, természetesen, csak

aligalig látszék ébredezni némi drámairói tevékenység. A már a színház' fönállása elött létezett müveken kivül, ha jól emlékszem Csató, Gaal, Jósika, Kuthy, Munkácsy, Vörösmarty léptek föl legelsők, de müveik, kivált a komolydrámaiak, ismét igen természetesen, csak a theoria' első próbaléptei gyanánt valának tekinthetők a színpadi praxis ismerni csak ekkor kezdett mezején. 1842-ben mindössze hat eredeti mű adatott. Azonban csakhamar örvendetesb fejlődés szaka állott be.

1843-dik évi január' 26-kán hirdeté ki Bartay Endre, első országos színigazgató, a drámairók' rendszeres jutalmazásának tervét, tantiemek és különjutalmakkal. És az eredmény igen kedvező vala. Örvendetes elevenségre ébredett a drámairodalmi eddig szunyadott erő. Az 1844-diki évre megjelent színházi zsebkönyv szerint az 1843-ik év' január' 1-jétől dec. utósójáig 347 közől 76, tehát körülbelül minden ötödik estve eredeti színmü adatott. És pedig tizenkét irótól összesen huszonhat eredeti mű. Mig még csak a mult 1842-ben az eredeti müvek ugy álltak a fordítmányokhoz, mint 1 : 6-hoz, ez évben már az arány ugy állt mint 1 : 2-hez. — Még kedvezőbbé vált az arány a következő évben. Azonban nem levén czélom mindez évek' krónikáin átmenni, megemlítem csak, hogy néhány rövid év alatt oly széppé növekedett drámairóink' koszoruja, miképen az — tevékenység' tekintetében, praescindálva itt a müvek' absolut becsétől — minden reményeket fölülmult. Balogh, Csató, Czakó, Degré, Döme, Eötvös b., Gaal, Hazucha, Jósika b., Kovács, Kuthy, Munkácsy, Nagy I., Ney, Obernyik, Szigeti, Szigligeti, Tóth L., Vahot I., Vörösmarty — ime csak emlékem' táblájáról írom le a színház' fönállása óta föllépett színmüköltők' neveit, és mily szép füzér kerül ki.

Még nagyobb tanusága pedig annak, mily életerős tevékenységre ébredt drámairodalmunk, azon körülmény, miszerint egy folytonos forumnak kelle felállíttatni, mely a színházhoz beküldött darabok' birálásával foglalkodjék, és e forumnak is eleinte annyi dolga volt, hogy alig győzte.

Ez irodalmi tevékenységnek a színpadrai visszahatása el nem maradhatott. Az egymásután fölmerülő érdekes újdonságok egyesülten az igazgató' buzgalma és nyilvánosság' hatalmával elevenebb lüktetésre sarkantyuzák akaratlanul is a színpadi életet. E színpadi elevenség ingerlőleg hatott a közönségre, a színház igen népes volt estvéről estvére, s igy e három tényezőnek egymásrai kölcsönös hatása a legszebb gyümölcsöket kezdé teremni, mely még az előadások' müvészi emelkedésére is kedvezőleg hatott, mit azért említek meg különösen, mivel ámbár a szinészek' saját müvészeti lelkes törekvésének kellett vala első villanyzójául szolgálni a többi tényezőknek, az mégis sokáig koránsem volt ugy, sőt annak épen ellenkezője történt, ugy hogy még 1843-diki márcziusban is Hunyady László ered. történeti szomorujáték' előadásáróli birálatában így kénytelenittetett felszólalni a Honderü, mely mint tudva van, az akkori igazgatóságnak nem csak ellensége nem, desőt őszinte törekvését méltányló pártolója volt: „A mű — mond a biráló — azon hanyagsággal adatott, mely színészeink' egy részének játékát eredeti darabok' színpadra hozatalakor bünösen bélyegzi. Ezen urak mintha összeesküdtek volna, hogy az eredeti drámát földiszleni ne engedjék, s mintha kezet fognának a magyar színköltészetet csoportosan nyomó egyéb mostoha körülményekkel.“

Az 1843—4 évi időszakot a magyar dráma' virágzó szakának nevezhetjük. Volt irói termékeny munkásság, színpadi elevenség — és pártfogó nagy közönség.

Bartay Endre' két évi igazgatásának azon nagy érdeme vala tehát, hogy előidézé azon tényezőket, melyek' alapján a magyar szinmüvészet és színirodalom folyvást erősbbé fejlődhetett volna.

Mit tőn a Bartay' lelépte utáni házikormány e tényezőkkel, már elmondtam. A szinpadi elevenség kialudt, a közönség' pártfogása által gyült pénzt, a helyett, hogy szellemi intézményekbe invesztálták volna — kiadták kamatra. És most: se pénz, se posztó, mint a példaszó mondja. Pedig ha a kezükben volt anyagi erővel az intézet' müvészeti tőkéjét értékesbitették volna, a müvészeti előhaladás' nyereségén fölül részvét is pénz is lehetne folyvást. Azonban még ez nem oly érzékeny csapás, mint mely a drámabirálóválasztmány által érte a dolgok' amaz örvendetes fejleményét.

Nem szükség itt chronologiai rendben elősorolnom mindazon panaszokat, melyek e választmány ellen csakhamar létrejötte után keletkeztenek, és keletkeznek naponkint, mert nem lehet itt helye az ide vonatkozó hírlapczikkeket mind recapitulálni. Aztán sokkal világosabban szól a szomoru eredmény. — És ez nem más: mint hogy a drámairók végkép elveszték bizalmukat e forum iránt, és mivel azt elkerülniök nem lehet, inkább visszavonulnak a drámairodalomtól. A Honderü még 1843-ban megjövendölte e kimenetelt, szólván akkor egy más testületről ekképen: „Kunoss úr Kálmán Király cz. drámáját benyujtotta már a színházi igazgatóságnak, mely azt az akademia' megbirálása alá küldé. Különös lekötelezés! Hogy' lehet egy igazgatónak igy megkötni ke-

zeit? Ha ő szinházigazgató, legyen annyi jártassága, a jó drámát a rossztól megkülönböztetni. Ha roszul választott, nem más mint ő sinyli meg. Igen, ha az akademia aztán jót állhatna a sikerről. Akademiai pártosság ellen nem egy panasz emelkedett már hírlapokban — méltán-e vagy nem, vizsgálni nem akarjuk. De azt hiszszük — mert hallottuk is már — hogy lesznek oly irók, kik csupán ez okból vissza fogják tartani drámáikat." (Hond. 1843. I. 244). Az akademiai testületre akkor irt szavak tökéletesen illenek a drámabirálói testületre, és az eredmény, mi amannak jósoltatott, ennél betüszorosan beteljesedett.

E testület a végre állíttatott fel, hogy a reményen fölül hirtelen megélénkült drámairodalmi tevékenység közepett jobbkeze legyen az igazgatónak, a színmüvek' megitélésében. Elméletben nem lenne szavam ellene, három föltétel mellett: 1-ör Ha az igazgatóság nem visel pártszínt. 2-or Ha a birálók közt drámairó nincs. 3-or Ha az igazgató, ki mint mondám semmi irói párt, clubb, czimboraság, vagy bármi néven nevezendő viszonynak nem rabja, mely viszony függetlenségét annihilálja, — a végitéletmondást magának föntartja, azaz: képes ellenőrizni a választmányt. Minálunk e három kellék' egyike sem volt meg. 1-ör Nemcsak az igazgatás, hanem az egész intézet politikai pártszínezetet vön fel, — mint ezt rég kimondá nem egy lap, szemével látott még a gyermek is. 2-or A birálóválasztmány' titoknoka drámairó és szinész volt egy személyben, mely hármas hatalom csak angyalt nem ébresztene tán azon gondolatra, hogy intézetet és irodalmat saját hasznára monopolisáljon. A harmadik föltétet kiadá kezéből az igazgató. A mi bekövetkezett, annak tehát e forum' tökélyetlen szerkezeténél fogva be kellett következni. Megkezdődött a monopolisálásra müködés. Ismét nem ujságot beszélek, ismeretesek a testület ellen folytatott különféle harczok, az eljárása elleni panaszok. Nempártbeliek irgalom nélkül kizárattattak a jó drámairhatás' paradicsomából, mert drámáik okvetlen roszaknak itéltettek s elvettettek, s iróik vidéki színpadokra szoríttattak, hol ők is tetszés szerint monopolisálhatandák a — tantiémehuzást. Hiador, Lakner, Zerffi (csak a kiket én tudok) e kizárási rendszer' áldozatai lőnek. Hiador' darabját vidéki színpadon már tetszéssel adták. Nem akarok ebből annak becsére egyenesen következtetni, de ezen okoskodás mégis áll: hogy ha egy komoly dráma (mert bohózatfélén nincs mit csodálkozni) egy minden tekintetben hiányos vándorcsapati előadás mellett is egy kisvárosi közönségnek igen tetszhetik — azon darabnak lehetetlen hogy annyi benső becse ne legyen, mely azt előadásra méltóvá tegye. És ez okoskodás még absolute is megáll, tehát elvonva saját körülményinktől, melyek a követelések' hurjait oly nagyon megfeszíteni tiltják. —

De pártbelieknek is küzdeni kelle a választmánnyal. Hugo Károly csak nagy erőlködéssel vihette színre első darabját. — A sikernek tehát be kelle következni; ama drámairók' szép koszorúja egymásután letünt a drámairodalom' egéről, és új csillagok nem keltenek utánuk; még a pártbeliek is elnémultak; Hugo kiköltözött, Czakó meghalt — hogyan? — ne fürkészszük. — A drámabirálóválasztmánynak pedig nem lön egyéb kötelessége, mint Szigligeti urnak egyegy darabját koronkint elfogadni, mert ő most — egyedül áll a téren. Más darabokat már ugy látszik a választmány olvasásra sem méltat. És a csak imént oly eleven nyüzsgelmü drámairói táborban halotti csend vagyon — és új drámapusztaság a színpadon.

Én ez eredménynek még akkor sem örvendenék, ha Szigligeti úr másik Shakspeare volna.

És itt vagyunk a Renegátnál. — Igy nevezetik Szigl. urnak legutósó darabja, mely színre jött. Azóta már ismét egy új színmüvet fogadott el tőle a választmány. — A Renegát oly darab, mely újabb bizonyságot nyujt a felől, miszerint Szigligeti urnak színi babér csak a — népszínművek' mezején teremhetne, ha színmüirói technicai ügyességével magasb erkölcsi czélokat, és a magyar élet' studiumát összekötni akarná.

A Renegátról többet szólani nem fogok, hanem egybefoglalom néhány szóban a hosszu czikkemben elmondottak' velejét.

Először: Hogy azok, kiknek a drámamüvészet' emelése közvetlenül kezükben van, a szinész urak, sem mint müvészek, sem mint rendezők, sem mint igazgatók nem tették meg a dráma' érdekében azt, mit megtenniök kellett volna, és meg is tehettek volna, — mert jelszavuk nem ügyszeretet, hanem önszeretet volt.

Másodszor: Hogy a drámabirálóválasztmány föléledő drámairodalmunkat csirájában elfojtotta.

Az első kór' gyógyszerével már ugyancsak elkéstünk, rajta idővel drámaiskola, vagy szinészképezde segíthet.

A második kór' akadályát elhárítni sokkal

*

könnyebb. A szinmüvek' birálása maga az igazgatónak tiszte, egy dramaturg — vagy ha tetszik színcriticus — segélyével, az eldöntő szózat az igazgató' kezében maradván. Lenni kell pedig az igazgatónak: pártonfölülállónak, erélyesnek, függetlennek, szakértőnek, egészen hivatalának élőnek, és fizetésén fölül pénzileg érdekeltnek. Mindenesetre pedig

A drámabirálóválasztmányt el kell törülni.

Nádaskay Lajos.

HETI SZEMLE.

— Még egypár nap, és elnémul a farsang' csörgősapkája — egy esztendőre. Ha az ájtat és vezeklés' napjait is oly buzgalommal ülendi meg a fővárosi világ, mint a farsangéjek tánczünnepeit nem annyira megülé mint — tánczolá, ugy nincs okunk kétségbe esni sirontuli jövendője felől. — A mult hét ismét néhány pompás éjjel örvendeztete meg a bálkedvelő fővárosiakat. A mult vasárnapi redout szokás szerint üres volt; ellenben az az elötti szombatéjen tartott tánczalom a casinotermekben igen fényes és népes vala; nem különben kellemes éjt szerzének vendégeiknek az ifju urak a tigrisben rendezett második tánczalmukkal. Az idei tánczünnepek' koronája közelismerés szerint a fiatal orvos uraké volt, mely mult kedden estve lön megtartva. — A szinte igen pompásnak igérkezett nemzeti tánczalom, mint a Divatlap tudósít, elmarad, mert a báladók nem kaptak termet vigalmukhoz. Ezt nem egy sajnálva veendi a tánczkedvelő szépvilág közől. —

— Mindamellett hogy a tánczalmak annyira elfoglalják az egyetemes közönséget, mégis a dalmüvészet sem távozik üres kézzel. A mult szombaton Schodelné asszony' javára először adatott Macbeth — 4 szakaszu opera Verditől minden zugaiban tele töltè nézővel a nemzeti színházat. A közönség e szép helyekben elég gazdag dalmüvét a koronás maestronak elég kedvezően fogadá. Az előadás részben kielégítő volt. Schodelné asszony mint lady Macbeth, mesteri szereplésével a közönség' átalánosan kitörő tetszését diadalmasan vitta ki; mindjárt legelső jelenetében, a női lágysággal párult erő, mely énekét és játékát ellenállhatlan hatásuvá tette, zajos tapsokat aratott, mignem a fokozatosan nőtt tetszés tetőpontját érte a müvésznő' előadásának fényjelenetében, az utósó felvonásban. — A müvésznő számos kihivásokon kivül koszoru és versekkel is lön megtisztelve. Reina úr nem bir még meg Macbeth' szerepével, ahhoz mind nagyobb énektökély, mind kivált több játék kivántatik; egyébiránt B. úr' ügyekezete méltányoltatott. — Kőszeghy és Bognár urak is kedvvel és lélekkel müködtenek. A karok egypár helyütt elvetették a sulykot. A diszítmények csinosak, — hanem az öltözékek! — A pompás márvány királyiterem pazarfényü asztala, és azon királyi vendégek és vendégnők' costümjei! — Kivált ez utósók egy cseppet sem néztek másképi ki, mint a skot királyi mosogatónők talántán kinézhetének akkortájt. Ha nem csalódunk azon királyi ünnepélyöltözékek ugyanazok valának, melyekben Nabuccodonozor' idejében babyloniai fogságukat siratá vala a szegény rablánczra füzött zsidónők. — A tánczosnők oly jól járták a magukét, hogy a karzat meg nem tudott tőlük válni, s újra tánczoltatá őket. Minden megjárná — csak azok a costümök! —

— Mult vasárnap estve Komlóssy Paulina k. a. vendég és Török úr, mükedvelő, léptek föl. Komlóssy k. a. már jártas a színpadon, s (a Csikósban) a magyar pórlányt kielégítőleg adá. Török úrban a színészet' két első, elemileg megkivántató kellékét nem találtuk: t. i. színpadi termetet és színpadi organumot. Ha reméli, hogy e kettőnek birtokába juthatand még ezentul, akkor ám kisértse meg a színmüvészet' nehéz pályáját!

— A német színháznál Kunst úr bevégzé igen sok néptől látogatott vendégszereplését, s hirlapilag megköszönve a közönség' e pártfogó kegyét, bucsút vön a pestiektől, de megigéré mégis a — viszonlátást.

— Mult héten néhány hamispénz-gyártók fogattak be, kik a szükséges aranyak s tallérokat maguk készíték maguknak. A per már foly ellenük.

— Az interim színházban a hires athleta Rappo fogja magát nem sokára a pesti német közönségnek bemutatni, jövén 15 nő és 10 férfiból álló társaságával, és adandó itt antik és modern plasticai mutatványokat.

— Az első magyar tengerhajózótársaság czélját elérte, — vízre vágyott ugyanis untalan, s most csakugyan — vizzé vált. A legutóbbi közgyülésben a társaság' végfeloszlása elhatároztatott. A részvényesek egész befizetett részvényösszegükön fölül kamatul hat századékot kapnak. Az apriľ 15-kétől kezdve félév alatt ki nem vett pénzek az iparegyleť tőkéje' növelésére ajándékoztatnak. A pénzek felvehetők a magyar kereskedelmi társaság' irodájában.

— A budai kereskedőikar' kérelmére — irja a P. Z. — máj.' 1-sőjétől kezdve aug.' utósójáig a bécsi gőzösök a budai részen is a bombatérnél megállanak, de csak akkor, ha a hajón legalább tíz budai utas van, és a gőzös 7 óra előtt meg-

érkezik. Egyébiránt a portékák' kiadása történik Buda' részére — ugy mint eddig.

— A budai újszertartásu izraeliták' imaházában egész országgyülés alatt minden szombaton közimádság tartatik a felséges uralkodóház' boldogságáért és az országgyülésnek szerencsés eredményre jutandásáért.

— Napokban egy nő aranyba foglalt álfogait akarta egy zsibárusnál elzálogosítni, — irja a Spiegel.

— A hajóhíd' beállításán dolgozni elkezdettek, s igy a józsefnapi vásárra már okvetlen helyreálland a rendes közlekedés a két város között.

— Mult vasárnap egyházaink' egyikében egy fiatal leánykát hurczoltak egy tántorgó, aggott ősz' oldala mellett oltárhoz. Rebegve mondá ki a nő a vén Seladonnak az igen szót, és e pillanatban sírva rohant ki a templomból egy ifju, ki eddig észrevétlenül figyelt annak egyik szögletében. Ily könnyen képesek vagytok, szülők, egy fiatal kedélyt halálosan megvérezni, egy szivet megszakítani, egy életboldogságot megsemmisítni, csupán azért, mivel nektek a boldogságról más eszmétek van? Vajjon nem fog nálunk is egylet életbe lépni, mely a gyermekeket barbar szülőik ellen védelmezze, mint Berlinben?

— Budán mult szombaton főparancsnok b. Lederer ő excjánál igen fényes tánczünnep rendeztetett, mely mindent egyesíte, mi csak egy kiváló ünnepélyt emelni képes lehete. A szeles és esős éj nem tartóztatá el a pesti urak és delnőket a nagyszámbani megjelenéstől, tanusítni hódolatukat a mindenektől tisztelt főparancsnok és szeretetreméltó neje ő excjok iránt.

— A tavasz remény fölött korán vigasztalt meg bennünket — ha t. i. még meg nem bánja, hogy fontolvább nem haladott. A háztetőkről szépen leolvadt a hó — a hirlapok' obligat ereszcsatornasürgetései között. Most már a háztetők szárazak, a járdák is — tehát egy ujdonságtárgy megszünt egy időre. Helyébe a hídberakási mozgalmak léptek, mely alkalommal egy másik tárgy is, a révészgorombaság, kikopó félben levén, az újdondászok ezt is sietnek lehetségig használni a még hátralevő néhány nap alatt. Átalában a jövő szerdán bucsút veendő farsang, meg a gyöngéd ibolyáival beköszöntő tavasz az újdondászatra is tetemes befolyással lesznek, és egészen más tárgyakat emelnek állandó rovatokká, melyekből egyébiránt az újdondász nálunk soha sem fogyhat ki, minthogy nálunk mindenfelé állandóan van mit róni.

— A budai tánctermek' bérlője az egész hosszu farsang alatt egyetlenegy álarczos tánczvigalmat rendez, és az holnap fog megtartatni. Nem tudjuk hogy azért, mert a bérlő úr bálját oly ritkává tevé, lesz-e az keresett is, vagy pedig ez egyetlen tánczalom is oly ritka lesz, hogy a bérlő úr keveset fog mellette keresni. Mert mióta a zárt körü, s külön társaságok által rendezett tánczalmak annyira elszaporodtak, a bérlők által rendezni szokott redoutok ellen átalában az a panasz, hogy igen keresetlenek, azaz nincs bennük mit keresni, s a bérlő hiában keresi a jövedelmet.

— Ma egyhete gyászos eseménynek lön színhelye a főváros. Két úr, L. és O. urak párbajra hívták egymást, mint mondják igen csekély ok miatt. Miután a ‚Két oroszlán'nál szobát nem kaptak, a soroksáriutczai ‚Két medvé'be mentek, szobát nyittattak, s a segédekkel bezárkozván, elkezdődék a vívás, melyben L. halva maradt a hely' szinén, O. pedig könnyeden megsebesítetett. L. úr testvére volt egy itteni politikai lap' köztiszteletü szerkesztőjének.

— Vajha figyelem és követésre találnának a Spiegel' szavai, miszerint az új házak' építésénél ne néznének a háziurak mindig csak a pompa és luxusra, hanem inkább szilárdság és a lakok' czélszerüségére, hogy igy kevesebb építési tőke' fölemésztése meliett olcsóbbra hagyhatnák a lakbéreket s mégis kamatozóbbakká válnának házaik. Hiszen ha még a lakbéremelések egypár évig igy tartanak, a pesti lakosság' fele kénytelen lesz egyenesen kiköltözni, mert a roppant béreket meggyőznie lehetetlen.

— A czukorgyár' környékén mult héten néhány házhely adatott el árverés' utján. A telkek' négyszög ölének ára 24 — 54 pft közt változott.

— Doppler úr Benyowszky czimü közkedvességü operájának zongorakivenata nem sokára meg fog jelenni.

— A pestbudai hangászegyesületnek 184⅞ évi számadása hiteles kimutatás szerint igy áll: Bevétel: 1288 ft. 17 kr. Kiadás 1241 ft. 51 kr. Pénztármaradvány 46 ft. 26 kr. ezüstben.

— Milyennek kell lenni egy jó ujságnak? A jó ujság legyen olyan mint egy jól mutató óra, azaz a hazai eseményeket éjjel nappal, békében hadban pontosan és az igazságtól eltérés nélkül mutassa. — A jó újság legyen olyan mint érvényes útlevél; a czél, melyre vezérének folyvást figyelettel lenni kell: a hazai vagyis nemzeti érdek. — A jó újság legyen nyilt végrendelet, mely az olvasót törvényes átalános örökösévé teszi egy elenyészhetlen birtoknak, melynek neve: hazaszeretet. — A jó újság legyen, mint egy szép harangjáték, melyben a különféle hangnemek összeegyezése képezi az öszhangzást. — A jó újság legyen mint a szentirás, melynek tartalma soha meg nem szentségteleníttetik, de maga sem szentség-

telenít soha. — Végre legyen a jó újság nyilt, oktató, tanácsadó, miként egyik jóbarát a másik iránt, s az olvasó közönségnek erkölcsi jelszóul szolgáljon. — Igy tüzi ki egyvalaki a Pannoniában egy jó hírlap' kellékeit — mi pedig ezennel lefordítjuk őket azon magyar journalok' maguk alkalmazhatása végett, melyek még e kellékeket nélkülözik és netán megszerezni hajlandók.

— A Temeswarer Wochenblatt egy hazafiérzelmet lehelő czikkben lelkes szavakkal és alapos okadatokkal fejtegeti az ottani német polgárságnak a magyarrá lételi szükségességét, és felszólítja a magyar nyelvet még nem birókat, hogy társaságot alakítsanak a magyar nyelv' elsajátitása végett. Örvendünk, hogy e jeles német lap' minden újabb számában inkább betöltve találjuk azon igéreteket, melyekkel év' elején pályájára kelt, és ohajtjuk, vajha a mag, melyet e dicséretes szellem a temesvári polgárság közé vet, ne hulljon a közönösség' terméketlen földébe, vagy épen az átalkodottság' sziklájára, hanem a valódi érdekmegértés' cselekvőségének termékeny melegágyába.

— A Schodelné assz.' érdekében emelt hírlapi felszólalásokban egyenesen Wolf úr levén többi közt vádolva, természetes hogy a vádlott szót emelt önvédelmére, azt azon elvvel támogatván, miszerint a nemzeti színháznál a föl- vagy nem lépés nem egyes tagok' tetszésétől függ, s hogy téved, ki azt hiszi, mintha a nemzeti színháznál kiki azt tehetne, a mit neki tetszik. Szemleirónak e mentség ellen semmi szava nem lehet, sőt előre tudta, hogy W. úr egyebet felelni nem is fog; azt is szivesen elhiszi, hogy a nemzeti színháznál az igazgatóság szigoruan föntartja saját jogait. Csupán azon elvnek — mint elvnek értéke iránt teszi azon kis észrevételt, mikép bármily szépen hangzzék is az elméletben, mégis igen sokszor kineveti az élet. Történik ugyanis — kivált színházaknál — igen sok, mit sokszor az egész világ tud, eredményeiből a tény felől meggyőződik, azt mégis — színfalmögötti természeténél fogva — nyilvános vád' alapjául nem használhatja, mert ama fönebbi alaptétel oly vért, melyről le kell pattanni a megtámadó nyilaknak. Csak egy kis példát szabadjon fölboznom. Hol volt, hol nem volt egy színház, mely színházban, felteszem, Macbeth operát taníttatá épen az igazgató. — És ez igazgató kiadá a rendeletet, hogy a boszorkányok' karának erősbítése, s igy az egész előadás' emelése' tekintetéből a három másod énekesnő is szerepeljen közöttük, és megkezdődtek e rendelet' értelmében a próbák. Egy szép reggelen azonban a három szeretetreméltó énekesnő' egyikének eszébe jut, mennyire ocsmány alakká változtatandná szeretetreméltóságát a boszorkánycostüm, és dictum factum — felmondja a szerepet; a másik szép reggelen a másik szeretetreméltó delnő viszont azon okoskodással ébred föl: hogy ha madame X visszaküldte a szerepet, miért ne küldje viszsza ő is? — ismét dictum factum; — száz szónak is egy a vége: Macbeth adatott a három énekesnő nélkül. Már ezen itt elbeszélt historia oly tény lehet, melyet felteszem, én is bizonyosan tudok, más is, de vele föllépni legalább is ildomtalanság volna, miután előre láthatnám, hogy azt az igazgató — ha csak saját gyöngeségét a nyilvánosság előtt constatiroztatni nem akarja — maga saját személyében fogná pletykának vagy épen tán rágalomnak nyilvánítani. E föltett példából csak azt akarom tehát kihozni — hogy azon fönebbi védelvet legtöbbnyire csak cum grano salis lehet venni, — noha ismételjük, hogy annak a nemzeti színháználi teljes értékességét nem vitatjuk.

— Mult csütörtökön nagyszerü requiem tartatott bold. Ferencz császár és király' emlékére. A szent gyászünnepen jelenvoltak valamennyi helybeli méltóságok, hatóságok s a polgárkatonaság' tisztikara.

— Egy itteni külvárosi háznál mult napokban egy tizenhat éves leány fedeztetett föl, kit atyja egy sötét boltban lánczon tartott, mivel az ő akarata szerinti házasságba egyezni nem akart. Mihelyt a hatóság a borzasztó kegyetlenségről tudomást vön, a szerencsétlen hölgyet azonnal megszabadíttatá, a tigrisapát pedig befogatta. A leánynak azonban a nehéz vas és nedves rosz lég oly tetemesen megrongálta virágzó egészségét, mikép jó hosszu idő kellend helyreállásához.

— A háromdobutczában egy kitétetett csecsemőt találtak ismét; a fehérnemü az anya' jóállapotára és magasb rangra gyaníttatott, ugy hogy nagy kivánczisággal várják e titok' leleplezését. Egy jómódu házaspár megkönyörült a kisdeden és magához vevé.

DIVAT.

Páris, febr. 18. 1848.

A téli mulatságok végre tetemesen szaporodni kezdenek; báloznak, de még többet hangversenyeznek; a város el van árasztva meghivójegyekkel, s csaknem mindeniken rajta áll: „on fera de la musique.“ Minden kis polgárnak megvannak a maga virtuózai, s innen azt lehetne következtethetni, hogy a zene a párisiaknak előuralkodó szenvedélye. Pedig koránsem; azon szavak: on fera de la musique, csak annyit jelentenek, hogy „egy kis estélyke lesz; tánczolni fog-

nak de nem lesz tánczalom; ne várjon tehát a meghivott tökéletes zenekart, ép oly kevessé azon világ- tükör- virágluxust, melyet egy tánczmulatság igényel." A nőkhöz azon megjegyzéske ennyit mond: „ne jelenjék meg kegyed tüllruhában virágokkal, hanem egyszerübben, mint hangversenyekben szokás."

Mindamellett az öltözékek e félbálokban, ha színre egyszerün néznek is ki, gyakran még pompásabbak s gazdagabbak, mint a valódi bálöltözékek. A ruhákhoz ugyanis tört reps, ó moire, és brocat kelmét választanak, s azt gazdag csipkével, tüllel vagy igen drága szalagokkal diszítik föl. Már a ruha' értéke három- négyszeresen fölülmulja azokét, melyeket néhány év előtt viseltek. A hajdiszítékek és virágkoszoruk is e gazdag nehéz kelmékhez alkalmazvák. A virágok több friseség és ifjuságot adnak nekik, azért fiatal nők ezeket jobban szeretik.

De valóságos tánczalmak sem ritkák. Ezek' egyikén rendkivüli tetszést aratott egy öltözék, melyet itt leirni megkisértünk: Állt ez két gyöngyszürke tüll szoknyából, hasonló szinü tafota alsóruha fölött. Az első szoknyát két sor draperia diszíté, melyet szalagcsíkok tartottak; a második sor ellenben fehér blonddal volt beszegve, mely a draperiák közti hézagot kitölté. A második szoknya valamivel ért fölül a második draperián, s bizonyos távolságokra szürke atlaszszalaggal volt diszítve, melyek a deréknál kezdődtek és csaknem egészen lefüggtek a szoknyára. Minden szalag selyem blonddal volt beszegve s alul egy csokor volt rajta. A gallért egymást felváltó tüll és blond csikok képezék.

Igen szép volt egy szőke hölgy, ki egészen feketében volt, és öt tüllszoknyát viselt egymás fölött.

A fehér ruhák átalában igen gazdagon diszítvék, s könnyüségük mellett igen bővek.

Fejdiszítékül szinházba vagy hangversenybe igen kedveltetik a „Stuart-Mária" vagyis vörös bársony fejék, melynek szélén aranyhimzés van. En fanchon viselik, elül s hátul csucsba végződik, s hátul egy szép arany bojt csüng le róla.

A kimenőruhákon egyéb változást nem vettünk észre, mint hogy az atlasz és reps ruhákra legtöbbnyire bársonydiszíték használtatik. A derék rendszerint igen magas, és hasonlókép bársonynyal szegélyezve. Az ujjak alul nyitvák, mousquetaire-gallérokkal, melyeken egy bársonycsík van.

Tánczalmakról szólván, meg kell említenünk azon luxust, mely a természetes virágok használásában uralkodik. Ezek most igen divatosak. Most mindenütt virágot kell látni, a tornácztól kezdve egész a boudoirig, s egy elegans lak most tulajdonkép valódi télikert.

Jól rendezett tánczünnepen csak két sor virág s ritka növények közt szabad a terembe jutni.

Ha több termek vannak egymás mellett, ugy hogy tükrök' segélyével egyikből a másikba tekinthetni, a tükrök mellé két oldalt egész tömeg virágot állítnak, melyek fölül majdnem összeérnek, a tükör' közepe azonban szabadon maradván, hogy benne a gyémántoktól ragyogó pompás delnőket látni lehessen.

KÜLHIREK.

** A londoni új parlamentház' egyik tornyán lesz a legnagyobb óra a világon. Ez órát alkalmasint egész Londonban meghallják. A szám lapok' mindenike 30 láb átmérőjü, a négy pár mutató 12 mázsát, a kalapács' feje 20, az ugynevezett sulyagok 1½ — 3 és az inga' végén levő lemezkarika 3 mázsát nyom. Az óra galvánlánczy által összeköttetésben álland a greenwichi observatoriummal.

** Egy fiatal amerikai, Davis nevü, 20 éves, New-Yorkban deléjes álmában értekezéseket ad elő az emberi tudás' minden ágaiból, a nélkül, hogy egész életében öt hónapnál tovább tanult volna. Mielőtt deléjessé lön, csizmadia inas volt, s mestere azt állítja, hogy soha nyomát sem vette benne észre azon eszméknek, miket most álmában kifejt. Már több mint egy éve tart ily értekezéseket, melyek a hallgatók' jelenlétében leiratnak. Legközelebb 800 lapnyi vastag könyvben nyomtatásban is megjelentek, s első nap 1000 példány kelt el belőlük. — Furcsa, ha igaz!

** Montpensier herczegnő nem rég egy vég csipkét vett, melynek rőfét huszonöt lajosaranynyal fizette.

** A bécsi costümbál, melyről ottani lapok oly rettenetes zajt ütöttek, — minden reményen és kritikán alul silányan ütött ki. Csak a costümök meg bálvendégek hiányzottak, — egyébiránt üresség volt elég, egész a borzadalmasságig.

** Az idei bécsi lóversenyek igen sokat nyerendnek érdekben az által, hogy több porosz lovagok, kik eddig csak a prágai versenyekben vőnek részt, szándékoznak idén lovaikkal Bécset is meglátogatni.

** Alabama statusban (egyesült statusok) nem rég egy fiatal nő állt a törvényszék előtt, mivel hűtelen kedvesét lelőtte, a mint az egy más nő' karján épen egyházba ment. A vádlott — fölmentetett, minthogy a tettet nem rosz szándékból,

hanem tulságos szeretetből hajtá végre. Megkösönnék pesti uracsaink az ily birói itéleteket.

** Londonban meg egy fiatal hölgy a St. James-parkban lőtt le pisztolylyal egy katonát, tehát a legnépesebb helyek' egyikén.

** Döbler Prágában adja opticai mutatványait. A hires büvész és „Sträuszchenspender" alkalmasint Pestet is utjába ejtendi, s a német interimszínházban fog fellépni.

** Cairoi hirek szerint Mehemed Ali alkirály veszélyesen beteg, ugy hogy ha mostanában föllábadoz is, de hosszasb életéhez többé alig van remény. Ismét egy nevezetes csillag hanyatlik tehát lefelé az élet' horizonán!

** Érdekes lesz e pillanatban olvasóink elött Olaszország' népszámát tudni, mely statistikai legújabb adatok szerint, mult év' végén igy állott: van

A két Siciliában . . .	8,566,900 lélek.
Sardinia s Piemontban . .	4,879,000 —
Az egyházi statusban . .	2,877.000 —
Toscana s Luccában . .	1,701,700 —
Monacoban	7,570 —
S. Marinoban	7,950 —
Modenában	483,000 —
Parma és Piacenzában . .	477,000 —
Lombard-Velenczében . .	4,759,000 —
Olasz-Tyrolban	522,608 —
Istriában	485,000 —
összesen	24,766,738 lélek.

** Ez már aztán opera lesz! A londoni olasz opera (márcz' elejétől augustus' végeig) következő énekesekből lesz szerkesztve: Első soprán énekesnők: Grisi, Castellan, Persiani, Viardot-Garcia. Contralténekesnő: Alboni. Első tenorok: Mario, Salvi, Roger (Párisból). Első baritonok: Tamburini, Ronconi. Első bassisták: Marini, Corradi-Setti. Basso-buffo: Rovere stb stb. A kar álland 92 személyből, 40 nő, 52 férfi. Első tánczosnők közt lesznek Grahn Lucile, Fabri Flora, Brussi Leopoldina stb.

** Bécsben f. febr.' 17-kén hunyt el az udv. haditanács' elnöke gróf Hardegg ő excja. Ő felsége' parancsából az elhunyt' halotti diszmenete a cs. k. udvaron vonult keresztül.

** Egy berlini lap szerint a földgömbön élő emberek' száma 1000 — 1100 milliót tesz. Ezek közt van: keresztény mintegy 250 millió; zsidó 4 — 5 mill. mohamedán 150 mill. budhista 400 mill. brahmaista 200 mill. fetisimádó 100 millió. A keresztények tehát csak mintegy negyedrészét teszik a többi vallásuaknak, — s igy a missiónak még szép mezejök van.

** Gombar vegyész Párisban a legszebb kilátással bir, hogy rövid időn europai hírnevüvé váljék, mint feltalálója egy kendőz-kenőcsnek, mely a jelenkor' egyik főszükségén segítend. Vannak ugyanis az előkelőbb körökben még férjhez nem ment hölgyek, kik oly szerencsétlenek, hogy virágzó arczszínnel bírnak. Gombar' szere a piros arczuak' számára találtatott föl. E szerrel gyöngéden érintetik az arcz, és az ifjuság' hajnallehe egy percz alatt eltünt. Vele tehát elég van téve a modernvilág' igényeinek. „Halvány arczok!" ez az arszlánok' jelszava. Maguk is e kendőzszert használják, ha még pír mutatkozik arczukon. 16 éves ifjonczok ‚blasirozott'at akarnak játszani. — Alkalmasint nálunk is nem sokára ugy lesz!!

** Az angol villanytelegrafok' középponti hivatala. Rövid idő óta Londonnak egy új nagyszerü intézete van, a közlekedés' egy új középpontja, a bank és a börze közelében fekvő Central Electric Telegraph Office. Ez épület a villanydrótháló által, mely belőle kiindul, az angol vasutak' mindenik állomásával oly gyors közlekedésben áll, mint az ember' feje vagy szive testének tagjaival. A drótok a föld alatt vonulnak szerte, mindig 9 egy csőben. A csövek kilenczfelé ágaznak, melyek közől hét a különféle pályafőházakhoz, egy az admiráli hivatalhoz vezet, egynek rendeltetése még jövendőre van fentartva. Egy drót is elegendő lett volna ugyan mindenik csőben, minthogy azonban ez könnyen megsérthető és akkor az egész vonalt ki kellene ásni, még 8 tartalék-drótot huztak mindenik csőbe. Az admiráli hivatal ez uton pillanatnyi összeköttetésben áll a portsmouthi hadi kikötővel, s ezért a társaságnak 1200 ft. stget fizet évenkint. A középponti épület mellett, melyben a drótok végződnek, vannak a villanytelepek, számszerint 108. A sürgönyök' tovaszállítása természetesen hosszuságától függ; a szállítási ár igen olcsó. P. o. egy 20 szóból álló tudósítás' szállítása Londonból Birminghambe 6½ shilling (3¼ p. ft). Manchester vagy Liverpoolba 8½, Edinburgba 13 sh. A telegraphi rendszert, mely e nagyszerü intézetben használtatik, bizonyos Bain úr találta fel, s jóval egyszerübb s biztosabbnak mondatik lenni mint az Északamerikában és Németországban eddig használt két régibb rendszer. A titoknokok' száma, kik ez intézetekben a sürgönyök' elfogadása- s kiadásával foglalkoznak, 57-re megy; mindössze a társaságnak 1000-nél több hivatalnoka van s 2500 angol mértföldnyinél több drótot vont szét a föld alatt.

Budán, a kir. egyetem' nyomdájában.

VIDÉKI FUTÁR.

— ZALÁBÓL — Tapolczáról febr.' 24-ről e következő gyászhírt vettük, melynek azonban valóságáról, a beküldő urat ismerni szerencsénk nem levén, kezeskedni nem akarunk:

„Borzasztó esetet viszhangoznak Badacson és Szent-György-hegy' sziklái, s a Balaton' ezüst hullámai néma fájdalomban szorongnak a jéghártya alatt, lassu csapdozásokban a kebelrázó történet fölött, mely egy tiszteletreméltó család' boldogságát örökre feldulva, azt a legmélyebb gyászba borítá — s két jobb sorsra érdemes egymásért lángoló szivet a legszomoritóbb módon lenni megszüntetett.

Szép volt ő az angyali E..... mint szép a teremtő' remekműve, s ismerői, kik őt méltán Szigliget' bájvirágának, a szép Balatonvidék' gyöngyének s a zongora' női Orpheuszának nevezék, szivfájdalomból eredt könycseppel igazolandják: miszerint a bájos alak egy szép léleknek volt lakhelye. Édes anyja' védszárnyai alatt nevelkedvén, többen jelentkeztek, kezét kérendők — legújabban egy fiatal orvos volt szerencsés a hölgy' figyelmét magára vonni; a gyakrani látogatásnak gyöngéd viszony lön következménye, melyből a legtisztább, legforróbb szerelem és viszonszerelem származott — a hölgy eltökélte választottját kezével és szivével boldogítani. — Azonban a kisasszony' anyja, okainál fogva a viszonyt fölbontandó — az orvost eltiltá házától — nem vevén eléggé fontolóra, hogy a legmagasb fokig fölcsigázott érzelemláz' ezen rögtöni gátlása mily gyászos következményü lehet. — A minap délelőtt fölhevülten belép az elutasított orvos a hölgyét szállásoló házba, s a folyosón találkozván kedvesével, ennek forró érzelmeit újra a legmelegebb szavakban tolmácsolván, e szavakkal zárá be: „Kisasszony, én kész volnék önért meghalni." Én is önért orvos úr, felelé a hölgy. — S ime egy lövés történik, — a cselédség és asszony kirohan — még egy lövés — és két holttetem terült el a padolaton."

Ismételjük, az egész tudósitás igen puffszerüen hangzik, — de sajnos lenne, ha csakugyan igaz volna.

KOLOZSVÁR, febr.' 24. A halálozások nálunk gyakoriak. Csak imént temettük el gróf Csáky Jánost, és a köztiszteletben állt erdélyi kormányzó tábornok Stahel Károlyt. Minden tekintetben nagy veszteség. Gazdáink is fájdalmasan érzendik kihunytát. Ő valódi atyja volt mindazon szegény nemesek és parasztoknak, kik lótenyésztéssel foglalkoztak, és soha nem látogatá meg a szentpéteri vagy más kisebb lóvásárt ugy, hogy a szegény eladók ne áldották volna. De nem csak ezek siratják halálát; polgáraink is, és a felsőbb nemesség, melynek ő disze volt, fájdalmasan sujtva vannak halála által. F. hó 8-kán hunyá be szemeit a végálomra, környező barátinak ápoló karjai között. B. Jósika L. és gróf Bethlen L. nem távoztak nyoszolyájától, valamint B. őrnagy és A. kapitány sem, kiknek karjai közt kimult. Semmi el nem mulasztatott, kiragadni a halál' körmeiből ragadmányát, de a rendeltetés haza szólitá őt őseihez. Halála után bebalzamoztatva tábornoki egyenruháhan, rendeivel fölékesítve lön kiterítve. Temetése rangjához illő pompa és szertartással ment végbe. Kevéssel halála előtt nevezé őt ki királyunk' kegye altábornagygyá, és lön honosítva. De e juutalmazását érdemeinek nem vala szabad élveznie. Földi maradványai a gróf Kendeffy és Soutter kapitányéi mellett nyugosznak. Áldott legyen pora, áldott emléke! Hátramaradt vagyona tizenöt nagybecsü lovon kivül áll 40 darab 100-as bankjegyből, ezenkivül statuspapirok és mintegy 80,000 pftból a bankban.

Színházunk ki van újítva, s igen csinosan néz ki. Telepi úr a nemzeti színháztól, kinek e szépitést köszönjük, fáradozásaért legmelegebb köszönetre érdemesité magát, s reméljük nem is fog az számára elmaradni gr. Mikes János úr ő mlga, városunk' legbuzgóbb müvészetmecaenasa' részéről. — Színház tehát volna, csak egy jó társaság kell még belé. Hátha Fáncsy úr megemlékeznék rólunk, és összealakítana egyet? Ki volna erre képesebb mint ő? — Eddig egyetlenegy hangversenyt hallánk az új színházban, melyet a Ferdinánd Károly ezred' zenekara rendezett.

KOLOZSVÁRott most ment végbe az első újonczállitás sorshúzás' utján. Az inneni újonczok' jövője' némi biztosítására, önkéntes adakozás' utján mintegy 4000 pft tétetett össze, mely a polg. takarékpénztárban fogván kamatozni, és 8 év alatt kamatok' kamatjaival 6000 ftra nőven, a nyolcz év' elteltével hazajövendő 60 katona mindenikének 100 — 100 pftjával leszen kiosztandó. Az ugyane czélra adott tánczvigalom azonban, mint az Erd. Hir. ugyanazon naplója irja, mely a fönebbi tudósítást adja, egészen üres volt; mindössze kilencz ember jelent megbenne. A czél' meghiusultán kivül tehát még a redoutbérlő is károsult, költségeit elvesztvén. — Ugyaontt olvassuk: „Hogy ily nagyszerü alkalmakkal, milyen az ujonczállítás, drámai jelenetek is merülnek fel, képzelhetni. Egy, mint mondják, jó oldalairól ismeretes, diák ifjura, bizonyos közvállalat pénztárnoka rábizván a kezelése alá bizott pénztárt, az ifju 350 pftig károsodik. Irnak az atyjának, hogy fizesse ki, de a tehetős atya mit sem akar tudni a fizetésről. Ekkor az ifju, mivel, ugymond, neki személyén kivül nincs egyebe, ennek árán is kárpótolja az intézetet; és beállott katonának egyik városnegyedrészéről 300 pftért, mit a megkárositott pénztárba szolgáltatott. Lesznek olvasóink közől, kik véleményt szeretnének tőlünk hallani az atya és a pénztárnok' eljárásáról. Hallgatunk, csak annyit jegyezvén meg, hogy az atyát nem ismerjük, hanem a pénztárnoknak ugy van százezer forint érője, mint egy krajczárja.

10. SZÁM. SZOMBAT. TAVASZELŐ' 11. 1848.

EGY PROLETÁRIUS' LEVELEI.

MEDVE IMRÉTŐL.

V.

ülönös időket élünk, mondhatom felfordult világ van, s bármennyire ügyekszem is ezen eszmét fejemből kiverni, nem lehet! mindinkább meg kell felőle győződnöm, hogy felfordult a világ. A farkasok szelidséget és türelmet prédikálnak, s a rókák a becsület fölött tartanak dicsérő beszédeket.

Megbomlottak a legszentebb kötelékek, nincs többé barátság az emberek közt, szent érzelmeket nem ismernek többé, s mindinkább közelítünk egy abnormis állapot felé, melybe belejutva a vadállatokkal egy fokozaton állandunk.

Vannak emberek, kikre annyi viszály és szerencsétlenség száll a derült égből, hogy végre szabadon hagyják maguk fölött tombolni a zivatart; más részről vannak emberek, kiket a szerencse fölkeres, s kik bármint éljenek is, boldogok.

Ezen uton jöttek a régiek a fatum' eszméjére, mi sorsnak hívjuk azt. Van is valami borzasztó azon komoly egyformaságban, melylyel a természet' törvényeit fölöttünk egy láthatatlan kéz végrehajtja, ma boldogságot áraszt, s holnap iszonyuan sujt, s ha öröm és bánat elmult, újra az áthathatatlan titok áll őrt a természet' derült keble elött.

A helyett hogy a müvelődés boldogságot árasztana ránk, egy borzasztó jövendővel fenyeget; mi ennek oka? hol rejlik kulcsa e csaknem elkerülhetlen szerencsétlenségnek? kérdezi önkénytelenül az ember, és nem tud rá felelni. Ez is épen olyan mint a fatum, szinte hinnünk kell, hogy el nem kerülhetjük. Amaz emberek' sorába, kikre mindig csak viszály és szerencsétlenség száll, a müvelődés és tudomány sem hozhat boldogságot, s igazán el kell szomorodnunk, ha a jövendőbe nézünk, mert ezen szerencsétlenek napról napra szaporodnak, s róluk senki sem gondoskodik.

Ha részletesebben gondolkozunk felőle, mi e nagy különbségnek oka az emberek közt, s mi teszi egy részét boldoggá, más részét boldogtalanná, ha mondom részletesebben és csupán a szivet követve, az ész s a vallás' vigasza nélkül gondolkozunk felőle, oly igazságtalan osztályozásra bukkanunk, mely képes elvezetni tévutakra is az emberi gyarló szivet, és mert a nagyobb rész mai világban ezen oldalról szokta fölvenni a dolgot, innen következnek ama ferdeségek, melyek a communismushoz és a fenálló rend' felbontásához vezeték az elámított részt, s ezen különös felfordult világból nekünk is jutott valami.

Igaz hogy a születés a gazdag szülők' gyermekeit oly fokára helyezi az önállóságnak, melyet a szegény szülők' gyermeke é-

jet és napot egyesítve verejtékes munkájával soha vagy ritkán tud elérni, de ez igy volt világ' kezdetétől mostanig, ezért zugolódnunk nem lehet, épen ugy mint a kis patak, ha meglátja a felséges Dunát, nem zugolódhatik kicsinysége ellen, a Duna is a patakok és folyamok által lett nagygyá, az emberi társaság is a gazdagok és szegények által tartathatik föl.

Az ember mindig és szakadatlanul, lételének első pillanata óta a szenvedések és küzdelmek' játékszere volt. Gazdag és szegénynek megvannak szenvedései, s a szent irás' szavai szerint verejtékes munkával kell kenyerünket keresnünk. És ezt nem csak egyesek, de a nemzetekről is el lehet mondani, s az ugyszólván természeti ösztöne az emberiségnek, hogy jóllét után törekszik, és önfentartásáról gondoskodik, sőt ez kötelessége is, mert ki önfentartásán és jobblétrei jutásán nem munkálkodik, az eltesped és meghal idő elött.

Az ember természeti állapotjából, hol az erősebb szabta a gyöngébbre a törvényt, csak azért lépett ki, hogy polgári társaságban a mindenkit fedező törvények' pajzsa alatt egy szent czélra egyesüljön; a durva erő alá lön vetve az észnek, hogy az emberi méltóság és önbecsérzet a müvelődés' jótékony befolyása alatt fényt, nagyságot, dicsőséget és boldogságot áraszszon az emberiségre; s igy született a haza, melyben személybátorság vagy széles értelemben közbátorság, mely lelke a polgári társaságnak, őrködik a polgárok' élete és vagyona fölött. A haza tehát azon ország, mely egy koronás fő alatt személy és vagyonbátorságot ad törvények' biztositéka mellett a polgároknak, s a költővel szólva

„Ez éltetöd, s ha elbukál
Hantjaval ez takar. —
— — — — — —
A nagy világon e kivül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors' keze,
Itt élned halnod kell.“

A haza' szent neve egy családdá forraszt össze milliókat; de jaj a hazának, ha e milliók közt az önzés és szenvedélyek' ördögei járkálnak és konkolyt vetnek a tiszta buza közé. Vigyázzatok, az önzés és vak szenvedélyek' ördögei fölriasztattak a pokol' nyirkos fenekéről, hogy konkolyt vessenek a tiszta buza közé!

A haza' szent neve hajdan a milliókat tettekre buzdítá, most másképen van, az önérdek fölemelte fejét, s a milliók' nagyobb része lábaihoz borult.

Mondom különös időket élünk.

Ha jelenünket a multtal összehasonlítjuk, s szenvedéseinkre visszagondolunk, ha megnézzük e sebekkel megrakott nemzettestet, mely nemrég csaknem végvonaglásokban hevert, s lethargicus álom fogta be szemeit, ha mindezt megtekintjük és megnézzük jelenünket, önkénytelenül merül fel ezen kérdés kebelünkben: mit akarhat velünk a végzés?

Száz évvel ezelött borzasztó volt Europának vége. Keleten hirtelen óriássá nőtt, de minden belorganismust nélkülöző kényuralom' halványuló képe mutatja egy század' történeteit; mutatja, hogy a despotismus saját magát emészti meg; északon szinte közel hozzánk egy óriásszellemü fejdelem' müve, az anarchia által szaggatott Lengyelország küzködött, most nincs többé! — délen egy hajdan világuralkodó dicső nép' holtteteme, melyen a dogek, tizek, pdesták és más kényurak tomboltak, most a jogait követelő nép által koporsóba tétetik; nyugaton az iberiai félszigeten balkormányzás és vakhit' befolyása által állati durvaságra és iszonyu szegénységre juttatott nép, mely hajdan büszke volt, vivja jogait; Francziaországban XIV-d. Lajos' gondatlansága Richelieu és Mazarin' politikája miatt felbomlásnak indult társaság' aristocratiájában a tulmüveltség, igazabban álmüveltség, népében pedig a pauperismus és elkeseredés' minden szörnyeivel, egy borzasztó véres catastrophhoz készül, melyet el nem kerülhetett, és mely egy világrendítő forradalomban tört ki; most nagy és boldog. Albion, mely nagyszerü találmányaival meg-

homályosított minden nemzetet, mely minden elementumnak ura, példát mutat nagyságban a világnak; és honunkban mentül tovább terjed a müvelödés, annál érezhetöbben terjed a pauperismus és proletariatus, csak minket sujtol a végzés, csak miránk nem hozhatott a müvelödés és polgárosodás boldogságot és jobblétet. Mi ennek oka? mikor vétkeztünk annyit, hogy igy sujtol az Isten' keze.

Talán ott kereshetjük okát, mert sokáig aludtunk, és nyakraföre ébreszténk föl bennünket, s most féléberségünkben nem tudjuk, mit csinálunk. Mi mindazt, miben elmaradánk, egyszerre szeretnök felépíteni, de nem kapunk annyi napszámost, mennyire szükségünk volna, s ha épitünk is, csak félig épithetünk.

Nálunk a napról napra növekedö proletariatus és annak munkahiánya valóban szomorító. Minden nemzetnél rendezve van a törvénykezési mód, csak nálunk és a szomszéd barbar nemzeteknél nem, mindenütt el lehet a tudomány után élni, csak nálunk nem; vajjon nem szomorító dolgok-e ezek? Az egész világ kibontakozott a feudalismus' bilincseiböl, és nem sokat ad a születési aristocratiára; nálunk az iparüzö, a mesterember, kinek tehetsége és módja van gyermekeit iskolába járatni, elvonja azt a földmivelés vagy mesterségek' tanulásától és téns ügyvéd urat, vagy fötisztelendö urat, vagy doctor urat képeztet belöle, igy lesz aztán annyi tanult proletárius, ki a becsületes atya' verejtékkel szerzett vagyonát mint tekintetes ur elpazarolja, hogy mint koldus heréje legyen a társadalomnak, melyet erkölcstelensége által megmételyez. Másutt a tudományos osztályok áldásai a státusnak, nálunk rendezetlen állapotjokban átkai.

Nézzük meg csak egyelöre a rendezésre váró ügyvédi kart. Ügyvédre mindig szükség volt, az ügyvédnek tökésített öröksége az oklevél, csakhogy ha kezébe adták, nem gondolnak többé vele, éljen el belöle a mint tud.

Vessük fel törvénykönyveinket, van-e azokban csak egy is, mely körülirja jogait és kötelességeit azon ponttól kezdve, midön oklevelét kezébe veszi, és föllép az élet' szinpadára, és mely munkadíját meghatározva bizonyos élelmet adjon neki, mint másutt. A törvények csak a királyi ügynök vagy koronaügyvédről szólanak, mert a tiszti ügyész is, ki azon ügyekben, melyek a megye és más tiszti hatóságok' körébe tartoznak, vagy a közönséget tárgyazzák, csak a királyi ügynök' helyét pótolja. — Igaz ugyan, hogy az 1836 : 13. t. cz. által tér nyittatott az ügyvédi karnak a tiszti ügyészt kipótolni, de csak némi részben, ez azonban csak egy nagyon kis lépés a reformhoz, mely köz és magános jogállapotunkban szükségkép bekövetkezett, ez csak ujjmutatás arra, hogy az összes ügyvédi kar' reformját akarja a nemzet és kormány.

Igaz hogy a törvény ugyan nem állított sorozatot a korona- vagy királyi ügynök, a tiszti ügyész s a közügyvédek között, mert jog' tekintetében ügyvéd, legyen az bármilyen czimü, csak az lehet, ki közhatóság által megvizsgált és esküvel köteleztetett; de a gyakorlat, mi nálunk törvény' erejével bir, meghozta a különbséget, haszon nélkül.

Az ügyvéd mint honoratior a nemesi jogok' gyakorlatában van, királyi adományt azonban csak szigoru körülirások mellett nyerhet. Ugy látszik a magyar törvényhozás föltételezi az ügyvédnél, hogy jómódu ember legyen, mert igy szól : az ügyvédek tartoznak a fölvállalt ügyet jó lélekkel vinni, nem szabad a per' hanyadrészéről avvagy valamely nyereségi részről, rendkivüli jutalmazásról a perbeli győzelem' esetére egyezkedniök, mert a biró' tiszte az ügyvéd' díját, ügyességének s fölvállalt munkájának tekintetbe vételével lelkismeretesen megszabni. Igen szép szavak, és két háromheti munkáért, szaladgálásért és mindenfélékért itél sokszor a biró az ügyvédnek munkadíjul 3—4 pftot! — Bizony bizony mondom nektek, átok a diploma Magyarországon. — O ügy-

*

védi reform, — de nem ugy mint némelyek akarják, kik czéhet csinálnának belőle, — o törvénykezési reform jöjön el a te országod, — és válts meg a semmit nem tevés' veszedelmes hinárjából egy igen szép összeg életrevaló embert, kik mint az elkárhozottak fogcsikorgatva és jajgatva élik át nyomoru éltüket.

Nálunk három osztályba van sorozva az ügyvédi kar, de ez sem törvény által, hanem csak ugy magunk által. A királyi ügynök azonkivül, hogy erkölcsi személyt teszen, a királyi táblánál ül, sok más kiváltságokkal bir, ő királyi tisztviselő, s rendes fizetést huz. A tiszti ügyész ugyan kiegészítő része a magistratusnak, és fizetést is huz, de nem erkölcsi személy. A közügyvédnek nincs bizonyos hatásköre, ő független és magánügyeket folytat, és ebből él. Az említett két első osztály azonban minden megszorítás nélkül élhet az ügyvédi hivatallal, s a királyi és közügyeken kivül, mindamellett is, hogy ezekért rendes fizetést huz, melyből megélhetne, folytathat magánügyeket is a harmadik osztály' nagy kárára és hátramaradására. A legutóbbi időkben a törvényhozás még egy osztályát idézte elő az ügyvédeknek, s ezek a váltóügyvédek, egyébiránt csak olyanokból válhatnak, kik már oklevelesek.

A Hazai Rejtelmek' IX-d. füzetében sok oly leleplezett alávalóság áll, miknek olvasása után borsódzik az ember' háta az ügyvédi elvetemültségen, de azt a regényirónak meg lehet engedni, a történetiró nem élhetne talán velük. Azonban annyi igaz, hogy az 1840 : 15. t. cz. által hazánkban nagyon elősegíttetett az uzsora, de hiszen saját kárán tanul a magyar, és azokon okulni nem szégyen, és ha magunk nem, majd segít rajtunk az Isten, ki csodálatosan őrködött eddig is fölöttünk.

Miként aljasulhatott el néhány év alatt az érzés e hazában annyira, hogy a nemtelen uzsorának sikerült annyi áldozatot hálójába keríteni? ezt megfejteni csaknem lehetlenség. Tudunk egyébiránt esetet, hol a könnyenhivő ügyvéd volt köpenyeg az uzsora' nyakában, igy aztán természetes, hogy az ügyvédi névre nem igen nagy fény háromolhatott. Tudunk esetet, hol az ügyvédi névvel sokan visszaélve, — vagy kik ügyvédek sem voltak — mindenféle alávalóságot követtek el; s a könnyenhivő közönség az ügyvédet sujtá és bünteté megvetéssel.

Nem czélom itt az ügyvédi kar' kritikai historiáját megirni, vagy a cathegoriák' tárgyalásába belebocsátkozni, vagy azon becsülésből, mely részünkre még a közönségnél megmaradt, csak egy mákszemnyit is levonni, mert soha sem örültem senki' baján, de annyit mennyit elmondtam, ugy hiszem elmondhattam a nélkül, hogy valakit sértettem volna. Szerencsétlen állását az ügyvédi karnak tagadni nem lehet, és a közönség előtt nem is titok, itt reform kell, de annyit előre is mondhatok, hogy mig törvénykezési modorunk ilyen marad, milyen most, minden ügyvédi reform haszontalan foltozás lesz, melynek káros következései előbbutóbb be fognak következni; véleményem szerint az ügyvédi reform a törvénykezési reformmal összekötendő, s kissé több figyelmet igényel, mint némelyek gondolják.

Azonban menjünk tovább, s ha tisztelt olvasóimnak tetszeni fog, nézzük meg a proletáriust, s szóljunk egypár szót a magyar proletáriusokról, s most kérem néhány tisztelt barátimat, s azok közől kivált azon egy barátomat, ki azt kérdezte tőlem „hogy mi és ki az a proletárius“ hallgassa meg szavaimat, talán szerencsés lehetek magas tetszését megnyerhetni. — Erről azonban jövő levelemben, s miután engedelmet kérnék hosszas hallgatásomért, minek oka nem magam valék, tisztelettel maradok a viszonlátásig a ki voltam, s részvét és figyelemért esdeklem.

(Folytattatik.)

Érzeménylombok.

XIV.

Midőn a nap nyugodni távozik,
Az ég harmatkönyekkel áldozik,
S melylyel behinté az égboltokat,
Emléke még a lángban megmarad.
A szívemlék fölöttünk meddig áll,
Ha majd lelkünk' sugára égbe száll!

XV.

Mi szép vagy este kéklő Balaton!
Merengve ülök csendes partodon.
Ilyen valál, a midőn hallgatád
A gyermekélet' vig bölcsödalát?
Az ég rád hinti csillagmosolyát,
(Tán megszerette tükrödben magát)
Mint multakon az ösemlékezet,
A hold evez ringó habod felett.
Szép vagy, ha bék ül rajtad ünnepet,
Szép, hogyha vész metszé föl kebledet,
Az emberszív ha egyszer megreped,
Egypár könynél nem nyerhet egyebet.
Ha boldogság vagy, ugy cseppig kihajtlak,
Mióta élek, szüntelen sohajtlak;
O nem! — tebenned a sok fájdalom van,
Melyet tört szívvel éltemben kisírtam.

KARÁD.

Álom és való.

(Folytatás.)

IV.

Egy városhoz közeledtem.

Első tekintetre azon vágy ébredt föl városi életunt keblemben, miszerint e helyet elkerüljem. De csakhamar eszembe jutott, hogy van sok, vagy bizonyosan több kevesebb különbség egy és más, különösen nagyobb és kisebb, nevezetesen pedig egy és más országi városok' élete közt; másfelől remélvén itt is, már csak a most említett különbségnél fogva is tapasztalási vágyamnak anyagot találhatni, — a kis belküzdés' legyőzése után egyenesen a városnak vevém utamat.

Már első beléptemkor e városba vevém észre, hogy itt különös nyugalom honol, a fővárosban megunt szünteleni zsibongást itt legkevesbbé sem találtam.

Ismeretségeket kötni: volt az első ötlet, melyre e városban jutottam.

A tudomány' kedvelője levén, elsőben is a tudományos emberekkel jöni érintkezésbe: lett föltételem. — Ez eszmét csak rövid ideig sem hagyám valósítlanul, a halogatásban nem levén a fölvilágosodtnak hiresztelt világ' majmolója. S aztán szabad akaratomból, s nem is kötelességből működtem.

Tehát kérdezősködtem tudós férfiak után. Egy kicsi, alacson s elhagyott állapotu épülethez utasíttattam. Ezen nem ütköztem meg, a tudós embereknek fényüzés s divat' tekintetében egykedvüségüket jól ismerve; tudva, hogy ezeknek külsejét pongyola egyszerüség jellemzi. Ez épület, mely kivül oly rondának látszott, kebelében a város és vidék' legbölcsebb emberét rejté.

Fogadtatásom egyszerü, de szives volt, kivált miután látogatásom' czélját tudatám. — Első tekintetre ráismertem e jó urban a szobatudósra, ki meggörbedt, sovány termetével számos évek' tizedéről látszék tanuskodni, ámbár még igen koros nem volt. Szobáit, melyeket egyszerü- s izléstelenség jellemzettenek, könyvtárnak vélém első tekintetre, mert butorzatuk csak a legszükségesbekre vonatkozott. Hogy nő a háznál nincs, azonnal gyaníthatám.

Rövid bevezető szóváltás után, czélomat annál előbb elérni ohajtván, a tudós' élete s sorsával mikénti megelégedése felől kezdék tudakozódni.

— Ön valószínüleg boldog lehet tudományában — mondám — sokan dicsőitik, neve halhatatlanságot vivott ki, — s kell-e e szellemi élvezetből eredő boldogságnál több!? Hát még — folytatám — hát még azon édes öntudat, hogy ön tudós vizsgálódásai s bölcsesége által a kor' fölvilágosodottságát s haladását, az erkölcsök' javitását stb mozditja elő, mily boldogitó érzést eredményezhet!?

— Hm! — kezde ő szólani mosolyogva, — hm! önnek mint veszem észre igen kevés, tán csupa levegő is elég a boldogságra! De én másképp vélekedem. Jusson csak eszé-

be barátom, hogy nem csupán szellemiek vagyunk, s annál kevesbbé merő szellemek. — Igaz, hogy miket ön elősorolt, s oly igen nagyoknak vél, megvannak némely részben .. de újolag figyelmessé teszem önt arra, hogy anyagiak is vagyunk a lélek mellett! — Én önnel kezet tökéletes megegyezéssel nem foghatok!

Tapasztalhatta barátom uram utazásában, ezer helyen is, hogy az ember' élete e földön nyomoru tengődés s folytonos gázolás a szenvedések' tengerében .. merő gyötrődés! — S ez alól a születés sem tesz kivételt. A születés legfölebb változatosságot idéz elő, mely szerint különb osztályrészeknek vegyes és különb minőségben juttat a nyomoruság s szenvedésből, pórnak ugy mint fejedelmeknek. Ez az emberiség' közsorsa a földön! De e mellett, mintegy a közös szenvedés' sulyát enyhitendő, egy kört alkotott a kettős lényegü ember' számára a természet, melyben az élet' üröme közé édesség vegyül. E kört röviden családi életnek nevezzük. — E nemét az élet' boldogságának a kaján sors tőlem megtagadá. S most, gondolkozásom' e módjából itélje ön éltem' boldogságát, s kérdem, megmarad-e előbbi dicsérete mellett?

— S én viszont kérdem, — válaszolám — mi tiltja vagy tilthatná vágyainak e részbeni teljesültét, miután ez mindenkinek saját szabad önkényétől függ?

— Sok, barátom uram! — felelé a bölcs — igen, igen sok! Épen az, mit ön előbb boldogságnak talált nevezni. Barátom! ön hihetőleg ismeri korunk' anyagi osztályának igényeit. Magas születés, rang és — birtok! ezek urai a világnak, ezek azon pontok, melyek felé, kivált ha együtt vannak, irányozvák szüntelen amannak szemei. Mindenben, csak ebben nem létesül változat korunkban; s midőn a kor' szelleme jót roszat egyaránt fölforgatva — újit, ettől elállani nem akar, nem bir. — S most vegye barátom tekintetbe, hogy én ezekkel, sőt kis ismereteimnél egyébbel épen nem birok! S ezzel bukik minden, mi engemet, mint családatyát boldogitani képes lenne. — Igaz, uram, mit előbb állitott, hogy tiszteletem van sokak előtt, — s én még csak azt adom hozzá, hogy vannak emberek, kik midőn müveimet istenitik, gyalázatuknak tartanák, velem nyilvános helyen szóváltási érintkezésbe jöni! — Azonban, mellőzve ezt, igaz, hogy becsületem nagyrészt mindenek előtt van, kik elfogulatlan józansággal itélnek, de barátom! most házasságról szólunk, s azt ne feledjük, hogy korunkban a bölcseségnek s tudománynak ehhez kevés közc van! Itt külsőség, anyag és akármi inkább, mint szellemi tulajdon a vezérfonal; mint már mondám, kincs, magas rang és külalak, — ezek nyomnak a mérlegben. Én ezeket — a sors igy hozván magával — a szó' valódi értelmében nélkülözöm. — S még ez nem mind! — Ha ismeri ön müveimet, tudhatja, mi szigoru erkölcsbiró vagyok, langyosság s indifferentisticus külszinezettel meg nem elégedve. Ez nekem sok helyen méltánylatot szerez, de ott, hol épen lennie kell, ha házasságról szólunk: rendszerem hatalmas ellenekre talál; ezért kerülnöm kell a helyeket, hol a jövendő családi boldogság' alapját lehetne megvetni; s én kerülöm a társaságokat, nem mintha embergyülölő lennék, de mivel tudom, hogy személyem ott szálka az ifju nemzedék' szemében. — Nevem ily helyeken ‚különcz' epithetonnal emlittetik, s ez aztán bajosan juttatja az embert kedvességre! — Röviden szólva: én a női világ' kedvencze nem vagyok, s ezért kétlem, hogy találkoznék kedvem szerinti nő a felsőbb körökben, ki életét az enyémhez füzni késznek nyilatkoznék. — Aztán tegyük, hogy elérném ohajtásomat, — mi fölötte merész tétel, — hová lenne azon méltánylat, melyet most a szellemet anyagiaknál többre becsülő emberektől nyerek? mily nagy csorba ejtődnék tekintélyemen, melylyel most a komolyabb világ előtt birok! pedig barátom! minden vágyaim mellett is, inkább kivánok a higgadt emberiség, mint a nők' barátja lenni. — És azon idő, melyet most tudós vizsgálódásoknak szentelek, mi

igen veszélyeztetve lenne lépésem által!

S most itéljen barátom! ha nem kínos egy helyzet-e ez, két nagy tűz közé szoríttatni!? O, ha e kettőt egymás' sérelme nélkül egyesíteni lehetne! mi boldog lennék akkor a földön, holott igy elég szerencsétlennek kell magam' vallanom!

Ismét elegendő okom volt fájdalmas érzésekbe merülni az oly boldognak vélt tudós fölött. — Tanácslám, kisértené meg teljesítni vágyait, s a két megférhetlennek vélt elemet összeolvasztani; arczára, zsebére, félkopasz fejére, s innét zsebére mutatott, és keserüen mosolygott.

Értettem a néma jeleket, és szomorodottan távoztam a tudóstól. Az előbbi czikkben említett földesur jutott eszembe, s — egy tapasztalással többet birva — vigasztalódtam.

V.

Mintegy véletlenül történt, hogy bizonyos napon egy szép épület' falai közé tévedtem.

Tudtomra adatván megértettem, hogy e házban egy magas rangu ur lakik, ki családjának a legrégibb törzsökböli származása, mély tudományos belátása, dusgazdag vagyona s hivatali rangja által, elsőbb férfiai közt áll e tartománynak.

Itt valahára csak fogok akadni elégedett életre, gondolám, és haladék tartózkodás nélkül föl a lépcsőzeten. — Megtevém első látogatásomat. — Többi közt csak ezt emelem ki, miszerint ez ur, elősorolt boldogító körülményei mellett a város' legbecsületesb s minden tekintetben legjelesb asszonyát birá nőül.

Teljes elégüléssel távoztam első látogatásom után e házból. De nem is volt okom, csak legkisebb árnyékát is gondolnom e pár embernél az elégedetlenségnek, sőt minden szóból az ellenkezőt, s édes boldogságot véltem kiérteni; ámbár nem tagadhatom, voltak perczek, melyekben ugy látszék előttem, mintha ez emberek' arczán buslakodást s fájdalom' nemét viselő vonásokat födöztek volna föl éles szemeim. Azonban mi sincs természetesebb, mint a csalódás.

Egykor, meghivatásom' következtében ismét meglátogatám az uraságot. Estebédnél ültünk, az ur, szép neje és én. Egy szolga lépett be, s kis iratkát nyujta az urnak. Egy közeli rokon újonszületett fiának keresztségi ünnepélyére hivá meg az uraságot. Gondolám, e hír rokonérzet szülte vidámságot s örvendezést fog eredményezni. Csalatkoztam.

A társalgás komor szinezetet kezde ölteni, minő a halottas lakomákat szokta jellemezni; s most gyanítanom kelle, hogy itt csakugyan kell valaminek lenni, mi búfelleget von ez emberek' boldogsága' egére. Kiváltá buslakodásba elmerült nő' viseletében volt valami, mit nem valék képes magamnak megfejteni. — A bizalom, melyben részesíttettem e háznál, merészséget kölcsönze, kételyem' fölvilágosítására egy kérdést koczkáztatni. — A meghivólevélből következendeni vélt öröm' ellentétének tapasztalását s e fölötti csodálkozásomat tevém kérdésem' ürügyéül.

— Oh, mi fölötte boldogtalanok vagyunk! — válaszolá a nő — én igenigen szerencsétlennek, a nők' legboldogtalanabbjának érzem magam'! A gondviselés minden áldásait ránk ömleszté, — csak egyet, legboldogítóbbat megtagadott. Házasságunk gyümölcstelen! s igy, mi azt boldoggá tehetné teljes mértékben, hiányzik! — Könyek csillogtak gyönyörü szemeiben.

Néhány vigasztaló szót rebegtem, őszintén részvevő keblem' sugallatából.

— Fogadja barátom köszönetünket részvéteért! — szóla a férj — de ez szerencsétlenségünkön segítni nem képes. A mi hiányunk igen nagy! — Ős törzsök' nevét viselő születési dicsőségem van, rangom, dus birtokom, mindenem van: és nincs, ki ezeket örökölje, nincs utódom! — Lenne fiam! s boldogul tölteném éltemet!

Tehát nincs többé boldogság a földön, — gondolám e csalódásomban, — nincs boldogság, melyhez keserüség nem járulna! — Valóban rokonérzettel voltam e család iránt, s részt vevék szomoruságában. Vigasztalást ü-

gyekvém nyujtani a jövő' reményeiből. Ez kissé segített, bár a találmány új nem volt!

VI.

Hosszabb utazásom után, melynek részleteit közölni nem szándokom, ismét egy városba jutottam. Itt is, valamint mindenütt, első föladatul tüzém ki, minél több ismeretségeket kötni. Minél tovább utaztam ugyanis, annál világosabban vevém észre, hogy az emberek' életében a külszin és belső valóság közt igen nagy különbség honol; s midőn kivül fényben tündököl a társas élet, e fény nem egyéb, mint puszta külmáz, mely a benső rothadást elleplezi az emberek' szemei elől. Tehát nem elégedtem meg a külszin' ismeretével: beebb az élet' rejtekeibe hatni, s az emberek' életviszonyainak belszerkezetét kiismerni: ez lett czélja vizsgálódásimnak.

Innen eredt, hogy én, mintegy félrevetve a kor' álszerénykedését, mely igen sok esetben tudatlanság s kétségben hagyja az embert, az emberek s családok' benső működéseit vevém figyelembe, s nem annyira nyilt helyeken, mint inkább családi életükben, házaikban törekvém megfordulni.

Első, kivel e városban megismerkedni szerencsém jutott, egy tudományos férfi, egy tudós volt, kit — a különben ifju és jeles külsejü embert — különösen müveltsége miatt első tekintetre megkedveltem.

Lakját tisztaság, rend és izlés jellemzé, s csak az lett előttem feltünő, hogy minden egyszerüségre, s nem csak nem gazdagságra, hanem majdnem tulzott takarékosságra mutatott. — Később tudám meg, hogy a tudós, grófi család' ivadéka, s ez ellentétben látszott lenni a szegényes egyszerüséggel. Azonban vigasztalt a gondolat, hogy ez ember tudós, mihez a világ' pazar fényüzésének majmolása nem látszék előttem illeni. — De nőtt csodálkozásom, midőn tudtomra esett, hogy a gróf tudós — házassági frigyben él. — Grófi név, — gondolám — nő és egyszerü élet! ez nem férhet meg könnyü módon egymással. Nem birtam e hármat összegyeztetni!

Máskor ismét meglátogatám a tudóst, a talány' megfejtéséhez jutni igen ohajtván. — A nő, ki különben külsejére nézve nem vala a mindennapiságon fölül: igen tudományosan müvelt személyként tünt föl előttem. Tudós és tudósnő! ez némikép kulcsát juttatá kezembe a rejtvénynek.

Sétálni indultam a tudós háziurral.

Dicsérni kezdém sorsát, nem annyira állításom' igazsága felöli meggyőződésből, mint inkább azért, hogy ez által a valót kipuhatoljam. — Tervem elsült; mert a tudós, talán észrevéve czélzásomat, megkezdé életrajza' rövid előterjesztését s inkább panaszlását, melynél egyebet nem is remélettem.

— Én — ugymond — nagy családból születtem, s e következmény engem boldoggá tenni képes volt. Neveltetésem egy öreg bölcsre volt bízva, ki — mint mondani szereté — lángelmét fedezett föl bennem, s e végből tudóst akart belőlem készíteni.

Még ez nem ártott volna életem' boldogítására; mert a tulzást, melyet ez átalakitásban nevelőm elkövetett, tudtam volna idővel kijavítni. S nem tagadhatom, volt idő, mikor elégedetten éltem, s csak később vevém észre, hogy egy hiány volt még boldogságomhoz. Ezt vágytam betölteni.

Elmémbe ötlött tudniillik egy időben, szert tenni a boldogság' azon nemére, mely felől oly sokat hallottam és olvastam; jólehet élénken emlékeztem, mint roszalá, mily kellemetlen szinben festeni törekvék, s az e tárgy iránti természetszerü hajlamomat megtompítni s lerontani ügyekvék ősz filozof nevelőm. S talán ez nem volt baltörekvés, ha követém vala! —

(Folytattatik.)

EMBERKÉNYI SÁNDOR.

KÖRMÖCZ [1].

Körmöcz Bars vármegyének éjszaki szélén egy gyönyörü, különféle magasságu hegyek közé szorult völgyben terül szét. Eredetéről bizonyost állítani nem lehet. Ha a hagyományok' csalóka állításaiu megnyugszunk, építését a 7-dik században a szászoknak tulajdonítandjuk. Bizonyosb az, hogy már sz. István alatt virágzó hely volt. Szabad kir. várossá pedig 1100-dik évben Kálmán alatt lett. Azon sulyos viszontagságok között, melyeket Körmöcznek szenvedni kelletett, legelső a miről tudunk az, hogy II. András jeruzsalemi táborozása következtében sok javakat a zsidók' kezeibe adott, mi által a többi közt Körmöcz is a fukar zsidók' bányászati kormánya alá kerülvén, ezektől tömérdek sanyarokat kellett eltürnie. Nem is szabadult még ki e bajából, midőn 1242. a tatárok által honunk átalánosan pusztíttatván, végelpusztulástól kellett remegnie, mihez valóban nem is sok hiányzott.

1278. ismét tüzvész, öldöklés és ragadozás' résztvevő tere volt. De honunk' virágzását annyira előmozdító Robert Károlynál végre Körmöcz is figyelembe jövén, ez 1328. évben a városnak újolag több szép szabadalmakat és javakat ajándékozott.

Bekövetkezvén ezután nem sokára a husziták' dulongása: 1428-tól 1433-ig temérdek öldökléseket és pusztításokat szenvedett. 1442-ben pedig a tatárokéhoz hasonló rablásokban részesült. Ehhez járult a következő évben egy földrengés, mely ismét iszonyu károkat okozott.

A mohácsi vész után az átok' viharos napjai honunkra is rá nehezülvén, ezen zavargós időszakban Körmöczöt is a török félhold 1526-tól majdnem Buda' visszavételeig sarczolá. Ehhez járult 1560-ban egy pusztító tüzvész, mely a város' épületeinek nagy részét, — és 1570-ben az éhség és dögvész, mely lakosait majdnem végkép elpusztítá. Erre következtek ismét a belvillongások' emésztő lángjai. 1605-től majdnem 1624-ig Bocskay és Bethlen' zendülései. 1644-től 1657-ig Rákóczy György, és a török zsarolta. Tagadhatatlan azonban, hogy sokszor a királyi városok is megfelejtkezvén állásukról és a jogról, törvénytelen és igazságtalan kihágásokra fakadtak, miknek hangos tanuságaul állanak most is törvénykönyveinkben az 1608, k. c. 13. 1609, 44. 1635, 21. és 1647, 78. t. czikkek, melyekből kiviláglik, hogy azon időkben a sz. kir. és bányavárosokban — kivált a felső magyarországiakban — a német elem uralkodván, hivatalt magyar, vagy másajku nem viselhetett, sőt házat sem birhatott stb. Ilyenszerü vádba esett 1649. Körmöcz is, nem akarván megengedni zombori Lippay György esztergami érsek elsődnek, hogy a Wenger Mihály helybeli polgártól megvett házat birhassa, miről azután ezen évi 23. orsz. t. czikkely rendelkezett.

Sokat szenvedett Körmöcz Tököly Imre békétlen zavargó' támadásaiban is. Ezen villongásnak alkalmasint csillapító szereül szolgált némileg azon engedmény, mely az 1685, 26. t. czikkben több községekre kiterjesztve Körmöczöt is érdekelte, — megengedtetvén általa e városban az ágost. és helv. vallásuaknak is vallásaiknak szabad gyakorlatára szolgáló templom és tanodák' építtetése.

A töröknek honunkbóli kiüzetése után alig heverte ki csapásait Körmöcz, midőn 1705. ismét II. Rákóczy Ferencz' háborgó zaklatásait kellett szenvednie. — 1751-ben Ferencz, 1764 és 1777-ben pedig József császár, és más kir. herczegek látogaták meg Körmöczöt, emlékpénzzel örökíttetvén meg e megtiszteltetés. — 1771-ben roppant szélvész rongálta; 1777-ben pedig nagy tüzvész pusztítá e várost. — 1822-ben ismét magas vendégei voltak, boldogult dicső József nádorunk nejével együtt.

Körmöcz jelenleg több külvárosból áll. A belvárosban a várral együtt csak 36 ház van, és ez kettős kőfallal van várszerüleg bekerítve. A kerítésnek három kapuja van. A külvárosokban van 584. ház, összesen tehát 620. — Templom kápolnákkal együtt van összesen 10. — Első ezek között a város' kath. paroch. pompás egyháza, két magas, rézzel fedett s gazdagon aranyozott toronnyal. E templom még 1557-ben épült, de századonkint, u. m. 1642. és 1769-ben megújíttatott, és igy kegyeletes régiségéből sokat elvesztett. — Sokkal jelesb ennél, s meghatóbb mohos idoma által a várban levő sz. Katalin temploma, mely ó goth stilben épült, és jeles záloga a kegyeletes őszidőnek. — A várban van a sz. András' kápolnája is. — A sz. ferenczi szerzetesek' egyházát a lorettokápolnával együtt, és zárdájokat, Lippay primás alapítá még 1634-ben. — A városi egyik kórháznak szinte van temploma, mely sz. Erzsébetről neveztetik. Ez még Szelepcsényi György által alapíttatott, de Széchenyi György megújíttatta. Meglehetős csinos egyházuk van az ágostai vallásuaknak is. — Ezeken kivül még a kalvária hegyi, és sz. István és Anna kápolnák vannak. — Jelesebb középületek ezekután a tanácsház, kir kamara, érczválasztó, pénzverőház, bányaitélőszék, a primási palota, és a bányászi kóroda.

[1] G. Fejér Codex diplom. Corpus Juris — Bel M. — Vályi. — Fényes stb.

Körmöcz több közhatóság és intézetnek lakhelye. Jelesül a városi tanácson kivül van benne bányászi törvényszék, pénzverő, bányászigazgató, erdőszségi kir. hivatalokkal. Van négy kórháza. Kettő bányai, és ezek közől egyik királyi bányászkórház a szegényebb hevérek' számára; — kettő polgári: egyik sz. Erzsébeth, másik sz. Józsefhez czimezve, melynek ajtai az elszegényült polgároknak nyitvák. — Mi a tudományos és nevelő intézeteket illeti, van a kegyes iskolarendi szerzeteseknek kir. nagyobb gymnasiumjok. Ehhez vezető eszközül szolgál egy nemzeti elemi iskola. — Van leánynöveldéje is, melybe távolabb vidékről is jönek nevendékek a német nyelv' megtanulása végett.

Áttérünk már az oly hires körmöczi bányákra. Gazdag arany és ezüst erekkel birnak ezek, sőt gyakran bennük egyéb ásvány és drága kövek is lelhetők. Legbővebb érczerekkel bir mindazáltal a sz. Katalin nevü, melynek ürege annyira feltünő, hogy annak megszemlélése valóban mindenkinek ajánlható. S ámbár pedig a körmöczi bányák nagyobb részt a városhoz közel fekszenek, mindazáltal még a várost környező helységnek területe is majdnem mind bányákon áll, s azért ez gyakorta tetemesb süppedéseket is okoz. Körmöcznek bányái azonban hajdanta jövedelmezőbbek voltak, mit mindazáltal nem a mivelésnek fokmérőjeül, mint inkább a kimeríthetőség, s az erek' különféleségének tanuságául kivánunk előhozni. — Tudva van, hogy a mult század' véghuszadában tizenkét év alatt a körmöczi vert arany és ezüst pénz 48 millióra ment, be nem tudva a havonkint Bécsbe az aranymüvesek és sodronyhuzók' számára küldött összeget, mely Fényes' földleirása szerint 11½ márka arany, és 1500 mázsa ezüstnél többre ment. Jelenleg a bányai jövedelem' maximuma 2 mázsa arany, és 14 mázsa ezüstre rug. Mi a bánya' többi terményeit illeti, ez réz, vas, ón és piskolczból áll; de főznek még vitriolt is, évenkint mintegy 400 mázsát. A bányákhoz tartozik még az olvasztóház is, melyben az arany az ezüsttől különválasztatik, ehhez járul még 18 érczzuzó, és mosószín.

Körmöczön verik az ugynevezett körmöczi aranyat is arany rudakból; ez arany K. B. betükkel van megbélyegezve, miáltal megkülönböztetik a másutt verettektől — főleg 1766-tól fogva; most már e jegy csak aranyain látható, mert arany ezüst rudai többnyire Bécsbe a pénztárba vándorolnak.

Körmöcz azelőtt a viznek szükében volt, de segített ezen is az emberi ész' mindenható találékonysága, s az üdvhozó vállalkozás' eszméje teljesítve van a Körmöcz nevü bányapatakban, mely a szomszéd Turócz megyéből nagy fáradság és költség után két mértföldnyi távolságról nehéz sziklás részekről csatornáztatott ide, s most több — közöttük a beszterczei püspök' szép jövedelmü malmát, és a bányák' minden erőmüveit és gépelyeit is szükséges müködésben tartja. Hasonló módon és sikerrel csatornák által nyerik ivóvizüket a vár' lakosai is. A viznyerésben nem kis szolgálatot tesz az ugrókut is.

Mi a város' jövedelmét illeti, az a többin kivül leginkább ennek két uradalmacskájából, u. m. a stubnyai és turcsekiből kerül ki. Áll amaz két falu és három puszta-, emez pedig kilencz majorságból. Ezeknek erdőségeik oly nagyok, hogy belőlük évenkint 40,000 öl fát vágnak ki, minek nagyobb részét a bányakamara veszi meg.

Ha Körmöcznek királyi városi állását s hirét tekintjük, ugy látszik egyelőre nagyobb népességet föltételeznénk, de ismerve jelenlegi állását bányavárosainknak, meg fogunk elégedni a számmal, mely népességét jelenti; van ugyanis 4666 rom. kath. és 746. prot. vallásu, (zsidó itt nem lakhatván) összesen 5412 lakosa, kik többnyire németek, s kivált az alsóbb rendüek tótok. A belvárosban levő 39 ház közől 26 ház' lakosának a régibb időből még azon kiváltsága is van, hogy bort szabadon mérhetnek, miért azonban a bányamivelésben bizonyos mennyiségig résztvenni tartoznak.

A lakosoknak egy hetedrésze bányászattal foglalatoskodik, a többiek kereskedés s leginkább mesterségből élnek, kiválólag pedig legtöbb a rézmives, kolompáros, lakatos, harangöntő, és kés csináló. Vannak kik csipkekészítéssel foglalatoskodnak. Nagy divatban van a méhtenyésztés is. Sokan pedig fuvarozásból élnek. Nem kis mozgalmat okoz Körmöcznek kereskedésében a kőedény-gyár, valamint a pesti kir. egyetemnek itt levő papirosmalma is, melynek készítményéből állítja ki lapjait a Nemzeti ujság és Religio és Nevelés folyóirat is.

Körmöcznek lakosai szorgalmasak és iparkodók, de az alsó néposztályon igen elhatalmasult az égettborivási düh, miáltal lelki, testi törpékké aljasulvák. Mi a nemzetiséget illeti, ugyan a haladásról nagy mozgalmakat nem irhatunk; de mindazáltal — ámbár ragaszkodnak kivált az alsóbbrendüek — anyanyelvükhöz, — azon makacs gyülölet még sincs meg bennük, mi például a selmeczieknek találtatik. A városi társalgás' szelleme népszerü, a felsőbbrendüek német, — igen ritka helyen magyar, a legalsóbbak pedig csupán tót nyelven beszélnek. Egyébiránt Körmöcz is a többi hasonló városok' mind szellemi mind anyagi balállásában sinylik, miből az üdvös reformok tán majd kiemelendik.

KOMORY DÁVID.

PÁRBAJ
mint istenitélet.

Népszínmű 3 felvonásban, 6 szakaszban, népdalokkal, tánczczal.

Irta Szigligeti.

Az Urnak nevét hiába föl ne vedd.
Biblia.

Ki mondja meg nekem, miért n é p színmű ez a n é p s z í n m ű?

Szegény nép! mire kelle jutnia!

Századokig sötétlett feje fölött az elnyomatás' átokfellege; a föld, melyet verejtékével öntözött, számára csak gúnyt, megvetést termett; száraz kenyerét a lebilincselt jogérzet' keserü könysava fűszerezé; birtoktalan volt birtokában, hazátlan hazájában, és az emberjognak keblében rejtező életszikráját önkény oltotta ki. De e nép, hálául ennyi jótéteményért, szent ereklyeként tartogatá számunkra növényéletének nyomoru századai alatt is egyetlen nemzeti kincseinket, fölszedegeté, és megtakargatá gondos gazdaként a nemzetlét' drágagyöngyeit, melyeket bünös kezekkel dobtak el maguktól egykoron, mint tékozló fiak, ama gyöngyök' törvényes örökösei — a n y e l v e t, j e l l e m e t, p o e s i s t! És megőrzé e háromszínü vértet egy jobb jövőnek — jobb jövő' fejében.

Ma már mindez máskép vagyon. A szellemnek villáma széthasítá ama felleget, a mögőle előtörő felvilágosodás' napsugárai annak végfoszlányát is szétkergeték, és melegénél újra lüktet az igazságnak élete. Ama háromszínü vértet létünk' szent palladiumává emelte a nemzetiségnek fölébredt geniusza, és a vértre e szavakat vésé arany köriratul: M i n d n y á j a n e g y e k v a g y u n k a h o n s z e r e l e m b e n.

És e népet, mely miként rágalom miatt eltaszított nő ápolja tiszta keblén gyalázatának osztályos gyermekét, akként ápolá a megvetés' napjaiban ősjellemünknek féltett liljomát, ti e népet — b o h ó c z u l á l l í t j á t o k o d a, kaczagtatni a mulatni vágyó tömeget. — A dalokat, melyek koronkint a népnek szivéből fakadoztak föl, hogy miként vesztett vér a gyuladt szivet, megenyhítsék fájdalmát a kebelnek, melyből buzogtanak — a n é p p o e s i s t arany köritvényül használjátok udvari ármány, uri kalandok, népnek ismeretlen bünszövények' hitvány festményeihez, hogy azokat drágábban adhassátok el.

De Istenemre! a nép nem arravaló, hogy színműszatócsoknak czégérül szolgáljon; költészete szentebb, hogysem a haszonlesés' horgára csalétekül tűznötök szabadna.

Adjatok nekünk valódi népéletet, mutassátok föl a népet multja jelenében, öröme bánatában, szerelme gyülöletében; adjatok drámákat ama népéletből, mely miként csiga önmagába vonulva, századokat tűrt át, búban gazdagon, örömben szegényen; fessetek népi jellemeket, hadd tanuljuk e népet ismerni, szánni, szeretni, becsülni, védni, magunkhoz emelni, és akkor ám írjátok drámáitok fölé, hogy: n é p s z í n m ű. De ne éljetek vissza a nép' nevével, hogy egypár forinttal tömörebbé váljék zsebetek, mert ha a magyar népdalok' egész kötetét beletoldozzátok is müvetekbe, melyek legtöbbnyire ugy illenek oda, mint öszvérhátra bársonynyereg, az azért még sem lesz népszínmű, valamint nem azért, mert egyegy gatyás bohóczot állíttok oda bajazzonak, vagy a színházi személyzetet gyolcsgatyában megbokáztatjátok.

Szigligeti úr' e drámája nem n é p színmű, — ime elmondom annak tartalmát.

Hédervári Hektor, Hédervári Vialka Dienes nagyurnak rokona, egy ép oly gyáva mint feslett és szájas kéjencz, valódi szerelmet vél érezni Baka Brigitta iránt, ki hő érzelmeit eleinte viszonozza, de később keresztüllátván a férfi' aljas jellemén, kiad rajta s Lipolth Demetert boldogítja kezével. E megszégyenítést Hédervári Hektor megboszulandó, a királyi udvarnál, hol Lipolth nejét bemutatá, fennen dicsekvék, miszerint Brigitta' fendicsért erényével nem áll épen oly szigorun a dolog, s hogy ő a menyecskének titkos szerelmi kegyében részesült vala. Mit Lipolth midőn rágalom és hazudságnak nyilatkoztatna, Hédervári két tanu' esküjével bizonyítá be, hogy valót beszélt. Ennek következtében Lipolth Demeter nejét megtagadja s magától mint becstelent eltaszítja. A szerencsétlen nő ártatlanságának öntudatával szivében, és férje szerelmének zálogával szive alatt engedelmeskedék a sötét végzetnek és elrejtőzött az emberek' szemei elől — örökre. Húsz évet élt már magányában és egyetlen öröme még e földön, husz éves fia volt.

És most kezdődik a darab.

Az ifju Sándor' keblében fiatal vér' tüze lángol, és a cselekvés' ösztöne ellenállhatlanná sarkantyuzza vágyát, visszatérni az emberek közé, a mosolygó, reménydus nagy világba. Hiába festi azt elötte anyja a legsötétebb szinekkel, határzata rendületlen, mit anyja látván, többé nem ellenkezik, hanem elhatározza, hogy ő is vele megy, visszatér gyalázata' színhelyére, nem más czélból, mint hogy kieszközölje a királynál fia' számára az őt illető anyai örököt a Bakaféle jószágot. És eddig van az első szakasz.

Történik azonban e közben, hogy a Ba-

*

kajószágot a nagyur Hédervári Vialka Dienes, rokonának Hektornak törvény szerint odaitélte. Hektor embereivel a jószág' elfoglalására megjelenik, de abban a jószág' gondviselését vivő Márton halász és emberei által gátoltatik, ezek a jogtalan végrehajtásnak ellenállván. Épen bot és fejszére kezdett a dolog kerülni, midőn valódi Deus ex machinaként megjelenik az akkori két király II Endre és fia VI Béla, kik is megértvén a dolog mivoltát, ugy találják, mikép e kérdés oly bonyolodott, hogy benne csak Isten hozhat igazságos itéletet, tehát bizzák annak eldöntését istenitéletre, még pedig — párbaj által, mely egy hó mulva Győr alatt fog véghezmenni. — Vége a második szakasznak, melyet a sok dana meg táncz egyébiránt jó hosszura nyujtanak. — A harmadik szakaszban a királyi előteremben vagyunk. A kihallgatás' órája van. Ott van Hédervári Hektor is és többek, midőn jő Brigitta és Sándor, amaz kérlevéllel kezében. A nagyur' rokona valódi hortobágyi betyár tempoban kezdi sértegetni a két idegent, Brigittára sürü fátyola miatt nem ismervén, mely betyártempo a királyi teremben annyira fajul, hogy a nő' jelenlétében épen Brigittávali szerelmi kalandját beszéli el. Brigitta a gyötrelem' tetőpontján. Fia Sándor Hektort hazugnak nyilvánítja, s már párbaj lenne a dologból, ha Sándornak — neve volna. De igy — Hektor nem akart vele megvíni, midőn pedig Hektor még a két tanut is előmutatá, szavai' igazsága mellett, akkor Sándor elveszté hitét anyja' erényében, és eltépte a kérelemlevelet. De anyja' szavai csakhamar megjuházítják — már ismét hisz anyjának, és elmennek, hogy anyja' jó hírnevét helyreállítsa. A függöny legördül. — Ismét a bakai kastélyban vagyunk. Az öreg Márton halász nagy aggodalomban van, mert az ő mint alperes' részéről nincs bajnok, a ki Hektor urammal megvíjon. De zavara nem soká tart, mert ime jő Lipolth Demeter, és négyszem közt megsugja az öregnek, hogy ő fog víni álarcz alatt a jószágért. Alig tér be Lipolth a hajlokba, midőn jő Brigitta és Sándor. Az épen kilépő Lipolthtal találkozván, párbeszéd fejlik ki a házaspár közt, melynek semmi eredménye nincs, s Lipolth nagy ingerültséggel távozik, Sándor pedig elhatározza, hogy majd ő jelenik meg az alperes' bajnokául. Vége a negyedik szakasznak. — Az ötödik szakaszban a királyi lakban találkozunk Béla királylyal és Márton halászszal, a ki épen a királytinformálja, minek következtében Béla megigéri, hogy a párbajnál Sándor' vívhatási törvényes jogát fentartandja. — Következik az utósó szakasz és kezdődik a cselekvés. A párbaj' színhelyén vagyunk. Sándor és Hektor kiállanak, a herold jelt ad, de előbb Sándor Hektornak hosszu leczkét tart, melynek semmi eredménye nincs; vínak — végre valahára egy kis cselekvés! — de vínak a jószágért nem pedig a Brigitta' becsülete fölött, mert a két ügyet egy párbajjal elintézni nem lehete. Hektor elesik — de elhatározza, hogy csak a coulissák mögött fogja a dráma' csomóját megoldani, s e végre kivitetvén, magához hivatja az ifju királyt. Mig Hektor büneit sorolja föl a coulissák mögött, Sándor Brigitta' becsületeért áll sikra, és kihí mindent, ki abban kétkednék; és kiáll ellene — saját atyja. Övele Sándor természetesen nem víhatván, elveti fegyverét, a viadalbiró által a kiállott ellenfélnek rabszolgául oda itéltetik, s ettől szabadságát visszaryervén, elrohan, hogy magát a Dunába ölje. Szerencsére Laczi halászlegény utána megy. Most jő Béla király, kihirdeti Hektor' vallomásait és Brigitta' ártatlanságát, Lipolth és neje egymás' karjaiba dőlnek. Lipolth megérti, hogy az elrohant ifju saját fia volt, utána rohan, s szerencsésen visszahozza őt, a halászlegénynyel együtt. Átalános kibékülés. A függöny legördül.

Ismét kérdem: van-e ez elmondott mesealapban csak legkevesb, mi a népszínmü nevezetet igazolná? — Hátha még azt is elmondom, hogy a mese' kerekzetébe némileg bevágó Márton halász tulajdonképen nem is halász, hanem lényegében egy becsületes öreg ispán, a Bakajószág' gondviselője, de kit halásznak kénytelen volt a szerző bérmálni, hogy egy unokája lehessen, kibe egy halászlegény szerelmes lehessen, — különben kik énekelték volna el a népdalokat!

Mert igy irják ám nálunk a népszinmüveket!

De ismétlem: e népnek rendeltetése nem az, hogy estvénkint czigánykereket hányjon zsebjeitek' javára, és vagy kell vagy nem dúdoljon és ugráljon, mintha istenadta népe böjtöt sem ismerne!

De ha megmutatám, hogy e népszínmü a nép nevet csak bitorolja, még könnyebb kimutatnom, miszerint az — nem is színmü.

A színmü' lényegét cselekvény teszi — költőileg fölfogott, egy bevégzett cselekvény, mely szemeink elött fejlődik, él, ez élete a végczélja elé gördülő akadályokkali küzdésben nyilvánul, és e végczélját el is éri. Sziglig. úr' e legújabb színmüvében csak e potomság, a cselekvény nincs sehol. — Lássuk: Az első szakaszban elhatározzák Brigitta és Sándor, hogy vissza fognak menni az emberek közé. A másodikban a királyok elhatározzák, hogy a birtokjogot istenitélet fogja eldönteni. A harmadikban elhatároztatik, hogy Hektor fog víni és Sán-

dor helyre fogja állítani anyja' becsületét. A negyedikben Lipolth és Sándor elhatározzák, hogy a viadalra meg fognak jelenni. Az ötödikben Béla megigéri, hogy Brigitta' ügyét el fogja intézni, és Sándor' vívogát védeni fogja. Mindeddig tehát Szigl. úr' emberei semmit sem tesznek, hanem csak szakaszról szakaszra igérik, hogy tenni fognak. Az igéret szép szó — de nem tény, nem cselekvény. Az első szakasz utalvány a másodikra, ez a harmadikra, és igy tovább egész az utósóig. Ebben már csinálnak valamit, csakhogy nem azt, a mit kellene, mint mindjárt meglátjuk.

Szigligeti úr Brigittában a rágalom miatt szenvedő erényt vala elénk állítandó. E szerencsétlen nőt a rágalom és lelkismeretlenség' nyelve megfosztá életüdvétől, férje' szerelmétől, jó hírnevétől, számkiveté az emberek közől, és húsz évi fogságra kárhoztatá, mely valódi gonosztevőnek is iszonyu büntetés volna. De ez még nem elég, szerző visszaviszi őt az emberek közé, kik gyötrelmeit okozák, felszaggatja szivének már az idő' irja alatt hegedni kezdett sebeit, és újra kiteszi azokat a gyalázás, rágalom, lealacsonitás' vérző korbácsainak. E rettenetes szenvedésekért nagyszerünek kell lenni a költői igazságszolgáltatásnak is! És minő elégtételt ad Szigligeti úr e nőnek semmivé tett földi mennyeért?

Semminőt! —

Mindjárt a második szakaszban el kezd a bakai józsággal bibelődni, és annak ügyét a Brigitta' becsülete fölé emelve, ezt mindenünnen üres kézzel, üres szívvel, reménytelenül hagyja távozni. És az utósó szakaszban, midőn végre megnyilik a cselekvés' sorompója, midőn a fiu előáll, hogy számot vegyen anyja' üdvének eltiprójától — eleget tesz-e szerző e jogos követelésnek? Nem, hanem midőn mindnyájan feszült figyelemmel várnók az erény' nagyszerü szenvedésének nagyszerü jutalmát: a két ellen megví — a józság' birtokjoga fölött, és Hektor letünik a színpadról, a nélkül hogy Brigitta' becsületének kérdése eldöntetett volna. Igaz, hogy Béla később bejő Brigittával, és kijelenti, hogy Hektor halála' óráján a nő' becsületes voltát bevallá, hogy a két tanu hamisan esküdött, de mindezt— tisztelet is becsület is Béla király ő felségének — ha akarjuk hiszszük, ha akarjuk nem hiszszük. Hédervári Hektor meghalt, a két czimborát ő felsége befogatta, ki tudja igaz-e mit Béla mond, hátha Brigitta csakugyan bünös, de a király egy vagy más tekintetekből jónak látta őt királyi szava' erejénél fogva becsületének visszaadni. Hátha — hátha? — és még több hátha!

Az ilyen kétségeket támasztó színpadi elégtétel olyan mint semmi elégtétel. Hiába, mi a nyilvánosság' emberei vagyunk és azért kivánjuk, hogy ily fontos dolgok szemeink elött történjenek, s az olyas „Machtspruch"okra nem adunk semmit.

Ennyit jegyezhetünk meg a darab' mesefolyamáról. Jellemekről a müben nem szólhatunk, mert mint benne cselekvény nincs, ugy cselekvő jellemek sincsenek. Szigl. úr' emberei egyszerü tedd ide, tedd oda bábok, jövők menők minden lélektani indok, minden drámai összefüggés nélkül.

Mi tehát Szigl. úr' ez újabb darabja, ha nem nép- nem is színmü?

Párisi új divat szerint felvonások és szakaszokra osztott, népdalok és tánczczal ellátott nagy semmi, mely 1-mo megczáfolja azon népszót, hogy semmiből nem lesz semmi, mert ezen semmiből lett valami t. i. egykis jövedelem, 2-do újabb bizonysága, hogy semmiről is lehet hosszu didas — brr! dehogy mondom ki e gyülöletes szót! — tehát hosszu unalmas hézagtöltő czikkeket irni, — ut figura docet.

A darab ma egyhete adatott először Szentpétery úr' javára, s másnap ismételtetett.

Az előadás egyesek' részéről igen jeles, kivált Szentpétery úr kiemelendő. Füredy úr szép népdalait ismert népdalvirtuozitásával éneklé.

Nádaskay Lajos.

HETI SZEMLE.

— Garay, az Árpádok' költője nevezték költeményei elé Kölcsey' e szavait irta mottóul:

„Jön a költö, énekét a hajdanról zengi el, de ki hallgatja öt?"

ez idézet' végszavait illeszthetjük bátran mi is Szemlénk' homlokára. Szemleiró nem költő ugyan, nem is zengedez, hanem csak egyszerün tudósít, nem is hajdanról, hanem a jelenről, de ki hallgat most divatlapi érdektelen csevegésekre, ki olvas kicsinyszerü napieseményekröli tudósításokat most, midőn magasztosb dalokhoz hangolvák a keblek' húrjai! midőn minden pygmaeusi divatérdekei a köznapi életnek elenyészenek a nap' óriása — a politika elött! Midőn minden szem politikai hírlapokat buvárol, minden fül politikai újságokra figyel, minden ajk politikáról szónokol és vitáz. Ily nagy érdekegység nem uralgott közöttünk soha, mert most mindenki egyenlő érdekkel lesi a — legújabb Allgemeinét. És ezt természetesnek találjuk, s háttérbe szoríttatásunkat békén elviseljük. Miként földrengés, melynek idejét óráját nem gyanítja senki, melyet alig előz meg a föld'

kebelmélyében csatázó erők' tompa zugása, egy percznyi rettenetes hatásával országokat ráz, és milliók' vérét fagyasztja meg: akként rendíté meg a jelen' szélcsendét egy óra' forradalma messze amott a Szajna' partjain, és hire gyors hullámgyürüzetben terjedt a kedélyek' izgatag tengerén el a föld' minden sarka felé, mozgásba hozva azt, mint elzugó vihar' szele a messze erdőnek is meglengeti nyugvó leveleit. Csakhogy a szellő, mely a lombokon átsiet, sokszor közel égiháboru' hírnöke: ki tudja, e kedélyizgalom is nem nehéz napoknak elősejtelme-e!

Minden nyüzsgelmei fölött pedig e kis hangyabolynak, mit földnek neveznek, nyugodtan ül fönn rendítlen trónján a leghatalmasb, legbölcsebb, legkövetkezetesb fejedelem — a vén idő, és e szavakat vési újabb tanuságul a történetek' arany könyvébe: a közöntudattá ért jogérzet' hatalma ellen a zsolderőnek százezrei csak hitvány védelem.

Hireinkkel tehát ily körülmények közt annyival inkább takarékosak leszünk, minthogy a mult napok nem is igen valának gazdagok följegyzésreméltó napieseményekben; a legújabban Párisban történtek oly hirtelen rohanattal lepték meg a kedélyeket, mikép a napi élet' rendes lüktetése első pillanatra ugyszólván megakadt, és minden müködése a megindult nagyszerü dráma' szemlélete s észleletébe olvadt fel. E dráma' részleteit elősorolni nem e szemle' körébe tartozik, bármennyire hiszszük is, mikép nincs olvasónőink közt egy sem, ki részvéttel ne kisérné azon napok' eseményeit, melyek egy királyi családot tőnek földön futóvá, családot, melynek ősz feje csak imént a világ' legfényesb trónjainak egyikén ült vala, s most idegen földre kelle bujdosnia.

— Holnap nyitja meg Tschugmall automatjaival a mutatványokat a kis redoutteremben. — Franczia forradalom és Tschugmall' automatjai!

— A köztársasági kormány Párisban megnyittatá a műkiállítást.

— A hajóhíd be van állítva.

— Az állóhíd' igazgatósága hivatalosan jelenté a helybeli hatóságnak, mikép a pesti két oszlop közt a lánczok beaggattatni fogván, a hajóknak ez oszlopok közti járását tiltsa el. Látni ebből, hogy a dolog csakugyan nem tréfa többé, s ha előre nem sejtett gátló események magukat elő nem adják, jövő télen alkalmasint átgyaloglandunk az újhidon.

— A pestvárosi évi költségvetés sajtó alatt van.

— A Hetilapnak ügyesen irt, és sok ép humorral, olykor ugyancsak csipős satirával füszerezett Budapesti mozgalmaiban olvassuk: „Az orvosnövendékek' tánczalmából mind a gyógyszerészek, mind a sebészek kizárattak; igen helyesen, a chinai falak nem paráde végett vannak építve, hanem azért hogy különözzenek. Hír szerint az indítványt egy olyan egyén tette, ki eredeténél fogva a chinai falakon kivül van, s az emancipatióra vár. Megemlítést érdemel a 9 forintos lőre, mely pezsgőbor czím alatt nagy mennyiségben kelt. A szemtelenség' erény, mert gazdagsághoz, s igy (földi) boldogsághoz juttat, és ezt igen jól tudják azok, kik tánczvigalmaknál a „credenz"t vállalják magukra.

— A lánczhíd' épitője fogadott, hogy még 1848-ban gyalogok fognak a lánczhidon átjárhatni. Kérdés — mond ugyan e lap — a keresztény vagy mahomedán időszámítás szerint fogadott-e? mert ez utóbbi 622 évvel jár később a mi időszámításunknál.

— Valami uri ember Pozsonból ezt irja Hazánk' márcz' 2-kai számában: „Az Életképek, Divatlap, Hazánk, Honderü (bocsánat hogy ezt is a többihez számítom) pesti és pozsoni levelezői egyaránt egész az unalomig" (és Hazánk' szerkesziője nem csinált bókocskát ez udvarias levelezőjének?! — o naivság!) „bál és tánczleirással töltik a hasábokat." Bizony kár is volt a Honderüt a ‚többihez számítani', mert nem oda való, miről Hazánk' udvarias levelezője meggyőződhetik vala, ha a Honderüt olvassa, és nem itél róla mint vak a szinekről. Ugyan lássuk mennyi bál és tánczleirást hozott a Honderü ez egész évben? Az 1. számban van bálleirás 9 sor; a 2-dikban 8; 3-dikban 12; 4-dikben 23; 5-dikben egy szó sem; 6-dikban 31 sor; 7-dikben 10; 8-dikban 4; 9-dikben 22 sor, összesen egész farsang alatt 119 hasábsor, vagyis mintegy egy oldal. Ezen kivül még egy két vidéki báltudósitás van — a borítékon. — Már a kinek aztán ez is az unalmasságig sok, az alkalmasint olyan ember lehet, kinek minden olvasástól borsódzik a háta, — és ez ellen semmi szavunk, hanem csak szépen kérjük, hogy a mit nem olvas, arról ne itéljen, —nehogy ezt kelljen Martialissal kérdenünk: frontem dic mihi cujus habes — hanem maradjon szépen a maga körében, t. i. irjon pozsoni híreket Hazánkba, és dicsérje föl azt a fönebbihez hasonló együgyüséggel saját szerkesztőjének szeme' láttára többször is. Ha pedig majd az olvasástól nem fog háta borsódzani, ajánljuk olvasmányul a Honderüt, melynek hasábjai nem unalmas báltudósításokkal töltvék, hanem érdekes és mulattató voltuk mellett egyszersmind tanulságos és ismeretgazdagitó czikkekkel.

— Szomoru tapasztalásból tudva van, miszerint alig van ország, mely tüzveszélyek miatt é-

venkint annyi kárt szenvedne, mint Magyarország. Eddig e vészek' pusztításait némileg tüzkártérítő társulatok térítgetik meg. Azonban a practicus ész nem érheti be azzal, hogy az elemek' kártétei utólag helyreüttessenek, neki oda kell törni, hogy az elemek' kártehetését meghiusítsa. Ezt eszközlendi Vass Imre mérnök úr a tüzelemre nézve, általa föltalált fátlan és gyulhatlan cserép födényzetével, mely üregei miatt könnyü, magas és szélesb épületek' befödésére is alkalmas, az időviszontagságokkal daczol, szú és korhadástól ment, igazítást alig igényel s mindezen megbecsülhetlen előnyei mellett nem kerül többe, mint a közönséges cserépfödés. De ezen közvetlen haszon mellett nem kis figyelmet érdemel e találmánynak az erdőgazdaságrai befolyása, az épületfák' végkép nélkülözhetővé tétele által tetemes famennyiséget kimélvén meg egyéb czélokra. A találmány' foganatosítása társulati uton szándékoltatván eléretni, 10 pftos részvények' aláirására szólíttatik fel a közönség. A begyülendő részvényekből egyelőre egy cserépégető vétetik majd haszonbérbe, egy födényütő gyors gép állíttatik fel s a gyár fölszereltetik. Aláirni szerkesztőségünknél is lehet. Önkénytes előfizetést pedig Ruttkay József úr fogad el a zöldfautczában 275 sz. a. A közgyülés' hirdetése 200 részvény' aláirásától van föltétezve.

— Az elhunyt Rózsavölgyi Márk' emlékére Kirch, nagykárolyi zenetanító „Hattyudal" czím alatt megható magyar zenemüvet szerze, ugy szintén Kálozdy János is, az Egressyféle zenésztársaság' egyik kitünő tehetségü tagja, Rózsavölgyi' emlékére igen szép magyart készített. — Ezen zenemüvek — irja a Dvlp. — Rózsavölgyi' legutósó müvével együtt, melyet ő halála elött két hónappal szerze, és a Dvlp.' szerkesztőjének ajánlott, alkalmasint egy füzetben fognak megjelenni, mire az idézett lappal a magyar zenészet' barátait mi is szivesen figyelmeztetjük.

— Azon egyének, kiket Budán állítólag veszett ebek martak meg, a víziszony' kitörésétől mindez ideig mentek maradtak.

— Mult vasárnap valódi bankjegyiszony tört ki városunkban. Mint futótüz terjedt a páni félelem, hogy a bankjegyeket az illető bank ezüstre váltani nem bírja. És sok kereskedő, fogadós, mészáros stb. vonakodott bankjegyet beváltani. Azonban már másnap helyreállt a bizalom, kivált a megnyugtató hatósági jelentés után, miszerint mind a városházánál, mind a banknál (Budán) akármennyi bankjegy azonnal készpénzre váltatik. Mint hallók, egypár millió pft. ezüst pénz érkezett Bécsből a budai bankba. Ugyanannyi Pozsonba. A kedélyek' teljes megnyugtatására szolgálhat az, miszerint a bécsi bank' részéről hivatalos felvilágosítás' következtében Kossuth Pozsonban tartott márcz.' 4-dikei nagyszerü beszédének elején azon megnyugtató nyilatkozatot adá, mikép a bécsi banknál nem csak a kibocsátott 214 millió pftnyi banknóta teljesen födözve van, hanem ezen fölül még 30 milliónyi activ értéket képes a bank kimutatni. Egyébiránt e bankjegyiszonynak sok proletarius és nem proletarius legalább egy derék ingyen vacsorát köszön, a fogadósok inkább fizetlenül bocsátván el vendégeiket, semhogy bankót váltsanak. Tehát mindennek megvan jó oldala.

— Legvégül több tekintetekből kötelességemmé lön kijelenteni, miszerint ez év' elsőjétől fogva a Heti Szemlét — a mennyiben czikkei nem más lapokból átvévék — egészen és egyedül alulirt irja. Nádaskay Lajos.

VIDÉKI FUTÁR.

B. GYARMAT, február' 24. — A farsang halad, de mi is haladunk, és pedig a civilisatio' nagy lajtorjáján! Ime e hó' elején — daczára annak, hogy a városban létező „nógrádi casino" czimü intézet végvonaglót hörög — még egy separált polgári casino is alakult. Mi nem vagyunk ellenségei az ily nemes lelkesülésnek, de ép azért czélszerübbnek tartottuk volna, ha az alakítók inkább a már létező casinot szaporították volna; pedig azt több okból. Ugyanis tudjuk azt, hogy az említetteknek ezen lépésük a fenálló casinoban az egyenlőségi elv' józan barátainak többségénél szives megegyezésre talált volna. Hiszszük azt is, hogy itt a polgári casino' tagjai több hirlap' léte, s alkalmasb hely miatt nagyobb kényelmet élvezhettek volna. Továbbá ezen egyesülés által az összébb simulás, közeledés, — szóval a rang és kasztok' khinai falainak ledöntésére hatalmas eszközt nyertünk volna; — mig ellenben igy magukra hagyatva — daczára a józanabb résznek — a casino ivodává aljasulhat.— Egyébiránt mi virágzást, és a nemes lelkesülés' állandóságát kivánjuk a társulatnak. — Ugyanezen polgári casino f. hó' 20-kán már tánczvigalmat is rendezett, melyben azonban a családostul résztvevő casinoi tagokon kivül kevés más vendég volt, pedig a vigalom tisztességes fesztelenséggel folyt le.

A mint mult levelemben említém, — egy vándor német szinésztársulat csakugyan megállapodott városunkban, és még mindeddig mulattatja a védegyleti (?) közönséget. Kételkedem, vajjon magyar szinészet részesülne-e hasonló párt-

fogásban, pedig — mint néhány részrehajlatlan néző által értesíttettem — silányroszúl játszanak. De hisz' jó ez a deutsches elementnek! — Ugyancsak ezen időben „acrobat és athletai művészek" is — mint ők magukat czimezék — szerencsélteték városunkat. Tehát a komédiáknak bőviben vagyunk. —

És most egy kis kirándulást teszünk a vidékre!

Ha politikai lapba irnók e sorokat, most tulipános philippicában kürtölnők ki az „egalité, emancipatio" — s tudj Isten micsoda — elveknek gyakorlati téren közvéleményileg kivivott diadalát, melyre büszkén — első például — Mohora helységnek bíróválasztása szolgáltatott okot, választatván ott a nép és a földesuraság' közakaratával bíróúl egy közbecsültetésben álló izraelita! Bármennyire legyenek is azonban szép, és nagylelkűek — ezen philantropice jogos elveknek gyakorlatba léptetésük, azok mindazáltal a törvény' rendelkezése nélkül sikertelenek maradnak. — Egyébiránt éljen a gyakorlati emancipatio!

Menjünk tovább! — Losonczon f. hó' 13-kán casinói; 14-kén kisdedovói; 15-kén pedig a „nógrádi ellenzéki"bál volt. — Végén csattan az ostor. — Ez utósó volt a mekkai nagy ünnepély, melyre mintegy négyszáz személy sereglett egybe, tudniillik az ennyinek igen kis tánczterembe. Bemeneti díj két pengő forint vala, de miért egyszersmind szabad étasztal kinálkozék mindenkinek. Csak az kár aztán, hogy itt ellenkezője bizonyult be a példabeszédnek, mely azt állítja: hogy szemesnek áll a világ! — Árvalányhaj — a pártnak jelvirága, — volt mindenkinek fejéke. Mily szépen vette az ki magát sok amugy is szép hölgynek fején, leirni fölösleges. — Megemlítendőnek tartjuk még itt a költészetnek azon szereplését is, melyben — a nógrádiak által átalánosan szeretett — Lisznyai Kálmán remekelt, elszavalván az étteremben Kossuthnak, meg Kubinyi és Pulszky ellenzéki főnökeinknek versben készült jeles jellemrajzaikat.

F. hó' 20-kán Szécsényben volt tánczvigalom. Az itt tartott tánczvigalmak azért nevezetesek, mert kivilágos kiviradtig szokván tartani, reggel házról házra járó zenés tisztelgésekkel végződnek. KOMORY DÁVID.

EGER, febr.' 29. Ma tétetett le az egri főegyház' sirboltjába, nagyméltóságu felső-eőri Pyrker K. János-László, egri patriarcha-érseknek szive, mely a Lilienfelden pihenő hamvaktól elkülönöztetvén és Egerbe hozatván, a mai napon ünnepélyesen eltakaríttatott. — A gyászünnepély a 7 órakor tartott parochialis gyászmisével kezdődött, ezt 8 órakor a latin emlékbeszéd váltotta föl. Ezután megindult a főegyházon keresztül a gyászmenet a sirboltba, hol az Érsek által még éltében elkészített helyre, egyházi szertartások és imádságok' kiséretében a szívet rejtő szekrény elhelyeztetett. Végül magyar szónokul nagyváradi kanonok és egyetemi tanár főtiszt. Körmöczy Imre úr állott föl. A szónoklat méltó volt a nagy halotthoz, kinek emlékét dicsőité.

KÜLHIREK.

** Angol lapok szerint Siragosából (Syracusae, Sicilia) azon szomoru tudósítás érkezett, hogy a mult hónap' 11-kén egy nagyszerü földrengés a tőle éjszakra fekvő Augusta fővárosát elpusztította. Az első lökést délután 1 órakor érezték s ez oly erélylyel jött, hogy a lakók mindnyájan kiszaladtak házaikból, a néhány perczre következett második lökés 27-en kivül minden házat összerombolt. Legújabb hirek szerint már 35 halottat és 59 sebesültet vontak ki a romok alól. Noto, Siragosa és Catanában is éreztek néhány lökést ezen földrengésből, és nyomai némileg ott is látszanak.

** Bukarestből, mult hó' 5-kéről, irják, miszerint Oláhországnak Buseu kerületében az ugynevezett makowei-i uradalomban, egy végetlennek tetsző térségben szálas erdő van, melyben a fák alatt minden évben nagy mennyiségü juh és pakulár (nyájör) talál menedéket télen át. Az ez évi iszonyu nagy hó ezen erdőt is annyira ellepte, hogy a fáknak csak hegyei látszottak ki a hó alól. Nem ok nélkül gyanították, hogy az iszonyu havazás' rémületes napjaiban emberek és állatok találhatták a hóban sirjokat. Sokáig keresték hasztalan a szerencsétleneket a térségben és erdő körül; végre a hóhányáshoz fogtak, és csakugyan számos pakulárt találtak botjaikra támaszkodott állásban megfagyva, szintigy valami 400 darab juhot részint álló, részint pedig fekvő helyzetben. A tudósító, hogy a roppant hótömegről némi képzetet adjon, azt irja, hogy a jalomiczai kerületben levő kőkeritésü templomoknál oly magas volt a hó, hogy egészen a harangokig ért, és hogy az emberek házaikból a fedelen vagy a kéményen másztak ki. Hivatalos tudósítások még nem érkeztek a különböző vidékekről. Igen sok ifju embert találnak, kik az újonczállítás elől erdőkbe, barlangokba vonultak volt, hóba fulva.

Budán, a kir. egyetem' nyomdájában.

11. SZÁM. SZOMBAT. TAVASZELŐ' 18. 1848.

EGY PROLETÁRIUS' LEVELEI.

MEDVE IMRÉTŐL.

VI.

Mi és ki a proletárius? ezt újabb időink bőven kifejtették. A proletárius oly anyag, melyből a státusok' jövendőjét kezdi szőni az idő, a proletárius a nép' gyermeke, mégis őt nyomja minden teher, mert az életet csak keserves munka, a holnapi lét' bizonytalansága s az éhség és nyomor' oldaláról ismeri, és kivel senki sem gondol, pedig növekedése és mindinkábbi erősbülése minden fenálló, nem csak politikai, de társadalmi intézeteinket is alapjaiból kiforgatandhatja.

A proletárius mindenütt jelen van, látod őt az utczák' sarkain, rongyosan és éhesen, munka és kereset után sóvárogni vagy koldulni; látod őt mint dandyt az utczákon, kávéházakban, a salonok' síma padozatán; látod mint dologtalan mesterembert, kereskedőt, iparüzőt; látod mint irót, müvészt, ügyvédet, orvost, sebészt stb, mindenütt és mindenhol csak ő ijesztő réme a polgári társaság' jelen szerkezetének. Nálunk még a távolban látszik a veszély, de vannak státusok, hol a baj behatott a társadalmi élet' műszereibe, s rettentő progressióban halad előre. De nálunk is észrevehető már létezése, és pedig nagyon.

Különös, hogy a civilisatio szülő anyja a proletáriusnak, és mentül civilisáltabb egy ország, annál több a proletárius benne. Nagyon megváltoztak az idők; ama durva korban, hol a hübéri rendszer vaspálczáját egész Europa fölött fölemelte, az emberek talán boldogabbak voltak, pedig el voltak nyomva, emberi méltóságuk volt porba tiporva, de nem küzködtek az újabb Europa' bajaival. Most kevés országokban nyomja már a népet a hübéri rendszer' vas igája, a szabadság' eszméje napról napra nagyobb tért ví ki magának, s az emberi megelégedés és boldogság napról napra távolabb repül a házi tüzhelyektől; különös tünemény, s talán büneinkért Istennek sujtoló keze nehezedett meg benne fölöttünk. A régi Europában az ur szolgáját, ember embert nyomott; a mostani Europában, osztály osztályt nyom, megtömegesedett minden, s nagyobb mértékben hat ránk minden.

Angliában, a föld' leggazdagabb és di-

csőbb országában, hol a nagyszerü találmányok minden lehetlenséget megsemmitni látszanak, hol a civilisatio a régi világ' csodáit törpe müvekké tevé, csak két osztály van, gazdag és koldus, azaz proletárius, s a társadalmi institutiók megrendülnek a repealek előtt, s minden kis ok nagy következményeket vonhat maga után. Ha Albion' lakói nem volnának annyira kereskedők és hidegen számolók, a szomoru katastroph régen bekövetkezett volna.

Francziaországot nem is említem, és a communistákat és socialistákat ábrándos terveik és rendszereikkel; mi történhetik itt rövid időn, annak megjövendölésére nem kell jóstehetség. Midőn épen e sorokat befejezém, olvasám az augsburgi Allgemeine Zeitung' egyik toldalékában, hogy Lajos Fülöp elüzetett, a tuilleriák leromboltattak, a palais royal leégettetett, és a trón a bastilletérre vonszoltatott, hogy ott tüzre hányassék — Francziaországban kikiáltatott a respublica, és egy provisorius kormány alakíttatott, melynek tagjai: Arago, Dupont-de-l'Eur, Lamartine, Ledru Rollin, Marie, Marrast, Louis Blanc, Flocon és Albert könyvnyomó.

Nálunk mentül jobban daraboltatik a földbirtok, öröködés vagy birói foglalások által, annál jobban szaporodik a proletáriusok' száma, és mégsem gondoskodunk megmentésünkről, mégsem gondoskodnak azok, kiknek érdekében állana, kik mindent veszíthetnek a késedelem által, és sokat nyerhetnek, ha sietnek. Mégsem gondoskodnak a munkás osztályok' kereset és életrendszeréről; mégsem gondoskodnak az észnek a nyers erő alóli fölszabadításáról. Szegény hazám! igy óriásléptekkel haladandasz végromlásod felé, s ha egyszer késő leend, a mi most könnyü volna, nincs Isten, ki megmenthetne az enyészettől.

De én a proletáriust akartam tisztelt olvasóimmal megismertetni, és hova ragadtatám eszméim által! A dologra tehát, és azután tovább.

Újabb időkben, kivált mióta az emancipatio' eszméje, mely jelenleg bizonytalan időre férfiakhoz illő nyiltsággal vettetett vissza, — bár első megpendítésekor ne hagyták volna magukat publicistáink méltányos érzeteik által annyira elragadtatni, a mostani visszataszítás nem rovathatnék jellemhibául fel szegény nemzetünkre — egy számra nem nagy népesség' kebelében, mely közöttünk csak türetett, és semmi jogokkal nem birt, különös eszméket ébresztettek külhoni példák és a magyar enthusiaták.

E nép számra jelenleg 241,632 fejre szaporodott nálunk, oly szám mely figyelmet érdemel, és ők mind proletáriusok, igaz hogy a pénz, mely istenük, náluk van, de épen csak arra is vannak kárhoztatva, hogy azt bármi uton is rakásra halmozzák; ők tehát csak ab ban különböznek a többi proletáriusoktól, kik talán erővel is elveszik embertársaiktól a pénzt, hogy ők csalárdul zsebelik ki és észrevétlenül juttatnak koldusbotra. Ezeket ne mindnyájára értsék tisztelt olvasóim, ámbár én zsidót, ki egészen zsidó volt, kit müveltség és tudomány nem emancipált a magyar törvényhozás nélkül is, igazszivü és nem ravasz embert sohasem láttam és ismertem; pedig megettem már kenyerem' javát, és volt módom velük megismerkedhetni. Meglehet, szigorunak mondandják itéletemet, kik nem értenek, kik a vak szenvedély' üvegein szemlélik a dolgokat; és akad ember, ki engemet fog szenvedélytől elragadottnak mondani, de én nem ilyen emberek' számára irok, s nyugodt fogok maradni.

És alig pendíttetett meg az emancipatio; e népben föl látszott ébredni a nemzetiségi érzet, de mily káros alakban; ők mutatnak sympathiát nemzetiségünk iránt, de zsidók akarnak maradni, gyermekeiket nem küldik a mi iskoláinkba, hanem maguk alakítanak iskolákat, kisdedóvókat, és mit tudom én mit, s azt mondják, ők magyarok. Bővebben nem kivánom a tárgyat magyarázgatni, de ezen

elszigetelés nem mutat sympathiára, hanem egészen másra.

Hogy a magyar proletáriátus közé soroztam a zsidókat, azt ne vegyék gunynak, mert mig ők iparüzők, földmivelők, mesteremberek, ügyvédek stb, azaz mig emancipálva nem lesznek, mindig az elégedetlenek' sorában fognak állani, ámbár nagyobb része e 241 ezer 632-nek, kik megszedték magukat, ha sohasem emancipálják sem fogja bánni, hisz emancipálta őket a pénz! hisz az ő életük, az ő lelkük a pénz.

Proletáriusok a czigányok, kiket már Mária Terézia és II. József akartak colonizálni és civilizálni, de nem ment; nomadi életmódjokat még most sem hagyák el, és mint a zsidók, ravaszságuk után élnek a faluvégeken, elszigetelve a többi néptől.

És kérdem, a zsidók' emancipatiojával s a czigányok' colonizátiójával nem nyerne-e hazánk gazdasági és ipar' tekintetében sokat, s nem volna-e megmentve a további demoralizátiótól népünk, melynek ezredévi sérvei orvoslást igényelnek? De e kérdések' tárgyalásától bizonytalan időre el vagyunk vetve. Azonban talán jövendőben hamarabb fognak kifejleni dolgaink.

Ne felejtkezzünk meg az intelligens proletáriátusról, ennek nagy szüksége van a rendezésre; ha a zsidóemancipatio elmarad is, az intelligens proletáriatus' emancipatiójának meg kell történni; az intelligens proletáriatus minden polgári qualificatióval bir, mit fogunk vele csinálni, ha egyszer sajtótörvényeink lesznek; az intelligens proletáriatus legyen nálunk is választó és választható. Ne táblabiráskodjunk többé, hanem gondolkozzunk szilárdul a haza' boldogságáról, mert becsesek a perczek, és ezentul hátramaradni nem volna szép.

Vannak, kik talán félnek oly közvéleményt az alkotmány' sánczaiba felvenni, milyen az intelligens proletáriátus, és csak szépen a nyers erőbe kapaszkodnak, melyet egypár itcze borral is lehet vezetni, mig az intelligentia szigoru birája lenne a táblabirói manoevereknek mind az 52 megyében, azaz mind az 52 országában az országnak, melyben ők kis királyok.

Ugyan, ha nálunk is mint más országokban keresztülmenend a törvénykezési reform, és az ügyvédi diploma épen oly keresetág lesz az ügyvéd' kezében, mint a mesterember' kezében a mesterség; ha sajtótörvényeink lesznek, és az irói pálya biztos keresetet nyujt az irónak stb, nem birhatand-e az ügyvéd vagy iró polgári qualificatióval? és kérdezzük, most már ezek nélkül hogy fog a census' kérdése eldöntetni?

Valóban, ha ezeket gondolóra veszszük, lehetetlen, hogy eszünkbe ne jusson, mikép nálunk mindent csak félig akarnak tenni némely urak, és mit eddig tettek, az is félig volt téve, mert jó süker és eredmény nem igen koronázta tetteiket, nekik igy mindig marad egy hátulsó ajtócska, melyen kibúvhatnak és hibáikat másra kenhetik.

Még csak annyit akarok mondani, hogy az intelligens proletáriatusnak meg kell adni a polgári qualificatiót, ha magunk fölé nem akarjuk emelni az ész helyett a nyers erőt, és én nem hiszem, hogy volna ember, ki ezt az intelligentiától megtagadná, hacsak a feudalismus mellett agitálni nem akar. Ezzel befejezem levelemet, s átmegyek tisztelt olvasóim' engedelmével a proletáriatushoz legközelebb álló kérdésre: a keresetmódokra, melyek hazánkban a tudományos pályán levőknek biztosítanák lételüket, ha rendezve volnának, és csekély tehetségem szerint egy módot kivánok ajánlani, mely országgyülési rendezés nélkül is biztosíthatná talán némi részben existentiánkat, erről azonban más alkalommal.

(Folytattatik.)

*

Érzeménylombok.

XVI.

A bölcseség' forrását kutatod?
A holt lapot hijába forgatod,
Sokat megirtak annak idejében,
Elvész az eszmék' zagyva tengerében.
Homály' burkába van minden takarva,
A tiszta méz méreggel fölhabarva,
Ti szógyártók, óeszme-mühelyek,
Nem kell nekem furfangos fejetek!
A bölcseségért szomjas szivetek? —
A t e m e t ő b e küldlek bennetek'.

XVII.

Felleng az ember, tűzszárnyon repül fel
Tul a felhőkön vágygyal, érzeménynyel,
Szép álmot ápol őse' sárlakáról,
Nagyot remél szabadságról, hazáról.
Egy kis porért a szirt' gyomrát kiássa,
Három tengernek kincseit halászsza.
S ki lángreménynyel az eget tetézi,
Pár lépés annak nyughelyét kiméri!

KARÁD.

Álom és való.

(Folytatás.)

De én e pontban, az öreg nevelő' eszembe idézett szavainak hitelt adni nem akartam. Eszembe jött, mi sok előterjesztéseket s értekezéseket tartott a jámbor elöttem a házasság' veszélyes voltáról; ezerszer ismétlé elöttem egy filozof' azon állítását, miszerint: a házasulandó férfi hasonló azon emberhez, ki oly edénybe nyul, melyben tizenkilencz kigyó s egy angolna van; melyből hogy kigyó helyett az egyetlen huszadik angolnát egy rántással kihalászsza, csak a sors' különös kedvezménye mellett teheti meg. — Ismét és ismét elelszavalá azt nekem, bő commentár' kiséretében. Most ez eszembe varázsoltatott vissza, de hatása hitlenségemen megtompult, s én komolyan kezdék házasságról gondolkodni s gondoskodni.

A testiséget sohsem engedém magam fölött uralkodni. Igy ez esetben is elmémtől kértem tanácsot.

Minden nehézség végre a nő' választásában központosult. Ez volt a bökkenő! De ezt is, a jövendő nő' minőségét s tulajdonai' meghatározását az ész' uralma alá bizám, s kezdém előitéletektől ment elmével fontolgatni a tulajdonságokat, mikkel egy nőnek birnia kell, hogy életemre boldogságot derítni képes legyen.

Pénz, szépség, rang, ezek a tulajdonok, melyeket a világ' fiai tekintetbe vennének helyzetemben! Az én elmém ezeket, mint anyagi, és igy személyemre méltatlannak látszó érdemeket megveté.

Pénz? ez igazán nemtelen czélként tünt föl elöttem, ugyis nem vagyont, de életboldogságot kerestem, melyet gyakran — itéletem szerint — a vagyon veszélyeztetni szokott.

Tehát szépség? ezt sugá az érzékiség: de az ész mást állított ellenébe. Egy kis betegség — mondá az ész' szava — s a szépség eltünt! Ezt tehát legfölebb utósó mellékes tekintetnek vevém.

Avvagy rangot vegyek-e tekintetbe? ez illenék nevemhez — gondolám — de mégis csak anyagi érdek az; s igy sok más tekintetnek utána teendem, ugyis legkevesb befolyással van az élet' boldogságára.

Tehát mellőzve az anyagiakat, szellemi, lelki, szivbeli tulajdonokat tüzék ki vizsgálódásim' méltó tárgyául.

Hogy megkiméljem önt hosszu küzdelmem' elősorolásától, röviden megmondom a következményt.

A végzés az lett, hogy nőm müvelt, szellemileg s tudományosan müvelt, szelid tekintetü legyen. Ez — gondolám — összefér saját helyzetemmel, és képes leend számomra boldogságot eszközölni.

Uram! én megházasodtam! de soh' sem mondandom boldog- s áldottnak az órát, melyben e gondolat ötlék elmémbe. Nőm szerény sorsu születésére nézve, legalább az én rangomhoz s ősi nevemhez legkevesbbé sem illő; szépség s gazdagság nála hiányzanak: de az általam ohajtott müveltséget birja, s ezért szolgájává alacsonyultam! Ő, ki alacsonság-

ból emelkedék hozzám, s fényét tőlem kölcsönzé, most hiu s fönhéjázó, s én sokkal dustalanabb vagyok, mintsem fényüzési vágyait betölthetném, mert vagyonom — buvárkodásim' áldozata.

Igy én, midőn egy müvelt, tudományos nőben boldogságot véltem találandani, keserün csalatkoztam. Mit ér nőm' szépen kiképzett szellemi tehetsége, ha nincs vagyon, mely ezt szép külalakba öltöztesse!? Oh! ha most előbbi szabad helyzetemben lennék, tudnám választásomat elrendezni, de igy — igenigen boldogtalan vagyok!

Befejeztetett a panasz, s én elszomorodtam ez ember' sorsán, mert tudtam, hogy az elégedetlenség az élet' legszerencsétlenebb helyzete, ez maga a legnagyobb boldogtalanság!

VII.

Végtelenségig kellene terjeszkednem, ha mindazon eseteket föl akarnám idézni, melyek mindmegannyi élő védokaiként merültek föl utazásomban azon hiedelmem' erősbítésének, melynél fogva meggyőződtem róla, hogy talán alig van ember, legyen bár a legkellemesbnek látszó, legirigyletreméltóbb állapotban, ki tökéletesen elégedett lenne, elégedett akarna lenni helyzetében sorsával. Tekintém az embereket minden sorsukban, első ranguaktól le az utósó pórig, aranyhalmazaktól környezettektől a leginségesb koldusig; tekintém minden korukban, minden nemükben, minden álláspontjokban, és alig, sőt nem akadhattam példára, mely hiedelmem' ellentétét bizonyíthatta volna.

Azért megszünöm elősorolásától e pontbani tapasztalatom' egyes részleteinek. Azonban még pár eseményt nem lehet nem föliidéz nem, miután igen gyakori, igen mindennapos.

Számtalanul sokak közt, egy családdal ismerkedtem meg s behatottam annak titkaiba. Mint számtalan sok helyütt, ugy itt is elöleges véleményem, mely már többé nem is mert, mint ezelött, valahol boldog életet föltételezni, tehát ez elöleges véleményem' teljesültét s nagy elégedetlenséget tapasztaltam.

A család kedvező körülményekben volt; dus és nem alacson rangu. Atya, anya, leány és fiu, ki különben az ifju kort átlépte. E négy személy közt, ily kellemes körülmények közt nem találtam egyet, melytől sorsa fölött panaszos jajvezékléseket ne kelle vala hallanom. Röviden megemlítem egyenkint.

Az atya majdnem pazarul ellátott asztalnál ült, kényelmes karszékben, s élvezé a jó étkek adta gyönyört.

— Ah! mi nyomorult ember vagyok én! — szóla hasonlón ahhoz, ki betegen fekszik ágyában — jaj jaj! mi átkozott, mi kínzó egy fájdalom!

Kérdém okát a rögtönözött fölkiáltásoknak.

— Ah uram! — válaszolá — én igen szerencsétlen ember vagyok már évek óta! már három éve, hogy nem léphetek lábaimra, melyeket a gonosz podagra gyötör; jaj! mi iszonyu kínzás! Uram, én a sors' minden kegyelmét élvezem, de kész lennék mind elbocsátani, kész volnék szegény, ismeretlen, kezeim' munkája után elősködö lenni: csak e nyomorult betegségem veszne el! ez ezerszerte kínosabb minden munkánál, s mit ér minden kényelmem e fájdalmak, e tehetetlenség alatt nyögtemben!?

Máskor ismét a házinővel találkoztam. És kezde az is panaszokra fakadni a sors ellen, mely a családatyát s a ház' támaszát oly gonosz betegséggel sujtja. Említé, hogy ezzel nem elégedve meg a sors, öt magát is elrutítva, elgyöngítve közelítteti a sír felé. Még leánya iránt is kegyetlennek vallá a sorsot, miszerint az házassági rendeltetése' czélját nem érheti. És még sok panaszt horda föl; férjekint minden kincseit késznek nyilatkozván föláldozni az ellenkezök' megnyerhetéseért.

Más alkalommal a boldogtalan szülök' fiával beszélék. És ez ismét keserü szavakra fakadt a sors ellen, mely öt egy fő, sőt egyedüli ohajtásában gátolja, ehhez illő tehetségeket tagadva meg töle. Tudniillik megirigylé a fiatal ember az irók' dicsőségét, s vá-

gyakodék ő is e pályán haladni a borostyán s halhatlan név felé.

Rövid idő mulva ez ifju' testvérével jövék érintkezésbe, ki a mellett hogy jó tova haladt élte' éveiben, még különösen kellemetlen külsővel látogattaték meg a kegyetlen sors által. És ez okozza elkeseredettségét, mert nincs ki öt megkedvelje, s élte' boldogítása végett társául fogadja, s minden kivánsága az, hogy e rut külsőtől megmentessék, s kecsegtető alakkal, szép termettel, hódító arczczal áldassék meg, s termete' hibái elvettetve, kedvessé varáz soltassék.

Im! egy 4 személyből álló család! s mindenik tagja merő boldogtalanság, elégedetlenség' áldozata. S ez nem kivétel; ám tekintse bárki a széles világot, s minden helyen, minden házban fogja e példa' képmását találni.

E végből fölhagyok további elősorolásával az afféle eseteknek, melyeknek számát igenigen hosszura terjeszthetném, csak utazásomból merített adatoknál fogva is. Azonban most még nem mulaszthatom el egy esemény' előterjesztését, melynek tanuja levék.

VIII.

Még hosszu ideig utaztam azon országban, melyből az eddig emlitett adatokat s tapasztalásokat közlém. Végre ugy látszott előttem, mintha az ország' határaihoz közeledném. A faluk csak ittott találtattak nagy távolságban egymástól : városra pedig épen nem akadhattam.

S most napokig haladtam át pusztaságokon, még embert sem találva. Minden eleségem fogyni kezdett, s én igen kinos helyzetbe jutottam, de visszatérésemet ellenállhatlanul ellenzé a vágy, mely tovább utaznom sürgetett, mintha valami nagyszerünek tapasztalása lett volna számomra rendelve.

Most beestveledett. Vizsgálódásom közben igenigen messze világosságot pillantottam meg, melyek a helyet körzék, honnan a fény szétárada.

Haladék nélkül kezdém meg utamat kettöztetett léptekkel a világosság' irányában. És a pusztaság mind elevenebb szinezetü kezde lenni; előbb zöld mezőkre, aztán bokrokra, utóbb erdőségekre akadtam. Most eljutottam a helyre, hol örök tavasz látszék honolni. Érkeztem szép völgyekbe, haladtam hegyek s erdők közt, kristályfolyók' partjain, melyeket virágmező lepett el. Én rendületlenül haladtam éj- s nappal a világosság felé.

Most egy hegyen találtam magam', tündéri világosságtól környezve. Letekintettem a magasságból, és minden érzékem a látványra tapadt.

Alant, kimondhatlanul ékes helyen, egy város terült el pompás fényében. Az óvilág' királynőjét, a nagy Romát véltem látni, bámulatra ragadó épületei s tornyaival.

A város' közepén magas hegy emelkedék, melyen tündéri fényben, egy talán emberi kéz' müvét fölülhaladó ékes vár büszkélkedék, égig nyuló tornyaival. Talán végetlen ideig bámultam volna e várost a magasból, mi valóban elragadtató látvány volt, ha az éhség, mely már régóta gyötört, föl nem ébreszt vala bámulatomból.

Számtalan ut vezetett le a hegyről, s csodálva kelle a minden oldal felé ágazó utakról következtetnem, hogy e város nem elszigetelt hona az égi lényeknek, s nem is a holdnak országa, de a körülte fekvő vidéknek fővárosa, mely az országgal közlekedésben vala.

Leszálltam tehát a városba; de itt iszonyu zavart találtam. A város' népe sürü mozgásban, lélekszakadva tolult utczáról utczára, mintha ellenség' közeledtét érezné, minden utak telve voltak bejövő s betoluló minden rangu, rendü s nemü utasokkal, kiknek nagy része távulról jöhetett. Mások, még azok is, kik csak imént érkezének a városba, nem is pihenve, vonultanak egy magas hegy felé, mintha kincsek' forrásai födöztettek volna ott föl, melyekből kiki tetszése szerint gyüjthet. Urak és pórok, férfiak és nők, aranyos kocsikban haladó dusok és rongyfödte koldusok, ágyakon vitetett betegek, elaszott öre-

gek, ifjak és lányok minden különbség nélkül sietve tódultanak az említett hegy felé, megszámolhatlan sokaságban.

Nem birtam ezeket megmagyarázni. Kérdezősködtem, de részint semmi választ sem kaphattam a sietés s tolongásban, részint a hegy felé utasíttattam, ott látandó a következményt. Ez utóbbi tanácsot követém.

Fölértem a hegyre. Itt ismét nagyszerü látvány terült el szemeim elött. Végtelen mélységü örvény tátongott föl, mely körül a sokaság állott, s mindenik valamit dobott beléje. Kissé távolabb egy kis házikó volt fölállítva, minden oldalról gömbölyü ablakocskákkal ellátva. A házikó körül egy nőt vettem észre, ki rendkivüli erőt fejtett ki működésében. Ruháján mindenféle idétlen, nevettető, gunyos torzalakok valának festve, s egész ezen személy egy képzelhetlen torzalak volt. Minden hozzá jövő embert kezénél ragadott meg, s a kijelölt ablakon engedé benézni, s aztán elbocsátá; ki is egyenesen az említett örvény felé sietett, s valamit dobott beléje. S ez igy ment mindenkivel, ki ama csodás nőhöz közeledék.

Iszonyu kétségem közepett egy urat szólíték meg fölvilágosításért. És megtudtam, hogy ez ország' királya, fölhatván hozzája népeinek panasza sorsuk ellen, megengedé, hogy mindenki e hegyre hozva bajait, rakja le, s aztán a mit tetszik, vegyen érette.

Most minden világos lett elöttem! Hah! mondám, tehát egyszer mégis véget érend az emberek' nyomorusága s elégedetlensége! — és gyönyörködém az emberiség' tolongásán, mely itt összegyüjtve volt. Jöttek mindenféle emberek, s lerakák az örvénybe terheiket. Jöttek atyák, gyermekeiket dobva a mélységbe, jöttek férjek, nejeikkel téve ezt, betegek, szegények, gazdagok, rut arczuak, szóval minden kigondolható létező sorsu emberek, s mindenik eldobá saját nyomoruságát s azon tárgyakat, mik szerencsétlenségét okozák.

Valóban nem lehet képzelni valami gyönyörködtetőbbet, mint azon látványt, minő e tolongás volt. A városban nem maradt ember, mind a hegyekbe sereglett, mintha Isten tartand ná az utósó itéletet.

Láttam, és jött egy pór, benézett a nő által mutatott üvegen, és lélekszakadva haladt a mélységhez, mely azonban már majdnem betelt, és bele veté levetközött pórruháit.

Ismét jött egy dusgazdag ur, és tömérdek kincseit dobá a közös raktárba.

Jött egy nő, és rut arczát, pupos hátát s fekete kezeit veté a nyomoruság' csürébe.

Aztán érkezett egy zsölleszéken hozatott ur, és kincses ládával fájós lábait hajitá a dombra. Igen, a dombra, mert a mérhetlen mélység immár dombbá, sőt rövid időn hegygyé kezde emelkedni.

Ezenkivül észrevettem, hogy nagy része az embereknek egy más völgy felé távozott. Kiváncsiságom kényszeríte e helyet is meglátni.

Itt, mint megtudám, oly emberek gyülekezének össze, kiknek bajaik szellemiek valának, és ismét azok, kik valamely szellemi jóságot vágytak nyerni elvetett nyomoruságukért.

Jöttek némelyek, kik elvetett kincseikért tudományt kivántak nyerni; aztán jöttek mások, kik elveték bölcseségüket, s a másik gyülekezethez távoztak, valamely anyagi jószágot szerzendők. Jöttek ifjak, kik irói tulajdonokat akarának szerezni, jóllehet némelyek sok anyagi jót vetének el e vágyuk' teljesülteért.

Nem képzelheti ember vegyületét az izléseknek, mely itt történt! Betegséget kivántak eldobott feleség helyett, tudományt elvetett kincsekért, szegénységet betegség helyett, nőt tudományért stb stb.

Ezen elvetése a nyomoroknak hosszu ideig huzódott, mig néhány óra' lefolytával minden jelenlevők megmenekültek keserveik- s bajaiktól.

Most parancs érkezett az ország' királyától, s engedelem adaték mindenkinek saját tetszése szerint nyulni az eldobott tárgyakhoz, s valamit választani. És lön ismét iszo-

nyu tolongás! Az örvény, mely magas hegygyé emelkedék, pár percz alatt tökéletesen ki lön ürítve! Csodálatos! e nagy tolongásban mindenki képes volt megnyerni azt, mi után vágyódott.

Még egy nap mult el, s a csönd visszaállott a megzavart országban. Ugy látszék, mindenki elégedett volt választásával.

Nem mulaszthatom el, saját kis kalandomat is elbeszéleni, vagyis inkább megemlítni ez esemény' alkalmával. Igenis, megemlítni, mert tulajdonképen oly rövid, hogy mi elbeszélnivaló sincs benne.

Tudniillik látván, hogy itt mindenkinek joga van nyomorai' elvetéséhez, kezdém magam' vizsgálatra vonni, ha nem lenne-e valami elvetni s cserélnivalóm. Nagy kisértetbe jöttem!

Tehát ama házikóhoz léptem, mely mellett és körül a fönebbemlített torzalaku nő működék, s nem annyira meggyőződésből, mintha bajom lenne, de inkább tudvágyból. Közelebb levén a csodanőhöz, komoly figyelembe vevém tarka palástját, melyen a sok torzképek közt ezerszer vala e szó fölirva: ‚Oitanigami'; mint tudtomra esett, e szó magának a nőnek nevét s működése' körét fejezé ki, de e szót senki sem birá a nagy tömegben megmagyarázni.

A nő, mint minden hozzá lépővel rendesen tevé, nekem is egy kis ablakocskát mutatott, melyen be kelle néznem.

Betekintettem, és kevésbe mult, hogy ijedtemben hátra nem dőltem. Egy arczot láttam ott, milyent még sohsem láttam! hasztalan törekedném leirni a torzalakot, melytől megijedtem. Pedig hallatlan! a torzvonásokban saját arczomra ismertem, pedig meg voltam arról győződve, hogy arczom csakugyan nem oly fölötte kellemetlen, milyentől elborzadnom lehetne!

Ez esemény egy titkot föde föl elöttem, mely az egész eseményt homályába burkolá. Ezen nő nem volt más, mint maga a képzelődés, mely az emberek' nyomorait tizszerte gonoszabb alakban tünteté elő büvös kamrájában, melynek ablakai mindmegannyi nagyító és torzító üvegek valának, s ki betekintett, nyomoruságát nagy mértékben látta sokszorozva. Sőt több! még az is, mi tulajdonképen jó volt, mint valóságos baj és teher mutatkozék e tükrökben.

S most lett alkalmam megtanulni, hogy nagy része az emberek' panaszai s elégedetlenségének nem egyéb, mint a képzelődés szülte vagy legalább nagyobb kisebb mértékben nagyította bajainak szükséges következése.

Tehát fölfedezvén e cselt, melybe ama csodás nő nem csak azokat, kik bajokkal terhelten sereglének e helyre, de azokat is, kik talán merő kiváncsiságból jövének, az ünnepély' tanui leendők, ejté: nem mertem hinni a mutatványnak, s rutnak mutatkozott arczomat ezentul is megtartám, s nyugodt kedélylyel élvezém a nyomoraiktól megszabadult, sőt ezek helyett kedvök szerinti jókkal terhelten minden irányban sietve távozó embereket.

Az ifju, ki pár percz elött csak nevét ismeré az irodalomnak: mint irói tulajdonokkal fölruházott s majdan dicsőségre, halhatlanságra jutandó irodalmi hős távozott el.

Az anya, kit gyermektelenség tett szerencsétlenné, kedve szerint választott fiaival tért haza felé, igen, fiaival, mert itt még azon szeretet is osztogattaték, melylyel szülők gyermekeik' irányában viseltetnek, ugy hogy az az ujon szerzett gyermekekre is átszállott.

A pór, ki rongyokba burkoltan érkezett a hegyre, pompás kocsiban távozott, kincsekkel kedve szerinti mennyiségben terhelve, s helyette a még néhány óranegyed elött dus ur, ki ágyan hozatott ide félholtan, betegségétől szabadultan, pórruhában és elégedett arczczal ballagott saját lábain, melyeket évek óta nem használhatott.

(Folytattatik.)

EMBERKÉNYI SÁNDOR.

BÉKE, SZABADSÁG, EGYETÉRTÉS!

Pest, márcz.' 16. 1848.

Nagy ünnepet ülünk! a magyar nemzet' nyolczszázados életének legdicsőbb ünnepnapját. A nemzet kivítta Istentől keblébe oltott szent jogait, kivítta a béke és egyetértés' rendítlen alapján! Egy csöp vér' ontása nélkül adott életet az erélyes nemzetakarat 24 óra alatt azon eszméknek, melyekért annyi éveken keresztül hiába küzdött annyi jeles.

Nagy ünnepet ül különösen a sajtó, mert **mától fogva a sajtó szabad.** Többé nem kell hivatlannak meggyónnunk gondolatinkat, és fönnen hirdethetésére absolutióért esedeznünk. A sajtó' utósó vértanuja Stancsics Mihály tegnap estve szabadságba helyeztetett, és családjának visszaadatott!

De vegyük föl elején a gyorsrohanatu események' fonalát.

Tegnap reggeli 8 órakor e következő proclamatio vala a falakra kiragasztva, magyar és német nyelven: Mit kiván a magyar nemzet. **Legyen béke, szabadság, és egyetértés.** 1) Kívánjuk a sajtó szabadságát, censura eltörlését. 2) Felelős ministeriumot Buda-Pesten. 3) Évenkinti országgyülést Pesten. 4) Törvény elötti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben. 5) Nemzeti őrsereg. 6) Közös teherviselés. 7) Urbéri viszonyok megszüntetése. 8) Esküdtszék, képviselet egyenlőség alapján. 9) Nemzeti Bank. 10) A katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk. 11) A politikai statusfoglyok szabadon bocsáttassanak. 12) Unio.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

A szikra elég volt magasztosan föllobogó lelkesedésre emelni a polgárok' ezreinek rokonérző szivét. A mindenfelé tartott lelkes és hazafias szónoklatok a hazafiság' szent lángjával fogadtatának. Délután 3 órakor a városi tanács és választó polgárság' termei, melyek századokon át zárva valának, megnyiltanak a népnek, és itt rövid értekezés után a tanács és választópolgárság egyszivvel egyakarattal elfogadá s magáévá tevé a főnebb 12 pontban előadott hazafiui ohajtások s kivánatokat, és azokat ezen közgyülésben az országgyüléshez intézendő kérelmezésként aláirta. Ez ünnepélyes tett után a közgyülés következő határozatokat hozott: 1) Pest város említett közkivánatait egy választmány haladékta anul személyesen terjeszsze elő az ország' rendeinek, Ő Felségét pedig hódolva szeretett koronás királyunkat kérje meg, hogy ezen országgyülést minél előbb Pestre tegye át. 2) A közgyülés választmányt biza meg, hogy az a rend fentartásáról czélszerüen intézkedve, határozatait foganatosítsa.

Melyeknek teljesitéseül a nevezett választmány kiküldetéséhez képes:

a) Tüstént átment Budára a nagym. m. királyi helytartó tanácshoz, s ugyanott azon kormányszéki határozatot nyerte, mely szerint a censura nyomban megszüntetteteett, a sajtó anynyi százados bilincsei alól fölszabadult, s addig is, mig sajtótörvények hozatandnak, a sajtókihágások fölött a nemzet' bizodalmát biró s a nagy mélt. helytartó tanács által a hozandó törvényig ideiglenesen kinevezendő egyének fognak a fenálló törvények szerint itélni.

b) Kieszközöltetett, hogy a sor-katonaság nem fog a rend' fentartásába elegyedni, melynek biztositásaul a választmány intézkedett, hogy a pesti polgári őrsereg' eddigi száma jelenleg 1500-ra szaporittass'k s mint nemzeti őrsereg nemzeti szinekkel ékesittessék. — A beirás ma egész nap tartott, s a kellő szám többszörösen is födözve van az ajánlkozottak által.

c) Kieszközlötte, hogy Stancsics Mihál hazánkfia, ki azért mert szabadon irt, mint statusfogoly Budán le vala tartóztatva, birói itéletig nyon ban szabadon bocsáttatott, s a nép' kiséretében családjának adatott vissza.

Ily békés és törvényes uton minden véron tás és csendzavar nélkül kivivott nagyszerü reform-diadal' megünnepléseül ma Budapest kivilágíttatik, s innentúl Pest város, mint a haza szive törvényházának tornyán nemzeti szinü zászló lobog.

A tegnap' nagy tényeit nagyszerü színházi estünnep zárta be. Erről jövöre, most csak annyit, hogy Petőfi' alább következő nemzeti dala

kétszer szavaltatott el a szinpadról, és annak versenkint visszatérő esküszavait az egész közönség mindannyiszor fölemelt ujjakkal harsogá a szavaló Egressy Gábor után.

Nemzeti dal.

Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk, vagy szabadok?
Ez a kérdés, válaszszatok! —
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ősapáink,
Kik szabadon éltek haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.
A magyarok istenére
Esküszünk stb.

Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok istenére
Esküszünk stb.

Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis láncot hordtunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok istenére
Esküszünk stb.

A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy hiréhez,
Mit rá kentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot.
A magyarok istenére
Esküszünk stb.

Hol sírjaink domborúlnak,
Unokáink leborúlnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.
A magyarok istenére
Esküszünk stb.

Petőfi Sándor.

Ma, mint mondók ünnep vagyon. Az ablakokból egész nap mindenfelé nemzeti zászlók lobognak, és a két város most estve a legszebben ki van világítva, a budavári királyi palota fényárban uszik, és az egész nap fenyegetődzött fellegek eloszlának a magas égen, és föltünt szelid fényében a teli hold, jeleül, hogy a munka mi végrehajtaték, kedves Isten előtt!

Új korszak derül Magyarhonra! De hogy e derület el ne sötétülhessen ismét, jelszavunk legyen: béke, rend és törvények' tisztelete! Bizodalom a férfiakban, kiknek kezébe adatott a szabadság' kimondott igéjének megtestesítése!

Minden polgár, kinek hazája kedves, hivatott őre a személy és vagyonbátorságnak! Mert szent a törvény, és, melyet biztosít, sérthetetlen az élet és vagyon! Ki mást hirdet, az hamis profféta, méltó hogy keresztre feszíttessék! N. L.

HETI SZEMLE.

— Történetesen egy ötvennégy esztendős (német) újság jutott kezünkbe. Benne többi közt egy kiadni szándékolt hírlap' programmja is foglaltatik, melyben a szerkesztő következő szavakkal ajánlja magát s lapját a közönség' pártfogásába: „A szabadság' ábrándja többé nem altatja el az észt és a németek' nemes érzelmeit. Annak képzelt becse elveszté a valóság' szinét. A magas ár, melyen megvásárolható, semmi arányban nem áll az előnyökkel, melyeket nyujt. Oly sebeket ütött az a népeken, mikép természet és mesterség félszázad alatt nem lesz képes azokat begyógyítani. Az emberiség' méltósága általa több foknyira sülyedett, és soká, soká fog még a nemesb szív vérzeni az iszonyat és pusztításokon, minőket eddig a legdurvább kor, az érzelmek' legféktelenebb elvadonulása sem idézett elő.“ — Látszik hogy félszázad alatt rendkivül megváltozott a népek' és azok' organuma a sajtónak e tárgybani nézete, mert ma már alig hiszszük, hogy ily programm csak egy fél előfizetőt is fogna szerezni széles Europában, t. i. a kancsukákon innen.

— Mily távol fekszenek Magyarhon' beebb eső, és Erdélyország' városai nem csak a többi civilisált világtól, hanem csak Budapesttől is, annak az is egyik tanusága, miszerint a Kolozsvártt megjelenő lapok' marcz' 7-kei számában még egy szó sincs a franczia forradalomról, holott itt Pesten a febr.' 23 — 24-diki eseményeket már a februári utósó lapokban olvastuk. Tehát sokkal hamarabb jutnak a hirek Párisból Pestre közvetve — t. i. sajtó utján (értjük az Allgemeinét, mint rendes forrást) mint Pestről Kolozsvárra közvetlen.

— Kővár' vidéke' rendei Kossuth Lajost egyszerüen becses ezüst tölgyágból fonott polgári koszoruval tisztelék meg. (Életképek.)

— Fogarasy' német-magyar szótárából a két utósó kötet megjelent Heckenast G. könyvkereskedésében.

— Különös panaszokat kell olykor egy szerkesztőnek hallania. Egyike a legkülönösebbeknek a mult postával jutott szemleiró' kezébe. A panaszra az adott okot, hogy az irónak egy czikke valamivel hátrább jelent meg, mint a többi. „Számoltatni nem kívánom, mond a levéliró e lapok' szerkesztőjéhez irt panaszlevelében, szerkesztő urat, de ki kell mondanom, hogy az elmellőzés roszul esett." — Ki hitte volna, hogy létezik — papiraristocratia is! hogy az ív' egyik lapja nem olyan mint a másik! Mióta a Honderü fönáll, mondhatni mindig szemleiró foglalkodott a czikkrendezéssel, s e szerint biztosíthatja irót, hogy soha nem jutott eszébe a Honderü' papirját classificálni, sem nem vezette iróí aristocratia, melynek derogál nem a főhelyen figurázni. (Mert vannak ilyek többen is, pedig olyak, kiknek tollukból csak ugy folyik az egyenlőség és más nagy szavak' árja, hogy az ember azt hinné, mikép ők megannyi „citoyenideál"ok) Mert szemleiró bárminemü előnyhöz, adja azt a sors pénz, születés avvagy észben, soha semmi jogot nem köt, hanem csak kötelességet, az előnyök' birtokosait — a szentirással — csak sáfárokul tekintvén, kiknek rendeltetésük a rájok bizott kincsekkel a közjóra sáfárkodniok. Hogy tehát a panaszra visszatérjünk, legyen ezennel biztosítva iró, mikép a Honderü olyan classificatiót nem ismervén, mellőztetési aggodalma teljesen alaptalan, mit szivesen fognánk avval bebizonyítni, hogy legközelebbi becses küldeményét lapunk' legelső helyére tennők, ha a tisztelt irót — elárulni akarnók.

— Döbler Pesten van, és eddig már tán meg is kezdé mutatványait a német színházban.

— A nemzeti színházban mult héten János Lovag került színre, szomorujáték Czakótól.

— Korponay Sándor granátos főhadnagy s m. akad. tagnak jeles Hadi földirását, mely nem csak katona, hanem minden müveltebb ember, főkép publicistáink' számára van irva, — ő felsége magánkönyvtárába elfogadni, s legmagasb méltánylása' jeleül a munkás szerzőt nagyobb arany érdempénzzel diszesíteni kegyelmesen méltóztatott. (Divatl.)

— Mint legújabb bécsi tudósításokból értjük, ott csak napokban volt az igazi tánczolás és illetőleg tánczoltatás.

— Mult hét' folytában két operát hallánk, Ernanit és Lucrezia Borgiát. Amabban Hollósy k. a., ebben Schodelné assz. arattak diadalokat. Valóban büszke lehet intézetünk, hogy két ily ritka tehetségü müvésznő fölött rendelkezhetik, és e büszkeségét nem tanusíthatná gyümölcsözőbben, mint ha egyenlő tért nyitna mindkettőnek a maga körében tündökölhetni. E két tisztelt müvésznő hatásköre (a szó' betüszerinti értelmében is) annyira különböző, mikép egymást pótolniok nem lehet s igy kizárniok sem, hanem mindketten egyenlőn szükséges támaszai operánknak, Hollósy k. a. a lyrai, Schodelné assz. a drámai szakban. Maga körében mindkettő elragadja hallgatóit, de oly különbözőkép, hogy őket összehasonlítni nem is lehet. Emitt egy hajnalsugárokban fördő liget, virágos martu kristály csermelyel, melynek vidor csörgedését a lombok' tarka tollu szárnyasainak dala kiséri: amott egekbe nyuló sziklaóriásoktól környelt kárpátvölgy örökzöld fenyüpártázattal, és a völgy' ölén nagyszerü zuhatagokban lesiető hegypatakkal, mely miként haragvó szellem rohan szirtről szirtre, és gátjain porfelhővé száll föl, melyben a napsugár szivárványnyá törik. Ki fogja e két kép' hatását osztályozni? Ki fogja ennek vagy amannak adni az elsőséget? Nem — hanem azoknak, kik azt tehetik, kötelességük eszközölni, hogy mindkettőben egyformán gyönyörködhessünk. — Az operára térve Lucrezia Borgiáról megjegyezzük még, mikép a benne föllépett Szabó Emilia k. a igen szép althanggal bir, melyből a kisasszony sokat csinálhat, ha alkalma lesz magát tovább müvelni és képezni.

— Német lapok azon örvendetes irodalmi újdonsággal lepnek meg bennünket, miszerint Shakspeare' összes müvei 24 kötetben még tavaly megjelentek magyar fordításban. — Csak furcsán vannak velünk azok a jó ságorok, vagy igen keveset mondanak rólunk, vagy igen sokat, hanem hogy igazat mondjanak, azt csak nem lehet elérnünk. Gott besser's.

— A pesti mészárosok már ismét éhen halástól félnek a mostani húsár mellett, s igazságos aggodalmukban a városi hatósághoz folyamodtak új limitatio' kieszközléséért. A hatóság tehát, nem kivánván, nem is kivánhatván, hogy polgárai a czéhrendszer' nyommasztó bilincsei miatt koldusbotra jussanak, a nm. helytartótanácshoz folyamodott az iránt, hogy a marhahús vágást 4 hétre szabadítsa fel, hogy ekkép a város hitelesen meggyőződhessék, ha a mészárosok csakugyan tönkre jutnak-e a mostani húsár mellett. Ohajtjuk, hogy a hatóság mindig ily népszerüleg intézkedjék.

— A Pesti Divatlap' szerkesztője által szerkesztett Országyülési almanach is sajtó alatt van.

N. L.

*

A NAPARA.

Montmartreban Blanche orvos' házánál, ki végtelen kitűréssel gyógyítja az elmekórok' minden nemeit, s gyógyítását gondos ápolás, jótevés és szabadság által eszközli, nem pedig mint más pályatársai elzárás, zuhanyok stb által, élt egy nő, kinek őrültsége sajátságos és vonzó vala. A nő még fiatal volt, szelíd vonásokkal és mosolylyal, mely varázst terjesztett maga körül. Őrültsége abban állott, miszerint azt képzelé, hogy ő a nap' menyasszonya.

Ő és a napisten el valának igérve egymásnak, mint mondani szokás, és ez egy szép őszi napon történt, midőn ragyogó arczát felhőfátyol alá rejté, neho y jegyesének egyszerre elvegye szeme' fényét. Azon óra óta egymáséi voltak; a nő kezén érzé férjének forró csókját, s mostantól fogva egész életét neki szentelé. A napisten, férje, volt egész öröme, dicsősége, boldogsága.

A szegény nő ugyanazon pillanatban kelt föl, midőn lángoló kedvese első sugárait küldé a földre; merev pillantással csüggének szemei a nap keltén. Pillantásival üdvözlé őt, mint a madárkák tevék azt dalaikkal, mint a folyó habjainak susogásával, mint a rózsa felszálló párailatával.

Minél szebb volt a természet, minél derültebb az ég, minél vidámabb az egész teremtmény a nap' fölkeltekor, annál magasztosb vala boldogsága a szegény észbetegnek, mert hiszen nem az ő isteni férjétől nyeré-e fényét, melegét az egész világ? Nem ő-e királya a világnak? Igen, a világ' lelke vala az ő lelke is.

Igyen követé örök, mennyei kéjben minden léptét a napistennek. Legkisebb sugarát is fölfogni ügyekvék, s minél fölebb szállt égen a napgolyó, annál magasbra emelkedett az ő költői lelkesedése is. Alig sikerült az észbeteget annyira bírni, hogy naponkint tápszert vegyen magához, annyira elfoglalá égi szenvedélye. Hogy evésre bírják, azt kelle neki mondani, mikép isteni férje aranyozá meg a gyümölcsöt, érlelé meg a szőlőt és kenyeret, melyet eléje tőnek. Ekkor aztán feljogosítva hivé magát, édelghetni azon végtelen asztalnál, melyet utján a napisten rakott meg étkekkel.

Ha aztán a szegény elvégzé az étkezést, legelőször is férjének mutatá be áldozatát. Reggel egy csöp tejet öntött a földre tiszteletére, s egésségére üríté ki a poharat. Ha a nap nyugalomra hanyatlott, és a Szajna' habjaiba merült az arany sugár, a napisten' gyöngéd aráját oly nyugtalanság szállotta meg, mint mi szegény halásznőt, kinek férje két hó óta heringhalászaton van, és neki a tenger' ordítása jut füleibe.

„Mi lesz férjemből?" kérdé a beteg. „Nagy Isten! elutazik, csak szerencsétlenség ne érje utjában!"

Ha a napgolyó lassankint eltünt, helyet adandó az éjszakának, a tébolyodott összekulcsolá kezeit, keblére tevé, és rejtelmes hangon kiáltá férjének: „Várj meg, várj meg!" Azzal nagy sietséggel kamrájába futott, mert a napistent nem akará várakoztatni.

Szeretetreméltó tébolyság! szerencsés őrület, lelkét a lángzó nap' egy sugára által éghez füzve tudni; nem birni más szenvedélylyel, mint a derült ég' tekintetével; nem félni egyébtől, mint a felhőktől, melyek a nap' csillaga fölé eresztik fátylukat; boldognak lenni, valahányszor a természet boldog; lelkét megnyitni a nyájas, jótékony melegnek, mint a föld teszen; halk hangon dicséneket zengeni szerelmére, és nem lenni szerelemféltőnek másra, mint a mezőnek füveire.

Tiz évig élt ily életet a szegény észbeteg. Nem mintha ép ugy nem lettek volna szenvedélyei is, mintha eszénél lett volna; mert mihelyt jött a tél, s ő férje' arczát elhalványodni és a havon reszketni látta, miként szép ifjat, ki halálra van sebezve, mihelyt e végtelen dicsőséget sürü felhők által elhomályosítva látta, mint az itt lent a föld' legnagyobb férfiaival történik, kiknek dicsőségét irígység feketíti be: akkor a szerencsétlen nő valóban a legszomorubb emberi lénynyé lön a világon: lelkében többé semmi nyugalom, semmi mosoly, semmi dalok, és semmi ünnepek.

Nem látjátok férjét, mint ünnepel oda fönn, és reszketve hajtja fáradt fejét a jéghegyekre? Mily lassuak, mily szomoruaknak találá az őrült e télnapokat! Ez valódi, hihetlen szenvedés vala! Ama szerelemfájdalom, melyet századonkint némely nagy, szerencsétlen férfiak' élettársnői' érzenek. Minél nagyobb, fenségesb vala kedvese a világban, annál türelmetlenebbül viselé a nagy szerencsétlenséget, őt megalázva, elhomályosítva, reszketve, félreismerve, legyőzve, fogva látni. Fájdalma majdnem hasonlíta a császár' anyjáéhoz, midőn ez fiát a tenger' közepén sziklához lánczoltatva látá. De e nemes anyának, e legnagyszerübb romnak Roma' romai közt, fájdalma örök fájdalom. Lehullott csillagának többé fölkelni nem lön szabad. A nap boldogabb: megaláztatása elmuló; nem sokára újra áttör a sürü felhőzeten, győzelmesen tér vissza; a nap minden évben kétszer üli száznapos ünnepét, (csak Frankhon' napjáról szólok).

Ha tehát Blanche orvos' szegény észbetege férjét tavaszszal újra föllelé, ugy mint őt őszszel

elhagyá, ha ismét ragyogni látá, mint hajdan, és a fák' levelei eléje szökellének, miként szikra a kalapács elé, — a szegény nő' szivébe is újra visszatért az édes öröm. Ekkor leveté gyászruháját, legfényesb mezébe öltözött és legédesb dalait zengeté.

„Örvendjetek mennyen és földön, örvendjetek égnek csillagai és tengerek' hullámai, ti angyalok ott fönn és ti emberek itt alant, örvendjetek; férjem a nap beteg volt, és egésségesen újra visszatért; távol volt, és ismét megjöve."

És valóban az egész természet engedelmeskedék a szegény őrültnek; az egész természet örvendett; az őrült' férje visszaérkezett.

Tiz egész évig tartott e boldog tébolyultság, a nélkül hogy gyógyítása lehetséges lett volna. De hiszen e nő oly boldog volt, minek őt kigyógyítni boldogságából?

A napara meghalt, és halála ép oly megható vala, mint élete. — Szép ősznap s épen dél vala; az enyhe, szeliden melegítő nap legtisztább sugárait küldé a földre és nejéhez. A szegény a pázsiton egy almafa mellett nyugovék, és szemei fenséges férjének égi utját kisérék. Soha nem vala e nő' szive telvébb szerelemmel, soha nem volt pillantása oly gyöngéd, soha álma a valósuláshoz oly közel. Oly jól érték egymást ő és férje a napisten, sokatmondó, átható pillanatokat cserélének egymással; a férj bizonyosan csak azért haladt oly lassan azúr utján előre, hogy minél tovább szemlélje nejét, ki térden állva tekinte föl hozzá. De o ég! az ég' hatalmas sugára egyszerre csak eláll, megakad, eltünik, nem lassankint, mint máskor szokott a víznek partjain, ha a fénylő port lerázá lábairól, hanem hirtelen, egyszerre elrejtezik, — eltünt. Hol van, hová lön?

„Hah!" kiálta fájdalmasan, „férjem vágytársnőmnél van! Igen, ő hütelen. Nézzétek, nézzétek! fényes nappal tünt el, és estve nem fog visszatérni!"

És mert léte csak abban telt el, hogy őt nappal lássa, éjjel jöttét várja, hajnalon üdvözölje, tavaszszal megénekelje, nyárban csodálja, és minden időben szeresse: mivel őt a szerencsétlen nő oly hirtelen eltünni látá, a nélkül hogy tudná hová lett, visszatér-e ismét— szegény, meghalt a napfogyatkozás alatt, meghalt szerelemféltésben, szerelmi kétségbeesésben.

Alig szünt meg élni, midőn a napgolyó, a földdeli ártatlan összeütközéséből kiszabadulva előtünt, és nyugodtan ment tovább ösvényén; de már késő volt, vége lön a drámának, és a halhatlan férj, ki még imént oly hő szerelemnek tárgya volt, két sugarával két kialudt, zárt szemet érinte. Igen, igen! A szegény nőnek valósággal halottnak kelle lenni, mert e szomoru napsugár, mely arczán nyugovék, mintha bocsánatot akarna kérni akaratlan távolléteért, őt többé föl nem ébreszthető.

Janin Gyula után.

Tély József.

Az Orleans-család.

** Lajos Fülöpöt, a franciák' volt királyát, mint már tudják olvasónőink, iszonyu catastroph érte. Neki, az ősz királynak ki kelle bujdosnia; családja elszélesztetett. Tizennyolcz évig dolgozott e mélyeszü uralkodó, kit 1830-ban a franczia nemzet' bizodalma emelt trónjára, hogy megdönthetlenné szilárditsa királyi székét. És tizennyolcz év' fáradalmainak gyümölcsét — három nap semmivé tette. Leromboltatott a biboros trón, és foszlányait tüznek áldozá a haragvó nép. Mert a király, midőn trónját épité, annak támaszai közől hálátlanul kifelejté a legerősb oszlopot: azon bizalmat, mely őt megkoronázá. És ha kérdjük, mi volt legközelebbi támasztó oka e világrázó eseménynek? — Csekélység, egy ebéd, egy lakoma. Francziaországban ugyanis a törvény nem tiltja politikai lakomák' tartását, melyek ugy tekinthetők, mint a valódi közvéleménynek demonstratiói a kormánynyali meg- vagy nem elégedésre nézve. Páris' tizenegy városrésze megtartá reform lakomáját, a tizenkettediket eltiltá a kormány, határzottan kinyilatkoztatván, mikép fegyverrel fogja tudni föltartani tekintélyét. Soha kormány nagyobb elbizottsággal nem szolhatott ily fönnen: mert hiszen 18 váru roppant bástyázat zárja körül, miként vas abroncs a nyugtalan népet, ugy hogy az egész város mintegy álgyuk' torkában van; százezer katona állott fegyverben, készen lelöni a legelső francziát, és e százezer szurony' tekintélyét 400 álgyu támogatá; e mellett a nemzet' követei közt (a kamarában) a kormányt hasonlithatlan többség védelmezé. Csak egy kis rész vala, kicsiny de lelkes tömegcse, mely e roppant hatalommal szembe nézni mert, pedig nem volt egyéb fegyvere, mint — a közvélemény, más vértje, mint a — népszerüség. Az eredmény megmutatá mily hatalmas fegyverek ezek. És mily nagy tanulság fekszik ez eredményben!

Ennyit előrebocsátva tisztelt olvasónőink' kedveért, most már rátérhetünk rövid előadására magának a catastrophnak A lakoma febr.' 22-kén vala tartandó. A nép annak eltiltásában a törvényeket látta megsértve és e sérelemben saját szabadságát veszélyeztetve. Elkezdődött a csoportulás, zajongás, lázongás, mely másnap

23-kán erősbült és 24-kén forradalommá tört ki. Hiába mondott le 23-kán a gyülölt minister Guizot, a nép nem hitt többé, elveszté bizalmát fejdelméhez. Egész éjjel torlaszok (barricades) építtettek, és a forrongásnak már számos áldozata hullt el, mi a népet még inkább fölingerlé. ‚A Tuilleriákhoz!' lön a jelszó. 24-kén 1 órakor a király a kamarának jelenté lemondását unokája a párisi gróf' részére. Már késő volt. A párisi gróf, és anyja Orleans hgnő Nemours hg.' kiséretében a kamarában megjelentek, letenni az esküt. Késő volt. Szóhoz jutnia sem lehetett. A rettenetes ülésből a szerencsétlen nő és hgek alig menekülhetének sértlenül. Orleans hgnő a termet a körülötte levők' karjain egy ablakon hagyta el, a nélkül, hogy fiától pillanatig is elvált volna, utána Nemours hg is kiment. A hgnő fiával a kórvitézek' palotájába vitetett, később két fiával, a párisi gróf és chartresi hggel Deutzbe futott; Nemours hg. pedig tüstént elhagyta Párist. Mig ezek a követkamrában történtek, künn a nép a tuilleriákat elfoglalta. Délután 4 óra volt. Lajos Fülöp, a királyné és gyermekeik, még a palotában voltak, midőn annak egyik része már a nép' kezében volt. Elérkezett a végpercz, melyen tul a futást halasztni nem lehetett A király karon fogta a királynét, gyermekeik utána mentek. Mindnyájan gyalog mentek át a tuilleriák' kertjén. A concordiatérre érve, itt a királynénak eszébe jutott, hogy sem ő, sem Lajos Fülöp magukhoz pénzt nem vevének, s e dolgot egy nemzetőrségi lovas tiszttel közlé is, ki a tömeget széttartani törekvék. A tiszt azonnal bajtársai s a körülállók közt gyüjteményezést kezdett meg. Igy csakhamar 200 frank gyült össze, mi a királynak utiköltségül kézbesíttetett. Tehát a franciák' királyának saját alattvalói' adományfillérét kelle kolduskénti elfogadnia, hogy futhasson. Rettenetes leczke! Életveszély közt sikerült egy bérkocsiba ülnie a családnak, melyen Neuilly felé elkocsizott.

25-dikén estve felé, már mindennek vége volt, a város csendes vala, s estve a boulevardok és főutczák kivilágíttattak. Orleans hg. különféle viszontagságok után Neuillybe érkezett, s onnan a királyi családdal együtt Eube utazott, ugyanoda futott Montpensier hg is. Lajos Fülöp 24. éjjeli 11 órakor a királynő s Montpensier hg.' kiséretében Dreuxbe érkezett s a kastélyban tölté az éjt. A király igen levert vala, s ismételve mondogatá: „Miként X Károly!" Másnap reggel Vernonba utazott. Nemours herczeg és nővére Coburg Koháry hgnő febr.' 27-kén reggel Dowerban szálltak partra. A herczeg álöltözetben menekült meg; gyermekei közől csak egy volt vele, a kir. család' többi tagjainak hollétéről is mit sem tudott. — Montpensier hg. ki Orleans hgnőt a kamarába kiséré, többé a tuilleriákba vissza nem mehetett. Neje Luiza Fernanda hgnő, kit a király s királynő futásuk közben elfelejtettek, a mint a palota ostromoltatott, a legfelsőbb emeletbe vonult, hol febr.' 25-ki estig elbujva maradt. Egy nemzetőrségi tiszt, kinek meghagyatott, hogy a tuilleriák' szobáit megvizsgálja, őt itt egy szolgaszobában egészen sápadtan s elerőtlenülve, az ijedség s éhség' kinai közt találá. A tiszt megnyugtatván őt s némi frisítő tápszereket nyujtva neki, önszállására vezette, miről másnap az ideiglenes kormányt tudósítá. Ez a spanyol hgnőt titkos biztos kiséret mellett Londonba szállíttatá, hova febr.' 28-kán megérkezett. Aumale és Joinville hgek, mint tudva van, Algirban vannak, hova már Cavaignac tábornok elutazott, hogy e királyi hgek' távozását eszközölje.

A neuilly kir. palota' leégésénél a könyvtáron, képgyüjteményen és dús butorzaton kivül a királyi család' ezüst holmija is megmentetett s most a nemzet' tulajdona, értéke 1,200,000 frank. A tuilleriák' feldulásakor Orleans hgnő, Montpensier és Joinville hgek' szobáiban 300,000 fr. értékü ékszer lön összeszedve és a középponti pénztárnoknak átadva. Hasonlag egy polgár a koronagyémántokat és Joinville hgnő' gyémántjait is a kincstárba tette le. (Egyébiránt Lajos Fülöpnek 48 milliója van az angol bankban). — Egy polgár két csinosan bekötött kéziratot, melyeket a tuilleriákban talált, kézbesített az ideiglenes kormánynak: Lajos Fülöp' memoirjait.

E röviden összeoglalt tudósításinkhoz kiegészitésül ide csatoljuk az Orleans család' tagjainak névsorát.

Az Orleans-család e következő tagokból áll: Feje Lajos Fülöp, volt franczia király, szül. 1773, király lön 1830, trónját elvesztő 1848, febr.' 24. Egybekelt Mária Amélia, II Ferdinánd kétsiciliai király' leányával 1782-ben. E házasságból 7 gyermek született. 1) Orleans hg. (Ferdinánd Fülöp Lajos Károly Henrik József) koronaörökös, szül. 1810, meghalt 1842. Nőül vette 1837-ben az 1819-ben meghalt mecklenburg-schwerini nagyherczeg' leányát Helena Luiza Erzsébet hgnőt (ki szül. 1814). E házasságból születtek: Lajos Fülöp Albert, párisi gróf 1838-ban, és a chartresi herczeg (Robert Fülöp Lajos Jenő Ferdinand) 1840-ben. — Lajos Fülöp' többi gyermekei: 2) Luiza hgnő, szül. 1812. férjhez ment a belga királyhoz 1832-ben. 3) Nemours hg. (Lajos) szül. 1814, a párisi gróf' nagykoruságaig kormányzóul kineveztetett 1842, nőül vevé 1840-ben Victoria hgnőt, Ferdinánd Szász Coburg gothai hg.' leányát (szül. 1822). E házasságból született

tek: Lajos hg. eui gróf 1842-ben: Ferdinánd alençoni hg. 1844-ben; Margit hgnő 1846-ban. 4) Clementina hgnő, szül. 1817-ben férjhez ment 1843-ban Auguszt szász koburg gothai hghez, Ferdinánd portugali király' fivéréhez. 5) Joinville hg. (Ferencz) szül. 1818, egybekelt 1843-ban Donna Francisca braziliai hgnővel, (ki szül. 1824). Gyermekeik: Francisca hgnő, szül. 1844; Péter, penthiévrei hg. szül. 1845. 6) Aumale hg. (Henrik) szül. 1822-ben, egybekelt 1844-ben Karolina siciliai hgnővel, Leopold salernoi hg.' leányával (szül. 1822.) fiok· Lajos Fülöp Condé hg, szül. 1845. 7) Montpensier hg. (Antal) szül. 1824, egybekelt 1846-ban Luiza spanyol infansnővel, Isabella spanyol királynő' nővérével (szül. 1832) Lajos Fülöp' nővére Adelaide hgnő szül. 1777, meghalt dec.' 31 1847.

Színházi dolgok.

Megemlítette lapunk is a hírt, hogy Schodelné assz. felmondott az igazgatóságnak. Felmondása okául elmellőzés és háttérbeszorítás lön felhozva. Ez alkalmat adott az Életképeknek egy másik czikkben Schodelné asszonyra hárítni akarni vissza a vádat. Ennek következtében Schodelné assz. nyilatkozik a Divatlapban, hol az első felszólalás történt, s ellenének állításait tényekkel czáfolja meg. Közöljük belőle azt, mi szorosan a dolog' lényegét illeti, s olvasóinkat is érdeklendi. E nyilatkozat' tartalma, a művésznőnek gr. Ráday ő mlga mint országos főigazgatóhoz beadott iratából van véve.

„Egy idő óta — mond a nyilatkozat — ritkán hozatnak színpadra oly nagyobbszerü új operák, melyekben szerződésem szerint — mint első drámai énekesnő müködhetném; sőt azon köztetszéssel fogadott régibb nagy operák is, melyekben a női főszerepvivő én vagyok, a repertoirból nagyobb részt kihagyattak. Végtére azon néhány operában is, melyekben jelenleg müködöm, s melyekben a főszerepek minden más színpadokon a létező legjobb tehetségekkel töltetnek be, nálunk a szereposztás sem a művészet, sem a közönség kivanatát ki nem elégítheti.

S miután ebből azt kell következtetnem, hogy ez vagy az említett komoly zenemüvek vagy tán személyem elleni ellenszenvből történik: kinyilatkoztattam, hogy készebb vagyok kötelességemről lemondani, mint akár azt, hogy a hanyagság vádja méltatlanul reám háruljon, akár a zenemüvészet' azon részének, melynek egyik személyesítője csekély tehetségem körében én is vagyok, háttérbe szorítását eltürjem.

Hogy ezen állítások oly igazak, mint valótlan a kérdéses czikk' egész tartalma, tényekkel bizonyítom.

Tény, hogy 3 év óta Don Pasquale, Don Sebastian, Nabucco, Othello, Rohan Mária, és Macbethen, s igy ezen hat operán kivül semmi új szerepet nem kaptam; holott 3 év alatt szerződésem szerint 18 új szerepek' betanulására használhatta volna fel az igazgatóság tehetségemet. S bár csupán drámai énekesnőül vagyok szerződve, a szereposztályomhoz nem tartozó Don Pasqualét is elfogadtam. És mégis én vádoltatom szerződésem' meg nem tartásával, s az is, hogy fél év alatt csak egy új dalmüben léptem föl, nekem rovatik fel hibául, nekem, ki Mayerbeer' Hugonottainak, Mozart' classicus müveinek, s Donizetti' egyik legjobb szerzeményének Boleyna Annának színpadra hozatalát oly régen sürgetem. Léphetek én fel oly operában, mely nem adatik? s ily önmagát czáfoló állítás nem szándékos rágalom?

Tény, hogy Eskü, Ismeretlennő, Beatrice di Tenda, Marino Faliero, Gemma di Vergi, Othello, Don Juan, Fidelio, mind oly jeles müvek, melyek az operaszemélyzetnek a mostanihoz nem hasonlítható állapotában is a közönség' tetszését megnyerték, s melyek Europa' legelső színpadain, jelenleg is, a legkedveltebb müvek közé számíttatnak, ez idő alatt a repertoirról részint egészen, részint egy két előadás után kimaradtak. S ez ellenében a czikk' irója mit hoz fel? Montecchit és Ezred leányát; s állítja, mintha én Rohan Máriát, mint magasat, Gemmát pedig, mint naivot, magam utasítottam volna el. Ez utóbbi állítás, mint merőben hamis ráfogás, czáfolatra sem méltó; Montecchit és Ezred leányát illetőleg pedig, elég legyen megjegyeznem, miszerint az első mezzo sopran ének része lévén, az, mit én néhányszor csak kénytelenségből énekeltem, reám, mint magas sopranra, kötelezettséget nem vonhat, s kimutathatom a hírlapi czikket is, mely magas sopran létemre ezen nem nekem való szerepbeni fellépést gáncsolá; s ez okból annak személyesítésétől maga az országos főigazgató által fel is mentettem. Az Ezred-leánya pedig hogy a lyrai, s nem a drámai operák közé tartozik, ki hozza kétségbe?

Tény, hogy azon csekély számu operákban, melyekben jelenleg müködöm, a szerepek személyzetünk' mostani erejéhez képest nem helyesen vannak betöltve. Ez a közönség előtt sokkal ismertebb dolog, hogysem bizonyítást igényelhetne is, s valóságát tagadja-e a czikk' irója, s mit felel reá? Azt, minek ellenkezőjét én sem ál-

lítom, t. i. hogy ez nem egyes tag' akaratjától függ. Ebből azonban az általam illető helyen bepanaszolt rendszer' helyessége teljességgel nem következik. Én nem személyek, hanem a rendszer ellen emeltem szót, s emeltem nem személyem, hanem a müvészet és intézet' érdekében, mert azt hiszem, hogy az előadások' fogyatkozásai az intézetnek nem csak müvészeti hitelét csökkentik, de annak anyagi kárt is okoznak; valamint arról is meg vagyok győződve, hogy ha a magyar operánál jelenleg létező kisebb nagyobb tehetségek mindenik maga helyén czélszerüen felhasználtatnak, s ugy a drámai mint a lyrai nemben a müvek kellően megválasztatnak: az opera nem csupán kivételes esetekben vonand be nagyobb számu hallgatóságot, hanem, mi fődolog, a szinháznak állandó közönséget is eszközlend.

DIVAT.

Minden igaz magyarnő fejékül nemzeti szinü szalagot rózsát, csokrot vagy tollat visel, hogy küljel által is tanusítsa, mikép szivében szabadságérti liliomtiszta lelkesedés, lángoló honszerelem és a magyar nemzet' dicsőségének elevenzöld reménye honol.

Férfiak' egyetlen disze: háromszinü kokárda.

Kivánjuk, hogy e divat meg ne változzék, mig a magyar név el nem töröltetik a föld' szinéről, — mit ne adjon soha a magyarok' Istene!

VIDÉKI FUTÁR.

GYŐR. (Gyászhir). „Sztankovics János győri megyés-püspök, marcz.' 7-dikén, reggeli 1 órakor meghalt. Négy hónap óta sinylödött májbetegségben, mely végre fekete sárgasággá s a belrészek' föloszlásává fajult. Már febr.' 24-kén odahagyá az országgyülést, hogy Győrött keressen végnapjainak enyhet. Példás volt béketürése s bölcs resignatioja; mint az életben minden bajt, ugy nyugodtan várá kimulását is. Benne az emberiség erős gyámolát, a müvészet vezércsillagát, a tudományok barátjokat, a vallás egy tisztán keresztény szellemü atyát veszte. Ő, ki minden földi javait ezekre áldozá, bár nem kincsekben, de mégis, — a mi ezeknél többet ér, számtalanoknak hálás könyeiben gazdag szerzeményével hagyá el a mulandóság' szük körét. Áldás kisérje emlékezetét!" (Jelenk.)

KÜLHIREK.

** Még egy bálról tudósítjuk olvasót az épen imént elbucsúzott farsangból, t. i. a Bécsben márcz.' 5-dikén nádor ő fge' tiszteletére tartott pompás magyar nemzeti tánczalomról, mely bécsi lapok' tudósítása szerint, valamennyi idei tánczalmat fölülmult. Ily tánczvigalom nyilvános helyen (a Sophia fördőteremben) még nem tartatott, s talán nem is fog többé soha, ‚bal paré' volt ez a szó' legszorosb értelmében. A terem nemzeti szinekkel, valamennyi magyar megyék' czimerével, király ő fels. és a fens. nádor' élet nagyságu arczképével és virágokkal gazdagon és pompásan ékítve, nagyszerü látványul szolgált a szemnek. A társaság Bécs' legfensőbb köréből s a magasb nemességből állott, oly tömegben, minőt Bécsben nyilvános tánczalomban együtt még soha nem láttak. A credenz egyszerüen és mégis a legföltünőbben, pompás és legfinomabb honi tárgyakból (itt nem tudjuk a bécsi újságiró magyar honit éri-e) vala felállítva. A delnők emlékül csinált cameliákat kaptak a tánczrenddel. Strausz' zenekarán kivül, egy másik magyar zenészbanda vala felállítva a csárdás, kör stb. játszására. A nemes magyar nők és hölgyek' deli alakjait, meg a derék, magas magyar férfiakat nem győzék csodálni a jelenvolt bécsiek. A fényes látogatást gyaníthatni abból, miszerint a tánczterem' kapuja előtt 1400 kocsi állott meg ez estve. A Humorist e tánczalmat „Ereignisz"nak nevezi. Ki tudja, nem jól jósol-e. Hogy Pozsonból számosan voltak jelen e tánczéjen, kik con amore járták a bécsi nótára, mondanunk sem kell, miután ez nem újság. Most már, miután a farsangnak s bálozásoknak vége, mindenfelé más nótákat pengetnek, melyekre hogy sokan oly con amore járandják-e, mint Strausz' keringőjire — az nagy kérdés.

** Punch, legelczésb angol újság ekkép állítá össze egyik legutóbbi számában, mit illik vagy szabad és nem illik tenni egy ugynevezett ‚gentleman'nek. Illik egypár foglyot kezében vinni, de ürügyczombot nem. — Valakit párbajban megölhet, de zöldborsót késsel nem ehetik. Egy éji őrt megbotozhat, de kétszer levest nem kérhet. Játékadósságait meg kell fizetnie, de a kézmüvesek' árjegyzékeivel törődnie nem szükség. Sohasem szabad felednie mivel tartozik magának, de azt igen hogy mivel tartozik szabójának. Sőt tönköt is szabad mondania, de soha semmi szin alatt bármi kis málhácskát kezében vinni, vagy keztyü nélkül mutatkozni az utczán.

Budán, a kir. egyetem' nyomdájában.

12. SZÁM. VASÁRNAP. TAVASZELŐ' 26. 1848.

EGY PROLETÁRIUS' LEVELEI.

MEDVE IMRÉTŐL.

VII.

Míg az ember nem lépett ki a szülői hatalom alól, de már lerázta az iskolai port saruiról, boldog. A királyi tábla legalább gondoskodik jegyzőiről, mert a kiküldetések' díja meg van határozva, valamint a vidimatióké is, s azok, kik valamely táblai ülnök' juratusai, bizony elélhetnek keresetükből. De jő végre a pillanat, midőn az ügyvédi diplomát kézhez kapja az ember, s ekkor minden illusio oda van, s az élet, mely eddig rózsaszinben mutatkozott, szörnyü fekete szint kezd ölteni. A szülők kifáradva a költséges nevelésben, diplomaticus gyermeküket jó tanácsokkal a világba küldik, és megindul az ember a világba, és ez a világ Pest, hol kivévén az udvari kanczellériát, minden dicasteriumok, a hétszemélyes és királyi tábla stb, sőt még megyei és sz. kir. városi praxis is van. Itt keres az ember hivatalt, hogy biztosítsa jövendőjét, és ne legyen heréje a statusnak, hanem munkás polgára. Kinek van protectora, az kap hivatalt, kinek nincsen, az legfeljebb egy havonkint 6 pft és kosztot jövedelmező adjunctériára tehet szert. O! beh nyitva áll a világ ezen a Pesten az ember előtt! szinte öröm benne élni, nem háborgatja az embert semmi, csak a déli harangszó és az éjszaka, kivált ha nem háziur az ember.

Pesten az irodalomból is el lehet élni annak, kinek már egypár ezer forintja van.

Elkezdi tehát az ifju prókátor vagy iró a szereplést a világban, és mint a madárról nem gondol vele senki az Istenen kivül.

Az ügyvéd fut, fárad, izzad s a törvényszékek gyéren itélik meg munkadíját; futása, fáradsága, izzadsága mellett nem tudja biztosan jövedelmét, mert néha 5—6 hétig egy garast sem veszen be, hacsak adósságot nem csinál, mig egyszerre pénzhez jut, igen de adósságait kelletvén lefizetni, újra ott van, hol azelőtt volt, s igy, midőn jő az évnek vége, és összeszámítja bevételét kiadásaival, a bevétel lesz kevesebb semminél, mert a mellett hogy semmije sincs, adóssága van.

Az iró megalkuszik a szerkesztővel vagy könyvkereskedővel, de mivel az irás kényelmet igényel, felszedi az előlegezéseket, hogy ne kellessen a res angustae domi miatt szüntelen szaladgálnia és nyugodalmasan dolgozhassék; kész végre a munka, s midőn legalább egy jó napot akarván élvezni, haza viszi azt a szerkesztőnek vagy könyvkereskedőnek, és arany álmakban ringatja magát, jő a praeventiv censura, és elrontja álmait, mert a munka ki nem adható, pénzt többet nem kap, és kisül, hogy ingyen dolgozott, s még az előlegezések végett adós is.

És akadt a mostani országgyülésen követ, ki azt mondá: mind gyáva az, ki ügyvéd létére évenkint 600 pftot nem tud keresni. O

bölcs Salamon, mi vagy te ezen követ urhoz képest, és o! te férfiu, ki ezt mondád, mi vagy te a bölcs Salamonhoz képest. Hagyjuk azonban a tréfát, a keresetmódok' tárgyalásánál vagyunk, és mivel mai világban csak számoknak hisznek az emberek, van szerencsém egy ügyvédnek egy évi jövedelmét saját naplójából közleni, de csak röviden hogy untató ne legyek. Ezen ügyvéd harmadmagával lakott egy szobában, melyért havonkint 6 pftot fizettek, tehát az ügyvédre 2 pft esett; mivel pedig volt ezen ügyvéd adjunctus, kapott principálisától ebédet és havonkint 6 pftot, tehát évenkinti fixum jövedelme volt 72 pft, hol van még 528 pft az érdemes követ' számítása szerint, és ha épen ebédjét havonkint 10 pft értékre teszszük is, ez évenkint 120 pft, melyhez hozzáadván a 72 pftot, leend 192 pft. Sok kell még ehhez, hogy 600 pft legyen. Különben e naplóban vannak ily jövedelmek : Január, 2 pft diurnum, principalisomtól 40 pkr. Február, principalisomtól 20 pkr. Martius, kölcsön kértem téli gunyám' kifizetésére 20 pft, principalisomtól 30 pkr. April, egy per' extractusáért, melyen egész hónapig dolgoztam principalisom' engedelmével, de csak ha nála dolgom nem volt, 30 pft; ebből a 20 pftot kifizetvén maradt 10 pft. Május, principálisomtól egy arany. Junius, egy szóbeli perért, melyet magam' neve alatt folytattam és végeztem be, 5 pft. Julius, principalisomtól 20 pkr. Augustus, principalisom' egyik nagyuri felétől egy 2 pftos tallér. September — october, kölcsön kértem 5 pft. November, principalisomtól 50 pkr. December, a váltótörvényszék előtt folytatott peremből 9 pft 30 kr, ebből megfizettem az 5 pftot, mit octoberben kértem kölcsön, maradt bevételbe 4 pft 30 kr, összes bevétel a kölcsön kért 25 pfton kivül 30 pft 40 kr, ezt hozzáadván a 72 pft fixumhoz, teszen 102 pft 40 kr kész pénz jövedelmet.

(Folytattatik.)

Érzeménylombok.

XVIII.

Nincs senki itt, csak egyedül vagyok,
Lelkemmel a távolban elhalok.
Meddig terjed ki ez égboltozat?
Van-e bú ott, hol íve megszakad?
Fönn a magasban kis csillag rezeg,
Sugárai szivemre fénylenek,
A kis csillag mikéntha mondaná:
Szemed' gyöngyéért járok én alá.

XIX.

Ne mondjátok, hogy életem tavasz,
A tavasz nem, hanem a tél havaz,
Tavasz voltam, virágom is vala,
Szüz keblén az ég' legszebb harmata.
De mielött keblemre tüzhetém,
A nagy viharban eltörött szegény.
Mily hün ápoltam! mégis elhagyott,
Minő szép volt! mégis lehervadott!
Virágomról ne is kérdezzetek,
E gyászoló cyprus mutassa meg.

KARÁD.

Álom és való.

(Folytatás.)

Egy más uri ember, ki fényes hintóban jön vala a hegyre, most kopott s szegény kaputban távozik: de agya hemzseg a magasztos tudomány' minden nemétől; s ő jövendő nagysága' érzetében a mellette elhaladó fejedelmi kocsikra is, melyeknek sara öltözete s arczára locsoltatik, csak egyegy leverő gunyos pillanatot vet, pedig a kocsikban dus urak vannak, újon választott, vagy a régiekért cserébe vett nőikkel.

Szóval nem maradt ember, kinek tetszése szerinti tulajdon nem jutott volna, s azért elsőtől utósóig, mind teljes elégedéssel s áldással távozott a hegyről, hol a nagy metamorphosis végbement.

Tehát én is elhagyám a hegyet, s azon boldog képzeletben távoztam a város felé, hogy már most az emberiség a lehető legkellemesb, legelégedettebb életet élvezendi.

Még pár hetet tölték a fővárosban, meglátogatám nevezetességeit, s aztán ideérkez-

temre nézve mellékes irányban indultam, hazámba visszautazandó.

E visszautazásból kell most néhány részletes eseményeket fölidéznem, hogy utazási vázlatom teljes lehessen, annál is inkább, mert a következők az előbbiekkel legszorosabb következményi ok által kapcsoltatnak össze.

Második rész.

Melyben példákkal bizonyíttatik, hogy a sorsuk ellen panaszkodó emberek, érjék bár el minden ohajtásaikat, mégis elégedetlenek lesznek, sőt előbbi sorsukat visszakivánják, mely ellen panaszt emeltenek.

I.

Egy pazar kéz s fényes izlés' jeleivel tündöklő épület előtt haladtam, márvány kövezeten lépdelve. — Szép kocsi, gyönyörü lovaktól vonatva gördült ki a tágas kapun. Minden a tulságig fényes készületet tanusított.

A kocsiban egy a legkényelmesb élet' jeleivel ellátott férfi ült, kalapját mélyen levonva szemeire, mintha nem akarná látni a csoportot, mely a kigördülő kocsi körül minden oldalról gyülöngő alsó osztályu népből kezde alakulni. — Ittott előbb lassu moraj zsibongott, mely később gunykaczajok, csufolódó ujjongások s leglealázóbb megjegyzések' nyilt zajában tört ki, melynek özöne kiséré a gyorsan haladó kocsit.

Ilyesmit még eddigi utazásomban nem tapasztaltam. Ez tekintélyes, gazdag ur — gondolám — s e nyilvános csufolódás mi módon egyeztethető rangjával? Nem tudám e tényt enmagamnak megfejteni, pedig a kiváncsiság nagy fokra szállott bennem, a dolog' állását kiismerhetni.

Mintegy öthat csinos külsejü ifju uri embert láttam nem távol magamtól egy csoportulatban olykorolykor gunyhahotával vegyült társalgásban beszélgetni. Hozzájuk léptem, s tartózkodás nélkül az esemény, e nem rég fölmerült zajongás' okát kérdeztem. Szörnyük, miket hallanom kelle azon ur felől, kire a guny háromlott.

Rövid kivonatban közlöm.

Amaz uri embert, kire a gunyözön célozva volt, a véletlen sors emelé szegénységből a gazdagság' magas fokára; s az ember, ki még pár hét előtt alacson homályában fetrengett az ismeretlen életnek, most egyszerre tartományszerte nevezetes emberré lön, híre magasra emelkedett a világrészben.

Nem magas születésrang vagy hivatali méltóság, annál kevesbbé tudomány s nagy tettek tevék őt vidékszerte ismeretessé, hanem dus vagyonávali bánásmódjának ügyetlensége, véghetetlen fukarsága egyfelől: telhetetlen pazarsága másfelől. Az alacson fösvénység' rémképe ő ott, hol közjó s embertársai' boldogítása vannak szóban: ellenben, hol saját érdeke kivánja, a féktelen életnek pazarság kisérte áldozata.

Első szerepekben vágyott eleinte minden helyen föllépni, de első mozdulata elárulá, hogy az aranytömött ruha alatt testi- s szellemileg egyaránt szegény pór rejlik. Tolakodásával megvettetés közt kényteleníttetett fölhagyni.

A dus vagyon annyira emelé gőgjét, miszerint nem akará tovább alacson származásu nejét türni, de ezt gyermekeivel együtt elüzé, legfölebb segedelmet nyujtva éltük' föntartására, de övéinek elismerni vonakodék a számüzötteket. Most magas rangu nőt keresett, de jelleme ismeretes levén, gunynyal utasíttatott el.

Ez rövid kivonata az életrajznak, melylyel az említett ifju emberek engem megismertettek.

— Azonban — mondá még végre az egyik — letünő félben vannak már bolond életéneк napjai! még néhány hét, s talán koldulva keresend élelmet ott, hol megvettetést osztogatott. Ez uram nem egyéb, mint nemezis! a gőgös elbizottság' következményei!

Megilletődtem az elbeszélők' szavai által. Eltökélém személyesen értekezni az emberrel, ki ily alávaló alakban tüntettetett föl előttem. Talán — gondolám — nem annyira

gonoszság, mint szerencsétlenség okozá veszedelmét; s aztán a rosz nyelv rágalmakat is vegyít a gyülölt személy fölötti véleménye' kimondásában, ez emberről is talán némely valótlanok mondattak. Tehát szólandok a szerencsétlennel, ez is az emberek' jellemének ismeretére vezetend.

Nem soká késtem szándokomat teljesülésbe vinni.

Igen meg volt a boldogtalan illetődve, hogy látogatásra méltatám; és, mi igen természetes, azonnal szerencsétlen életét kezdé panaszos hangokban fösteni. — Néha az önbüneik miatt nyomorgó emberek is vigasztalást élveznek, ha nyomoruságukat mások' kebelébe önthetik. S én nem kevés részvéttel viseltettem ez ember iránt.

— A sors' véletlensége — kezdé ő panaszát — a sors' véletlensége gazdag vagyont juttata számomra. Ah! bár előbbi szegénységemben hagyott volna! Kincseim fölébresztek bennem a vágyat, annál buzgóbban utánozni most a világ' kényelem követte fényét, minél nyomorultabbul éltem azelőtt. Pénzemmel kevélységem növekedett! — Ragyogni akartam az emberek fölött, de aranyaim nem valának képesek elámítni az embereket, kiknek szemei élesen átlátták s igen nagy tekintetbe vevék előbbi alacson helyzetemet. Megvettettem. Magas rangu nőt kerestem számomra; elutasítás lett díja — mint mondák — szemtelenségemnek. E körülmények elkeseredettségemben boszuszomjjal tölték el szivemet. S gondolja el uram! mi nyomorult boszueszközökhöz nyultam! kettőztetve feszítém meg erőmet, pazar külfény által kitünni az emberek közt. S most osztályrészem az lett, hogy nem soká véginséggel küzdendek. Bukásom csak pár percz: s nincs, ki segítsen sorsomon, kétségbe kell esnem!

Őszinte szánakozásomat fejezém ki, s utakat ajánlék a menekülésre.

— Oh barátom! — folytatá ő elkeseredett hangon — nincs, mi rajtam segítni képes lenne! Én a legnyomorultabb ember vagyok! Oh! jöne vissza azon kor, melyben szegényül éltem; nyerném vissza előbbi alacson helyzetemet, minden körülményeivel! Szegény voltam, de becsületem, házi békém s sorsomhoz illő családi boldogságom volt; most minden elveszett! elveszett visszaszerezhetetlenül! Ha nem is voltam akkori helyzetemben tökéletesen elégedett, de most boldognak vallanám magam' ama sorsban, szegénységem mellett is. O de ki fogja nekem visszaadni előbbi életemet!?! hol fogom viszszanyerni elveszett házi nyugalmamat, hol találom elüzött, elveszett nőmet s szülöttimet?! Hát uram, előbbi hajlamimat miként nyerendem vissza, melyek most gondolkozás- s érzésmódomban megvesztegetvék!.. minden, minden veszve van! s én csak nyomorult ember lehetek!

Ezek a panaszhangok, melyek egy kétségbeeső félben levő ember' ajkáról hangzottanak le! egy ember' ajkáról, ki dus volt, ki szegénységből gazdag életre jutott!

S most félre a kárpittal!

Ki ismer e szerencsétlenben azon szegény nemesemberre, kit utazási vázlatom' kezdetén, az első czikkben mutattam föl?.. Ugyanaz ő, ki tökéletes boldogságát vélé föltalálni a dus vagyonban! Kivánata teljesült, és most a régi szegénységet ohajtja vissza!!

Jöjetek ide, kik szegény sorsotokban vagytok elégedetlenek! Jertek és tanuljátok meg, hogy a szegénység nem nyomoruság, s a gazdagság nem mindig boldogság; s hogy sokszor boldogabbak lehettek kunyhóitokban, mint a dusak fényteljes palotáikban.

II.

Egy falu elött haladtam.

Szegénység, végső nyomor s pusztulásnak indult állapot bélyegzé, s tevé elöttem igen feltünővé a különben részvét s nagyobb vizsgálódás nélkül hagyandó helységet. Nem fojthatám el csodálkozásomat, annak láttára, hogy a dusan termékeny vidékeni utazásomban ez egyetlen hely volt, mely — mintha átok nehezülne rája — legszivrázóbb példányát mutatá a véginségnek.

A falu' egyik végén ligettel övedzett domb volt, melyen pompás kastély büszkélkedék. Ezt a lakosok' nyomorával megegyeztetni, terhes föladat volt.

Tudakozódtam egy lakostól; a dombra mutatott.

— Ott uram! — mondá — ott van a mi keresményünk összehalmozva; ott, ama zsarnok' körmei között!

Megfejtését kértem ez állításoknak. Következőket hallottam:

A helység természeti áldásos helyzeténél fogva boldog állapotban volt, mig a mostani birtokost nem ismerte urának. A lakosok boldog megelégedésben éltek, mert vagyonuk biztosítva volt; s ha kötelességüket teljesíték, nyugodtan használák a természet adta s öniparuk szerezte javakat. De megváltoztak a körülmények, midön a jelenleg fölötte hatalmaskodó földesur Isten' ostorakint szállott a falu' birtokába. Ő a fösvénység' réme volt mindenkor, s most alkalma lett vészárasztó szenvedélyét mások' javai fölött is üzhetni. Igy lett zsarnokká! Szívrendítő panaszhangokban emelkedék szünteleni jajveszéklése a lakosoknak ahhoz, kit földi jólétük' paizsaként kelle vala tekinteniök: de a nemtelen szív sziklakemény maradt. — Én is nyögtem szolgaság alatt — válaszolgatá a zsarnok — miért ne nyomoroghatnátok ti is?!

— És mi valóban legnyomorultabb életet élünk — igy végzé elbeszélését a kérdett lakos — tengődve, mig a sors könyörül fölöttünk!

Én kérdém, ha nyugodt, elégedett s boldog élete volna-e a zsarnoknak, kincsei közepett?

— Ah uram! — válaszola egy pór — őt eléré az Istenség' boszuló karja! még néhány percz, s mi a szörnytől mentve leszünk! Vadászaton volt, — folytatá beszédét — s midön elragadtatva vérszomjától, az élet' elkerülhetlen veszedelmébe sodró parancsokat osztana szét a vele s körülte levő alattvalóknak, vad által halálosan megsebesittetett, s most kínok közt várja végóráját.

Kivántam látni e szörnyü embert, s elmentem a kastélyba. Borzasztó látványnak levék tanuja! A zsarnok betegen feküdt, várva az élet' utósó föllobbanásában elenyészendő végperczét, arcza végső kétségbeesés' nyomait viselé, s nem volt, ki e szerencsétlen' szolgálatára s annál kevesbbé vigasztalására lett volna. Látogatásom kimondhatlan enyhülésére s vigaszára szolgált.

Töredezett szavakban törtek ki panaszai, melyek lelke' iszonyu belküzdelmét rajzolák.

— Nőm és gyermekeim elhagytak veszedelmemben! — szóla többi közt — ők nem vigasztalnak, nem szomorognak, sőt örvendve lesik s lélekszakadva várják végleheletem' elröppenését, hogy szigoru kormányomtól menekülve, javaimban korlátlanul uralkodhassanak! Alattvalóim átkokkal kisérnek sírom felé!.. Oh! ha elmémbe jut azon kor, midön távol az uri hatalom és rang' birásától, megfizetve az adót uraimnak, sorsomhoz mérve fölöslegig bő vagyonomban boldogul élhettem! Átkozott a percz, melyben először támadt szivemben vágy, mások fölött uralkodni! Oh! ha az elmultakat, a régieket birnám elővarázsolni, ha képes lennék előteremteni az időt, midön alattvaló voltam, és még zugolódtam! tudnám most becsülni sorsomat, s elégedett lenni szalmafödte házamban, a helyett, hogy most nyomorukkal halok el!

Itt szava elakadt, s végórája látszék közeledni, azonban csakhamar enyhülni kezde.

S most ránsuk odább valamivel a leplet!

Ez ember ugyanaz, kit az előbbi rész' második pontjában láttunk, mint vagyonos pórt elömutatva. Ugyanaz, ki ur vágyott lenni, hogy adózója másoknak ne legyen, sőt maga oszszon másoknak parancsokat. A fösvény pórból ur lett, s rövid idő mulva ezerszerte nyomorubban érzi magát, mint ama helyzetben, melylyel elégedetlen volt; de melyet most visszaohajt! De megadatik-e kivánsága? az egészen más!

III.

Nem hagyám figyelem nélkül utazásomban a népek' polgári álladalmát s politikai állapotát, jól tudván, hogy ez legjobban szokta a nemzet' müveltségét jellemzeni.

Igy, egy többinél müveltebbnek látszó nagyvárosban levén, elhatárzám a tanácstermet is meglátogatni. — Fontos tárgyak fölött tartandó gyülés hirdettetett, s én a gyülés' termében megjelentem, a kormányrendszert kiismerendő.

A terem zsufolva volt, hallgatóság számolhatlan sokaságban. Nem lehete képzelni oly rangu és sorsu osztályát az emberiségnek, melynek képviselőit a hallgatóságban nem lehetett volna föltalálni, még pórokat sem véve ki, kik földesuraikhoz hasonló joggal fejezék ki tetszésüket, vagy ellenszenvüket a nyilatkozatok' irányában.

Hosszu asztalnál komoly arczu ősz férfiak foglalának helyet, a terem' közepén, hol valóban jeles szónoklatokat hallék elhangzani.

Azok közt, kik az elnökhöz legközelebbi távolságban ültenek, volt egy, ki nem ugyan éles belátást vagy lángelmét tanusító szónoklata által, — mert mindaddig szavát nem hallatá — de külseje által különösen magára vonó figyelmemet. Igazán várva vártam, hogy ezen különös ember' nyilatkozatát hallhassam. Külseje valóban furcsa volt! oly elrutított, oly idomtalan s ijesztő tekintete volt, hogy a legügyesebb kéz rajzolta torzképet véltem látni. Vettem észre, hogy sok embernek szeme függött arczán. Ő mély gondolatokba merülve m radt.

A szónoklatok elhangzottak, s az ülnökök közt mély csönd kezde beállani. Egyik szomszédommal bocsátkozám társalgásba, midőn hirtelen zaj tört ki a hallgatóság közt, mintha legjelesb szónok jutalmaztatnék a tetszés' nyilvános kitöréseivel. Szemem' önkénytelenül is a tanácsnokok felé fordítám, s kevésbe mult, hogy magamon kivül ragadtatva, éljenző szavam' a népzaj közé nem vegyítém.

Az említett s megbámult csodaalak emelkedék föl ültéből, ez okozá a zugást; s midőn egyfelől előre helyeslő nyilatkozatok harsogtanak, másfelől az alig fölegyenesült tanácsférfi' leültetését inditványozó kiáltások valának kivehetők; mások csöndes gunymosolylyal tekintének a szónoklandó őszre.

De ő komoly arczczal s rendületlen jellemet visszatükröző ábrázattal kezdé meg beszédét. Nem mertem volna hinni, hogy e csontvázból ily hatalmas hangok kerülhessenek ki. A zaj csöndesülni kezdett, mert a szónok' hathatós szava ezen is fölülemelkedék. Végre a beszélő' szava tekintélyt nyervén, mély csönd keletkezett. Minden fül a szónok' hatalmasan zengő szavaira volt irányozva.

A szónoklat véghetetlenségre látszott terjedni. Előbb hatalmas előbeszédet tartott szónok a fölvilágosodás s haladás' eszméiről; vádolá a korszellemet, mely ezekről álfogalmakat táplálva, bitorolja ott, hol erre szükség nincs, minden hibákat ennek — az illetők' kénye szerint forgatható — köpenyébe burkolni szeretve: ellenben elveti ott, hol e zen eszméket alkalmazni s hozzájok ragaszkodnia szükség lenne.

Ez előzmény után áttért saját elveinek vitatására s az elötte szólók' birálgatására, mérsékelt s szenvedélyment, de erőteljes, szilárd hangon, békés modorban. Csodálkoztam az elme' nagyságán, melyet ez ember' önelvei s néreteinek előterjesztése s fejtegetésében tapasztaltam ragyogni. De másfelől meg kelle vallanom, hogy ily elveket még eddig sohsem hallék!

Sokszori zajos fölkiáltások háborgaták a beszédet; az ember' ajánlatai nagy hatást, de ugy látszék, kevés sikert idéztek elő a hallgatóságban, melynek viseletén egy neme az előre kiszámolt ellenmondásnak s személygyülöletnek ömlék el, mely a legjelesb igazságokat is ferde alakban tünteté szemei elé. Végre a szónok, ki talán még folytatta volna beszédét, de mintegy átlátva hallgatóinak lelki elfogultságban sínylő helyzetét, ismét ülésébe ereszkedett.

Egymást követék most az elkeseredetten küzdők' szónoklatai, melyek egyfelől végmegfeszítésével a szólástehetségnek, másfelől nem érdemlett gunyos észrevételekkel s sofismaárral üldözék az előbb oly jelesen szónokolt ősz' szavait. A küzdés élethalálra látszott rendeztetni, oly elkeseredett szinezetet viselt. Egyik álfölvilágosodás' terjesztéséről, fanatismussali apostolkodásról, másik zavart fogalmakról vádolá: egy oldalról néplázitónak, másfelől felsőségi hatalom' sértőjének kiálták ki az igazság mellett őszinte meggyőződéssel küzdő szónokot; némelyek egész bizonyossággal törekvének bebizonyítani, hogy szónok' beszéde nem másnak tekinthető, mint a tudomány eredményezte tébolyodottság' kinövéseinek.

Meguntam a sok zajt, s elhagyám a tanácskozókat, igen bántódva érezvén magam' a visszaélésen, melyet a szólásjogra nézve e teremben tapasztaltam. Azonban saját honom jutott eszembe, s nem kevéssé vigasztalódtam.

A tanácsteremből visszatértemben egy könyvárushoz tértem be, némely jelesb irók' müvei fölött szemlét tartandó. Egész halmazát a köteteknek hordá elém az árus, dicséretekkel árasztva el az irót, kinek neve a kötetek' homlokain ékeskedék. E müveket megvásárlám.

Kezdém hontértemben lapozni a köteteket, s vevém észre, hogy e munka egyvelege a tudományok' minden nemének. Politika, történet, szépirodalom stb mind vegyesen vala e könyvekben található. Kezdém olvasni, s nem kevesbbé csodálám a bennök elszórt s fejtegetett elveket: mint az elmét, mely a tudomány' minden ágába oly egyenlő éllel vala képes behatni; holott tapasztalám, hogyan emberi véges elme csak relativ tudományt képes birni, mely nagyobb tökélyben csak ez vagy ama szakra terjeszkedik kiválólag.

Pár nap mulva egyik ismerősömmel sétálni mentem, s dicsekvém előtte a vásárról, melyet a könyvárusboltban tevék, s magasztalva említém észrevételeimet a jeles müre. Alig említém az iró' nevét, s társam gunymosolyra torzitá ajkait, sok gyalázó észrevételekkel illetve az általam csodált irót. Mondá többi közt, hogy a férfit, kiről szólánk, nagynak tarták eleinte; de ő elbizottságában elveket kezde vitatni s ajánlani, melyeket sokan tébolyodtságra magyarázgattak, mert az iró, a világ' új reformatoraként látszék föllépni stb.

A tanácsteremben elhangzott vádak' kivonatát hallám most, s végre azon baráti tanácsot, hagynám a dolgozatot olvasatlanul!

Most hirtelen megragadá karomat sétatársam, s huzamos hahotája miatt szólni sem birva, egy hely felé mutatott. Magas termetü, csontvázhoz hasonló alak lépdelt lassu apró léptekkel az utczán, földre sütött szemekkel. Egész viseletén volt valami, mi azt látszék tanusítni, hogy az ember, ki legkevesbbé sem figyelt a körülte levő tárgyakra, mély elmélkedésbe van elmerülve.

Már kérdezősködni akartam társamtól ez ember felől, midőn közelebb érve, megismerém benne a szónokot, ki a gyülés' alkalmával álmélkodásomat vonó magára, mily igen nagy lön bámulatom, midőn társam elczés észrevételek s megjegyzések közt adá tudtomra, hogy ez ember a kérdéses munkák' irója!

Szokásomat most is követve, eltökélém személyes érintkezésbe jőni ezen csodaemberrel. Meglátogatám. Beszéde keserü panaszszal volt telve a kor' romlottsága ellen, mely nem engedi az üdvös reformokat hatással birni a világ' müveltségére. Több látogatás után szerencsés levék megnyerni bizalmát, s ő elmondá élte' helyzetét, mely valóban sajnálatomat érdemlé.

— Miután — igy szóla körülbelül — miután elegendő ismeretekre jutottam a világ' ügyei s mind a fölött, mi emberi elméhez férni képes: miután elegendőleg müveltnek érzém magam' arra, hogy a világ előtt nyilvánosan föllépjek: nem soká késtem e részbeni forró vágyamat teljesitni. Tudományom babérokat szerze homlokomra, s én fölülemelkedém társaim fölött. Ez nekem ösztönül szolgált a tökélyesbülésre, s én mindinkább

erölködtem magasbra hatni ismereteimmel, s nem lett ága a müveltség s tudománynak, melyben jártas ne lettem volna. S minél fölebb emelkedtem tudományomban, annál világosbban kezdém átlátni korunk' hiányait: innen ellenállhatlan lett bennem a vágy, ismereteimet a romlásnak indult emberiség' erkölcsei' javítására használni föl, s megkezdeni az átalakítás' nagy munkáját. E dolgom a legerömegfeszítőbb s eröemésztőbb fáradságomba került, mert én életem s mindenemet czélomnak áldozám.

Első következménye fáradalmimnak az lett, hogy ezelött szépnek mondható külsőm monstrummá változott, mi elveim s reformjaim' kivitelét azok elött, kik ismerék személyemet, nem kis mértékben hátráltatá. Ez oka most is, hogy az anyagi világ törekvéseimet kevesbbé méltányolja, az erkölcsükben okozandó jó sikerről szó sem lehetvén!

De ez még nem elég! külsőm' változásával testi erőm s benső épségem fogyni kezdett, s most érzem, hogy ez időtől éltem' perczei nem hoszura szabvák!

Hogy ismereteimet ne csak egy része a nemzetnek, de az emberiség' nagy része birhassa, s törekvésem még a legtávolabb helyeken is munkálódjék: tudományomat papirra másolám. Igy lettem iróvá! — Eleinte, kivált a józanabb férfiak, tapsokkal fogadák munkáimat: de e mellett elleneim' száma naponta szaporodott, s most ezeknek tábora fölülmulja pártolóimat!! Nézze barátom ama könyvhalmazt ott! mind röpiratok ellenem és müveim ellen! még elolvasnom is életembe kerülne: hát még védelmezni ezeknek folytán sajátomat, s czáfolgatni az elleneket! ez helyzetemben merő lehetetlenség!

Igy már most érzem, hogy dicsőségem' korszaka lejárt! s én mindenfelől gunytól halmaztatom; az ellenem fölzudult ellenséges kaján elemek' sulya alatt kényteleníttetem elvonulni azon térről, melyen dicsőséget, h..lhatlan nevet véltem a világ' javára czélzó törekvés által nyerni! és még azt is mily keserüséges helyzetben kényteleníttetem tenni! épségem, vagyonom, jó híre nevemnek, minden, minden örökre elveszett! és talán végínségben — igen nekem, ki dusgazdagon éltem valaha, most véginségben kell várnom éltem' lealkonyodtát, melynek közeledtét fáradhatlan törekvésem s buzgóságom sietteti! Oh háladatlan világ!

Bár maradtam vala tudatlanságomban! .. Igaz, hogy nevem nem volt ezrek elött ismeretes, de birtam az élet' minden javait, s ha nem is ragyogtam a tudósokat övedzte nimbusban, de nevemet nem illeté ezer s tízezer nyelv' rágalmazó fulánkja; becsületem szeplötlen volt! Oh, miért is vágyódtam én e pálya' eléréseért, mely a remélett borostyán helyett, töviseket termett számomra, melyek földi jólétemet és — mi legfájdalmasabb — életemet emészték el?!! Bár előidézhetném az elmult időket, mi örömest tenném azt most, midön, bár egykét ember boldognak tart, csak enmagam érzem leginkább, mily szerencsétlenségben sinylödöm!

Eddig a hallott életrajz.

S most kérdem: emlékszünk-e még azon emberre, kit mint dus földesurat mutattam föl az első rész' harmadik czikkében?! ki arany s ezüsthalmazok és kényelmes élete közben a világ' tudósai között vágyott lenni. Ime, hallottuk panaszait, melyekben élénk s megható és sajnálatra inditó szavakkal festé elégedetlen életét, mely után vágyódott! Ezekhez commentárt nem adok, s megelégszem említeni abbeli meggyőződésemet, hogy tudósnak lenni és boldogságot élvezni: e kettő nem mindig együtt jár, e kettő nem ok és okozat!

(Vége következik.)

EMBERKÉNYI SÁNDOR.

A MAGYAR SZABADSÁG' ALAPOKIRATA.

„Kedves öcsém! fönséges főherczeg nádor úr! — Azon alázatos fölirásból, melyet Magyarországom Rendei nevében a mai napon kedveltséged által kezemhez vettem, megértvén a hű magyar nemzet' kivánságait, semmit nem késem atyai szivem tiszta sugallatából kijelenteni: hogy mindazon kivánságoknak teljesítésére, melyektől kedvelt Magyarországom boldogsága és alkotmányos fölvirágzása már most föltételezve vagyon, szivesen fordítandom gondjaimat. És ez okból tudtul adom kedveltségednek: hogy miután kedveltséged — mint az ország Rendeinek egyhangu akaratával elválasztott, s általam megerősített nádor és királyi helytartóm, — a törvények' értelmében teljes hatalommal föl van ruházva, ez országot, a hozzá kapcsolt részekkel együtt, a korona egységének és a birodalom kapcsolatának épségben tartása mellett, az országbóli távollétem alatt, a törvény és alkotmány ösvényén kormányozni — Én a hű Karok és Rendeknek egy, a fönálló honi törvények értelmében „független felelős ministerium alkotása iránti kivánatát, elfogadni hajlandó vagyok"; kedveltségedet egyszersmind fölhatalmazván, miszerint e végre kedveltséged által elöttem megnevezett férfiakkal, nekem teljesen alkalmatos egyéneket jeleljen ki; egyuttal pedig oda munkálkodjék, hogy ezeknek hatásköre iránt czélszerü törvényjavaslatok, a Karok és Rendek által is helyesen kedveltnek tartott ama legszorosb kapocsnak kellő méltánylásával, mely a pragmatica sanctio által egyesült, s atyai gondoskodásomra egyformán jogosított örökös tartományaim között létezik, — az említett országos fölirásban érintett egyéb törvényjavaslatokkal együtt a Karok és Rendek által terveztessenek, és további elhatározásom alá mielőbb terjesztessenek."

„Adja kedveltséged e soraim foglalatját, mely kedvelt Magyarországom mindenkor atyailag ápolt boldogsága iránti atyáskodó indulatomból származik— mint a kedveltséged által elém terjesztett kivánatokrai legfelsőbb válaszomat, — az ország Rendeinek tudomására. Bécs, bőjtmáshó' 17-kén 1848.

FERDINÁND s. k."

HETI SZEMLE.

— A magyar szabadság tehát többé nem álom, nem pium desiderium, nem is kérem ény — a magyar szabadság immár tény, királyilag szentesített tény. Nem akarunk még most a márcziusi nagy eseményeknek pragmaticus összeállítása és előadásába bocsátkozni, s pedig azért nem, mert még e napok nem csak hogy igen közel állanak hozzánk, semhogy a fölpezsgő lelkesedés' tüzétől ment higgadtsággal tekinthetnénk végig rajtuk, hanem mert még ez állapotnak nincs is vége, mert a forradalom még meg sem szünt. Még eddig nem nyertünk egyebet, mint: szabadságot szabadon constituálhatni magunkat. E constituálás még nincs bevégezve. És a forradalom csak akkor tekintendő megszűntnek, midőn e constituálás azon szellemben létesült, a mely szellem a tizenkét pontok' mindenikét átlengi, azon tizenkét pontokat, melyeket e perczben már ugy hiszem egész Ma-

gyarország ünnepélyes nyilvánossággal magáéinak vallott. Szóval: lemenve dicsérjük a napot.

Nem hiába mondám ezeket. Mult szerdán jött meg a sajtótörvényjavaslat. És megvan e javaslatban testesülve a tizenkét pont' elseje a sajtószabadság? — Nincs! — Gonoszabb lenne állapotunk a censurakorinál. Irodalmunk hasonlítna a rabszolgához, melynek nyakán a szolgaság' bélyegörve e czifra feliratal: ‚szabad vagy.' Nekünk valódi szabadság kell, nem pedig e szent név' palástjába burkolt önkény. Azon sajtótörvények szerint a szegény iró, (és hány van a ki nem szegény?) tökéletesen az ír paraszt' sorsára jutna, kit egynéhány földesur és főbérlő nyúz. E törvények' czélja egészen tévesztett. Mert e törvények a sajtóval élést nehezítik meg. De a sajtótörvények' czélja a sajtóval visszaélést gátolni. Az egész sajtótörvény három tételben foglaltatik: szent a király, szent a vallás, szent az egyén' becsülete! — Hozzanak törvényt e három tétel' áthágóira bármily szigorut, és üdvözölni fogjuk! Ámde midőn a szellemet békóiból kiszabadítni akarjuk, ne verjük azt még erősebb bilincsre, ne helyezzük az irodalmat a pénz' uralkodása alá. Midőn a közönséget netaláni egyes csalások ellen biztosítni kivánjuk, ne büntessük előre az egyetemes irodalmat és kezelőit. A ki igen sokat tesz, kevesebbet tön semminél. Az új törvényjavaslat szerint önállólag az időszaki sajtót csak az használhatja, kinek legalább tízezer forint készpénze van, a többi mind csak irodalmi proletariatusra van kárhoztatva. De meg van nehezítve a nyomdák' szaporodása is, a nyomda fölállításhoz 4000 pft. biztosíték kivántatván. Hát nem elég biztosíték azon tőke, melyet a nyomdaállító intézetébe szükségkép belealapít, vagyis az ezrekbe kerülő intézet maga? — Miért legyen a nyomda kivétel más iparágak közől? — Ez nem szabadsága, ez megszorítása a sajtónak, — teljesen szükségtelen megszorítása. Aztán: e törvények által az iró a nyomdabirtokos' censurája alá helyeztetnék, tehát bizonyosan még nyommasztóbb alá mint az eddigi volt. — Végül: a sajtóvétségek oly határozatlanul, körüliratlanul vannak e javaslatban fölállítva, mikép e szerint a felelőséget elvállalni a legnagyobb nehézséggel jár. Tiszta világos, érthető, körülirt, szabadság' alapján irt sajtótörvényekre van nekünk szükségünk. — Ez az én véleményem, és ez volt véleménye azoknak, kik a törvényjavaslatot megérkezése után (ámbár ez biz elmaradhatott volna) megégeték, ez véleménye az egész sajtónak. Kérjük tehát a törvényhozást teljes bizodalommal, hogy e javaslatot a szabadság' szelleméhez alkalmazza.

Nem teszünk tehát egyelőre, mint mondók, egyebet, mint közöljük az események és okiratokat egyszerüen. Mult számunkban említve voltak a pesti márcz' 15 — 19-ki mozgalmak. Most közöljük a fönebbi királyi okiratot kieszközlött országgyülési küldöttség' bécsi utját (a Nemz. Újs. után).

„Mondhatatlan örömet élvezünk már csak abban is, hogy nekünk jutott a szerencse leirni egy oly ünnepélyt, a milyen sok század óta, vagy épen soha nem volt! Sok század óta nem volt, mert Mátyás király óta nem tartott a magyar diadalmenetet Bécsben, az ország czimerét lobogtató nemzeti zászlóval, nemzeti öltözetben, kivont kardokkal, „éljen" harsogással; — soha sem, mert nem köszöntetett Bécsben ugy, mint egymást régen látott testvérpár, a melynek egyike a börtön setét mélyéből a másik által szabadult ki.

A közönség elött ismeretes föliratot vivő küldöttség f. hó' 15-kén délelötti 10 órakor indult meg.

A roppant néptömeg, a mely a küldöttséget elindulni nézé, lármájával jelenté hő kivánságát járatának szerencsés sikere iránt. Az ágyuk dörögtek, mig csak el nem hagytuk Pozson' utósó házát is. — A bécsi kikötőben a malmoknál ismét sok nép, ezek közt sok magyar, fogadott „éljen"-ekkel, és fehér kendőket lobogtatva, az ágyuk hajónkon, taraczkok durrogván a parton. Kiszállván a hajóból, az őrcsapat dobszó mellett tisztelgett fegyverével. — A kikötőtől kocsikon menénk a városig, itt azonban ki kelle szállnunk a roppant néptömeg miatt. — Megjegyezni is fölöslegesnek tartjuk, hogy most sem uti-levél nem szükséges, sem nem kérdik van-e leveled vagy dohányod stb. Most ugyszólván szabadabban járunk ott, mintsem itthonn. — Kiszállván pedig, a tisztelgések leginkább Kossuth Lajosra valának irányozva, kit különösen egy az egész olasz nemzet nevében sirva zokogva üdvözlött, ölelt és csókolt. Hazánk dísze itt szólt a bécsi néphez először. Innen a nemzeti zászló után ünnepélyes menettel haladánk a városba folyvást a legnagyobb lelkesedés kiséretében, a nép és nemzeti őrség mindenütt éltetvén a magyarokat, a magyar küldöttséget, stb. a hölgyek ablakaikból kihajolva, fehér kendőket, zászlókat lengetve, sőt kivetve, valamint virágokat és koszorukat. A nemzeti őrség minket két sorban kisére, és a nép ellen oltalmaza, hogy közénk be

ne törjön, mert az mindenfelől tolonga felénk. E kiséretünk hirdeté egy szuronyra tüzött nyomtatványra mutatva „Constitution bewilligt!“ — Megérkezvén végre a Károly főherczeg fogadóba, a hova Batthyány Lajos, Kossuth Lajos, és a küldöttség' több tagjai szálltak, itt a nemzeti őrségből vagy nyolczan őrt állottak a kapuban. A nemzeti őrséget mindenütt buzdító lelkesedés kiséri, és a hol annak egy kapitánya, vagy más főbb tiszte lakik, a nép ablakai alatt összecsoportosul és élteti. A város a legfényesebben kivilágítva — a forradalom kezdete óta minden éjjel — és ekkor megujultak a tisztelgések küldöttségünk tagainál, és Kossuthunk, a kit még a bécsiektől tanulhatánk igazán becsülni, a kik őt megváltójokként dicsőiték, — ez este ismét négyszer szónokolt a néphez, a melyben mondá, hogy állhatatosak legyenek, és az eddigieknél meg ne állapodjanak; hogy mi adtuk a theoriát, ők kivítták azt praxisban, és fejtsék is ki jobban; mert megnyerték a constitutiót, de az népképviselet nélkül nem constitutio, — megnyerték a sajtószabadságot, de az esküttszék nélkül nem sajtószabadság.

Másnap 16-kán reggel a magyar fiatalság ismét menetet tarta zászlókkal, a Rákóczy-induló, és más magyar zene kiséretében, nemzeti öltözetben, kivont kardokkal. A nemzeti őrség ismét kisért, és mindazon megtiszteltetésekben részesülénk, mint első nap. Az örök, még a katonaiak is — mindenütt „heraus“ kiáltással, teljes számban tisztelgének fegyvereikkel. — Dél tájban a ‚Hattyu fogadó‘ alatt vártuk a küldöttség' indulását, a mely 1 óra után el is indult a burg felé. Ott ő felségéhez fölmenvén, mi az udvaron maradtunk, vagy félórai feszült várakozás után kinyilván egy ablak, abból „megvan“ hangzott le, ekkor „éljen!“ harsogott alant, és éltetők ő felségét, Ferencz Károlyt, Istvánt; ő felsége — egy más ablak nyittatván ki — azon három izben mutatta magát, és hajlandóságával jelenté tetszését a kardcsörgető lelkes magyar ifjuságnak. — Innen tehát még nagyobb örömmel vonultunk el, mintsem ide jöttünk, s a küldöttséget ismét visszakisértük, a hol a fogadó ablakáról Kossuth Lajos tudatta, hogy ő felségének igérete szerint István nádor teljes hatalmu megbizottja lesz Budán, és mellé Batthyány Lajos igazgatása alatt egy független magyar ministerium adatik, elhatározó kir. választ azonban 4 órakor nyerünk. Ezután németül szólt, a melyben leginkább „diese imposante Ruhe zu bewahren“ (föntartani e nagyszerü békét) mely a véres diadaloknál többet mond és többet nyom, szólitá föl őket. — Ezután Bónis S. azon nyilatkozatára, hogy tanácskozni akarnak, eltávoztunk. 5-ödfél tájban a városba visszamenénk a kir. választ hallani, azonban csak a nádor' azon izenetét hallottuk, hogy az akadályokat mindeddig el nem hárithatta, de ha azt nem tehetné, hivataláról leköszön; az elhatározó válasz ismét csak más nap reggelre igértetett.

Harmadnap 17-kén reggel még az mondatott: hogy már csak a szerkezetről van szó. Utóbb minden elkészülvén, elutazásunk délelőtti 11 órára határoztatott. Ismét kimentünk az arany-bárányba, onnan az egyetemhez egyetemlegesen az ifjuságtól bucsuzni, a hol egy magyar ifju jeles szónoklatát lelkes „bravó“k és „hoch“ok követték. — Az e nap délutáni temetését a 14. elhullottnak e szerint be nem várhatván, e szerencséseket egy küldöttség által látogattattuk meg; közöttük három nő is esett el, és egy „Csiki“ nevezetü torontáli magyar. Áldás és dicsőség poraikra! Végre ismét kimentünk a gőzhajóra, és hosszas ágyu-durrogás és éljenzés közt indultunk el, mi ugyan a „Béla“ gőzhajón. A nemzeti őrségtől itt és a városban kézszoritás és testvéri csókokkal bucsuzánk, a kik közt sok bécsi némettel el lehet magyarul beszélni. — Hajónkról boldogító érzettel, és a jövőre buzgó ohajtásokkal néztük a „Herminé“t, a mely Magyarországnak első minister-elnökét hozta! vele jött a többi küldöttség is. Folytonos üdvözlések közt érkeztünk Pozsonba, a hol nagy lelkesedés közt partra szálltunk.“

Megérkezvén az országos küldöttség Bécsből, Kossuth Lajos az örvendetes eredményt a közel fogadó erkélyéről ekkép hirdeté a népnek:

„Uraim! Mint a magyar szabadság' hirnökei üdvözöljük magyar hon' szabadságának napját. (Örömrivalgások). Oly nemzet közepett, mely a szabadság iránti lelkesedés végett semmi ösztönzésre, semmi ingerlésre nem várt, — ily népnek közepette, midőn az eseményekben maga az isten szól, röviden szólok Magyarhon' szabad polgáraihoz. — Megjöttünk Bécs' falai közől, hol az absolutismusnak századokon keresztül tartogatott rendszere összedölt. (Harsogó örömkitörések). Testvéri szeretettel fogadtattunk azon nép által, mely a szabadság kivivásának tettére Pozson falai közől kapta a biztató szót. (Sokszoros éljen!) A mi közelgésünknek hire Ausztria számára az alkotmány megadásának percze volt. Mi hiszszük és reméljük, hogy a szomszéd birodalom népei azon alkotmányt, mely most szóban van, tetté fogják érlelni. Mi minket illet, még nem sok hetek elött az volt kivánságunk, hogy reformjainkban, törvényeinkben, közigazgatásunkban nem Bécs, hanem Buda felé halad-

*

junk. (A helyeslésnek viharos nyilvánulása). Most már nem Buda felé haladunk, hanem törvényhozásunkban, reformjainkban, s közigazgatásunkban, szóval e nemzet jövendője' intézésében Budán benn vagyunk. A magyar megtartotta, s megtartja e nehéz napokban is hüségét a király iránt, s a király nevében **István** főherczeg teljes hatalommal felruházott királyi helytartó fogja a felelős magyar ministerium által Budáról kormányozni az országot. (Eljen! Éljen! Éljen!) És ime itt azon férfiu (gróf Batthyány Lajosnak vállára tevén kezét) kit a nemzet kivánsága' következtében a király akarata is a nemzet felelős ministeriuma első alkotója- és elnökévé kinevezett. (Éljen! Éljen!) Azt gondolom urak! hogy az ő személyessége, az ő élete, az ő lelke biztosítják a nemzetet: miszerint az minek ennek következtében történni kell, magyar földön, magyar lélek által, magyar kezekkel kevés órák, kevés napok alatt végre lesz hajtva.

Mi más törvényeket Bécsből nem hozánk, nekünk más törvények Bécsből nem kellettek; (Éljen!) nekünk felelős ministerium kellett, mely a nemzet őrködése, és a nemzet iránti felelősség kötelessége alatt a nemzet törvényhozóival együtt formulázza meg részletesebben azon törvényeket, melyekre nézve a nemzet e részbeni kivánságát kijelentette, és melyekre nézve a fejedelem helybenhagyását általánosságban — mert másképen nem lehetett — adott válaszában szinte kijelentette. Uraim! néhány napok ezelőtt némelyekre nézve közölünk talán veszély perczei voltak. De ezen tul vagyunk. Most a munka napja következik. A munka napja nehezebb, mint a veszélyé; mert a veszély az egyest éri csak, ellenben a munka gyümölcse az egész hazáé. E munka tekintetében uraim! oly közszellemre van szükség, mely általhatva a szabadság lelkesedésétől azon meggyőződés által vezéreltessék: hogy a szabadságnak consolidatiójára jogszerü rend és jogszerü nyugalom kell. — Tisztelettel emelek kalapot a magyar ifjuság előtt, melyben a pezsgő vér a férfiu kor' határozottságával s komolyságával párosulva nem csekély tényező volt az eredmények kivivásában Bécs falai közt; s ezen urak megfeleltek a bizodalmas várakozásnak, mert azt hiszem, a bizodalmat megérdemlették azok, kik Bécsben fenn valának. A bizodalmas várakozást veszem a magyar nemzet számára igénybe: hogy a léleknek és testi erőnek minden megfeszítésével az elénk kitüzött törvényeket azon polczra lehessen érlelni, hogy ezen országgyülés, mely a nemzeti szabadságnak alapitója, minél hamarább átadhassa hatalmát a képviselet alapján választandó köz nemzeti képviselőknek kezébe. És azért uraim! hogy e nagy munkát teljesíthessük, s a mi a sajtószabadság biztosítására, — a mi a nemzeti őrseregnek országszertei elrendezésére, — a mi a közteherviselésnek minden osztályok közti életbe léptetésére, — a mi az urbéri tartozásoknak mielőtti megszüntetésére, — a mi a képviseleti rendszer behozatalára szükséges, — hogy mindezeket minél hamarább elérhessük, kiküldött társaim' nevében is egyetemben az országnak nyugalmát, békéjét, s a rendet a haza' szent nevétől ihletett minden becsületes hazafinak oltalma, — Pozson városáét pedig különösen a Pozson városi érdemes polgárság, s az országgyülési Ifjuságnak kezeibe teszem le. (Éljen rivalgások). Én remélem uraim! hogy ugy a polgárság, mint az ifjuság, mint minden hazafi ezen magasztos missionak mind fontosságát, mind valóságát érezni, és megérteni fogja, s ennek következtében megtartja az országgyülés számára azon állapotot, mely szükséges arra, hogy az országgyülés a reánézve hátralévő napokon által a nemzetet nem csak szabaddá tette légyen; hanem szabadsága által boldogságában is megörökítse. „Éljen az uj minister." (Harsány éljenzés).

Ezután gróf Batthyány Lajos ekképen nyilatkozott:

„Igéretet tenni nem akarok; hanem azt várhatják tőlem, miszerint én életemnek napjait kirekesztőleg feladatom teljesítésére fordítandom, de hogy azt jó szándékommal elősegíthessem, és e tekintetben sikert nyerhessek, egyre van főképen ezen első perczben szükségem, t. i. a nemzetnek iránta bizodalmára."

E nyilatkozatot harsány „éljen"! kiáltások követvén, Kossuth Lajos ujra eképen folytatá:

„Engedjenek, uraim, még egy pár szót. Ő cs k. főherczegsége, a nádor, teljeshatalmu királyi helytartó holnap a nemes magyar nemzet' kebelébe vissza fog térni. Itten istennek szabad ege alatt, az istent hiva bizonyságul, azt mondom: hogy azon eredménynek kivivására nézve, melyet kijelenteni az imént szerencsénk volt, senki annyit nem tett, mint ő fensége. — s nemcsak senki annyit nem tett, hanem az eredményt nála nélkül kivivni mind azon elhatározottsággal, s talán mind azon sympathiával, melylyel mi Bécs lakosai által fogadtattunk, sem sikerült volna, hacsak erőszakhoz nem nyúlunk. Ő, uraim! a királyi székhez azon határozottsággal járult, miszerint kijelenté: ha ő felsége a nemzet' kivánatait nem teljesíti, megszűnik lenni Magyarország' nádora. Hajoljunk meg uraim! e magasztos hazaszeretet előtt; hajoljunk meg előtte, mert abban le van téve a magyar szabadság' alapja. — Meg fog ő fensége holnap érkezni; mi pedig el fogjuk fogadni azon szeretettel, lelkesedéssel, melyet érdemel, azon férfias tartással, mely hozzánk il-

lik. — Magyarország történetében sok bús lapok mellett sok örömlap is van; de talán nekünk adja meg isten azon dicsőséget, hogy Magyarország' átalakulását vérontás nélkül eszközölhetjük, és a mely dicsőséget megszerezni lelkünknek legforróbb vágya. És remélem, hogy ezen törekvésében a törvényhozó testet a nemzetnek minden tagjai pártolni, gyámoltani és ápolni fogják. (Felkiáltások: „Fogjuk!") Mikor érkezend meg nádor ő fensége, a magyar fő lovász-mester tudtul fogja adni. („Éljen a fő lovászmester!") Nem tudok többet szólani; csak egyet jegyzek meg. Történetesen azon mondásomra „magyar fő lovászmester" észrevételt hallok tenni, mintha eddig a lovászmester német lett volna. Eddig ugy volt, hogy némelyek köztük, ha nem is nevükre, hanem hatalmuk és hivataluk irányára nézve, németek voltak."

— A pesti forradalmi napok' érdekes eseményeit csak dióhéjba szorítva száraz röviden adjuk:

Azon helytartósági intézvény, mely a censura országszertei eltörültetését tudatja, következőleg hangzik:

Nemes városi tanács! A megelőző censura a törvényhozás' további rendelkezéseig megszünvén, a sajtó kicsapongásai és visszaéléseinek kellő megtorlása végett addig is, mig a törvényhozás rendelkezendik, e következő szabályok állíttatnak föl:

1) A sajtó minden megelőző censura nélkül szabadon müködik.

2) Minden, akár könyvnyomtatás, akár kőnyomás által kiadott bármelynemü irat vagy rajznak szerzője, szerkesztője, vagy készítője az iratban vagy rajzban foglaltakért felelős.

3) Minden könyvnyomtató és kőnyomó az illető irat vagy rajz kinyomása és a szerzőnek átadása után, tartozik azonnal a nyomatnak egy példányát az illető hatóság elnökének átadni; ki

4) Köteles azon példányt a kinevezett bizottság elnökének haladék nélkül felelősség terhe alatt azonnal átküldeni.

5) A sajtó utján elkövethető visszaélések és kihágások megbirálása végett rendelt ideiglenes bizottság' névsora ide mellékeltetik következőkép: Nyáry Pál, Klauzál Gábor, Deák Ferencz, Patay József, Fáy András, b. Eötvös József, Trefort Ágoston, Vörösmarty Mihály, Bajza József, Fényes Elek, Szalay László, Balla Endre, Rottenbiller Leopold, b. Kemény Zsigmond, Lukács Móricz, Valero Antal, Szilágyi István gombkötő, Kappel Frigyes, Tóth Gáspár szabó, Fröhlich Frigyes, Burgmann Keresztély, Irinyi József, Egressy Samu, Zlinszky János főbiró, Belaagh Antal esküdt.

6) Ezen bizottság a kinyomott iratot, vagy rajzot megvizsgálván, a benne talált vétség iránt véleményét kimondja, és az esetet a vétkesnek illető bíróságához további elitélés végett átküldi.

7) Ki valamely iratot, vagy rajzot ki akar adni, köteles a nyomandó iratot vagy rajzot önkezével aláirni, és ha a nyomdatulajdonos előtt a kinyomtatást kivánó egyén ismeretes nem volna, köteles ugyanazonságát az illető nyomda-tulajdonos előtt ismeretes két tanu által bebizonyítni.

8) A nyomda-tulajdonos tartozik minden legkisebb nyomatra nevét, vagy mühelye czimét kinyomni; ha ezt elmulasztaná, vagy, ha az általa kinyomott iratot ismerve, a kiadó egyént általa alá nem iratta, vagy ha azt nem ismerve, annak ugyanazonságát két általa ismeretes tanukkal maga előtt be nem bizonyította; ugyszinte, ha a nyomott irat vagy rajz, a hatósági elnök' kezébe azonnali általadását elhanyagolná: a kiadott irat vagy rajz tartalmáért szintugy felelőssé válik, mint maga a szerző vagy kiadó.

9) Épen ezen felelet terhe alá esik azon hatóság elnöke is, ki a nyomda tulajdonosa által nekie átadott nyomtatványt a bizottság elnökének azonnal meg nem küldi.

Miről a városi tanács ezennel szoros hozzátartás végett értesíttetik. Kelt Budán a magyar kir. helyt. tanács 1848-dik évi böjtmáshó' 16-án tartott üléséből, a városi tanácsnak jóakarói gr. Zichy Ferencz m. k., Nyéky Mihály m. k. stb.

— Petőfi inditványára a martius' 15-diki események emlékeül a hatvani-utcza már „szabad sajtó-utcza" — az egyetem előtti tér: „15dik martius tere" — s a városház tere: „szabadság-tér" nevet visel. A dohánytrafikák mind becsukattak, mint szinte a lotteriák is. — Az ifjusági reformlakoma, megelőztetvén a mart.' 15-diki események által, vasárnapról más alkalomra halasztatott. — A szerencsés történtekért vasárnap mindkét város egyházaiban Te Deum laudamus tartatott. — A nádori várlakra s a sz. Gellért hegyére nemzeti lobogó tüzetett. — A magyar kincstár minden jegyzőkönyveit magyar nyelven viszi.

A helytartótanácsi épületre is nemzeti lobogó tüzetett, a kicstáréra is. — Posta-, harminczad és más kir. hivatalokról a kétfejü sas levétetett, s helyükbe nemzeti lobogó tüzetett. — Fekete sereg alakult. Öltönye fekete atilla s nadrág, magyar kard, s a kucsmán halálfő. — A megválasztott nemzeti őrsereg, a haza, király s alkotmányra föleskettetik. — Valamennyi hatóságok épületein nemz. zászló lobog. — A nemzeti őrsereghez még pattantyusság is fog alakíttatni.

— Az elválasztott nemzeti őrsereg 18-kán délután a curia udvarában föleskettetett. 6 órakor századonkint fölosztva „Rákóczy-induló“ harsogása mellett a szabadságtérre vonult, hol Nyáry Pál lelkes buzditó beszédet tartott. Ezután pedig Kacskovics Lajos fölolvasá Petőfy' nemzeti dalát. S ismét ezrek és ezrek ajkán zengett el: hogy rabszolgák többé nem leszünk. Innét századonkint ismét a városon vonult keresztül a nemzeti őrsereg a „Rákóczy-induló“ lelkesítő harsogása mellett, s mindenütt a nép' osztatlan rokonszenvével találkozott. — A fekete sereg már 600 főből áll. Vezéreül Szász Mátyás városi helyettes biró egyhangulag választatott. — A rend és közcsend háboritatlan. — A budapesti ráczok és szerbek is nemzeti zászló alatt egyesülve, kijelenték az állandó választmány előtt, miszerint ők többé nemzetiségi elkülönzést türni nem akarnak, hanem beolvadva a magyar nemzetiségbe, ezentul ezt, és nem mást ismerendnek sajátuknak.

Ezekhez adjuk még: Az országgyülés éjjel nappal müködék ez utóbbi napokban Pozsonban, s mire e sorok sajtó alól kijőnek, talán már szétoszlott, hogy helyet adjon a fővárosban, mint mondják, május' 1-sején összegyülendő népképviselőgyülésnek. — A nemzeti őrsereg különféle századai nagy erélylyel alakitják és rendezik magukat. Ajánljuk a 10,000 példányban megjelent ily czimü munkácskát: A magyar nemzet őrség' beoktatási és gyakorlati szabályai. Minden nemzetőrnek szükséges irat. Hát fegyverük és lőszerük van-e már? mert e nélkül az egész őrség csak báb. — Pestmegye mult kedden tartá utósó megyegyülését. Ezután nép gyüléseket tartand. A czimek (kivéve a királyi családéit) e gyülésen eltöröltettek. Nincs többé — tekintetes, nemes, nemzetes, vitézlő, nagyságos, méltóságos, nagyméltóságu, főméltóságu, excellentiás stb stb. czim, hanem vagyunk mindnyájan polgárok, a rendes tiszti czim: ur. — Egy bécsi polgárPestenmeghalálozván, az összes pesti nemzetőrség megjelent temetésére. Nagyszerübb gyászmenetet régen láttunk. Adja Isten, hogy a testvéri érzelem, melyet a magyar és német nemzet között a forradalom' napjai megpecsételtenek, mindig erősbüljön, és tettrekésznek bizonyuljon mindannyiszor, valahányszor kivívott köznemzeti szabadságaink fölött az elnyomás' ölyve keringene.

— Az új' közügyérség' tagjai következők:

Ministerelnök: (tárcza nélkül) gróf Batthyány Lajos.

Belügyminister: Szemere Bertalan.

Ausztriávali érintkezésre: hg. Esterházy Pál.

Pénzügyi minister: Kossuth Lajos.

Hadügyminister: Mészáros Lázár (huszárezredes).

Közlekedési: gr. Széchenyi István.

Nevelési: b. Eötvös József.

Földmivelési s müipari: Klauzál Gábor.

Igazságminister: Deák Ferencz.

A ministerek' nevei zajos éljenzések közt fölolvastatván, ezen közlelkesedés legnagyobb fokra hágott gróf Széchenyi István' kinevezésénél.

— A tudós társaság Pest' népének nyilvános köszönetet mond a szabadsajtó' kivívásában tanusított lelkes elszántságáért. — Ugyane testület hálairatokat intézett a dolgok' új rende fölött, ő felségéhez, a főhg. nádorhoz, az országgyüléshez és a ministerelnök urhoz. — A pestmegyei központi választmány magát mindaddig, mig a pesti nemzeti gyülésen a nép' követei össze nem gyülnek, állandónak nyilatkoztatá. — A vidéken mindenfelé keletkező őrseregek magukat e választmány' parancsnoksága alá helyezik. — A museumudvaron mult csütörtökön igen zajos népgyülés volt. Az ingerültség' főokát a Pozsonból jött népszerütlen törvényjavaslatok tevék, meg az a miatti aggály, hogy a nemzetőrség még sincs fölfegyverezve. Történtek felszólalások a választmányt illetőleg is, de sikerült — motos componere fluctus.

A sajtótörvényjavaslat igen nagy ingerültséget idézett elő, mondók már, hogy az a szabadságtéren megégettetett. A roppant népességü közgyülésből Pulszki Ferencz azonnal utnak indult, a ministerelnök urat a főváros' érzelmeiről értesitni. A levél melyet vitt, igy végződik: „méltóztassék intézkedni, mielőtt az intézkedés nem késő.“ — Helyesen mondja a P. Hirlap, hogy a 12 pontok lényegének két pontja sértetik a legújabb törvényjavaslatok által: a sajtótörvények által a szabadság, a nemzetőrségiek által az egyenlőség. — A katonai laktanyákról, békes érzelem zálogául, nemzeti zászlók lengenek.

Pozsonban szomoru kitörések történtek a zsidók ellen, melyek igen fenyegető alakot öltének, mert ennek következtében a városi törvényjavaslatban e szók elé: valláskülönbség nélkül, e pár szó lön beszúrva: törvényesen bevett, — miáltal perse az egész incisum fölöslegessé válik. — A Pressburger Zeitung szerkesztője Neustadt kénytelen volt a szerkesztőséget elhagyni, — mint halljuk már el is költözött Pozsonból. Ez mindenesetre pirító szégyenfolt marad a márczi napokon.

Ismétlem: lemenve dicsérjük a napot, addig pedig mig nappal vagyon, cselekedjünk, használjuk czélszerüen az országszerte nyilatkozó rokonszenvet a pesti tizenkét

pont iránt, arra, hogy alakuljon a nép egy oly testté, melynek felséges hatalma elött ne merjen mocczanni a netán orrát imitt amott elődugni akaró önérdek, és melynek erélye tiszteletet víjon ki ama pontokban foglalt minden eszmének Karpatoktól Adriáig. E test: a nemzetőrség. A népek' szabadsága két oszlopon nyugoszik, e két oszlop: sajtószabadság és jól organizált nemzetőrség. Amazt bírjuk már, emezt organizálni legsürgetősb teendönk.

Nádaskai Lajos.

HALA-ÉNEK,

a béke utján kivívott átalakulás végett az állandó bizottmány által rendelt egyházi ünnepélyre.

Isten! hatalmas trónodig
E nép' imája fölhatott,
S hazánkra őrködő szemed
Deríte fényes korszakot.
Tiéd szivünknek hála hangja,
Mely mint kegyelmed hirharangja
E nagy nevekben dús hazát,
Örömriadva futja át.

Mit a lenyügzött nemzetek
Erőszak által nyertek el,
Hazánk egén fénycsillagul
Szilárd törekvés költi fel
Tiéd szivünknek stb.

Mit szent malasztod önt belénk,
Szabaddá lett a gondolat.
Mely annyi századok során
Epedt nyomasztó zár alatt.
Tiéd szivünknek stb.

S mit most a honnak szent java,
A lelkek üdve megkiván,
Mint szózatod fog hangzani
Százezrek ihlett ajakán.
Tiéd szivünknek stb.

Ledöntve néped s a király
Között az ármány gátfala,
S engesztelést ohajtva lett
Nekünk a béke angyala.
Tiéd szivünknek stb.

Nem foly hazánkban vérpatak;
A rend és béke zászlaját
Ragadva kézbe nemzetünk,
Okot remegni az nem ád.
Tiéd szivünknek stb.

Hogy mind ez igy lön, őrszemed
Virasztott hü néped fölött,
Mely szebb jövőre a dicső
Királylyal uj frigyet kötött.
Tiéd szivünknek stb.

Áldásod lengjen e hazán,
S forrón imádó népeden;
S a mit kivívtunk oly dicsőn —
Egész világon ugy legyen!!!
Tiéd szivünknek stb.

Sujánszky Antal.

VIDÉKI FUTÁR.

ARAD, mart.' 12-kén 1848. Ha kedvem volna ünnep után kántálni, sokat tudnék beszélni a csak most eltemetett farsang álarczos-, társas-, polgár- és házi bálairól, de miután ez idén különben sem volt bennük oly élet és elevenség tapasztalható, mint a mult években, örömest hallgatok róluk. Tehát mit csináljak?! a böjt' unalmairól értekezzem? De abból misem lesz. Hogyis gondolhatnánk napjainkban egyhanguságra, mely az unalomnak szülőanyja?! A nagyszerü világesemények foglalatoskodtatják ma mindenki' figyelmét. Avvagy szórakozás és élv kell? ott a színház, melyben Gócs Ede' derék színtársasága mulattatja a magyar érzelmü aradiakat. Több nevezetes szinművek fordultak már meg eddigelő színpadunkon, három helybeli is, ezek közől egyik: „Mostoha és fia" dráma 3 felv. Orbán Petőtől e hó' 9-kén adatott: ha a köztetszés és lelkes fogadtatás, melyben a mü részesült, elegendő jutalom, ugy szerző gazdagon volt jutalmazva. A színész urak és nők közől, mint mindenkor, ugy most is leginkább kitüntek: Török Béni, Munkácsyné, Erdősné és Munkácsy Flóra, ki valamint nevezett müben (Flóra), ugy a nem rég adott „Ki mer, nyer"-ben (II Károly) oly jelesül játszott, mikép elfogulatlanul megvallhatjuk, hogy aligha van szinésznőnk, ki ily korában (12 éves) annyi genialitással, annyi müavatottsággal lépett volna színpadra. E gyermek bámulandó. A különben igen jeles Hegedüs, Erkelné és Károlyi játékukon mostanában némi lankadtság észrevehető, tán betegek. A többi jó tagokról máskor már szólván, most hallgatok. A dalszemélyzet első énekesnő' hiánya miatt már rég hallgat. Szegény drámaszemélyek huzzák az igát. Virányi Janka a becskereki daltársaság' első énekesnője a mult hóban volt nálunk vendégszerepekre, rendkivüli lelkesedéssel fogadtatott; folyó hó' közepétől apr.' utójáig szerződni is igérkezett hozzánk: az aláirás végett átadott szerződvényt, (de magát még jobban) minden órában várjuk.

Némely lelkes ifjak megpróbálták az aradi fiatalságot egy kalap- t. i. egy társas kör kalapja alá vonni, melynek czélja lett volna: nemesebb társalgás, felolvasások, szavalások. Az izgatás ugyan maig is foly, de aligha eljutunk Eldoradóba. — Az egyesülés' eszméjét több sikerrel fogták fel a rácz őrhad' vitézei, midőn e napokban a rácz őrhad' megszüntét kimondván, egyszerre 40-nél többen léptek a diszes magyar polgár-őrhadba. Éljen az összetartás. A városi tisztujítás jövő majushóra elhalasztatott. Majd meglátjuk; az egész eljárást mindenesetre éber figyelemmel kisérendjük. Nem szeretnők, ha történetesen valamely miskuláncz fogna közbe jőni: szabadits meg uram! a gonosztól. Ámen. Ráspolyi

KÜLHIREK.

** A legrégibb hárfa Dublinban őriztetik. Hajdan O'Brien Boiromé volt, ki a Dánoknak Irhonba ütése után a bárdok összejöveteleit ismét behozta, és iskolák s könyvtárakat alapított, melyek ma is fönállanak. E hárfa, mely igen sok tulajdonoson ment azóta át, végre Cunningham' birtokába jutott, ki azt a dublini collegiumnak ajándékozá. VIII Henrik vette azt föl, midőn Irhon' királyává kikiáltatott, e Nagybritannia' czimerébe.

** Bulwer egy új történeti regényt fejezett be, mely nem sokára megjelenik.

** Tudva van politikai lapokból, miszerint az olaszhoni színházakban most csaknem minden estve csak hazafihymnusokat énekelnek, és demonstratiók végett gyülnek össze. Egy nápolyi kis színházban következő érdékes jelenet történt. Természetesen minden szinész cocardával s olasz nemzeti szinekkel jelent meg; csak Polichinellen nem vala egyik sem látható, mire tüstént iszonyu zaj tört ki: „Polichinell! a kokárdát l kiáltá a földszín. A nápolyi polichinell egészen hasonlít a Pierothoz. A szinész, ki a Polichinellt játszá, végre a lámpák elé lépett, levevé álarczát, meghajtá magát a közönség előtt, és igy szólt: „Ha fölszólításuk engen Giovanni Cassittit illet, ugy ki kell nyilatkoztatnom, hogy én a nemzeti kokárdát szivemen viselem (ekkor felgombolá mellényét és megmutatá alatta a tányérnyi háromszinü kokárdát); azt hivém megszentségtelenítném azt, ha a pierrotümögre tűzöm vala.“ — Ezt oly szilárd, megható hangon mondá, mikép szűnni nem akaró tetszés rivajt idéze elő, s nem egy szemben a megindulás' könye ragyogott. Bizonyosan ekkor indítá először Pierrot' közönségét könyekre.

Berlinből még mind csak privat tudósítások után tudjuk, a mit tudunk. Hogy roppant vérontás történt, annyi bizonyos; mint a hir beszéli, a porosz király akkor támadtatá meg a népet, midőn az az épen imént adott engedményeket örömujjongva kezdé olvasni, és a felolvasók körül csoportulva hallgatni. Ha ez bebizonyul, akkor ily hitszegés számára még az akasztófa is igen dicsőséges halál. A szabadságért elesett vértanuk' számát több ezerre teszik (a hirek nem egyformák, 4 — 10 ezer közt változnak). Isten! szabadság' Istene! tehát még sem elégelted meg az áldozatot!!!

LAPUNKAT ILLETŐ!

A Honderüből eddigi minőségében még csak egy szám jelenik meg, s vele befejeztetik a folyó évnegyed. E szám jövő vasárnap fog kiadatni.

Jövő évnegyedre jelentjük, miszerint

E LAPOK GYÖKERES ÁTALAKULÁSON FOGNAK KERESZTÜL MENNI,

mely átalakulási változásokat kimeritőleg a jövő utósó számban fogjuk a tisztelt közönségnek tudtára adni.

Budán, a magy. egyetem' nyomdájában.

BUDAPEST 1848.—13. SZÁM. VI. ÉV I. FELE.

BÉKE, SZABADSÁG, EGYETÉRTÉS!

HONDERŰ.

SZABADSÁG, EGYENLŐSÉG, TESTVÉRSÉG!

Szerkesztői hivatal : Leopoldutcza 197 sz. 1 emelet a sarokban.

TARTALOM.

1. Egy proletarius' levelei. Vége. Medve Imrétől.
2. Érzeménylombok Vége. Karádtól.
3. Álom és való. Vége. Emberkényi Sándortól
4. Heti szemle.
5. Vidéki futár. Arad.

Műmelléklet.

Két tavaszi öltözék. Csíkos selyemfelruha, három fodorral, rózsaszin selyemkalap csipkefátyollal. Rozsdaszín caschemire paletot, bársonycsíkokkal s virággal ékitett zöld selyemkalap.

E lapok tisztelt olvasó közönségéhez.

E lapok az eddigi névre és minőségükre nézve megszűnvén, a belőlük keletkező új lapot illetőleg a külön jelentésre figyeltetjük a tisztelt olvasóközönséget.

13. SZÁM. VASÁRNAP. TAVASZHÓ' 2. 1848.

EGY PROLETÁRIUS' LEVELEI.

MEDVE IMRÉTŐL.

(Vége.)

Most már nézzük meg a kiadásokat csak a legszükségesebbekre: ezek tesznek összesen 79 pftot, maradt még fel 23 pft 40 kr, reggeli, estveli és dohányra; mi egy évre bizony egy egésséges embernek nem olyan sok, hogy megterhelhesse gyomrát. És e csekély jövedelemért mennyit kelle fáradnia, mennyit dolgoznia, reggeli 9 órától délutáni 5 óráig. Ime számokkal mutatom meg, mennyit kereshet egy ügyvéd, mig tíz tizenkét évi folytonos fáradozás után megismertetheti magát, akkor igaz kereshet 600 pftot és még többet is, de meg is ette kenyerének javát; menjünk tovább, és ha ebédjét 120 pft értékre teszszük is, — 10 pftért havonkint lehet Pesten négy tál ételt kapni a vendéglökben — s hozzáadjuk a felszámlált 120 ft 40 krhoz leszen az ügyvéd' évi jövedelme 222 pft 40 kr. Ez azonban mégis jövedelem, de hát ki nem kap adjuncteriát, ki egyedül magára van hagyatva, ennek a sorsa nem igen irigylendő, mert még azon nyomoru 222 ft 40 kr is bizonytalan nála. Ily sorsban vannak nálunk az irók és müvészek is, de azért nem következés, hogy polgári qualificatióval ne birnának valaha.

Ha pedig egyszer a törvénykezési reform és vele az ügyvédi reform megszületik, valamint ha sajtótörvényeink lesznek, és ha tudni fogja az ügyvéd, hogy diplomája 10,000 pft tökét képvisel; ha tudni fogja az iró, hogy tudománya készpénz, bizony szeretném tudni, mért zárná ki öt valaki a hon' polgárai közöl, és ki tagadja meg töle a polgári qualificatiót, még pedig hogy választó és választható is lehessen; szomoru dolog, hogy az birand közölünk választói joggal, ki 100 pft házbért fizet, és nincs 100 pft direct jövedelme! És pedig a fönebb elmondottuk teljesülése nincs tölünk olyan messzire, mint némelyek akarnák, kik a nyers tömegtől most sem tagadják meg a polgári qualificatiót.

Azonban mig erről az országgyülésen törvények alkottatnak, addig is lehetne könnyiteni az ügyvédi karon; hogyan? igen egyszerüen; a törvényszékek határozzák meg az ügyvéd' munkadíját, felteszem annyira, miként az 1840 : 15. t. cz. a váltótörvényszékeknél meg van határozva, szabjon díjt az előttemezésekre, és szabjon díjt a consultatiókra felteszem óraszámra, miként Bécsben van, és itélje is meg az ügyvéd által beadott díjjegyzéket, ekkor lesz az ügyvédnek jövedelme és biztosított állása, erre a törvényszékeknek van hatalma.

El kell szomorodni a gondolkozó embernek, ha csak a fővárosban centralizált intelligens proletáriatus' számát tekinti is, mennyi észerő hever itt haszontalanul, és mily kilátás nélküli élet terül el elötte.

Még volna egy mód országgyülésen kivül, addig is mig a törvénykezési reform megszületendik, elősegiteni az ügyvédi kar' reformját az által, ha — de nem hogy czé-

*

het formáljunk belőle — az ügyvédi kar kidolgozván egy javaslatot, azt ő felsége elé terjesztené ratificatio végett; olyformán azonban, hogy ez csak addig birjon kötelező erővel, mig országos intézkedés által el nem döntetik az ügy. Ez gondolom a magyar nemzet' alkotmányát meg nem sértené, és igen nagy haszon volna az egész karra nézve, mely igy csak egy bizonytalan jövendőnek van kitéve. Ő felsége adja nekünk a diplomát, tehát sorsunk fölött országgyülés nélkül is végezhetend.

Egy javaslat jelenleg is küldetett az ügyvédi kar' reformjáról az országgyülés elé, de abból csak a pénzes ügyvédeknek virulhatand jövendő, a szegények kivül maradandanak a határon, és vigasztalhatják magukat azzal, hogy jó az Isten, majd gondoskodik ő felőlük is.

Nem hiszem, hogy legyen ember az országban, ki meg ne lenne felőle győződve, hogy az, ki a tudománynak szentelte életét, csak tudománya után élhet el. És azt sem hiszem, hogy legyen táblabiró e hazában, ki át nem birná látni, hogy a tudományosan müvelt emberből lehet csak jó és ügyes tisztviselő, hisz ezt be is bizonyította a törvényhozás, midőn a nemnemeseknek is hivatalbeli képességet adott. És azért joggal remélhetjük, hogy immáron figyelmét a törvényhozás ránk is fogja fordítani, tehát ne essünk kétségbe, de ügyekezzünk addig is sorsunkat javítani, az ut elöttünk nyitva áll.

Ennyi az, mit elő kivántam adni, kik tudnak, mondjanak jobbat, és válaszszuk a jobbat.

VÉGSZÓ.

A proletáriusi levelek ezennel megszüntek. A martius 15-ki események megvetették egy újabb, szabadabb és nemzetünkhez illő alkotmányos élet' alapjait; megirták újabb, dicsőbb történetünk' kezdőbetüit.

A proletáriusi levelek, mint a táblabirák, elkéstek a reformeszmékkel, az idő tulhaladta őket.

Őszinte köszönetünket vegyétek érte Polgártársak, és a megvetett, elhagyott, lenézett proletáriatus' ügyét tekintsétek ugy, mint magatokét. Isten tartson meg bennünket a Szabadság, Egyenlőség és Testvériségben.

Érzeménylombok.

(VÉGE.)

XX.

Oly halk'a lég, égföldön semmi nesz,
A szendergő természet' álma ez,
A rózsafák' szállongó illata
Vágyó szivének titkos sóhaja.
Fenn a hold néz mint szenvedő leány,
Ki kedvese' hunytáért halovány,
Körötte oly mosolygva fénylenek
A szerte elszórt csillagezredek.
Virasztok a nagy természet felett,
Egy sírhalomra hajtom fejemet,
Majd égre nézek s vágyva kérdezem:
Melyik csillagban fut le életem?

KARÁD.

Álom és való.

(Vége.)

IV.

Egy városba érkeztem.

Ugy rémlett elöttem, mintha e helyen már lettem volna egykor, mely hiedelem' valóságáról később csakugyan meggyőződtem. — Most önkénytelenül egy ember jutott eszembe, kivel e városban találkozám, s ki a csalódás' keserü emlékét még eddig elfelejthetlenül vésé elmémbe és szivembe.

Neve s körülményei tárczámban föl levén jegyezve, utána tudakozódtam, s nem siker nélkül. Az első ittlétembeni omladóféiben levő kicsi épület helyett, melyben akkor ez embert találám, pompás ház felé utasítottak. Nem kis mértékben lett ez elöttem feltünő!

A kijelölt épület' bensejében voltam. — Nagy meglepetést szerzett nekem a tapasztalt változás, mely a most fölkeresett ember' első látogatásomkori körülményein történt a lakra nézve.

Tévedést kezdék sejdíteni, de azon bizonyosság, melylyel e házhoz utasíttattam, el-

oszlatá kételyemet. A változás valóban nagy volt a szobák' akkori s mostani elrendezésére nézve. A könyvtár, mely akkor a szobákat elfoglalá, eltünt, helyét pompateljes butorok és fényüzési czikkek foglalák el. Tiltul könyvhalmazkákat lehete észrevenni a földön, ez vagy ama zugban heverve. Egy neme a gyanuskodásnak kezde emelkedni agyamban.

Keresém a háziurat, s egy szépnek mondható, dus öltözetü nőre bukkantam. Kérdezősködtem a keresett ur felöl. Fényes butorzatu szobába vezettettem.

— Itt várakozzék ön — ugymond a hölgy — mig férjem bevégzendi tanóráit, azután szólhat ön vele; ő buzgón eljár dolgában, s ilyenkor nem tanácsos öt háborgatni!

Meglepettem! Férjem .. tanóra .. pompateljes lak .. ezeket én, ki a keresett urat ennekelötte ismerém, nem birtam hamar megegyeztetni.

Mintegy félórát várakoztam, s már távozni készültem, midön egy férfi lépett a szobába. Jelenté, hogy ő lenne, kit keresek. — Meglepetésem a legmagasb fokra hágott, s csalódásomat a személyben bizonyosnak tartám. Említém annak nevét, kit kerestem. Ő volt, iszonyu változáson esve át! A kopott fejü, szegény öltözetü, rut arczu tudós helyett, nyugalmas s dus élet' jeleivel ellátott ur állott elöttem.

A változás miatt, melyen átestünk külsönkre nézve, csak hosszabb időbe került, mig egymást megismerhettük; különösen nekem sok fáradságba került, mig a sok gondok által elszóródottat visszavezethettem azon körülményekbe s azon idő' emlékébe, midön egymással találkozánk. — Tájékozást nyujtó beszédem közben, midön egy vagy más körülményt említenék, oh és ah sohajtások törének ki kebléből, mint történik, ha elmult életünk' régibb korából egykét jó perczet idéz emlékünkbe — kivált annál nyomorubb helyzet közepett — az emlékezet' újító hatalma.

— Ah! most már jut eszembe! — tört ki az ur' hangja, midön tudós helyzetére vonatkozó egy körülményt emlitenék — ah jut eszembe, emlékszem! igen világos kezd elöttem lenni azon idő. Oh, hová lettetek boldogság' napjai! hol az erő, mely visszavarázsolhatna benneteket?!!

Csodálkozásomat fejezém ki e sohajtások fölött, emlékébe idézve azon időt, melyben sürü panaszokkal illeté sorsát; figyelmeztetém az elégedetlenségre, melylyel akkori állapotja iránt viselteték, melyet azonban most ily kellemes körülmények közt visszaohajt; őszintén bevallám, miszerint fölvilágositásra szükségem van, mert ama panaszos keservet akkor, és mostan ismét elégedetlen voltát nem birám összeegyeztetni. Söt én örömemet fejezém ki a fölött, hogy az, mit akkori elégedetlenségében oly igen kivánt, most elérve levén, csak boldog életre vonhattam következményt.

Én beszéltem, és ő mosolygott.

— No s — mondám — ez jó jel, ön mosolyg boldogsága' érzetében, s valószinüleg mulattatja önt azon bárgyuságon, hogy sohajtásait azonnal félremagyarázni képes valék.

Ekkor eszembe jutott a tanóra, mely felöl a nő' beszédéből értesittettem, s már kérdést akarék ez iránt intézni, midön ő — az ur — kezde szólani.

— Tudja-e ön, — ugymond — honnan s mily foglalatosságból jövék most önhöz? Tanórákat adtam saját gyermekeimnek. Nemde meglepi önt e nyilatkozatom, melyet, mint veheté észre, nem legvidámabb hangon adtam. Hallja tehát a kért fölvilágositást. Sajnosan esik ugyan elmondanom, de barátom uram' tanusága végett röviden előadom.

Ismeri barátom előbbi sorsomat, mely miatt ön elött panaszkodám. Tudja, miszerint minden elégedetlenségem abban központosult, hogy én személyem' körülményei miatt a családi boldogsághoz — vágyaimhoz illőleg — nem juthattam. Körülményeim változtak, s én czélomat, azaz inkább ohajtásomat elérhetni képes lettem. Személyem' külseje változott, s ez szolgált indoknl elhatárzottsá-

gomra, vágyamat teljesíteni. És gondolja ön, boldog vagyok? Hallja ön, és csodálkozzék, ha tetszik, én vallom, hogy nem! legalább okaim vannak, előbbi sorsomat boldogabbnak itélni! igen, számtalan indokom van, ezt állítani, bár talán más előtt hihetlennek látszik.

Volt idő, ön barátom tudja, és eszembe juttatá az időt — volt idő, midőn tudományomban gazdag, független életet élve, azon véleményben voltam, hogy, ha teljesítem vágyamat, mely a családi élet felé boldogság' reményében vonzott, tudomány ragyogtatta nevem' veszélyeztetendem, mert sok világfia azon meggyőződésben él, hogy mély tudományosság s családatyai élet' hivatása egymással nehezen férnek össze. Én is hittem ezt, de csak addig, mig ohajtásomnak elérésében külalkatom is akadályul volt. Alig mult el ezen anyagi akadály: az én kételyem vele enyészett el! — Én megtettem az ohajtott lépést, s csak most veszem észre, mily igen jól vélekedtem akkor! Lássa édes barátom, most van egészen kedvem szerinti nőm, vannak gyermekeim, szóval egészen a családi élet közepett élek, de elmult az élvezet, melyet tudományomból nyertem! Van ugyan most is kevés élvezetem, de ez nem oly tisztán szellemi, nem oly fönséges, minő ama volt! midőn buvárkodásim által az emberiség' javát előmozdítám. Családi ügyeim elrablák az időt, melyet a világ' jólétére kelle vala áldoznom, most is gyermekeim' oktatásáról jövök, mert nem akarom őket más emberek, hanem saját elveim szerint nevelni. Igy kényteleníttetem egykét gyermek miatt ezrek' ügyét mellőzni s függetlenségemet elveszítni, melyet magános életemben birtam! Igen, mert midőn ezelőtt szabad voltam, most egy nő a központ, melyhez magam' alkalmaznom kell, ha a nyugalmat föntartani akarom. S mi leend ennek következménye?! Nevem' fénye' elhomályosultát nyerem azon élvezetért, melyet pár év' — anyagi érdekkel vegyes — boldogsága, vélt boldogsága nyujt!

Higye el barátom, vannak perczek, s pedig minden órájában napjaimnak, vannak idők, melyekben örömest visszavarázsolnám előbbi sorsomat. Sok kellemetlenségtől ment voltam, s ha tudományos fáradalmaim által jót tehettem, a lélek legtisztább, legszelidebb, legédesb örömeit élveztem.

És most?! most nem csak szellemi működésem akadályozva van, de anyagi jólétemet is, melyet ezelőtt mások' segedelmére fordítottam, egy nő — oh uram, értse meg, egész emberiség helyett egy nő — fényüzési szeszélye emészti el!! Én nem vagyok fölötte boldogtalan, de érzem, hogy előbbi helyzetemben boldogabb lennék!

Itt bevégzé panaszát a bölcs. Commentárul az első rész negyedik czikkbeni életrajz szolgálhat, e két negyedik pontnak egymással párvonalbai helyezésénél jobb magyarázatra utat nem adhatok! Minden állapot bir saját keserveivel, jóllehet azokat nem mindig birjuk előrelátni.

V.

Egy más városban levén, a város' birójánál valék látogatóban.

Bizonyos törvényhatósági tiszt lépett be, s irományokat nyujtva át a birónak, nagy botrányt okozó kihágási vádakat kezde elősorolni bizonyos ifju ember ellen, ki már huzamosb időtől gyalázatos botrányokra szolgáltat alkalmat a lakosoknak, s az egész vidéknek korlátlan viselete által.

A biró mellékszobába távozott a vádlóval, minde vádakat irásba foglalandó. Mintegy óranegyed mult el, s a titkos tanácskozásnak vége szakadt. Ismét együtt beszélgethetek a bíróval.

— Uram! — szóla ez mellém telepedve, — uram, kezdé ön hallani a vádakat, melyekkel egy ember, egy uri ifju ember illettetik, s ez alig harmada az egésznek. Uram! a vádlott ifju ember, magas családból: s mégis gonoszságai fölülemelkednek korán éltének. Hja! nevelés és szigorubb bánásmód kell a gyermekeknek! Szegény anya!

Fölvilágositást kértem e szótöredékekre, melyekből mi bizonyost sem birtam kitudni. Gondoltam azonnal, hogy itt nem legkelle-

mesbeket fogok hallani, de minden előérzetemet meghaladák azok, miket kérdésem' válaszául nyertem.

A biró ekként kezdé elbeszélését.

Felsőbb rangu méltóságban helyezett ur élt városunkban néhány év előtt, kinek emléke áldásos marad e tartományban. Kegyes lelkületü nőt s egy alig 12 éves fügyermeket hagyott dus vagyona' örököséül.

Az anya, mig élte' minden vigasztalása, a kis fiu, házánál volt, mindent elkövetett, ennek minél kevesb fáradsággal s kényelem közt szerezni nevelést. Az anya, ki önélténél jobban szereté a gyermeket, mint sok évek' ohajtásinak tárgyát, eltérve a gyermekeknek szükséges szigorubb bánásmódtól, kerülni akara minden kényelmetlenséget, melybe a jó nevelés helyezi az ifju csemetéket, s minél gyöngébb bánásmódban részesité a gyermeket, mint olyant, ki egyedül köté az élethez. Barátom! ön ismeri a gyermeki kor' hajlamait, s igy nem fog csodálkozni, ha mondom, hogy a természet' rendes folyama ez esetben sem szünt meg működésétől, s a kényesen rendezett, gyermeki önkényre hagyott nevelés itt sem téveszté hatását. A gyermekben éveivel együtt nevekedett a függetlenség s önkény szerinti élet' szeretete, mely nem türheté a korlátokat, melyek a természet szerint roszra hajlandó indulatokat fékezék; az elkényeztetett gyermek kora' haladtával mindinkább kezdé a szabálytalan életet megkedvelni, s mit zsenge szive kis korában kicsiben megszokott: élte' haladtával nagyobbakban sem tudá nélkülözni.

Igy történt, hogy az egyetlen gyermek, midőn további neveltetés végett távolabbi helyekre küldeték, nem csak nem vetközé ki szerencsétlenségre vezérlő hibáit, sőt ezeket kényelmesben kezdé üzni. S erre alkalma nem hiányzott.

Az anya mindent kész volt megtenni, mit szeretett fia' zabolátlan kedélye megkivánt; nevelői — mint rendesen — inkább saját érdekeiket tüzék ki e gyermek körüli hatáskörük' czéljául, s a majdan dus örökösnek, kitől nem kis anyagi jókat várhattak, minden kedvezményeket engedtenek.

Hogy röviden szólva megkiméljem önt sok kellemetlenek' hallásától, a következmény az lett, hogy a férfikor felé haladó ifju többé nem csak nevelői vagy anyai tanácsokat nem szivelhete: de nem tuda már türni törvényt, nem embertársai' javát tekinteni, hanem saját akaratát tüzé ki lelki vezérfonalául. Igy lett, hogy most az ifju, atyja' magas nevét elhomályosítva, mint egyik főgonosztevő s a közbéke' zavarója vétetett pör alá, kire legújabban számtalan baltettei mellett az is panaszoltatik, miszerint ön édesanyját a legilledelmetlenebb bánásmódban kezdi részesitni, s atyai javainak rögtönös egész átadatását követeli! Meglátjuk, mire menendünk!

Kérdém a család' nevét, s pár nap mulva fölkeresém az özvegy anyát.

Soha ily elszomorodott asszonyt nem láttam! És nem ok nélkül. Mi is lehetett volna az anyai szivre rettenetesb, mint egyetlen fia' veszedelme, mely ennek saját tettei' következményeül jutott. Elhallgatom a fájdalmas anya' keservpanaszait, el azon gyötrelmeket, melyeket szivrázó szavakban rajzolt elém.

— Oh átkozott azon percz, — szóla végre — melyben gyermektelenségem ellen zugolódtam! mi nyugodt életem lenne most, ha ez elvetemült kinzója anyai keblemnek sohsem születik vala! Ő az, ki után vágyódtam, s hogy nem birtam, elégedetlen, szerencsétlennek vallám magam', és most ő az, ki síromba fog idő előtt dönteni!

Tehát ismét egy példa! egy a számtalan közől a mindennapi életben. Avvagy emlékszünk-e ama nőre, ott az első részben, ki oly szerencsétlen vala az által, hogy örököse nem volt? s mi nélkül akkor elégedetlen volt és boldogtalan: most ennek birásában szerencsétlen.

VI.

Más csinos városba érkeztem.

Nem rejthetém el csodálkozásomat azon körülményen, már másodizben, hogy e hely

oly képeket tüntete elém, miszerint kis vizsgálat s utinaplóm' segedelmével a multakrai visszaemlékezés' következtében világos lett elöttem, hogy e helyen én már egyszer voltam. Készülöben voltam más még nem látott vidékek felé venni visszatérési utamat, midön a multakrai emlékezés' chaoszából egy férfi jutott elmémbe, kivel e városban létemkor ismerkedtem meg. E körülmény vigasztalóul szolgált eltévedettségemben, hogy igy még sem leend némi kárpótlás nélkül másodszori ittlétem : s én azonnal fölkeresém ismerősömet.

A ház, melyhez utasítva valék, ugyanaz volt, melyben elöször találkozám most fölkeresendő ismerősömmel; de első beléptem a termekbe változást tüntete elém, mely itt azóta történt.

Egy nő fogadott, midön bementem. E nőben volt valami, mi engem első tekintetre visszaborzasztott. Majdnem kegyetlen lelkületet eláruló komorság homályosítá sürü ködként különben szép arczát, s egész — különben kedveltető termete s viseletén volt valami, miből a psycholog nem legszelidebb érzéseket, s akármit inkább, mint nyájas indulatot s leereszkedő szelidséget olvasott volna ki. Üdvözletem kevély fejbiccentéssel fogadtatott.

Jövetelem' czélját a lehető legalázatosb modorban elöterjesztém.

— Délután megtalálhatja az urat! — lön a laconicus válasz, s én nem kis álmélkodással távoztam el. Csodálkozásom s kiváncsiságom annál magasb fokot ért, minél inkább meggyőződém e rövid válaszból is, hogy a keresett személyt nem tévesztém el; s minél élénkebben tünedezék föl lelkem' szemei elött a multak' emlékének egyes részlete a keresettet illetőleg.

A kiszabott időt nem mulasztám el, s délután pontosan megjelenék az udvarban. Bevezettettem ismerősömhöz.

Reméltem reggeli kétségem' fölvilágosításához jutni, és csodálkozásom' öregbülését nyerém, a fényüzésig díszes termekben.

Egy embert láttam magam elött, kinek öszülni kezdő feje, meghajolt s megtörött termete, elaszott arcza s egész állása majd két annyi életévekről látszék tanuskodni, mint mennyi valóban lehetett. Kérdést kelle intéznem, hogy keresett ismerösöm felől győződjem meg e vázban. Ő szinte alig ismert rám, s csak hosszabb gondolkozás s általam nyujtott tájékozás után jutának emlékezetébe első ismeretségünk' perczei.

Belső szobákba vezetett, hol minden kényelemre volt egész pazarsággal kiszámítva, s elrendezve.

Soká szólottunk a mult és jelen felől, mig megközelítve látván a kellő bizalom s illedék' fesztelenebb határait, bátorságot vevék némi fölvilágosításhoz törekedni a tapasztalt nagy változás fölötti kételyeimre.

Megemlítém reggeli elutasításomat a nő által, kit kevélynek neveztem. Barátom sohajtott és kezde szólani:

— Ah, az elöttem nem igen rendkivüli, hogy ön elutasíttatott, pedig, mint emlékszem, nem voltam elfoglalva, engedjen meg, ez nőm' szeszélye, ezzel gyötör engem mindig, szerencséje, hogy most nem találkozott vele, mert alkalmasint még pár napig megvárakoztatta volna önt! — Ő fölötte lenéző, s ez minden hibáinak forrása, melyekkel engem legszerencsétlenebbé tesz e földön!

Emlékszik-e még azon panaszokra, melyekkel illetém helyzetemet első ismeretségünk' korában? mint panaszkodtam szegénységemben, s nő után vágyódtam, ki nevemhez illő külfényt legyen képes vonni életemre. Panaszkodtam, pedig akkor boldog voltam, csak most tapasztalom, mi elégedett lehettem volna akkor!

Igen, én akkor boldog voltam! legalább mostani állapotomhoz mérve, igen!.. Éltem egyszerüen, távol a világi zajtól, mely édesen fojtja el az embert, ehhez nőm volt, ki öszhangzásban volt tudományos lelkületemmel. Szegények voltunk, fényes nevem mellett, de azért nyugodt és ur voltam. — És most? nézze ön e lakást, mi fényes minden!

és én e mellett szolga vagyok! A nő, ki önt elutasítá, saját nőm; minden, mit lát az övé, ő a birtokos, s nekem engednem kell jogaimat. Zugolódtam előbbi nőm ellen, mert nem volt gazdag, bár egyébként jó tulajdonai voltak; kaptam dusgazdag nőt, s vele boldogtalanságot, nőm' ezer hibáiból eredendőt, s hibáit és az én boldogtalanságomat arany nem képes ám eltakarni, elaltatni! Oh! hogy elmult minden, mi valaha boldogságot képes volt házamra árasztani! De elégedetlen voltam, s most abban s az által, mit boldogságomra vágytam elnyerni, kétszeresen bünhődnöm kell! Elmult minden, s a visszavonásra többé nincs ut!

Hallottam a panaszt, és sajnálottam szerencsétlen ismerősömet, emlékezve első velelétemkor hallott panaszaira! ott vannak ezek a fönebbi hatodik pontban, mert e dus nő mellett szerencsétlen férfi nem más, mint ama tudós, ki izlése szerint választott müvelt nő mellett boldogtalanságában, gazdagért vágyódott, és most szivesen visszavenné az eldobott, nem méltányolt jót! Kivánata teljesült, és most utóbbi szerencsétlensége százszorta kegyetlenebb az elsőnél, melyet ugyis csak képzelt!

VII.

Ismét tovább haladtam, mindenütt új és új tapasztalásokat gyüjtve annak bizonyítására, hogy nem lehet oly jót tenni a földön az embereknek, mely után még valami bajuk, nyugtalanságuk, szerencsétlenségük, panaszuk nem maradna! Azonban a fölötte sok nevezetes példákat mellőzve, még csak néhányat érintek meg.

Egy szegény mesteremberrel találkoztam, ki nem volt ugyan koldus, de minden vagyona a legszükségesbekre vonatkozék. Neje is volt e szegény embernek, ifju és kellemes külsejü.

És hallám, hogy ezen ember keservesen panaszkodék a szegénység ellen s a terhek ellen, melyeket viselnie kell, hogy életét föntarthassa, és fájdalmas kifakadásaiban készneknek nyilatkozék bármi betegséget vagy testi fájdalmat inkább, mint a szegénységet viselni.

— Oh mi boldog valék egykor, — szóla többi közt — midőn olykorolykor némi fájdalmakat szenvedtem beteges lábaimban, kényelmesen, bőségben éltem én, és családom, holott mostani nyomoruságom ezerszerte gyötrelmesb a láb' fájdalminál!

— Ah igen igen! — erősité férje' szavait a szép nő — akkor boldogok voltunk! te fájós lábu voltál, s én elvesztém már ifjukori szép tulajdonaimat, és néha beteges is voltam, de mindezt örömest lehetett vala türni pompás lakban, emberek' tisztelete s kényelem mellett. De igy! ez kinosabb. — Ah, mit is ér egésségem, szépségem, e nyomorult élet mellett!? Oh, jönne bár vissza az előbbi kor! mily boldog, mily elégedetten tudnék benne élni, minden jókat élvezve öregségemben!

Nem sok idő mulva egy irót látogattam meg. És kezde keserün panaszkodni az emberiség ellen, mely nem tudja, nem akarja méltányolni fáradságait; kifakadt irótársai ellen, kik irigységtől ingereltetve, a hol csak hatáskörük terjed, gyalázatot ügyekeznek borítni irói törekvéseire, s jelenté, miszerint azon helyzetben van, hogy még néhány kisérlet után lelépjen a rá nézve dicstelen pályáról!

— Igen, lemondanék a remélt dicsőségről — mondá — lemondanék! de ki fogja előbbi sorsomat visszaadni, melyben nyugalmasan élhettem, mielőtt iróvá lennék? Oh! miért is tudtam lemondani a hiu reményért kényelmes életemről és jó nevemről, mely most ellenségim' gunyainak áldozata!?

Rövid időn akadt szerencsém egy kitünőleg kecses nővel jöni érintkezésbe. Láttam az ifjak és öregek' seregét, kik kellemeinek tömjénezének. És mit kelle hallanom? mit látnom?! Kimondhatlan gyötrelmek közt e nőt, kit ezrek' ajka magasztalt; kínos panaszokat kelle hallanom e leány' ajkairól, kinek számtalanok hódoltanak. E hölgy, kecseinek következtében, már hatodízben bonyolódék szerelmi viszonyokba, és mindannyiszor keserü csalódás jutott számára. Most a legszerencsétlenebbnek hiszi magát, s őszintén bevallja, miszerint őt már csak kolostor fogja boldogíthatni, országszerte magasztalt kellemei mellett!

Ime! ezen most érintett négy szerencsétlen személy, egy család, melyet az előbbi részben mutattam be, egyet a sokak közől, például annak bizonyságára, miszerint az elégedetlen emberek és kik sorsuk ellen panaszkodnak, érjék bár el minden ohajtásaikat, mégis elégedetlenek maradnak, sőt előbbi sorsukat fogják visszakivánni, mely ellen panaszokat hangoztattanak.

VIII.

Sok heti utazás után, megmagyarázhatlan meglepetésemre ismét a város felé közeledtem, melyben amaz átalános metamorphosis-

nak valék tanúja. Itt már hasztalan feszítém elmém' erejét, hogy e visszatérést, mely akaratomon kivül történt, magamnak megfejtsem. Nem maradt más hátra, mint nyugodt egykedvüséggel ismét meglátogatni a fejedelmi várost.

Még nem mulattam benn egy hetet, midőn — magyarázhatlan történet! — megújult a vándorlás, melyet első ittlétemben láttam. Rövid idő mult el, s a város nem győzé a sok jövőket befogadni körébe.

Hogy röviden szóljak, egészen megújult az esemény, melynek a hegyen történt átváltozáskor valék tanúja. Csak egy különbséget tapasztaltam. Ama torzalaku nő, mely multkor oly nagy működést fejte ki, nem volt jelen.

Azonban ezeket csak láttam, de, jóllehet élénken emlékeztem az elsőben látottakra, mégis nem voltam enmagammal tisztában e második amahhoz mindenben hasonló történet' okát illetőleg. Fölvilágosítást ama várban nyertem, melyet multkor említék, s mely nem volt más, mint azon fejdelemnek laka, ki első alkalommal adá népének a kedvezményt: megmenekülni bajaitól, s helyettük jótéteményeket választani.

És hallám, hogy a jó fejedelem, tekintetbe véve ezreknek panaszait, melyek népének uj sorsa miatti szerencsétlenség' érzetében hozzá fölhatottak, most megengedé, hogy itt összeseregelve, kiki visszavegye elvetett s elcserélt vagyonát, s ismét előbbi sorsába helyezze magát vissza, melyet visszakivánt.

Mint mondám, ama torzalaku nő most nem volt jelen, szégyenében ama csalfaság fölött, melyet oly sok emberen elkövetett. De helyette egy más nő működék e második átváltozásnál, s miután mindenik saját terhét leveté, ez segité a régi bajt fölemelni vállaira, egyszersmind hosszu és rövid intéseket, tanácsokat s vigasztalásokat hangoztatva mindenikhez. E nőnek neve: „AITNEITAP.“

Most be lön végezve a nagy műtétel, s miután mindenki visszanyerte volna első ízben elvetett terhét; a nő, mely valóban igen kegyesnek mutatkozék az emberiség iránt, egy magas dombra emelkedék föl, s kimondhatlan báju szónoklatot tarta az alant elterülő emberiséghez.

Szavait bevégzé a nő, még egyszer inté az embereket, s aztán ég felé kezde emelkedni, miután e nő égi szülött volt!

Iszonyu villámlás, dörgés s égi háboru követé fölemelkedését, mely nagy harcza az elemeknek engem fölébresztett.

Hah! — kiálték föl nagy szóval — tehát egész utazásom csak — álom volt!!

Igen, az egész csak álom volt, álom, mely a legvalóbb igazat rejté; álom, mely az emberiség' sorsát rajzolá elém!

Fölnyitám álmos szemeimet, s pamlagomon találtam magam', könyvvel kezemben, melyből Horácz' említett gunyiratát olvasám az emberek' elégedetlensége fölött. Jöj — mondám enmagamban mosolygva — jöj jámbor Horácz, és commentárt fogok adni iratodhoz!

Ablakán szobámnak gyönyörüen sütöttek át a nap' töredezett sugarai, e nap, 1848 első reggelén világitá a föld' felső területét.

Minden, minden élénken elmémben maradt álmomból, csak fájdalom! egyetlen egy dolog nem! a nő, a béketürés' nevét viselő nő szónoklatának hű emlékezete.

Azonban e szónoklat olyan volt, minőt más szavakban ívekre terjedőt lehetne készíteni utazásom s inkább álmom' e vázlata fölött. Minden pontja ennek a legszétágazóbb eszméket szülé agyamban, s szülheti mindenkinek, ki fontolva halad ez iratom' olvasásában. Azért mindeneket mellőzve, csupán e két pontot emelem ki:

Az emberek' elégedetlenségének igen gyakran oka a képzelődés, melynek világánál, azaz inkább homályában, zavart sötétjében, sok nem is létező bajokat aggatunk magunkra, s a már meglevő kisebbeket jóformán nagyitva szemléljük. De legyen bár valóban szenvedésünk, legyenek bajaink: ez sorsunk; ámde maradjon el a képzelődés, és — mi legfőbb — legyen mellettünk a béketürés, s meg fogjuk látni, hogy lehet szerencsétlennek nevezett körülményekben is elégedetten élni.

E tanuságot vevém az év' utósó éjjelén látott álomlátásomból, s megjegyzém azt a beköszöntött évre. EMBERKÉNYI SÁNDOR.

ÉLET SZÍNE.

Napjainkat folytonos feszültség, kedélyingerületben éljük még folyvást; a várakozás' aggasztó napjait; jó hir reménye és balhir sejtelmein hullámzik kedélyünk; azonban hála Istennek, még eddig mindig oly szerencsések valánk, hogy csak a jó hirek teljesültek, a roszak pedig vagy félreértésen alapulóknak bizonyultak, vagy pecsovicsok' bujtogatásainak, kik ittott vérszemet kezdtek kapni zavar' támasztására, melyben halászhassanak. Azonban e desperatus czél-

jokban is megbuktak, mert szavukra senki nem hajt többé, ismerik az asellusokat rókaeffigiesükkel. Egyébiránt miképen szereték ezen emberek a hazát, gyönyörüséges bizonysága e bujtogatás, mert lehet-e e pillanatban hazánknak nagyobb ellensége, mint ki a polgári egyetértés megzavarására törekszik koholmányok által?! — Bizonyára nem; és e vád' sulya pedig azon Organumok kezelőit is éri, kik a kezükben levő hatalmas fegyvert ily gyalázatos czélra használják; kik még most is pecsovicskodnak, a lapjokban megjelent liberalisabb szellemü czikkek ellen nyilvánosan óvakoznak, alkalmasint csak azért, hogy legalább a következetesség' erényét salválják maguk számára. Az istenadták! Ha e jó emberek hivatásukat fölfogni tudnák, és tovább látnának orruknál, beláthatnák, hogy Magyarországon most már a conservatismusnak csak egy értelme, tehát csak egy irányu alkalmazása lehet: t. i. conserválni azon köznemzeti bizodalmat, mely az új felelőskormányt föllépténél üdvözli; conserválni azon közegyetértést, melyet a márczius' 15-diki s következő napok a haza' minden osztályai között előidéztenek; conserválni az eddigi osztályok egymásiránti bizodalmát addig is, mig viszonyos érdekeiket a status kiegyenlíti, conserválni a béke, szabadság, egyenlőség melletti lelkesedést: a mely lap más szellemben akar conservativ maradni, az czéljával homlokegyenest ellenkezőt tesz, azaz rohanva halad — de hova? Bizonyosan a Rustannak [1]) adott jóslat teljesülend rajta: „Si tu vas à l'orient, tu seras à l'occident." [2]) Tehát más szineket huzzunk föl, uram Budapesti uram! — a régiek már elkoptak, aztán nagyon foltosak, t. i. szennyfoltosak.

A mult héti események nevezetesbjei következőkben foglaltatnak:

— Mult szombaton estve érkezett városunkba a belügyminister Szemere B. úr, és az angol királynénál szállt meg. Estve az új minister úr társával Klauzál urral együtt nagyszerü fáklyás zenével tiszteltetett meg. Az üdvezlő beszéd, melyet hozzá Irányi Dániel úr a tisztelkedő közönség' nevében intézett, következő: „Üdvözlégy ministerpolgártárs! Miért a nemzet annyi század óta küzdött, hogy kormányra azok jussanak, kik bizodalmát birják: teljesült. Megtörve a nemzetellenes hatalom, megtörve annak bünös embergépei; s hol az önkénynek daczos vára állott: a népszabadság dicső temploma emelkedik, és a korhadt várnak sötétségkörnyezte porkolábai helyett, a nemzet templomában a jog oltára elött ezentul tiszta lelküek fognak szolgálni. Csaknem álomnak, szemkáprázatnak véljük mint a fogoly, ki minden eszköz nélkül egyedül önkezeivel porlasztván börtönének vastag falait, csalódásnak véli, midőn áttörve rajtok, először pillanthatja meg a nap' világát, s szabadnak érezi magát.

Tisztelt hazafi! Te is hivatva vagy e sokat szenvedett nemzet' sorsát intézni. Mint a buvár, ki drágakövekből akar készíteni fényes boglárt, a tenger' mélyébe leszáll: ugy keresett ki téged a fejedelem a nép köréből, hogy füzzön a koszoruba, melynek gyöngyei a népek istenének e földre hullott könyüiből levének.

Jól kormányozni bármely országban és időben, nehéz; Magyarországban és főleg most, midőn a régi institutiok, a régi rendszer halomra dőltek: óriási föladat. De benned van tudomány, erő és akarat, a nemzet bizodalma gyámolit, s ha isten ugy akarja mint magad s magunk: a föladatot, bár óriási legyen az, meg fogod oldani. Küzdelmed lesz a téveszméknek egész seregével; a községrendszert az eddigi kinövésteljes municipiumokkal fölcserélt autonomistákkal; a corpus juris korlátolteszü bálványozóival, küzdelmed a csak parancsolni de engedelmeskedni nem szokott kiváltságosokkal: de küzdésed győzedelmes lesz, mert az ész és igazság fegyverével, a müvelt világ az alkotmányos külföld szövétnekével fogsz ellenökben küzdeni. Téged nem fognak visszarettenteni az akadályok, miket utadba fog gördíteni önzés és tudatlanság; mert a derék uj erőre kél, hol a közember elgyengül. A nemzet bizton várja, hogy az állam belmüszereit regeneráld, teremtsd: s a munkát jobb kezekre bizni, mint tiéid, nem lehete."

Nyári Pál és Pulszki Ferencz ministeri osztályfőnökökhöz Degré Alajos úr tartott szinte igen lelkes beszédet.

— Mult vasárnap d. e. nagyszerü ünnepélynek valánk tanui a historiai nevüvé vált muzeumudvarban, holott is az eddig alakult egész pesti nemzetőrsereg nyilvános istenitiszteletet tarta. A szent szolgálatot főt. Sámuel Alajos prépost úr vezérlé, ki lelkes és lelkesítő beszédet intézett a gyönyörü sereghez. A beszédnek csattanó helyei, a pillanat' szentsége' daczára is mindanyniszor éljennel fogadtattak; de hiszen van-e szentebb, mint azon érzelem, melyből amaz éljenek fölfakadának! Istenitisztelet után az egész sereg a szabadságtéren vonult el, hol a tisztelt katonaság' fendéktisztkara, b. Lederer urral együtt, szemlét tartott fölöttük, és teljes tetszését nyilvánítá e rögtönzött sereg' harczias, lelkes tartásán.

1) Voltaire: Le blanc et le noir.
2) (Ha keletre mégy, nyugatra érsz).

— Említők minap az ingerültséget, melyet a korszerütlen sajtótörvényjavaslat előidézett, s melynek következtében Pulszki F. mint megbizott azonnal Pozsonba sietett. Követségét ha nem is egészen, de mégis részben szép siker koszoruzá. Egyik nevezetes változás az, miszerint a biztosítéki öszveg 10 és 20 ezerről 5 és 10 ezerre szállíttatott. De még ez is igen sok. Könynyítés az is, hogy kezessség is elfogadtatik, valamint határzottabbá lön a törvény az által, hogy ‚sértés' helyett világosan ‚rágalmazás' tétetett. Mindezek mellett, ez új alakban sem felel még e sajtótörvény meg a kivánatoknak, s azért agitálnunk kell, a jövő országgyülésre sajtótörvényreform mellett.

— A mult hétfő nagy ingerültségben telt el. Aggasztók valának a bécs- pozsoni hirek. Hiteles tudósítások szerint Bécsben a hadi és pénzügyi ministerium' függetlenségében megegyezni vonakodtak, mi fenyegető ingerültséget támasztott minden kebelben. A museumudvaron esti 5 órára népgyülés volt hirdetve, lehetett együtt 6 — 8 ezer intelligens ember. Félhat táján megjelentek az állandó választmány' tagjai, és következő, az egész országban szétküldetendő proclamatiót olvasott fel Irinyi jegyző: Hazafiak! Európa nagyobb része küzdött, s kivivta az utóbbi időben a szabadság és jogegyenlőség' elveit. Magyarország is fellelkesült e szent ügyben. A pesti 12 pont által, s részint az országgyülés által is, ledöntettek azon korlátok, melyek az ország fiait különszakasztották. Az urbéri viszonyok megszüntetve, a közös teherviselés meghatározva, a népképviselet és nemzetőrség elve kimondva, a sajtó bilincsei összetörve: szabad a föld, szabad az ember, ki e földet lakja, szabad a szellem; nincs többé nemes, és nemnemes, polgár és nempolgár, mindnyájan egyenlő fiai vagyunk Magyarországnak, osztozók annak minden jogaiban és minden terheiben. A szabadság és jogegyenlőség, a vész pillanataiban egygyé olvadt nemzet közvéleménye, s az országgyülés által egyértelmüleg kimondva s elfogadva van. Ezeknek biztosításaul nem volt egyéb hátra, mint hogy a nemzet összes ügyei önálló magyar kormány, magyar felelős ministerium által kezeltessenek. Ez is megigértetett.

Ő felsége a magyar király gróf Batthyányi Lajost felhatalmazta önálló magyar kormány alakítására.

Jogunk sőt kötelességünk azt hinni, és a honfiak előtt annak hitelt szerezni, hogy a mit ő felsége V-dik Ferdinánd saját neve aláirásával megerősített, az szent és visszavonhatatlan. —

Jogunk van követelni, hogy a nemzet minden ügyei a nemzet többsége kifolyásának, a magyar felelős kormánynak kezében legyenek.

Ez volna szabadságunk és függetlenségünk koronája és biztosítéka, s ez, tisztelt hazafiak, most veszélyezve van. —

A régi országnyomorgató rendszer barátai arra kivánják birni fölséges királyunkat, hogy a had- és pénzügyet, — tehát a nemzet idegét és vérét, — a nemzeti magyar kormány kezéből kivegye, s igy királyi szent szavát álmagyarázatok által meghiusitsa.

Mi ezen czél ellen, mely kijátszása volna a nemzet igazságos követelésének, s nyilt megcsalása a nemzetnek, határozottan tiltakozunk.

A pragmatica sanctio, melyben a nemzetnek s az országló háznak jogai kölcsönösen biztosítva vannak, kétoldalu kötés; eddig csak egyik része volt életben, mely az országló ház javát érdekli; jelenleg szükség, hogy kormányunk függetlenségének biztosításával másik része is teljesedésbe lépjen, a nemzet jogai is biztosittassanak.

A nemzet vérét áldozta a pragmatica sanctio egyik részeért, ugyanazt fogja tenni, ha kell, másik részeért is.

Azon tanácsosok, kik a fejedelemnek a nemzet kivánságaival ellenkezést tanácsolnak, nyiltan kijelentjük, nem csak a nemzetnek, hanem a dynastiának is ellenségei, mert a dynastia érdekével játszanak.

Igy érzünk, igy nyilatkozunk mi, s hasonló érzelemre számolunk az egész országban.

Éljen a király, éljen a szabadság, éljen a magyar független felelős kormány!

Kelt Pesten, marczius' 27-kén 1848.

E proclamatio legnagyobb lelkesedéssel fogadtatott. Ezután szónokoltak még Vasvári, Perczel, Petőfi választmányi tagok, lelkesen, talpraesetten, valódi népszónoklati modorban. A végmegállapodás a fönebbi felszólítás sajáttátételén kivül még az volt: hogy másnap reggel kilencz órakor fegyverek követeltessenek a városháznál. Méltó indignatiót ébresztett e gyülésen különösen azon értesítés, miszerint a Bécsbe felment ministerek (Batthyányi és Deák) 48 óráig kénytelenek voltak antichambrirozni, mig bebocsáttatást nyerhetének. Sok dolog van, mit véges ész nehezen tud magának megmagyarázni, de megfoghatlanabb aligha létezik, mint ez a bennünket boszantó bécsi makacskodás. — A franczia király elkergetve, a bajor letéve, a porosz a nép' kegyelméből maradt életben, Lombard-Velencze az osztrák katonaságot kikergette s respublicát kiáltott ki, a csehek, lengyelek mozognak, tehát a többi Austria ugyancsak bomladozik: ellenben Erdély erélyesen sür-

geti az uniót, tehát érzelemben már velünk egy, a katonai határszélekben a katonai kormány elűzve, s a Magyarországgali egybeforrás kimondva, tehát egy hatalmas magyar birodalom ugyancsak kerekedik: kit még ily hatalmas argumentumok sem képesek jó utra bírni, azt sorsa iszonyu vaksággal verhette meg, és bizonyos lehet benne, hogy rohanva viszi sírja' szélére Ausztriát, és önmaga idézi elő azon időpontot, melyben az ausztriai császár csak mint magyar király lehetend az a mi. És ez nem lenne a legroszabb, sőt inkább, ha a koczka igy fordulna, ez eredménynek a dynastia csak örülhetne, mert számára e pillanatban a „legjobb tanács" az, melyet egy német iró adott legközelebb,[1]) t. i. trónjának magyar souverainitásra építése.

— Mult hétfő és kedd közti éjjelen a nemzetőrség mintegy 35 mázsa lőport foglalt le, mely katonai ügyelet alatt Eszékre vala szállítandó. A dologról egy mesterlegény adott első jelentést, minek folytában vagy 80 nemzetőr utána sietett a hajónak, s azt letartóztatnia sikerült. A lőpor az ifjuság' folytonos örködése mellett a városi lőportárba szállíttatott. Az elfoglalók a czirkáló katonaság' részéről semmi ellentállást nem tapasztaltak.

— Budán is rámegy már a nemzetőrök' száma vagy másfélezerre. — Ugyanitt több főutcza korszerűbb elnevezést nyert, lőn t. i. az eddigi Parádéplatz: Istvántér, az uriutcza: Batthyányi-utcza, a bécsikapu-utcza: Kossuth-utcza.

— Itt Pesten az uriutcza' neve: diadalutczává változtatott. Ideje is volt az eddigi idétlen nevezetet cassálni. Hanem van még Pesten sok ily idétlen utczanév, kár már egyjárást ki nem küszöbölni őket. Vagy talán átalános utczanévreform terveztetik? annál jobb. Ez esetben reméljük, hogy a kétnyelvüség el fog kerültetni, s a nevek csak magyarul feliratni.

— A mult szerdai választmányi ülésben a váltótörvényszéki nemmagyar pecsét kétfejüsasa ünnepélyesen lereszeltetett, a törv. szék pedig a magyar pecsét' használására felszólíttatott. Lassankint csak megtisztul az ország ezen osztrák reliquiáktól.

— Az e pillanatban uralkodóvá lett röpirodalom több érdekes nyomtatványokat hoz naponkint, magyart és németet. Ez utósók közől ajánljuk az e czimüt: Der beste Rath für Oesterreich. A magyarok közt több röpirat jelent már meg, a pesti forradalom' történetével foglalkozó. Névszerint ily tárgyu röplapokat irtak különféle czim alatt Bírányi, Kléh és Zerffi urak. Az első még sajtó alatt van; a másodikat még szemleiró nem látta, s igy csak az utósóról, melynek czime: „Márcz' 15-dike 1848. Egy lap néptörténet" jegyez meg annyit, hogy az egyrészt a pesti mozgalmakat magasabb látpontról itéli meg, kimutatván annak okozati összefüggését a jelen év' kezdetén Europa' más országaiban támadt mozgalmakkal, és hogy a marcz' 15-diki eseményeket kifejtésük és folyamatukban azon szellemben rajzolja, mely szellem magát a pesti dicső forradalmat áthatá: tiszta democraticus szellemben. Zerffit igen sokan pecsovicsnak tartották, mert először a Honderünél, aztán a Morgenröthénél dolgozott, lehetnek tehát, kik azt mondják, hogy e röpirata nem egyéb mint köpenyfordítási manifestatio. Igy csak azok itélnek, kik személyt, dolgot, állást mindent összezavarnak. Én, ki tudom hogy, velem együtt Zerffi ezen lapoknál folytonos oppositiót képezett, hogy csak nem rég ez oppositio következtében lépett viszsza a Morgenröthétől; én, ki tudom, hogy Zerffi irodalmi működéseért a Metternich' fekete könyvébe be volt irva, és hogy csak nem rég a megboldogult censurae collegium nem engedte meg, hogy szerkesztő lehessen, (kétségkivül nem pecsovics gondolkodása miatt) legjobban meg lehetek győződve e füzetkében uralkodó gondolkodás' őszinteségéről.

— A szabadságtéren emlékoszlop fog felállíttatni e fölirattal: Marczius' 15-dike 1848. Az aláirási ivek sikerrel keringenek.

— Épen márczius' 15-kén tisztelkedtek Párisban az ott lakó magyarok a franczia ideiglenes kormánynál. A mintegy 300 magyar' szónoka Hugó Károly volt. Elül vitetett a magyar és franczia zászló egy szalaggal összekötve, melyre e szó volt irva: ‚Fraternité.' A zászló örök emlékjelül fölajánltatott és elfogadtatott. Lamartine válasza igen kedvező volt. Jövet és menet az épen Párisban mulató magyar dalnokok Vörösmarty' szózatát éneklék, melyet a franczia, midőn megmagyaráztatott nekik, hogy az a magyar marseillaise — igen megkedveltek. Általában az egész magyar menet iránt rendkivüli sympathiát, mely tisztelettel vala vegyülve, tanusíta mindazon ezer meg ezer franczia, kik a tisztelgőket az utczákon át kisérék. Mint tudósítások irják, a magyar név ekkor polgárosíttatott először a franczia fővárosban, azelőtt a franczia nép a magyart legfeljebb németnek tartotta.

— Kolozsvárt a pesti és bécsi események' hirét megtudva, azonnal kitüzték az UNIO zászlóját. A pártok, mint egy varázsfuvallat által el-

1) Der beste Rath czimü igen derék röpiratban.

tüntenek, a külön pártok' főnökei kezet fogtanak, egy a czél, ezt mindenki vallja: az unio. Érzi minden erdélyi, hogy e kivül nincs számukra üdv! A köznépgyülésből kérelem intéztetett a nmlgu főkormányzó úrhoz, minélelőbbi országgyülés' kieszközlése végett, hogy az unio létesülte lehetségesíttessék. A sajtó már ott is szabad. A kormányzó mindent elkövetni igért, hogy a nép' kivánata teljesüljön. Ezután öröm és lelkesedés' nyilvánulatai; kivilágítás; a nép' kedveltjeinek fáklyás zene melletti tisztelgések. Sehol a rend és csend meg nem háborítva! Hiszszük, hogy egész Erdély ugy fog érezni, gondolkozni és cselekedni mint Kolozsvár!

— A pesti központi választmányhoz naponkint jőnek küldöttségek az ország' számos városaiból, rokonszenvük, csatlakozásukat nyilvánítani, és magukat e teljes bizalmat biró, s azt valóban meg is érdemlő választmány' rendelkezése alá helyezni. Mondám, hogy az osztatlan bizodalmat e választmány igen megérdemli: hogy az országgyülés onnan Pozsonból nem hordja szét az országban egyszersmind a polgárháboru vérlángu fáklyáját, azt igen nagy részben e választmánynak is köszönhetni, mely erélye és határzott s egyszersmind gyors föllépése által oly törvényjavaslatok' megváltoztatását is birta eszközleni, melyeket már mindkét tábla elfogadott, s miáltal a tizenkét pont' két nagy elvét sikerült salválnia: a szabadság (-sajtó-) és egyenlőség elvét. — Tisztelet erélye és hazafi buzgalmának!

— Mindig azt vittétek: e nép nincs megérve a szabadságra. Attól féltetek: a nép, a mint neki azt mondod hogy szabad, mint lánczról szabadult hiéna pusztítni, öldökölni rohan. És ime hamis próféták. voltatok. Mit tesz a nép, — a parasztság? Templomba megy, és hálát ad Istennek, hogy megszabadítá méltatlan lánczaitól. Mutassatok még egy ily népet Európában! — Dühétől féltetek, — fölösleges volt! — e nép nem boszuálló, — jogait megnyerte, és azon perczben elfeledé a multakat. Nem hiába hogy sokáig hagytátok érni — de e nép teljesen megért a szabadságra!

— Említettük fönebb a választmány által készített proclamatiót. Ezen kivül több inditványok is tétettek ez alkalommal. Példaul: hogy az ország' mindazon városai, melyek a választmány iránt rokonszenvet tanusítának, ebben képviseltessenek. Tehát megpendíttetett a national convent, de ezt még akkor időelőttinek tartá a többség. — A mult keddi, szerdai, csütörtöki napok folytonos várakozásban, aggály és sejtelemben teltek el. Csütörtökön estve azon leverő hírt hozták a gőzössel jöttek, hogy a nádor és ministerelnök lejöttek ugyan Pozsonba, de a törvényczikkek' kivánt megerősítése nélkül, e napra (csütörtökre) igért a nádor még egy kisérletet, s ha ennek sikere nem lenne, a ministeriummal együtt ő is leköszön. Pozsonban e nap délután temették el rendkivüli pompával Vasmegye követét Szabó Miklóst, ki a bécsi küldöttségi ut alkalmával magát meghűtvén, hazafi szolgálatának áldozata lön. A temetésen egész követikar, polgári és ifjusági nemzetőrség jelen volt. A temetés után színház elé gyülve az egész tömeg, ott a királyi rescriptum nyilvánosan megégettetett. Itt Pesten még lázitóbb volt e hir' hatása, az ingerültség fokonkint annyira nőtt, mikép éjjel tizenegy óra körül a vészharang volt megkondulandó. A választmánynak sikerült még egy — az utósó — nap bevárására bírni a tömeget. Ma pénteken tehát még csendesnek mondható a város, de az utczákon a népnyüzsgés rendkivüli. A vörös kokárdák szaporodnak, meglehet, hogy mire leestveledik, ki lesz tüzve a vörös zászló. Adja Isten hogy annyira ne jőjön. De ha csakugyan vér fog ömleni szabadságunkért a királyi szó' megszegése miatt, akkor jaj azoknak, kik ama szent szóval akkép játszani elég vakmerők voltak. — Általánosan azt hiszik, hogy Metternich még folyvást Bécsben lappang, s hogy a gyeplő még kezében van. — Csak az kéne még!

— Tegnap két népgyülés tartatott a muzeumudvaron. Délelőtt egyik, melyben Nyári Pál előadá azon szomoru körülményt, miszerint márcz' 15-dikének diadalma veszélyeztetve van, a királyt tanácsosai szava' megszegésére birták, s hogy elérkezett a tettek' órája, melyben a veszélyben levő haza' minden egyes fiától fejenkint megvárja, hogy védelmére készen legyen. Délután pedig öt órakor az e szellemben készített, szilárd hangu proclamatio olvastatott fel magyar és német nyelven, melynek lényege ebben összpontosul: a haza veszélyben! polgárai e hazának, egyesüljünk megmentésére! Budapest polgári és vidékiek! egyesüljetek képviselőitek által a központi kormánynyal! Katonák! mi kijelentjük rokonszenvünket irántatok, mert tudjuk hogy ti is vagy a mi, vagy más nemzet fiai vagytok, mely ép ugy mint mi, szabadságért küzd és vérzik. Mi nem vagyunk ellenségeitek, sem meg nem támadunk. Nekünk csak egy ellenségünk van: az ki szabadságunk' kivivását ellenzi. — Végül: mind az, ki a személy és vagyon' bátorságát nem tiszteli és tőle kitelhetőleg nem őrzi, hazaáruló!

— A horvátok 10 pontba foglalták kivánataikat, az egészet egy sorba foglalhatták volna, t. i. végképi tökéletes elszakadás a magyar koronától! A központi választmány kérő szót intézett hozzájok, s felhívja őket,

hogy „ne viszálkodjunk, hiszen mind testvérek vagyunk.“ Előbb kellett volna ezt tenni, most félek azt mondják rá: már késő.

— Szombaton reggeli 1 órakor jöttek meg Eötvös József és Perczel Mór urak Pozsonból, és azon örvendetes hirt hozták: hogy a ministeri törvény szentesítve, kívánataink teljesítvék. Nádaskai Lajos.

VIDÉKI FUTÁR.

KASSA, febr.' 15-kén. Engedje meg uraságod, hogy tudósitásaimat egy üdvös s emberbaráti intézet megemlítésével kezdjem meg. A kassai jótékony nőegylet egy évtizede, hogy létesült, nagyobbára magasb rangu urhölgyeink' fáradhatlan buzgalma s bőkezüsége által. Alapitottak egy szegényekházát, melyben folyvást 50—70 elaggott, többnyire beteges szegény nyer ápolást. Az intézet' fentartásához a városi határon kivül, e város' lakossága kivált e két utóbbi évben, — midőn felvidékünkön a nyomor kimondhatlan, s az éhenhalás napirenden volt, csekély kivétellel igen bőkezüleg járult. Vannak t. i. olyanok is, kik igen sokszor emlegetik hogy az utczai koldulás még mindeddig meg nem szünt, noha ez volt a jótékony nőegylet' főczélja; — de ezt most elérni lehetlen; — követelni pedig — más valami. A társalgási egylet rendesen minden farsang utóján termeit egy nőegyleti tánczvigalomra átengedi; mely tengett farsangunk' daczára ezidén is 600 pftot jövedelmezett. Fáradságá' elismerésére mindenki joggal számit; beszéljünk bármit, de e tekintetben az öntudat oly privátmulatság, melylyel kevés ember éri be. — Szabad legyen tehát a lelkes elnöknét gróf Forgács Máriát csillag-keresztes hölgyet, s a fáradhatatlan munkásságu választmányi tagok közől csak báró Luzsénszkynőt, Semsey Klárát, s Farkas Máriát megemlítenem. — E hó' elején Dr Jene Kristóf úr végre megnyitotta rég lesett gőzfödőjét. A kinek tehát a muszka gyógymód tetszik is, szükséges is, csak rajta. Többen mondják, hogy 1 pft. külön fördőért sok, de ezt, tekintve emlitett orvos úr tetemes költségeit, csak az egészségeseknek szabad mondani. — Hogy Ábrázolt Folyóiratunk, — leszámitva néhány hosszas franczia regényt, s azon fatalis *u* és *e* kerülő czikkeket, megjárja. A kisdedóvás' ügye fent emlitett Semsei Klára urnő által lelkesen terjesztetik. Mult évben egy belvárosi ovoda is alakult; s bár tehetősb szülék bőkezübben járulnának fentartásához, adakozási segélyt (mint a külvárosi) ezen intézet nem igényelhetvén. 18.

ESZTERGOMban márcz.' 15-kén a legjobb emberek egyikét nt. Miskolczy Márton felszentelt tinniniai püspök és esztergomi nagyprépostot temettük a várbeli sírboltba. 83 éves volt. Mellén egy nagy arany érdem-pénz hirdette érdemeit. Mégis jelesebben hirdették erényeit, irgalmasságát a gyámoltalan szegények, kiknek ő valódi atyjok volt. Az eső' daczára roppant néptömeg áldva tisztelgett eltakaritatásánál; s mi is örömmel, kegyelettel hirdetjük, hogy neve áldott legyen!

Itt is a nemzeti lelkesedés hármasszine uralkodik! itt is örülnek a pozsoni határozatoknak, melyeket naponkint, melegében nagy sokaság szokott a gőzösről átvenni; a hazafikebleken nemzeti rózsa díszlik, háromszinü zászlók lobognak városház és magánházakon. A városházánál népgyülés tartatván, a nemzetőrség' föllállitása elhatároztatott, s az önkénytesek szorgosan egy kikülköttség által fegyver alá összeirattatnak. Legszembetünőbb, hogy még a gyermekek is cocardát viselnek. — De bezzeg van sok mese, anekdota és tréfás beszéd a nép közt, többi közt: az alsó néposztályt egy estve páni rettegés szállotta meg azon elterjedt hirre, hogy katonafogdosás lesz, az ifjak nemesek' házánál kerestek menedéket, s az anyák-, szeretők rimánykodtak; ki háborútól tart; ki a franciákra vagy muszkákra feni fogát; meg mások örömmel kecsegtetik bajtársaikat, hogy ezután mindnyájan urak leszünk; és badarnál badarabb élczeket hallhatni. Leghelyesebb volt mégis egy élemedett jámbor anyókának nyilatkozata: „Már az mégis bizonyos, hogy ezután is csak az istenfélő, becsületes és munkás ember fog boldogulni.“ Igazság édes honleány! — Épületes, hogy a nagy forrongás közepett a nép a bőjti ájtatosságokban példás; s a falunépe is szép jelét adja vallásosságának, például Bátorkeszin értesittetvén uradalma részéről a nép fölszabadulásáról, az első napot Istennek hálát adandó megünnepelte, és diszes istenitiszteletet tartott. Az ég' áldása lebegjen átalakulásunk' fontos mütételein! Szives.

TARTALOMMUTATÓ.

A HONDERÜ UTÓSÓ ÉVNEGYEDI FOLYAMÁHOZ.

1. Értekezések és rokon.

	Lap.
Egy proletárius levelei, Medve Imre.	majd minden számban.
Utivázlat levelekben. K-házy Béla.	25. 41.
Adelaide herczegnő. Életvázlat.	42.
A nyilvános nevelés' rendszerének korszerü vizsgálata. Majer István.	56. 73. 89.
Kecskekő. Szilágyi Sándor.	58.
Képcsarnok: Héber Reginald.	103.
Marosvásárhely. Katona Antal.	126.
Körmöcz. Komory Dávid.	153.
Az Orleans-család.	173.
Béke! Szabadság! Egyetértés!	169.

2. Beszélyek.

Az innismorei kereszt. Németből Nádaskai Lajos.	3.
Álom és Való. Életképcsarnok. Emberkényi Sándor.	113.
A napara. Németből Téli József.	172.

3. Költemények.

Országos ülés. Sujánszky	2.
Anakreoni dalok. Endreffy Károly.	8.
Világról. Hiador.	19.
Sorsunk. Zerényi.	35.
Válasz. Anday Béla.	50.
Érzeménylombok. Karád.	66. 82. 103. 115. 136. 149. 164. 178. 194.
Jár az ének. Elmerengés. Szabó Dénes.	104.
Éjjeli temetés. Szabó Dénes.	136.
Nemzeti dal. Petőfi Sándor.	170.
Hálaének. Sujánszky.	191.

4. Könyv- s szinbirálatok.

Az Őrangyal 1848-ban. Nádaskai Lajos.	10.
Renegat. Nádaskai Lajos.	121. 137.
Párbaj, mint istenitélet. Nádaskai Lajos.	155.

5. Vegyesek.

Levél a Honderü' szerkesztőjéhez B. P.	9.
Hugo s a lapok. Z. I. G. és N. L.	29.
Miskolczi Kaleidoskop. K.	94.
Mit tehet egy hivatásának élő néptanító' erélye!	105.
Szinházi dolgok.	175.
A magyar szabadság' alapokirata.	185.

6. **Heti szemle:**	minden számban.
7. **Vidéki futár:**	46. 77. 110. 159. 176. 191.
8. **Divat:**	62. 77. 109. 127. 142. 176.
9. **Ökörszem:**	16. 30. 63. 110.
10. **Külhirek:**	32. 47. 78. 96. 111. 143. 160. 176. 192.

Budán, a magy. egyetem' nyomdájában.

MTA Könyvtára
Hatvany Lajos könyvtára

VIDÉKI FUTÁR.

ARAD, márcz.' 24, 1848. Sietek Önt mozgalmainkról tudósítani. — Alighogy a népszabadság' zsarnoka — e világszörny — átkos politicájával megbukott, s a nyügözött ész- s kezekről a rabbilincs lehullt, az ébredés szelleme rázta át a népeket, ezek közt a magyart is. A pesti és pozsoni mozgalmak kiütének; villámsebességgel szárnyalta be a hont ezeknek hire: igy jutott Aradra is. Villanyerő- vagy mennyei tüzként hatá át itt is a kebleket. A nép mint alvó óriás, álmaiból ébredve, rögtön talpra állt; csodás ámulatában inkább érzett mint gondolkozott. A pesti 12 pont, érzése- s ohajtásával találkozott: s igy történt, hogy marcz.' 21-dikén egy küldöttség — a nép érzelmeinek tolmácsa — a várostanács elé lépett, e pontok' elfogadását követelvén. A közohajtat ellenzésre nem talált. A már megérkezett sajtószabadsági rendelet foganíttatott. Másnap marcz.' 22-dikén tanácsülés: a népküldöttség, támogatva a nép értelmesb része által, nyilvános ülést követel. Kivánata megadatott: a tanácsülés azonnal népgyüléssé alakult át. Megrendítő volt a percz, midőn a polgármester a szabadságzászlót az abblakon kitüzvén, a benlevők örömriadását a kün várakozóké nagyszerüen hangozá vissza. E népgyülés határozata következtében még az nap estve a város és szinház kivilágíttatott. Másnap, marcz.' 23-dikán hálaünnep volt, s nagyszerü reformjaink örök emlékére utczáink közől némelyek: reform-, sajtószabadság-, Kossuthutczákká-, István- s Batthyányi-térré kereszteltetének át. A város- és várbeli katonaság, az uj-aradi polgárőrhad tisztjei által részt vön ünneplésünkben. Ugyanekkor Schmidt könyvnyomdász, a sajtó felszabadításának öröme- s emlékére az István- s Batthyányi-téren ünnepélyes disz-menetet tartott, melyben a helybeli irókon kivül több müvészek és müvészetbarátok vevének részt. A nép felvilágosítása- s nemzetőrsereg felállítására választmányok vannak kiküldve. A közcsend, bár találkozott egy félőrült, ki a tudatlan népet ferde magyarázattal bujtogatá, s kit csak azért nem nevezek meg, mert nem akarom őt herostrati dicsőségben részeltetni, a közcsend — mondom — fenáll, s hiszszük, hogy nem is történendik semmi zavar, semmi baj. Ugy legyen. Isten velünk, s ügyünkkel! Orbán.

☞ **Uj népszerű kiádás Petőfi munkáiból**

EMICH GUSZTÁV

magyar könyvkereskedésében.

Pesten uri, és kigyó-utcza szegletén a kir. postahivatal átellenében, jelent meg, és kapható minden könyvárusnál a két magyar hazában.

PETŐFI SÁNDOR

összes költeményei

2-dik kiadás két kötet csinos borítékba füzve

3 fr. e. p.